

AKADÉMIA POLICAJNÉHO ZBORU V BRATISLAVE

Katedra správneho práva
Katedra trestného práva
Katedra verejnoprávnych vied

Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov

Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou

konanej dňa 19. novembra 2018

pod záštitou

rektorky Akadémie Policajného zboru v Bratislave

Dr. h. c. prof. JUDr. Lucie KURILOVSKEJ, PhD.

Bratislava 2018

Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov

Vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou

19. november 2018

Katedra správneho práva, Katedra trestného práva, Katedra verejnoprávnych vied

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Vedecký výbor konferencie:

Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD.

rektorka Akadémie Policajného zboru v Bratislave

plk. doc. Ing. Stanislav Šišulák, PhD.

prorektor pre informatizáciu a koordináciu s policajnou praxou Akadémie Policajného zboru v Bratislave

prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.

Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.

Katedra verejnoprávnych vied Akadémie Policajného zboru v Bratislave

plk. doc. JUDr. Miroslav Felcan, PhD., LL.M.

Katedra správneho práva Akadémie Policajného zboru v Bratislave

pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.

Katedra trestného práva Akadémie Policajného zboru v Bratislave

mjr. doc. JUDr. Mgr. Jana Šimonová, PhD.,

Katedra správneho práva Akadémie Policajného zboru v Bratislave

kpt. doc. PhDr. JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.

Katedra verejnoprávnych vied Akadémie Policajného zboru v Bratislave

Organizačný výbor konferencie:

kpt. doc. PhDr. JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.

mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.

mjr. JUDr. Ladislav Dudor, PhD.

Mgr. Marián Piváček

Mgr. Sebastián Janko

Michaela Adame

Miriám Švirecová

Zostavila: por. Mgr. Ivana Rubisová

Recenzenti:

doc. PhDr. JUDr. Marcela Tittlová, PhD.

mjr. JUDr. Petra Andorová, PhD.

Za jazykovú úpravu, obsah a pôvodnosť príspevkov zodpovedajú autori.

© Akadémia Policajného zboru v Bratislave

ISBN 978-80-8054-789-9

EAN 9788080547899

OBSAH

Úvodné slovo	5
Jan Brázda MOŽNOSTI OBCÍ PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI NA TERITORIU S PŘIHLÉDNUTÍM K VYUŽITÍ ZÁKONA O PŘESTUPCÍCH	6
Jan Brázda ODPOVĚDNOST ZA VEŘEJNÝ POŘÁDEK VE MĚSTECH A OBCÍCH.....	13
Miroslav Felcan VEREJNÝ PORIADOK VS. INŠTITÚT DOBROVOLENEHO STRÁŽCU PORIADKU	17
Janka Hašanová, Ladislav Dudor PRIMERANOSŤ SLUŽOBNÝCH ZÁKROKOV PRÍSLUŠNÍKA POLICAJNÉHO ZBORU V PRÍPADOCH DOMÁCEHO NÁSILIA.....	30
Rastislav Kurilovský SLUŽOBNÉ ZÁKROKY VYBRANÝCH ZLOŽIEK POLICAJNÉHO ZBORU	44
Josef Kříha TEORETICKO-PRAXEOLOGICKÉ ASPEKTY SLUŽEBNÍCH ZÁKROKŮ V EDUKAČNÍ OPTICE VYUŽITÍ TZV. „AKTIVIZUJÍCÍCH“ INSCENAČNÍCH METOD V RÁMCI BEZPEČNOSTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRÍSLUŠNÍKŮ KOMUNÁLNÍCH ČI BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ	52
Klaudia Marczyová, Marián Piváček SLUŽOBNÉ ZÁKROKY V ROZHODNUTIACH SÚDNYCH ORGÁNOV.	66
Veronika Marková ZÁSADA PRIMERANOSTI A ZDRŽANLIVOSTI V KONTEXTE USTANOVENÍ TRESTNÉHO PORIADKU.....	75
Jozef Medelský SLUŽOBNÉ ZÁKROKY A KAMEROVÉ SYSTÉMY	90
Antonín Nesvadba TAKTICKÉ ZÁSADY VYKONÁVANIA SLUŽOBNÝCH ZÁKROKOV.....	97
Iveta Nováková POŽIADAVKA POUŽITIA CUDZIEHO JAZYKA PRI SLUŽOBNÝCH ZÁKROKOCH	102
Michaela Pavlovčáková TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ VYBRANÝCH POVINNOSTÍ POLICAJTA	112
Vladimír Rampach ANALÝZA VYBRANÝCH PRÍPADOV Z PRAXE Z POHĽADU TAKTIKY SLUŽOBNÉHO ZÁKROKU A PRIMERANOSTI POUŽITIA DONUCOVACÍCH PROSTRIEDKOV	118

Liliana Révészová	
ADMINISTRÁCIA SLUŽOBNÝCH ZÁKROKOV	131
Ivo Svoboda, Barbora Vegrachtová	
IDENTIFIKACE RIZIKOVÝCH OSOB V KONTEXTU SLUŽEBNÍCH ZÁKROKŮ POLICIE	145
Jana Šimonová	
ELEMENTÁRNE ZÁSADY SLUŽOBNÝCH ZÁKROKOV	150
Záver	158

Úvodné slovo

Téma konferencie "*Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*" vychádza z obsahovej náplne riešenej vedecko-výskumnej úlohy a je zameraná na prepojenie teórie s praktickými problémami riešenými príslušníkmi Policajného zboru pri vykonávaní služobných zákrokov v aplikačnej praxi. Nad konferenciou prevzala záštitu rektorka Akadémie Policajného zboru v Bratislave Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD., čo podčiarkuje význam uskutočneného podujatia a nevyhnutnosť venovať sa závažným aktuálnym otázkam vykonávania služobných zákrokov i na vedeckej úrovni, s cieľom pripraviť analýzu primeranosti a zákonnosti vykonávania služobných zákrokov s ohľadom na rôzne prípady, ktoré môžu v praxi nastať a pripraviť tak príslušníka Policajného zboru na možné varianty riešenia vzniknutej situácie, pretože vzdelaný a vycvičený policajt dokáže zvládnuť náročné služobné zákroky, pri ktorých má často krát len niekoľko sekúnd na rozmyslenie, oveľa efektívnejšie ako policajt bez dostatočnej teoretickej a praktickej prípravy.

Tak spoločensky závažná a aktuálna téma vyžaduje, aby sa jej pozornosť venovala v širšom a interdisciplinárnom rozsahu, a tak snahou bolo osloviť a pozvať na konferenciu odborníkov nielen z akademickej pôdy, ale aj príslušníkov Policajného zboru z výkonu a odborníkov, ktorí sa podieľajú na príprave a tvorbe interných predpisov upravujúcich teoretické a praktické aspekty vykonávania služobných zákrokov.

Cieľom konferencie bolo poukázať na právne a aplikačné problémy pri vykonávaní služobných zákrokov, zamyslieť sa nad primeranosťou a zákonnosťou vykonávania služobných zákrokov v policajnej praxi a priniesť návrhy na budúce zlepšenie postavenia policajta pri vykonávaní služobných zákrokov. Úlohou konferencie bolo prehĺbenie a výmena poznatkov týkajúcich sa vykonávania služobných zákrokov, a nadviazanie budúcej spolupráce pri hľadaní odpovedí na aktuálne problémy služobnej činnosti policajtov, pri ktorej zasahujú do základných práv a slobôd osôb.

Podakovanie a naša úcta patrí všetkým, ktorí sa podieľali na uvedenom podujatí, či už na jeho zorganizovaní, prijatom pozvaní do vedeckého výboru konferencie, ako aj osobnej účasti na konferencii, na ktorej prispeli cennými informáciami, či už v diskusii, ktorá bola skutočne prínosná a podnetná alebo vo forme príspevkov do predkladanej publikácie. Podakovanie patrí najmä zástupcom Odboru výcviku Prezídia Policajného zboru, zástupcom Odboru poriadkovej polície Prezídia Policajného zboru, ale aj kolegom z jednotlivých katedier Akadémie Policajného zboru v Bratislave.

Osobitné podakovanie patrí pani rektorky Akadémie Policajného zboru v Bratislave Dr. h. c. prof. JUDr. Lucii Kurilovskej, PhD. za podporu a záštitu nad uskutočnenou vedeckou konferenciou.

Veríme, že organizovanie konferencie na tému vykonávania služobných zákrokov sa stane na pôde Akadémie Policajného zboru tradíciou, a že jednotliví účastníci si aj v budúcnosti budú radi vymieňať svoje názory, skúsenosti a poznatky z aplikačnej praxe, ktoré sa pretransformujú do rôznych vedeckých článkov, monografií, či metodických pomôcok, s ktorými budú príslušníci Policajného zboru oboznamovaní, vďaka čomu sa prispeje k zvyšovaniu právneho vedomia príslušníkov Policajného zboru, a tým zlepšeniu a k zefektívneniu vykonávania služobných zákrokov.

Možnosti obcí při zajišťování bezpečnosti na teritoriu s přihlédnutím k využití zákona o přestupcích

A b s t r a k t: Článek pojednává o hmotně právních a procesně právních prostředcích, které poskytuje český právní řád orgánům veřejné správy při zajišťování bezpečnosti v obcích. Důraz je kladen na novelizaci zákona č. 200/1990 Sb., která přijala novou sankci – zákaz pobytu, kterou mohou uložit správní orgány při rozhodování ve věcech ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti. Dále je v článku pojednáno o náležitostech rozhodnutí a důležitých aspektech odůvodnění tohoto rozhodnutí.

Klíčová slova: Bezpečnost v obcích, správní řízení, správní orgán, zákaz pobytu, omezující opatření, zákaz vstupu na určená místa.

Úvod

V současné době jsme svědky různých vystoupení jak extremistických sil, tak i skupin různých výtržníků, kteří zvláště ve větších městech hrubě narušují veřejný pořádek, a to jak nemístným vystupováním, hlukem, případně i napadáním občanů.

Takovémuto vystupování některých skupin musí čelit města i obce, aby zajistily veřejný pořádek na svých teritoriích. K těmto úkolům využívají obecní či městskou policii, neboť se jedná ve většině případů o místní záležitosti veřejného pořádku, a dále rovněž spolupracují s Policií České republiky, které § 16 zák. č. 273/2008 Sb. dává možnost uzavřít písemnou koordinační dohodu za účelem stanovení společného postupu při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku.

1. Kapitola

Povinnost obce k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku je zakotvena v § 10 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb. o obcích. Uvedená právní norma zde konstatuje, že k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku může obec zejména stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány.

§ 103 odst. 4 písm. d) citovaného zákona dává oprávnění starostovi obce požadovat po Policii ČR spolupráci při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku.

Zákonodárce dává orgánům veřejné správy k zajištění klidu a pořádku a bezpečnosti v obcích hmotně právní i procesně právní prostředky. Ve svém článku se chci těmito prostředky zabývat, možnost jejich využití vysvětlit a zároveň upozornit na důležité momenty při jejich ukládání.

Při sledování skupin narušujících veřejný pořádek, a to jak při různých extrémistických vystoupeních, tak i při pořádání sportovních akcí, můžeme konstatovat, že se jedná o vystupování mnohdy stále stejných jedinců či skupin. V daném případě, kdy již došlo k narušení veřejného pořádku a ve smyslu zák. č. 200 z r. 1990 Sb. o přestupcích byl spáchán přestupek, je nutno tento přestupek projednat a přijmout nejenom sankci, kterou zákon ukládá, ale v rámci generální prevence je vhodné využít možností, které přestupkový zákon dává, a to sankce dle § 11 a omezující opatření ve smyslu § 16 písm. a) zák. č. 200/1990 Sb.

Zákonem č. 494/2012 Sb. ze dne 5. června 2012 byl novelizován zákon č. 200/1990 Sb., kdy byl do zákona vložen nový § 15a, který se týká zákazu pobytu. Citované ustanovení konstatuje:

1. „Zákaz pobytu lze uložit jen za přestupky uvedené ve zvláštní části tohoto zákona nebo v jiném zákoně a na dobu nejdéle tři měsíců za předpokladu, že
 - a) byl přestupek spáchán úmyslným jednáním významně narušujícím místní záležitosti veřejného pořádku,
 - b) byl pachatel v posledních 12 měsících přede dnem spáchání přestupku pravomocně uznán vinným z přestupku za obdobné jednání, kterého se dopustil na území stejné obce a
 - c) uložení takové sankce je nezbytné k zajištění ochrany místních záležitostí veřejného pořádku na území obce; sankce zákazu pobytu se nesmí vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt nebo hlášený pobyt podle zvláštního právního předpisu.
2. Zákaz pobytu spočívá v tom, že se pachatel nesmí po dobu trvání zákazu pobytu zdržovat na území obce nebo její části, v níž se opakovaně dopustil přestupku ve smyslu odst. 1, vymezené v rozhodnutí správního orgánu, který zákaz pobytu uložil.
3. Obecní úřad obce, na jejímž území má pachatel trvalý pobyt nebo hlášený pobyt podle zvláštního právního předpisu, může pachateli na základě jeho žádosti udělit povolení ke krátkodobému pobytu na území obce uvedené v odst. 2 nebo její části. Povolení lze udělit, má-li pachatel k pobytu na území obce závažné osobní důvody, kterými jsou zejména návštěva lékaře nebo orgánu veřejné moci. Obecní úřad může povolení udělit pouze se souhlasem správního orgánu, který zákaz pobytu uložil. O žádosti rozhodne obecní úřad bezodkladně, nejpozději do pěti pracovních dnů od zahájení řízení. Nejsou-li splněny podmínky pro vydání povolení, vydá obecní úřad rozhodnutí, kterým žádost zamítne, jinak povolení udělí; žadateli vydá namísto písemného vyhotovení rozhodnutí potvrzení o povolení k pobytu. Povolení, kterým je žadateli umožněn krátkodobý pobyt na území obce nebo její části, v níž má zakázaný pobyt, obsahuje vždy vymezení, v jaké době a za jakým účelem je krátkodobý pobyt povolen. Při pobytu na území obce nebo její části, v níž má pachatel zakázaný pobyt, je povinen mít při sobě potvrzení podle tohoto ustanovení.
4. Od výkonu zbytku zákazu pobytu lze po uplynutí poloviny doby výkonu této sankce upustit, jestliže pachatel přestupku způsobem svého života prokázal, že její další výkon není potřebný.
5. O uložení zákazu pobytu, místu a době jeho trvání, popř. o upuštění od jeho výkonu, uvědomí správní orgán, který zákaz pobytu uložil, neprodleně Policii ČR a v případě občanů České republiky rovněž obecní úřad obce, na jejímž území má pachatel trvalý pobyt.“

Důvodová zpráva, která se vztahuje k citovanému zákonu, uvádí:

„Navrhovaná novela zákona o přestupcích, která by se dílčím způsobem dotkla rovněž trestního zákoníku, vychází ze snahy posílit účinnost sankčních ustanovení zákona o přestupcích a posílit obecnou vymahatelnost práva. Zavádí proto nový typ sankce v podobě zákazu pobytu, jehož porušením by byl spáchán trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.

Návrh je v souladu s ústavním pořádkem České republiky, mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, i předpisy Evropské unie. Jak vyžaduje Listina základních práv a svobod ve svém článku 14 odst. 3, mohlo by v případě nově zaváděné sankce zákazu pobytu docházet k omezení svobody pohybu pouze tehdy, pokud by to bylo nezbytné k udržení

veřejného pořádku (novela hovoří o závažném narušení veřejného pořádku) a tím i práv a svobod druhých.

Z hlediska práva Evropské unie je třeba poukázat na to, že součástí smlouvy o fungování Evropské unie je i Listina základních práv EU, která ve svém článku 45 zaručuje právo volně se pohybovat a pobývat na území členských států. Současně k tomu dodává, že toto právo by mohlo být omezeno z důvodu ochrany veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví (stačí přitom naplnění jednoho z těchto důvodů). V navrhovaném případě by se jednalo právě o případ ochrany veřejného pořádku (podobně jako je tomu u zákazu pobytu uloženého v trestním řízení, zde ovšem ve výrazně omezenější podobě).“

Důvodová zpráva dále konstatuje, že omezení, kterým je zákaz pobytu, musí respektovat zásadu přiměřenosti. Tato zásada přiměřenosti je zaručena tím, že tuto sankci lze uložit v podstatě jako ultima ratio a pouze za některé přestupky spáchané úmyslným jednáním, závažným způsobem narušujícím veřejný pořádek a navíc pouze za předpokladu, vyžaduje-li to se zřetelem na dosavadní způsob života pachatele a místo spáchání přestupku ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku. Důležité je zde i to, že musí jít o jednání opakované, a to ještě tak, že opakovaně musí být spáchán stejný přestupek, nikoliv jakýkoliv z těchto přestupků. Opakovatelnost přestupku zdůrazňuje výrazné zvýšení míry společenské škodlivosti tohoto jednání a zde lze dovodit, že navrhovaná sankce zákazu pobytu by byla již nezbytná.

Touto novelizací zákonodárce podstatně zvýšil možnosti orgánů veřejné správy při zajišťování klidu a pořádku v městech a obcích. Je důležité, aby správní orgány, které vykonávají činnost na úseku přestupků, se detailně seznámily s touto novou právní úpravou, neboť se jedná o závažný vstup do práv a svobod občanů a jak již uvedeno, prolamuje i zásady uvedené jak v základní Listině práv a svobod občanů, tak i v Evropských normách, které byly ratifikovány Českou republikou. Při správném a zákonném ukládání této sankce může tato působit jako generální prevence na široké spektrum občanů a může výrazně pomoci při zajištění klidu a pořádku v městech a obcích.

Za další prostředek k zajištění klidu a pořádku v obcích a městech je nutno považovat i jedno z ochranných opatření, a to omezující opatření uvedená v § 16 zákona o přestupcích. Konkretizace omezujících opatření je uvedena v § 17 citovaného zákona, kde je stanoveno, že: Omezující opatření spočívá v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa, v nichž se podávají alkoholické nápoje nebo se konají veřejné tělovýchovné, sportovní nebo kulturní podniky. Lze je uložit pachateli přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, přestupku proti veřejnému pořádku a přestupku proti občanskému soužití. Omezující opatření musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného přestupku a lze je uložit jen spolu se sankcí a nejdéle na dobu jednoho roku.

Tato omezující opatření se jeví jako vhodná v boji s narušiteli veřejného pořádku, ale je nutno říci, že i tato omezující opatření mají své hranice a musí být vydávána striktně v souladu se zákonem. Omezující opatření nemohou být vydávána samostatně, neboť nejsou sankcí v pravém slova smyslu, ale stojí vedle stanovené sankce a jsou součástí výrokové části rozhodnutí správního orgánu. Jejich hlavním smyslem je prevence při porušování nebo ohrožování zájmů chráněných zákonem o přestupcích, tj. ochrana společnosti před nežádoucími jednáními některých fyzických osob.¹

Zákonodárce zde dává možnost správním orgánům omezit práva osob, které hrubým způsobem narušují veřejný pořádek, páchají přestupky proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě, v rámci nichž jde o porušení povinností stanovených v obecně závazných vyhláškách obcí a krajů vydaných na úseku jejich samostatné

¹ HORSINKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. 2011. Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, str. 84.

činnosti, případně páchají přestupky proti občanskému soužití a v neposlední řadě i přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi.

Uložením tohoto omezujícího opatření vzniká újma pachateli výše uvedeného přestupku a má vedle sankce charakter vedlejšího účinku. Omezující opatření jsou součástí ochranných opatření, jejichž smyslem je vedle prevence i výchova pachatele. Osoba, které je omezující opatření uloženo, je povinna se mu podrobit, a proto je možno říci, že toto opatření má sankční povahu, i když se nejedná, jak již uvedeno, o sankci v pravém slova smyslu.

Zde bych si dovolil citovat rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.2.2009 sp. zn. 8 As 5/2009, kde soud konstatuje: „Zákaz reformace in peius uvedený v § 87 odst. 4 zák. č. 200/1990 Sb. o přestupcích, se vztahuje na sankci; kvalifikace skutku se může změnit.“, a Usnesení Ústavního soudu ze dne 28.1.2009, sp.zn. III 880/08: „Pro oblast správního trestání nelze z ústavně právních předpisů dovodit všeobecný zákaz změny rozhodnutí v neprospěch odvolatele (zákaz reformationis in peius). Takový zákaz nelze odvodit ani z práva na spravedlivý proces, zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ani z článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, ani z čl. 2 odst. 1 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.“

Zákon o přestupcích v § 17 odst. 1, jak již uvedeno, stanoví omezující opatření, a to:

- navštěvovat určená veřejně přístupná místa a místnosti, v nichž se podávají alkoholické nápoje nebo se konají veřejné tělovýchovné, sportovní nebo kulturní podniky. Lze je uložit pachateli přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, přestupku proti veřejnému pořádku a přestupku proti občanskému soužití.

Jedná se o omezující opatření, které má zabránit pachateli přestupku v jeho dalším protiprávním jednání. Důležité je, že zákonodárce stanoví konkrétní přestupky, u kterých lze vedle sankce toto omezující opatření uložit.

Abychom vysvětlili, co je míněno pod pojmem „veřejně přístupné místo“, neboť zákon tento pojem blíže neuvádí, je nutno konstatovat, že se bude jednat o veřejně přístupná místa, tedy místa, která jsou přístupná komukoliv, i když jsou omezena určitou provozní dobou.

Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 5.3.2003, sp. zn. 6 Tdo 220/2003 specifikuje místo veřejnosti přístupné následovně: „Za místo veřejnosti přístupné ve smyslu § 202 tr. z. není možno považovat uzavíratelnou část společných prostor (jako je chodba a pod.) např. panelového domu nebo obydlí podobného typu, které je určeno k bydlení více uživatelů či vlastníků takového domu.“

Naopak ve svém usnesení Nejvyšší soud dne 28.11.2002 sp. zn. 3 Tdo 969/2002 konstatuje, že: „Za místo veřejnosti přístupné ve smyslu § 202 tr. z. je nutno považovat čekárnu zdravotnického zařízení, přičemž je nerozhodné, zda se jedná o zdravotnické zařízení státní či soukromé.“

Uvedené omezující opatření se jeví jako vhodné právě v případech, kdy se pachatel dopouští přestupků, které narušují veřejný pořádek, občanské soužití, případně se dopouští přestupků na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi.

Vzhledem k tomu, že se zde jedná o druh ochranného opatření, které stojí nikoliv samostatně, ale vedle uložené sankce, nevyžaduje zákonodárce, aby pachatel, kterému je toto omezující opatření uloženo, se citovaných přestupků dopustil opakovaně a i rozsah tohoto opatření je na rozdíl od sankce zákazu pobytu možné uložit na dobu až jednoho roku. Správní orgán, který ve svém rozhodnutí uloží předmětné omezující opatření, musí striktně dbát na to, že toto opatření musí být přiměřené závažnosti spáchaného přestupku, tedy jeho společenská škodlivost by měla být výrazná, neboť stejně jako u sankce zákazu pobytu je toto vstup do práv

a svobod občanů a pokaždé, pokud je prolomen některý z článků Listiny práv a svobod, je nutno toto prolomení řádně zdůvodnit.

2. Kapitola

Sankce i ochranná opatření ukládá správní orgán rozhodnutím, kdy ve výrokové části tohoto rozhodnutí uvede vedle sankce i ochranné opatření – v našem případě omezující opatření. Rozhodnutí má ze zákona tři části, a to výrokovou část, odůvodnění a poučení účastníků. V rozhodovací praxi orgánů obcí a měst je právě zde mnohdy problém, kdy správní orgán nedostatečně odůvodní výrokovou část svého rozhodnutí a v důsledku toho dochází po podání opravného prostředku ke zrušení tohoto rozhodnutí odvolacím orgánem.

Obsah a formu rozhodnutí upravuje § 67 správního řádu. V uvedeném ustanovení se uvádí:

„1. Rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva nebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má a nebo nemá nebo v zákonem stanovených případech rozhoduje o procesních otázkách.

2. Rozhodnutí se vyhotovuje v písemné formě. Rozhodnutí se písemně nevyhotovuje, stanoví-li tak zákon; výroková část takového rozhodnutí, podstatné části jeho odůvodnění a poučení o opravném prostředku se pouze vyhlásí a do spisu se učiní záznam, který obsahuje výrokovou část, odůvodnění, datum vydání, číslo jednací, datum vyhotovení, otisk úředního razítka, jméno a příjmení, funkci nebo služební číslo a podpis oprávněné úřední osoby.

3. Ústně vyhlášené rozhodnutí správní orgán potvrdí písemně, pokud účastník písemné potvrzení požaduje. Písemné potvrzení obsahuje pouze výrokovou část rozhodnutí a další náležitosti uvedené v § 69.“

Jako důležité je zde nutno zdůraznit skutečnosti uvedené v odst. 1, kde se konstatuje „že rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva a nebo povinnosti jmenovitě určené osoby.“ Zákonodárce zde dává právo správnímu orgánu vstoupit do práv a povinností občanů a toto právo správního orgánu kompenzuje tím, že ukládá správnímu orgánu, že musí postupovat v souladu se zákony a ostatními právními předpisy, jakož i mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu, jak je uvedeno v § 2 zákona č. 500/2004 Sb. a stanoví mu hranice v jeho rozhodování, a to tím, že mu ukládá, že může uplatňovat svou pravomoc pouze k těm účelům, k nimž mu byla zákonem nebo na základě zákona svěřena, a to v rozsahu, v jakém mu byla svěřena.

Správní rozhodnutí musí být v souladu s veřejným zájmem a musí odpovídat okolnostem daného případu, jakož i tomu, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly. Správní orgán musí postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky citovanými shora.

Jak již uvedeno, v rozhodnutí je důležité, aby splňovalo zákonné předpoklady, a tedy veškeré náležitosti, které jsou uvedeny v § 68 správního řádu. Odstavec 2 § 68 uvádí, že: „Ve výrokové části se uvede řešení otázky, která je předmětem řízení, právní ustanovení, podle nichž bylo rozhodováno a označení účastníků podle § 27 odst. 1. Účastníci, kteří jsou fyzickými osobami, se označují údaji umožňujícími jejich identifikaci, účastníci, kteří jsou právnickými osobami, se označují názvem a sídlem. Ve výrokové části se uvede lhůta ke splnění ukládané povinnosti, popř. též jiné údaje potřebné k jejímu řádnému splnění a výrok o vyloučení odkladného účinku odvolání. Výroková část rozhodnutí může obsahovat jeden nebo více výroků, výrok může obsahovat vedlejší ustanovení.“

Odstavec 3 citovaného § uvádí: „V odůvodnění se uvedou důvody výroků nebo výroku rozhodnutí, podklady pro jeho vydání, úvahy, kterými se správní orgán řídil při jejich hodnocení a při výkladu právních předpisů, a informace o tom, jak se správní orgán vypořádal s návrhy a námitkami účastníků a s jejich vyjádřením k podkladům rozhodnutí.“

Odůvodnění výroku v rozhodnutí se již v praxi správních orgánů nevěnuje taková pozornost, jako výroku rozhodnutí, což je na škodu věci a v důsledku podání opravného prostředku důvod ke zrušení rozhodnutí. Je nutno říci, že bez řádného odůvodnění nemůže výroková část rozhodnutí sama o sobě obstát.

V odůvodnění rozhodnutí musí správní orgán uvést důvody výroku nebo jednotlivých výroků rozhodnutí, které tvoří jeho výrokovou část, a to včetně důvodů, které vedly k formulování vedlejších ustanovení. Obsahem odůvodnění rozhodnutí je především rozbor a zhodnocení podkladů rozhodnutí na základě § 50 odst. 4, kdy správní orgán musí uvést, jakými úvahami se při jejich hodnocení řídil. Nepostačuje tedy, aby správní orgán v odůvodnění rozhodnutí uvedl pouhý soupis podkladů pro rozhodnutí, byť by šlo o soupis úplný, ale musí uvést, jakým způsobem tyto poklady ohodnotil a jaký přikládal jednotlivým podkladům význam a proč činil právě tak.²

Dále je nutno zdůraznit, že správní orgán v odůvodnění musí uvést, jakými úvahami se řídil, když prováděl výklad právních předpisů, které použil při rozhodování ve věci a na jejichž základě vydával rozhodnutí. Je nutno říci, že nepostačí pouhý soupis právních předpisů, ale je nutno odůvodnit, proč právě tyto právní předpisy a jejich konkrétní ustanovení byly při rozhodování použity.

Podstatné je v odůvodnění rozhodnutí i to, jakým způsobem se správní orgán vypořádal s námitkami účastníků řízení. Toto je i v souladu s § 36 odst. 1 a 3 a § 52 správního řádu, které přiznávají účastníkům právo nebo i povinnost podávat správnímu orgánu návrhy důkazů na podporu svých tvrzení. Pokud by správní orgán tyto návrhy nebo některé z nich neakceptoval, musí zdůvodnit, proč tak učinil.

Závěr

Bezpečnost na úrovni měst a obcí a možnost jejího řešení je velmi závažné celospolečenské téma, které si zaslouhuje pozornosti. Ve svém článku jsem chtěl upozornit na hmotně právní i procesně právní prostředky, které lze využít při zajišťování bezpečnosti v městech a obcích.

S osobami, které ohrožují bezpečnost v ulicích a na veřejných místech, je nutno velmi nekompromisně jednat a využívat k tomu všechny prostředky, které nám dává český právní řád. Je důležité, aby orgán veřejné správy, který v daném konkrétním případě rozhoduje, si osvojil zákonem mu dané prostředky a striktně dbal na zákonnost svého postupu. V mnohých případech při sebelepší vůli správního orgánu dojde ke zrušení jeho rozhodnutí pouze proto, že nebyly dodrženy veškeré zákonné předpoklady. Proto je nutno pořádat školení pracovníků veřejné správy, seznamovat je s právními předpisy a jejich novelizacemi a dávat důraz na striktní dodržování zákonnosti. Jednou z možností takového postupu je i konání veřejných konferencí, na kterých je možno získávat teoretické i praktické poznatky v oblasti bezpečnosti.

Literatura

FELCAN, M. Vplyv bezpečnosti na kvalitu života = Impact of security upon the quality of life, In: Polícia ako garant bezpečnosti : zborník príspevkov z vedeckej konferencie Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018. - ISBN 978-80-8054-751-6. - S. 68-80.
FELCAN, M. Účast' národnostných menšín na správe vecí verejných v Slovenskej republike a v Českej republike = Participation of national minorities in the governance of public affairs in the Slovak republic and the Czech republic, In: Postavenie menšín pred a po vstupe štátu do

² VEDRAL, J. 2012 Správní řád komentář 2. vydání, RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON Praha 2012 str. 612

Európskej únie : zborník príspevkov z vedeckej konferencie : medzinárodná vedecká konferencia organizovaná Katedrou verejnoprávnych vied Akadémie Policajného zboru v Bratislave a Právnickou fakultou Univerzity Karlovej v Prahe 27. októbra 2016. - Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017. - ISBN 978-80-8054-704-2. - S. 239-252.

FELCAN, M.: Problematika verejného poriadku ako jedna z najvýznamnejších oblastí výkonu verejnej správy : kapitola č. 3, In: Aktuálne problémy vo verejnej správe EÚ - Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2016. - ISBN 978-80-8054-712-7. - S. 41-60

VEDRAL, J., Správní řád komentář 2. aktualizované a rozšířené vydání, Praha leden 2012, vydal RNDr. Ivana Hexnerová BOVA POLYGON 2012.

HORIZKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H.,: Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2011.

ŠROMOVÁ, E. Správní řízení od A do Z, vydalo nakladatelství ANAG, společnost s ručením omezeným Olomouc 2012.

PRŮCHA, P. Správní právo obecná část, vydala Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk 2007.

Zákon 500/2004 Sb. správní řád po velké novele k 1.1.2012.

Key words: Safety in municipalities, administrative proceedings, administrative authorities, prohibition of residence, restrictive measures, prohibition of access to designated places

Summary: The article deals with the substantive legal and procedural legal means provided by the Czech legal order to the public administration authorities for ensuring security in the municipalities. Emphasis is placed on an amendment to Act No. 200/1990 Coll., Which adopted a new sanction - a ban on residence which may be imposed by the administrative authorities in the decision-making process in matters of public order and security. Furthermore, the article discusses the details of decisions and important aspects of the reasoning of this decision.

*doc. JUDr. et Mgr. Jan Brázda, Ph.D.,
Katedra práva
<http://www.ujak.cz>
Univerzita J. A. Komenského Praha
Roháčova 1148/63
130 00 Praha 3*

Odpovědnost za veřejný pořádek ve městech a obcích

Abstrakt: Autor v článku vysvětluje pojem veřejný pořádek, jeho historii a současnost, a rovněž jak se tento pojem prolíná dalšími právními předpisy a zasahuje do různých právních odvětví. Zvláště je zde odkaz na nový občanský zákoník, kde porušení veřejného pořádku způsobuje absolutní neplatnost smlouvy. Pojem veřejného pořádku není nikde definován, už pro svoji variabilnost a proto je nutno vycházet z konkrétního případu a na podkladě něj provést výklad.

Klíčová slova: Veřejný pořádek, veřejná správa, obce a města, zákon o obcích, vyhlášky obcí.

Veřejný pořádek

Veřejný pořádek jako takový je neurčitý právní pojem, který označuje souhrn pravidel nebo zásad chování na veřejnosti, případně stanovuje určité zásady, na kterých trvá celá společnost.

Pojem „veřejný pořádek“ nabývá konkrétního obsahu až reálnou činností orgánu. Už ústavní soudce Vlastimil Ševčík jej definoval jako vyvážený stav společenských vztahů, respektující vžitá či v místě uznávaná pravidla způsobu života a společenského chování (slušnosti) vycházející z poměrů daného místa a tam obecně přijímaných zásad a pravidel morálky³.

V českém právu se pojem „veřejný pořádek“ objevoval do r. 2013, a to převážně jen ve veřejnoprávních předpisech. Např. v § 5 zák. č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích (dříve v § 47 a 48 zák. č. 200/1990 Sb. o přestupcích) můžeme nalézt skutkové podstaty přestupků proti veřejnému pořádku. Jde mimo jiné např.

o vzbuzení veřejného pohoršení, rušení nočního klidu, znečištění veřejného prostranství, neuposlechnutí výzvy úřední osoby apod. Vymezení veřejného pořádku ale nemusí vyplývat pouze z právních předpisů a je možno je formulovat i na základě jiných mimoprávních morálních, příp. společenských norem, protože jejich dodržování je podle přesvědčení a zvyklostí převažující většiny lidí podmínkou klidného a spořádaného soužití lidí na určitém místě. Jakkoliv je pojem veřejného pořádku spojen s veřejným prostorem, narušen může být i tak, že např. k rušení nočního klidu dojde pronikáním hlasité hudby ze sousedního bytu.⁴

Od r. 2014 používá pojem „veřejný pořádek“ i české soukromé právo. Nový občanský zákoník č. 89/2012 např. v § 1, odst. 2, §19, odst. 2 nebo § 588 uvádí právě pojem veřejného pořádku. Nový občanský zákoník koncipuje ve svých ustanoveních, že veřejný pořádek znamená překážku absolutní smluvní svobodě, zejména je jako výjimka z pravidla pouze relativní neúčinností stanoveno, že právní jednání, které narušuje veřejný pořádek, je neplatné absolutně, a soud proto k této skutečnosti musí přihlídnout i bez návrhu.

Veřejný pořádek, jehož původ lze vysledovat už ve francouzském zákoníku Code civil, je zde chápán jako jedna z podstatných náležitostí demokratického právního státu, leží na ní základy společenského řádu a jde tak o pravidla, na kterých je zapotřební bezvýhradně trvat, nelze je tedy nechat jen na vůli soukromých osob. Zatímco dobré mravy mají morální základ

³ MIZEROVÁ, V. Kontrola ústavnosti obecných vyhlášek Českým ústavním soudem (http://is.muni.cz/th/109597/pravf_/m/), diplomová práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, katedra ústavního práva a politologie, obhájena 13.5.2009

⁴ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 263 až 264

a slouží k tomu, aby napravily zjevnou nerovnováhu mezi dvěma stranami, veřejný pořádek mezi nimi nehledá spravedlnost, ale spočívá ve společenské přijatelnosti určitého jednání.⁵

Velmi významné využití veřejného pořádku je ale v mezinárodním právu soukromém, kde obvykle platí, že pokud by mělo být ve věcech s cizím prvkem použito cizího právního řádu, nesmí tento odporovat vnitrostátním zásadám společenského a státního zřízení. Pokud by tomu tak bylo, např. v případě polygamie, díky výhradě veřejného pořádku se těmto zásadám odporující cizí právní řád neaplikuje. O rozporu s veřejným pořádkem rozhoduje soud.⁶

Neurčitost pojmu „veřejný pořádek“ vede k celé řadě výkladových problémů. Známé jsou např. potíže v otázce obecně závazných vyhlášek vydávaných obcemi. Podle ust. § 10 písm. a) obecního zřízení může obec stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci, nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány. Tato právní norma je nepochopením maximy, že právo je minimem morálky, a proto jsou dobré mravy pouhý korektiv, nikoliv paralelní právní systém, který by měl být právem vynucován.

Toto ustanovení bylo některými obcemi vyloženo extensivně a např. město Cheb vyhláškou 3/2003 zakázalo na veřejných prostranstvích ve městě ponechávat volně pobíhat zvířata, žebrot, prodávat, podávat nebo konzumovat alkoholické nápoje. Ústavní soud tuto vyhlášku svým Nálezem sp.zn. Pl ÚS 50/03 v příslušných částech zrušil, když dospěl k závěru, že tato úprava není ústavně konformní.⁷

Vedle zákona o Policii ČR a o obecní policii se pojem veřejného pořádku vyskytuje zejména v těchto právních předpisech a normách:

1. Obecní zřízení stanoví, že obec může upravit záležitosti veřejného pořádku obecně závaznou vyhláškou.
2. Zákon o přestupcích obsahuje marginální rubriku „přestupky proti veřejnému pořádku“; žádný konkrétní přestupek však pomocí tohoto pojmu definován není.
3. Zájem na ochraně veřejného pořádku je jedním z důvodů umožňujících vyloučit veřejnost z jednání soudu.
4. S ohledem na ochranu veřejného pořádku lze v nezbytných případech omezit svobodu náboženského vyznání, svobodu pohybu, svobodu shromažďování a svobodu spolčování, včetně práva na sdružování v odborech; tato ustanovení, obsažená v Listině základních práv a svobod, však zdůrazňují, že musí jít o opatření subsidiární, v demokratické společnosti nezbytné.
5. Cizinecký zákon umožňuje z důvodu ohrožení veřejného pořádku nevpustit cizince na území ČR, nebo jej administrativně vyhostit.
6. Nelze pořádat veřejnou sbírku k účelu, který je v rozporu s ochranou veřejného pořádku.
7. Nemůže vzniknout a působit církev nebo náboženská společnost, jejíž učení nebo činnost je v rozporu s ochranou veřejného pořádku.
8. Obchodní zákoník stanovil, že soud prohlásí obchodní společnost za neplatnou, jestliže předmět jejího podnikání odporuje veřejnému pořádku.
9. V mezinárodním právu soukromém se kautela veřejného pořádku uplatňuje na několika místech:
 - České orgány neposkytnou právní pomoc formou dožádání, pokud se požadovaný úkon příčí domácímu veřejnému pořádku.

⁵ LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. obecná část (§ 1 až 654). Komentář. Praha: C.H.Beck, 2014. str. 24, 25.

⁶ HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. Praha: C.H.Beck, 2009. 1. Heslo veřejný pořádek.

⁷ https://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný_pořádek

- V řízení se nepoužije právního předpisu cizího státu, pokud by se účinky tohoto použití přičily takovým zásadám společenského a státního zřízení ČR a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat.
- Nebude uznáno ani vykonáno cizozemské rozhodnutí, jestliže by se jeho uznání přičilo domácímu veřejnému pořádku.

10. Obdobně se neuzná a nevykoná cizozemský rozhodčí nález, který odporuje veřejnému pořádku.

Na tomto místě je možné upozornit na rozsah obecní správy místních záležitostí veřejného pořádku ve vazbě na existující státní správu veřejného pořádku.

Z § 8 a § 35 Zákona o obcích vyplývá, že pokud některou záležitost upravuje zákon jako výkon státní správy, neměla by ve stejné věci stanovit povinnost obec ve své vyhlášce. Záležitosti obce, o kterých zákon nestanoví, že jde o přenesenou působnost, neboli o výkon státní správy, vykonávají obce ve své samostatné působnosti, ale povinnost ve vyhlášce mohou stanovit, jen stanoví-li tak zákon o obcích nebo zvláštní zákon.

Obec může v obecně závazné vyhlášce o veřejném pořádku upravit podle místních předpokladů a zvyklostí záležitosti, které sama spravuje a jsou v zájmu obce a jejích občanů a slouží k uspokojování jejich potřeb a souvisejí s ochranou veřejného pořádku včetně ochrany zdraví, mravnosti nebo kulturního rozvoje občanů.

Stanovit povinnosti je možné podle Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod pouze zákonem nebo na základě zákona a v jeho mezích. Obec může vymezit povinnosti ve vyhlášce pouze na úseku místních záležitostí veřejného pořádku podle § 10 Zákona o obcích, nebo jestliže tak stanoví zvláštní zákon. V obecně závazné vyhlášce může stanovit jen ty povinnosti, které spadají do její samostatné působnosti, nikoliv do její přenesené působnosti jako výkon státní správy. Omezit vlastnické právo lze jen ve veřejném zájmu, na základě zákona a vždy za náhradu.

Obec vyhlášky vydává a na podkladě těchto vykonává svou pravomoc stanovenou v hlavě 7. Ústavy, ale nemůže ve vyhlášce stanovit to, co trestní zákon, přestupkový zákon, zvláštní zákony, které vydává Parlament ČR. Obec nemůže ani stanovit to, co upravuje jiný platný zákon odchylně od něj, neboť vyhláška nemůže být v rozporu se zákonem, který má vyšší právní sílu. Obec o platných zákonech může občany informovat zveřejněním výpisu zpracovaným např. obecním úřadem, ale nikoliv ve vyhlášce, na které se usnáší zastupitelstvo obce.

Ve svém příspěvku jsem chtěl zdůraznit význam veřejného pořádku, který sice není přesně definován, ale je využíván mnohými právními normami a jeho výklad je nutno odvozovat podle konkrétní situace. Obec se pojmem „veřejný pořádek“ zabývá intenzivně, neboť svými vyhláškami upravuje konkrétní podobu veřejného pořádku tak, jak jej vnímá zastupitelstvo dané obce s přihlédnutím k tomu, co je potřebné pro občany té dané lokality.

Literatura

FELCAN, M. Problematika veřejného poriadku ako jedna z najvýznamnejších oblastí výkonu verejnej správy : kapitola č. 3, In: Aktuálne problémy vo verejnej správe EÚ - Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2016. - ISBN 978-80-8054-712-7. - S. 41-60
 FELCAN, M., KADÁČEK, M. Dozor prokuratury vo verejnej správe verzus správne súdnictvo = The prosecutor s supervision in public administration versus administrative justice, In: Fenomén bezpečnosti, bezpečnostní věda a výzkum a bezpečnostní aplikace : sborník vědeckých prací Fakulty právních a správních studií Vysoké školy finanční a správní, a.s., Praha. - Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. - ISBN 978-80-7408-165-1. - S. 739-749.

FELCAN, M. Násilie, extrémizmus a rasizmus pri športových podujatiach = Spectator violence, extremism and racism at sport events , In: Spoločenský boj proti diváckemu násiliu : zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 15. novembra 2016 : Bratislava . - Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017. - ISBN 978-80-8054-710-3. - S. 30-45.

FELCAN, M.: Účasť národnostných menšín na správe vecí verejných v Slovenskej republike a v Českej republike = Participation of national minorities in the governance of public affairs in the Slovak republic and the Czech republic, In: Postavenie menšín pred a po vstupe štátu do Európskej únie : zborník príspevkov z vedeckej konferencie : medzinárodná vedecká konferencia organizovaná Katedrou verejnoprávných vied Akadémie Policajného zboru v Bratislave a Právnickou fakultou Univerzity Karlovej v Prahe 27. októbra 2016. - Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2017. - ISBN 978-80-8054-704-2. - S. 239-252.

MIZEROVÁ, V. Kontrola ústavnosti obecných vyhlášek Českým ústavním soudem (http://is.muni.cz/th/109597/pravf_m/), diplomová práca, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, katedra ústavního práva a politikologie, obhájena 13.5.2009

JEMELKA, L. Vetešník, Pavel. Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-501-5 s. 263 až 264

LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. obecná část (§ 1 až 654). Komentář. Praha: C.H.Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. str. 24, 25.

HENDRYCH, D. a kol. Právnický slovník. Praha: C.H.Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1. Heslo veřejný pořádek.
https://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný_porádek

Key words: Public order, public administration, municipalities and towns, law on municipalities, decrees of municipalities.

Summary: The author explains the concept of public order, its history and the present, as well as how this concept interferes with other legal regulations and intervenes in different legal branches. In particular, there is a reference to the new Civil Code, where a violation of public order causes an absolute nullity of the contract. The notion of public order is nowhere defined, because of its variability, and it is therefore necessary to rely on a specific case and to interpret it.

*doc. JUDr. et Mgr. Jan Brázda, Ph.D.,
Katedra práva
<http://www.ujak.cz>
Univerzita J. A. Komenského Praha
Roháčova 1148/63
130 00 Praha 3*

Verejný poriadok vs. inštitút dobrovoľného strážcu poriadku⁸

Anotácia: V tomto príspevku sa autor pokúša analyzovať problematiku verejného poriadku, ktorá patrí medzi oblasti, ktorá sprevádza spoločnosť od jej vzniku. Orientácia v tejto problematike nie je jednoduchá. Keďže sa verejný poriadok radí medzi právne neurčité pojmy, nachádzame ho v mnohých právnych predpisoch s rôznou právnou silou a v odbornej literatúre so snahou o jeho definovanie. Verejný poriadok predstavuje jednu z najvýznamnejších oblastí výkonu verejnej správy, pretože vytvára podmienky pre usporiadaný a pokojný život obyvateľov. V druhej časti príspevku sa autor pokúša analyzovať inštitút dobrovoľného strážcu poriadku z pohľadu jeho ukotvenia v právnom poriadku Slovenskej republiky, v kontexte právnej úpravy inštitucionálneho zabezpečenia ochrany verejného poriadku a bezpečnosti na Slovensku.

Kľúčové slová: verejný poriadok, bezpečnosť, právny predpis, zákon, Policajný zbor, dobrovoľný strážca poriadku, pomocník Policajného zboru, dobrovoľníctvo, susedské hliadky

Úvod

*„Verejný poriadok sa preukazuje ako jav ..vykazujúci vonkajšie znaky- (znak je výrazná odlišujúca vlastnosť, charakteristická črta, viditeľný výraz, predzvesť niečoho, znamenie, ktoré je nositeľom istého myšlienkového procesu), ktoré sú typické práve pre daný jav, nie sú presne explicitne stanovené, ale navonok potvrdzujú, signalizujú určitý stav.“⁹ Znaky konkrétneho javu ho robia jedinečným teda nezameniteľným s druhým javom, a dávajú nám tým možnosť definovať jednotlivé javy. Pre vymedzení znakov verejného poriadku je dôležité všímať si aj iný význam a dopĺňať ho aktuálnym obsahom. Možno vyvodiť, že predpoklad znakov verejného poriadku najviac napĺňa **verejná mienka, miesto a čas. Cieľ verejného poriadku** je dosiahnuť usporiadanosť a funkčnosť za účelom rovnováhy, pri uspokojení objektívnych a subjektívnych záujmov a požiadaviek. Pri narušení tejto rovnováhy sa uplatňuje zodpovednosť. Ochrana verejného poriadku môžeme chápať aj ako systematickú, právom regulovanú činnosť orgánov štátnej správy a samosprávy, ktorá dohliada na dodržiavanie zákonov, nariadení a vyhlášok, a tiež sa zameriava na plnenie pokynov v oblasti verejného poriadku.¹⁰*

Verejný poriadok

Problematika verejného poriadku a jeho ochrany je v súčasnosti jednou z najaktuálnejších oblastí v živote spoločnosti, pričom práca jednotlivých zložiek je zo strany verejnosti hodnotená najmä úrovňou ochrany verejného poriadku, teda aj pocitom vlastnej bezpečnosti občanov. V minulosti bol pojem verejný poriadok úzko spätý s pojmom verejná bezpečnosť, pričom tieto pojmy vyjadrovali stav očakávaný na verejnosti. Pokiaľ ide o vznik tohto inštitútu, jeho korene siahajú až do Aténskeho štátu, tzv. „starého štátu“. Po rozštiepení Aténskeho štátu na triedy bolo potrebné vytvoriť „políciu“, keďže ozbrojené organizácie obyvateľstva sa stávali neudržateľné. Už v 4. storočí pred našim letopočtom sa v Aténach objavovali skýtski lukostrelci vykonávajúci poriadkovú službu. Pri zápisoch stredovekých miest sa objavoval pojem „verejná mravnosť“, kde sa uvádzalo, že súčasne s ochranou bezpečnosti a požiarou ochranou, pôsobili tri druhy policajnej činnosti, ako mravnosťná, zdravotná a trhová policajná činnosť.¹¹

⁸ Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 “Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívno-právneho hľadiska”.

⁹ AUGUSTÍN, P. 2013. Poriadková polícia, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2013, s. 34

¹⁰ SEPEŠI, Z. 2006. Služba poriadkovej polície, Košice, Stredná odborná škola PZ Košice, 2006, s. 45

¹¹ FELCAN, M. 2004. Ochrana osôb a majetku. In. Zborník príspevkov z IV. vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou 2004, s. 34

V období 15. storočia pôsobila v mestách mravnostná polícia, ktorá zahŕňala zhodné agendy vyjadrené o niekoľko storočí neskôr vo vládných nariadeniach, napríklad vo vládnom nariadení č. 229/1947 Zb., ktorý vymedzoval úlohy národnej bezpečnosti, kde už prvý paragraf poukazoval na úlohu chrániť verejnú bezpečnosť, bdieť nad verejným poriadkom a mravnosťou, aby občania mohli žiť v klude. Ďalej vládne nariadenie č. 301/1948 Zb. o bezpečnostných referátoch krajských. národných výboroch, ku ktorému patrila ochrana bezpečnosti osôb a majetku, dohľad nad zhromažďovaním sa občanom, boj proti hazardným hrám, proti alkoholizmu a prostitúcii, dohľad nad pohostinstvami a podobne. Na verejných miestach sa o poriadok a bezpečnosť starali orgány verejnej správy, ktoré mali okrem toho dohliadať aj na dodržiavanie zásad mravnosti. Neskôr prevzali tieto činnosti špecializované správne zložky, najmä polícia poriadková, bezpečnostná, mravnostná. V 16. a 17. storočí po období vyčerpávajúcich vojen sa v celej kontinentálnej Európe ukázala nevyhnutná potreba zaistenia verejného poriadku a bezpečnosti. Pod verejný poriadok sa zahŕňala aj správa na úseku zdravotníctva, školstva, osvety, dopravy a iné. Až koncom 19. storočia postupne vznikalo správne právo, teda aj právo na úseku polície. Prešlo teda mnoho storočí, kým sa vyvinuli moderné bezpečnostné služby na ochranu verejného poriadku. Dlhú dobu bol charakter týchto zložiek skôr univerzálny.

Výraz „verejná bezpečnosť“ sa začal vyčleňovať v súvislosti s rozdelením správy na úseku verejného poriadku.

Verejný poriadok sa členil na správnu bezpečnosť a verejnú bezpečnosť. Správna bezpečnosť bola pôvodne vykladaná ako správna činnosť polície na jednotlivých špecializovaných úsekoch, ako napríklad úsek zdravotníctva, baníctva, dopravy a podobne. Postupne po druhej svetovej vojne sa obsah týchto správnych činností zmenil, napríklad zdravotnícka polícia splynula so zdravotníckou správou, a tým sa obsah vlastnej správnej bezpečnosti zúžil. Pod správnu bezpečnosť sa začleňovali len úlohy štátnej správy uvedené v zvláštnych predpisoch. V súčasnosti je to napríklad agenda na úseku hlásenia obyvateľstva, na úseku povoľovania pobytu cudzincom. Výrazom verejná bezpečnosť sa zas rozumela ochrana verejných a spoločenských hodnôt, ako bezpečnosť osôb a majetku nehľadiac na to v akom úseku spoločenského života došlo k porušeniu. Verejná bezpečnosť zastierala ochranu celospoločenských a štátnych hodnôt, ako je napríklad ochrana štátu, štátneho zriadenia, pokojný výkon činností zastupiteľských zborov či orgánov štátnej správy. Táto ochrana sa však nevzťahuje na hodnoty chránené právnymi normami iných právnych odvetví ako je napríklad trestné právo.¹²

Postupom času sa obsahová stránka pojmu verejný poriadok, zakotvovala do právnych noriem. Predmetom ochrany „verejného pokoja“ bol stav, ktorý bol potrebný pre klud občanov ako jednotlivcov a pre celú spoločnosť. Právna úprava z roku 1927 zahŕňala vymedzenie činnosti polície uvedené vo všeobecnom zákonomnom zmocnení pôvodom a vzorom v normotvorbe pruského modelu z minulosti, kde sa uvádzalo, že ministerstvo vnútra a jemu podriadené politické úrady majú za povinnosť, *“bdieť nad verejným poriadkom a k ľuďom, bezpečnosťou, ako aj verejnou mravnosťou a odvracať v tomto smere rôzne nebezpečenstvá a odstraňovať vzniknuté poruchy.”*¹³ Obdobné ustanovenia sa sťahovali aj na obecnú samosprávu, pretože právny poriadok poveroval policajné právomoci nielen na štátne úrady ale aj na obce. Výrazy „verejný pokoj“, „verejný klud“ a „verejná mravnosť“ sa uvádzajú aj v zákone č. 125/1927 Zb. o organizácii politickej správy, ktorý platil po druhej svetovej vojne v Československu, počas prvých rokov. Neskôr legislatívna prax aj normotvorba tieto pojmy prestala používať, keďže bolo dané stanovisko, ktorým sa zahrnuli do výrazu „verejná bezpečnosť“ a „verejný poriadok“. Oba tieto výrazy sú súčasťou právnych predpisov

¹² FELCAN, M. 2004. Ochrana osôb a majetku. In. Zborník príspevkov z IV. vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou 2004, s. 35-36

¹³ Zákon č. 125/1927 Zb. o organizácii politickej správy čl. 2 ods. 1

vydávaných po oslobodení krajiny v roku 1945.¹⁴ Krátko po roku 1945 bola stanovená pôsobnosť a úloha miestneho národného výboru, zriadiť občiansky zbor pre udržanie verejného poriadku v zmysle zásad vojenskej disciplíny. Následne bol utvorený Zbor národnej bezpečnosti, pod ktorý sa začlenil komplex doposiaľ uniformovaných bezpečnostných zložiek. Pre toto obdobie bol verejný poriadok charakterizovaný ako súbor morálnych a spoločenských právnych noriem, ktoré je podľa všeobecných názorov potrebné zachovávať pre pokojný život. Československé pozitívne právo v povojnovom období vykladalo tento pojem v užšom aj širšom zmysle. Užšie vymedzenie verejného poriadku nachádzame v zákone č. 70/1965 Zb. o Zbore národnej bezpečnosti, kde je zakotvený v úlohách tohto zboru. Širšie ponímanie môžeme spojiť s oprávnením na zaistenie osoby, v prípade ak to je v záujme verejného poriadku. Zákon poukazuje aj na oddelenie pojmu verejný poriadok od trestnej činnosti¹⁵.

V krátkom historickom opise nie je možné význam pojmu „verejný poriadok“ a jeho chápanie v kontexte zákonnosti celkom vystihnúť. Je však isté, že každé obdobie malo stanovené pravidlá týkajúce sa správania ľudí na verejnosti, spočiatku mali neformalizovanú podobu a neskôr sa pretransformovali do zákonných noriem.

Aby chod spoločnosti fungoval v zmysle požiadaviek jej členov je potrebné aby sa príslušníci spoločnosti správali istým spôsobom. Povaha tohto správania musí byť daná určitým rámcom dovolenosti, a tiež vymedzená tým čo nie je dovolené teda zakázané. Verejný poriadok je dôležitým prostriedkom pre správne fungovanie spoločnosti v určitom čase, na určitom mieste. Samotný pojem verejný poriadok patrí k neurčitým právnym pojmom, pretože v unifikovanom význame nie je vymedzený nijakou právnou normou. Znamená to, že jednotlivé záväzné právne predpisy ho často požívajú ale nedefinujú, respektíve definujú len na účely daného právneho predpisu. Príčinou je najmä dynamickosť a mnohostrannosť obsahu tohto pojmu.

„Verejný poriadok je zložitou sociálno-politickou, psychologickou, mravnou, právnou a spoločenskou kategóriou, kde sa prelínajú potreby záujmov spoločnosti aj jednotlivých občanov.“¹⁶ Spolu s pojmom verejná bezpečnosť a verejné zdravie, tvorí nevyhnutnú súčasť vnútornej bezpečnosti štátu. Pre účely výučby používa mnoho autorov takzvané pomocné definície na výklad pojmu verejného poriadku. Je dôležité povedať, že každý autor odbornej literatúry chápe verejný poriadok do istej miery odlišne. Ako je možné tak často používaný a významný pojem vysvetľovať „podľa seba“? Odpoveď nám uvádza právna teória, v ktorej sa verejný poriadok zaraďuje medzi neurčité výrazy, kam patria tiež pojmy ako občianske spolunažívanie, verejný záujem, hrubá neslušnosť a ďalšie. Aj keď je to dôvod nejednoznačnosti vysvetlenia pojmu verejný poriadok určité obligatórne znaky pri jeho vykladaní sú spoločné. Verejný poriadok ako pojem môžeme charakterizovať ako určitý systém spoločenských vzťahov, ktoré vznikajú a rozvíjajú sa pri správaní ľudí na verejne prístupných miestach (verejnosti), regulovaný právnymi ako aj neprávnymi normami. Aby bolo jasné, že verejný poriadok musí obsahovať určité prvky uviedol som vysvetlenie tohto pojmu od úplne odlišného českého autora. Ten uvádza, že verejný poriadok je možné vymedziť ako súbor spoločenských vzťahoch, vznikajúcich, meniacich sa a zanikajúcich na miestach prístupných verejnosti, ktorých zachovávanie je dôležité pre zaistenie pokojného, bezporuchového chodu spoločnosti, a ktoré sú upravené právnymi i neprávnymi normami.¹⁷ Ide o nezávislé a predsa podobné chápanie tohto pojmu. Tieto definície nachádzame tiež vo všeobecne záväzných

¹⁴ KAČÍK, E. 2000, Verejný poriadok a verejná bezpečnosť v minulosti. In. JURIDICAE, Banská Bystrica, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, roč. IV-2000, s.97

¹⁵ KAČÍK, E. 2000, Verejný poriadok a verejná bezpečnosť v minulosti, In. JURIDICAE, Banská Bystrica, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, roč. IV-2000, s. 99-103

¹⁶ AUGUSTÍN, P. 2013. Poriadková polícia, Bratislava 2013, s. 31 7 CHOMA, P. 1996. Poriadková činnosť polície, III. diel, Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 1996, s. 16

¹⁷ DVOŘÁČEK, Z.2004.Právní základy veřejného pořádku (vybrané kapitoly). Praha : Nakladatelství Armex, 2004, s. 75

nariadeniach obcí, aj keď patria k všeobecne záväzným právnym predpisom, nemajú oporu u právnych predpisov vyššej právnej sily. Keďže presný výklad pojmu verejný poriadok nie je nikde zakotvený, poukázal by som aj na jednotlivé právne predpisy najmä v oblasti bezpečnosti a ich interpretáciu tohto pojmu. O dôkladnejší výklad verejného poriadku a jeho definovanie sa snažia autori najmä pre pedagogické účely, v rámci ktorých tvoria učebné texty. Je to dôležité pre jednotnosť výučby najmä v policajných školách a školách s bezpečnostno-právnym zameraním, keďže tento pojem patrí medzi kľúčové pojmy v činnosti polície. Mnoho autorov, ktorí sa snažia vyjadriť pojem verejného poriadku ho vymedzujú v užšom a širšom slova zmysle.

Uvedené ponímanie odráža len predpoklad pravidiel správania sa, ktoré vyjadrujú verejný poriadok.

Verejný poriadok v **užšom slova zmysle** sa vykladá ako „*súhrn pravidiel správania ľudí na verejnosti, pričom tieto pravidlá nie sú vyslovene sformulované v právnych normách, ale ich dodržiavanie je podľa všeobecného názoru ľudí v určitom čase a na určitom mieste nutnou podmienkou usporiadaného spoločenského spolunažívania.*¹⁸. „Verejný poriadok v **širšom slova zmysle** sa chápe ako „*súhrn pravidiel správania, ktoré nie sú právne konkrétne vyjadrené, pokiaľ ich udržiavanie podľa väčšiny ľudí na určitom mieste je nutnou podmienkou spoločenského spoluzitia, teda sem patria aj pravidlá správania sa sformulované v právnych normách, predovšetkým v zákone č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.*¹⁹“ Spomenuté vymedzenia pojmu verejný poriadok vyplývajú z myšlienky, že ide o určitý súhrn pravidiel právnej aj neprávnej podoby.

Je potrebné odlišiť pojem verejný poriadok od pojmu ochrana verejného poriadku, ktoré bezpochyby spolu súvisia a navzájom sa ovplyvňujú, no podľa môjho názoru ide o dva samostatné pojmy. Verejný poriadok som vymedzil ako stav konania ľudí v spoločnosti, čiže ako súhrn právnych a tiež neprávnych noriem, ktoré upravujú verejný poriadok a vznikajúce spoločenské vzťahy.

Ochranu verejného poriadku zas ako aktivitu príslušných orgánov, ktorých náplňou práce je výkon dohľadu nad zachovávaním pravidiel správania sa upravených v právnych respektíve neprávnych normách v rámci verejného poriadku. „Právne predpisy ich často používajú ale neurčujú ich obsah. V tomto zmysle ich teda pojem verejný poriadok, verejná mienka, a iné nemôžeme radiť medzi právne určité pojmy. Ich použitie súvisí s konkrétnym právnym prepisom a účelom na ktorý majú slúžiť.“

Verejný poriadok z pohľadu právnych predpisov

Ako som už vyššie uviedol právna teória neurčuje presne obsah pojmu verejný poriadok, ale ho radí medzi neurčité výrazy. V podstate ide o výraz, ktorý formálne vyjadruje, označuje všeobecnejší jav. Bližšiu špecifikáciu neurčitých výrazov neposkytujú ani právne predpisy, v krajnom prípade ustanovujú kritériá pre ich objasnenie.²⁰ Ako ukážku mnohostrannosti by som uviedol niektoré právne predpisy, ktoré súvisia s pojmom verejný poriadok, alebo v ktorých sa verejný poriadok uvádza, napríklad:

- Zákon č. 460/1992 Zb. **Ústava Slovenskej republiky**, v tomto najdôležitejšom právnom predpise nachádzame odkazy na verejný poriadok napríklad v článku 21 odsek 3,

¹⁸ ŠKULTÉTY, P. a kol. 1997 Správne právo hmotné, Všeobecná a osobitná časť, Právnická fakulta Univerzity Komenského, I. vydanie, Bratislava, 1997, s. 185

¹⁹ ŠKULTÉTY, P. a kol. 1997 Správne právo hmotné, Všeobecná a osobitná časť, Právnická fakulta Univerzity Komenského, I. vydanie, Bratislava, 1997, s. 185- 186

²⁰ „Právne predpisy ich často používajú ale neurčujú ich obsah. V tomto zmysle ich teda pojem verejný poriadok, verejná mienka, a iné nemôžeme radiť medzi právne určité pojmy. Ich použitie súvisí s konkrétnym právnym prepisom a účelom na ktorý majú slúžiť.“

ktorý súvisí s nedotknuteľnosťou obydlia. „*Iné zásahy do nedotknuteľnosti obydlia možno zákonom dovoliť iba vtedy, keď je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu života, zdravia alebo majetku osôb, na ochranu práv a slobôd iných alebo na odvrátenie závažného ohrozenia verejného poriadku.*“ V článku 23 odsek 3 je uvedená sloboda pohybu a pobytu, ktorá môže byť obmedzená zákonom podľa odsekov 1 a 2, ak je to nevyhnutné pre udržanie verejného poriadku. V článku 26 sa zaručuje sloboda prejavu a právo na informácie, a v odseku 4 tohto článku sa je uvedené, že toto právo je možné obmedziť zákonom, ak je to nevyhnutné na ochranu verejného poriadku a iné.

- Zákon č. 369/1990 Zb. **o obecnom zriadení** v znení neskorších predpisov: § 4 odsek 3, kde sa uvádza, že obec zabezpečuje verejný poriadok pri výkone samosprávy. Formou nariadenia môže vymedziť činnosti, ktoré sú zakázané alebo obmedzené vykonávať v určitom čase alebo na určitom mieste.

- Zákon č. 372/1990 Zb. **o priestupkoch** v znení neskorších predpisov- tento právny predpis vymedzuje priestupky proti verejnému poriadku uvedené v § 47 a § 48, a tiež sadzby za priestupok porušenia verejného poriadku. „*Priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v zákone o priestupkoch alebo v inom zákone, ak nejde o trestný čin alebo iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov.*“²¹ V § 47 odsek 1 je uvedené, že priestupku proti verejnému poriadku sa dopustí ten kto naruší nočný klud, vyvolá verejné pohoršenie alebo poškodí či neoprávnene obsadí verejné priestranstvo, verejnoprospešné zariadenie, alebo verejne prístupný objekt a iné. Medzi priestupky proti verejnému poriadku patria aj priestupky proti extrémizmu uvedené v § 47 písmeno a), kde sa uvádza, že priestupku extrémizmu sa dopustí ten, kto na verejnosti použije grafické, obrazové, písomné alebo zvukové vyhotovenie textov, zástav, odznakov alebo symbolov skupín či hnutí, ktoré smerujú k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd a iné. Za takýto priestupok možno uložiť pokutu do výšky 500 eur. Z § 48 vyplýva, že priestupkom proti verejnému poriadku je okrem skutočností uvedených v § 47 a § 47 písmeno a), aj porušenie iných povinností ustanovených všeobecne záväznými právnymi predpismi, vrátane všeobecne záväzných vyhlášok miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných nariadení obcí, ak sa týmto konaním narušuje alebo ohrozuje verejný poriadok. Za porušenie takéhoto priestupku je možné uložiť pokutu do výšky 33 eur. V takýchto prípadoch je dôležité poukázať odlišnosť postihu za uvedené priestupky. Aj keď v oboch prípadoch ide o rušenie verejného poriadku, dôležitý je spôsob a závažnosť porušenia verejného poriadku. Uvedené skutočnosti sú dôležité pre výklad obsahu pojmu verejný poriadok.

- Zákon č. 227/2002 Z. z. **o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu**- kde článok 4 v prvom odseku hovorí o možnosti prezidenta na návrh vlády vyhlásiť núdzový stav okrem iného aj v prípade, keď dôjde k hromadnému protiprávnemu konaniu, ktoré rozsahom či následkami podstatne narušuje alebo ohrozuje bezpečnosť štátu a verejný poriadok v prípade, že ho nemožno odvrátiť inak.

- Zákon č. 171/1993 Z. z. **o Policajnom zbore** v znení neskorších predpisov- tento zákon v § 2 odsek 1 písmeno i), vyjadruje pôsobenie Policajného zboru pri zabezpečovaní verejného poriadku ak došlo k jeho porušeniu, a vykonávanie opatrení na jeho obnovu. V § 3 je vyjadrená spolupráca Policajného zboru s orgánmi verejnej moci a územnej samosprávy, najmä pri vymedzovaní priorít prevencie kriminality, orientácie na boj s kriminalitou a ochrany verejného poriadku. V § 77 písmeno d) je uvedené postavenie dobrovoľného strážcu poriadku, ktorý pomáha pri plnení úlohy služby poriadkovej polície, služby dopravnej polície a služby hraničnej polície Policajného zboru, v oblasti ochrany verejného poriadku pri ochrane štátnej hranice a dohľade nad bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky.

²¹ HAŠANOVÁ, J., DUDOR, L. 2014. Základy správneho práva, 2 rozšírené vydanie, Plzeň, 2014, s. 134

- Zákon č. 564/1991 Zb. **o obecnej polícii** v znení neskorších predpisov- tento zákon v § 2 uvádza, že obecná polícia je poriadkový útvar, ktorý má vplyv na zabezpečovanie obecných vecí verejného poriadku. Taktiež § 3 opisuje základné úlohy obecnej polície na úseku zabezpečovania verejného poriadku v obci.

- Zákon č. 308/1991 Zb. **o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností**- v § 6 uvádza, že cirkvi a náboženské spoločnosti pri výkone činností, ktorými plnenia svoje poslanie nesmú ohrozovať bezpečnosť občanov a verejný poriadok, mravnosť, zdravie, práva a slobody druhých.

- Zákon č. 143/1998 Z. z. **o civilnom letectve** (letecký zákon) v znení neskorších predpisov- § 35 odsek 1 uvádza: „že za bezpečnostnú ochranu a verejný poriadok na verejnom letisku zodpovedá jeho prevádzkovateľ, pri jej zaistovaní prevádzkovateľ letiska spolupracuje s útvarmi Policajného zboru.“

- Zákon č. 300/2005 Z. z. **Trestný zákon** v znení neskorších predpisov- v § 62 umožňuje súdu uložiť trest zákazu pobytu za úmyselný trestný čin, ak sa to vyžaduje so zreteľom na ochranu verejného poriadku. Ochrana verejného poriadku je možné dosiahnuť zákazom účasti na verejných podujatiach, na ktorú upozorňuje § 62 písmeno a), ak sa to vyžaduje vzhľadom na doterajšiu povahu života páchatel'a.

- Zákon č. 1/2014 Z. z.- **o organizovaní verejných športových podujatí** v znení neskorších predpisov- tento zákon v § 6 upravuje povinnosti organizátora podujatia, medzi ktoré patrí najmä zabezpečiť verejný poriadok na mieste kde sa podujatie odohráva, a tiež požiadať Policajný zbor a obec o pomoc pri ochrane verejného poriadku na podujatí.

- Zákon č. 404/2011 Z. z. **o pobyte cudzincov** v znení neskorších predpisov- podľa § 2 odseku 1 písmena j.),...sa „ohrozením verejného poriadku rozumie porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného zákonom týkajúceho sa základných ľudských práv a slobôd, ochrany maloletých a iných zraniteľných osôb alebo opakované porušovanie záujmu chráneného zákonom týkajúceho sa riadneho výkonu verejnej správy, životného prostredia, verejného poriadku alebo občianskeho spolunažívania.“

Z pertraktovaného prehľadu vychádza, že ide o veľký počet právnych predpisov rozoberajúcich pojem verejný poriadok. Ako neurčitý výraz verejný poriadok predstavuje rozmanitosť spoločensky dôležitého diania, preto naplnenie jeho obsahu je dostatočným dôvodom pre skúmanie jeho podstaty.

Ochrana verejného poriadku a jej druhy

„Za udržiavanie a ochranu verejného poriadku nepovažujeme iba nepáchanie priestupkov proti verejnému poriadku, ale aj akéhokoľvek iného priestupku, ktorý vzhľadom na svoju podstatu spôsobuje jeho porušenie.“²²

Ochrana verejného poriadku môžeme chápať aj ako systematickú, právom regulovanú činnosť orgánov štátnej správy a samosprávy, ktorá dohliada na dodržiavanie zákonov, nariadení a vyhlášok, a tiež sa zameriava na plnenie pokynov v oblasti verejného poriadku.²³ Mnohokrát dochádza k hromadnému narušeniu verejného poriadku, pod ktorým rozumieme davový jav, ktorého aktérmi je väčšia skupina osôb narušujúcich verejný poriadok. Činy, ktoré narušujú verejný poriadok sú protiprávne a v rozpore so záujmami spoločnosti a štátu. K hromadnému narušeniu verejného poriadku zväčša dochádza na verejných miestach s vysokým výskytom obyvateľov.²⁴ Z pohľadu spoločnosti je možné ochranu verejného poriadku

²² ACHBERGEROVÁ, H. 2001. Obmedzovanie slobody pohybu v zmysle zákona o priestupkoch. In. Aktuálny stav a perspektívy ochrany ľudských práv a slobôd. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 28. Marca 2001. Bratislava, Akadémia Policajného zboru, 2001, s. 88

²³ SEPEŠI, Z. 2006. Služba poriadkovej polície, Košice, Stredná odborná škola PZ Košice, 2006, s. 45

²⁴ CIGANIK, L. 2000. Poriadkové jednotky, 2 vyd. Bratislava, Akadémia Policajného zboru, 2000 s. 54

považovať ako určitý prostriedok, ktorým sa má dosiahnuť želaný stav. Z pohľadu verejného poriadku ochrana súvisí s dosahovaním želaného stavu, pri ktorom sú dôležité termíny ochrana a zabezpečovanie. Činnosti v oblasti verejného poriadku sú rôznorodé, podliehajú meniacim sa potrebám a záujmom. Základom je aby jednotlivé činnosti viedli k podpore vzájomného spolužitia, ktorými sa verejný poriadok a jeho kvalita upevňuje a zabezpečuje.

Zabezpečovaním je teda súbor spoločensko-organizátorských aktivít vyjadrujúcich stav, v ktorom môžu skupiny a jednotlivci uspokojovať svoje záujmy a potreby, a pritom súčasne prijímať významné zmeny v spoločnosti. Na zabráňovanie a predchádzanie poškodenia verejného poriadku slúži ochrana. Tá predstavuje najoptimálnejší spôsob upevnenia a rozvoja verejného poriadku. V rámci ochrany sa však môže realizovať odlišná intenzita pri prejave názorov a postojov jednotlivcov či skupín. Preto je jedným z najpodstatnejších východísk pre ochranu verejného poriadku stanovenie limitov správania sa prostredníctvom práva. Pri ochrane je potrebné určiť o ochranu čoho ide, a vzhľadom na verejný poriadok, ktorý sa má chrániť, ide o ochranu jeho obsahu a cieľa. Ochrana verejného poriadku je teda cieľavedomý právom upravený, normotvorný proces a výkonná činnosť zameraná k zabezpečeniu vzťahov v spoločnosti, aby nedochádzalo k porušovaniu obsahu a cieľa verejného poriadku, a ak už bol porušený, tak sa zamerať na jeho obnovu. Prevenciu verejného poriadku uskutočňujú viaceré subjekty. Ochraná funkcia sa zabezpečuje dvoma základnými druhmi a to právnou ochranou a výkonnou ochranou. Sú rozdielne, ale majú spoločný cieľ, a tak tvoria jeden celok. Právna ochrana vyplýva zo samotného základu noriem a zahŕňa právnú reguláciu spoločenských vzťahov. Podstatou právnej ochrany je normotvorný proces, ktorého výsledkom je právna norma, ktorej dodržiavanie je vynúiteľné a garantované štátom. Ochranu možno rozdeliť podľa odvetví na menšie celky, na trestnoprávnu, správnu a občianskoprávnu ochranu.

Pri výklade ochrany verejného poriadku aj zahraniční odborníci uvažujú o občianskoprávnej ochrane, napríklad: „*Normotvorná činnosť zahrňuje najmä oblasť správnu, trestnoprávnu aj občianskoprávnu, ktoré je možné považovať za najfrekvencovanejšie a najvýznamnejšie oblasti.*“ (Macek, P, Filák, A.: Pořádková činnost policie)

1. **Trestnoprávna ochrana** chráni spoločenské vzťahy realizované ako časť verejného poriadku tým že určuje čo je trestný čin, aké sú podmienky trestnej zodpovednosti, ako aj spôsob ukladania sankcií a ich druhy. Tento celok je vnútorne členený a vzhľadom na ochranu verejného poriadku ide najmä o hmotnoprávnu úpravu.

2. **Správna ochrana** na rozdiel od trestnoprávnej ochrany chráni vzťahy, ktoré predstavujú nižšiu spoločenskú hrozbu. Chráni spoločenské vzťahy v oblasti verejného poriadku pred správaním majúcim charakter priestupku. Pri tomto druhu ochrany sa prelína rozmanitosť spoločenských vzťahov upravujúcich normy správneho práva.²⁵ Zvlášť osobitne zasahujú do verejného poriadku normy vydávané obcou, ako základnou zložkou miestnej samosprávy.

3. **Občianskoprávna ochrana** spočíva v občianskoprávnej zodpovednosti za škodu spôsobenú v spojení s porušovaním vzťahov v spoločnosti v rámci verejného poriadku. Túto ochranu je potrebné pochopiť hlavne z pohľadu odstraňovania dôsledkov škôd.²⁶

Výkonná ochrana je činnosť, ktorou sa reaguje na rôzne problémy ohrozujúce potrebný stav verejného poriadku. Podstata je v priamej a aktívne vykonávanej činnosti, ktorá vzhľadom na subjekt smeruje zakaždým navonok. Osobitný význam pre ochranu verejného poriadku má organizácia výkonnej činnosti a taktika. Na základe takýchto typických rysov, sa pre výkonnú

²⁵ ŠKULTÉTY, P. a kol. 2002. Správne právo hmotné (Všeobecná a osobitná časť), Šamorín, 2002, s. 38

²⁶ Pri výklade ochrany verejného poriadku aj zahraniční odborníci uvažujú o občianskoprávnej ochrane, napríklad: „*Normotvorná činnosť zahrňuje najmä oblasť správnu, trestnoprávnu aj občianskoprávnu, ktoré je možné považovať za najfrekvencovanejšie a najvýznamnejšie oblasti.*“ (Macek, P, Filák, A.: Pořádková činnost policie)

ochranu používa aj označenie organizačno-taktická ochrana. Tento druh ochrany policajné poriadkové orgány realizujú ako verejno-poriadkovú činnosť a to organizačno-taktickými formami.

Možnosti zlepšenia právnej regulácie na úseku ochrany verejného poriadku

V súčasnej právnej úprave priestupkov sa nachádzajú určité nezrovnalosti v činnosti poriadkových orgánov. Tieto nezrovnalosti sa vyskytujú napríklad pri vyhodnocovaní niektorých druhov priestupkov a ich štatistickom vykazovaní, čo má za následok takpovediac „skreslený“ výsledok o skutočnom počte všetkých priestupkov súvisiacich s ochranou verejného poriadku, ale aj nezrovnalosti súvisiace s vyvodzovaní administratívnej zodpovednosti za priestupky a iné správne delikty súvisiace s porušením verejného poriadku. Navrhoval by som, aby sa vytvoril priestor na zásadnú legislatívnu úpravu zákona o obecnej polícii tak, aby sa prispôbil súčasným požiadavkám spoločnosti. Pre výkon policajnej práce v oblasti verejného poriadku je potrebné pri stanovení základných úloh obecnej polície prispôbiť k nim oprávnenia, ktoré by poskytovali porovnateľnú možnosť pôsobenia na ochranu verejného poriadku ako poskytujú oprávnenia príslušníkov Policajného zboru pri rovnakých situáciách. Prioritou každého demokratického štátu je zaručiť bezpečnosť a verejný poriadok pre každodenný život občanov. Túto úlohu sa snažia plniť príslušné orgány preventívnym a výchovným pôsobením, pri ktorom je základom správna a včasná informovanosť a pripravenosť.

V súčasnosti nie je úroveň ochrany verejného poriadku úplne dostačujúca. Značný vplyv na túto úroveň má právna úprava verejného poriadku a tiež poriadkových orgánov, s čím súvisí taktiež personálne zabezpečenie orgánov zúčastňujúcich sa ochrany verejného poriadku. Dôležité miesto zastáva právne vedomie obyvateľstva, ktoré podmieňuje celková úroveň kultúry v spoločnosti. Je pravda, že dokonale prepracovanému návrhu na zlepšenie systému ochrany verejného poriadku musí predchádzať dlhodobější proces analýz rôznych prvkov ovplyvňujúcich verejný poriadok, taktiež rozbor zahraničných systémov zabezpečujúcich verejný poriadok najmä v štátoch, kde majú orgány v tejto oblasti dlhodobé skúsenosti a úprava verejného poriadku je stabilizovaná, napriek tomu som si dovoľil v tomto smere poukázať na rámcové aspekty a prvky systému ochrany verejného poriadku, ktoré sú podľa môjho názoru a zistení hodné ďalšej racionalizácie.

Na základe štúdia dostupných publikačných a legislatívnych zdrojov pri spracovaní uvedeného článku som identifikoval niekoľko oblastí, ktoré by bolo v nastávajúcom období potrebné podrobiť kritickej analýze, a to tak v právnej rovine so zameraním na normotvornú oblasť, ako aj v organizačno-právnej rovine zameranej na poriadkové orgány pri výkone konkrétnych činností.

Verejný poriadok je predmetom úpravy viacerých právnych noriem. Z nich majú významné postavenie právne normy správneho práva, predovšetkým úprava relevantných priestupkov a iných správnych deliktov napríklad priestupky proti verejnému poriadku, priestupky proti extrémizmu, priestupky proti diváckemu násiliu, priestupky na úseku ochrany nefajčiarov a podobne, a tiež úprava úloh a pôsobnosti príslušných poriadkových orgánov, najmä Policajného zboru a Obecnej polície. Významná je aj úprava verejného poriadku zahrnutá v právnych normách trestného práva, aj keď zvyčajná predstava o rušení verejného poriadku sa prikláňa k priestupkom proti verejnému poriadku.

Všeobecná úprava ochrany verejného poriadku, ktorú obsahuje zákon o priestupkoch je relatívne dostačujúca. Zákonodarca však pristúpil aj k vymedzeniu ďalších skutkových podstat priestupkov, ktoré síce majú bezprostredný vzťah k verejnému poriadku, ale vzťahom na špecifiká niektorých odvetví správy vyžadujú prísnejší, alebo osobitný právny režim. S takýmto prístupom zákonodarcu je možné sa stretnúť napríklad aj v normách trestného práva, kedy

Trestný zákon okrem všeobecnej skutkovej podstaty podvodu v § 221 upravuje aj špeciálne skutkové podstaty podvodu v nasledujúcich paragrafoch, ako napríklad subvenčný podvod, kapitálový podvod, úverový podvod a podobne. V takýchto prípadoch platí zásada, že norma so špeciálnou úpravou má prednosť pred normou so všeobecnou úpravou. Inak povedané, pod všeobecnú normu sa subsumuje také protiprávne konanie, ktoré nie je upravené v špeciálnej norme (vzťah subsidiarity).

S uvedeným prístupom pri právnej úprave priestupkov sa spájajú aj určité nezrovnalosti v činnosti poriadkových orgánov. Nezrovnalosti sa vyskytujú napríklad s vyhodnocovaním niektorých druhov priestupkov a ich štatistickým vykazovaním, čo má za následok takpovediac „skreslený“ výsledok o skutočnom počte všetkých priestupkov súvisiacich s ochranou verejného poriadku (vykazujú sa len tie, ktoré sú priamo pomenované ako priestupky proti verejnému poriadku podľa § 47 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov).

V praxi totiž príslušné orgány nespájajú napríklad priestupky proti diváckemu násiliu, priestupky na úseku ochrany nefajčiarov či niektoré skutkové podstaty priestupkov proti občianskemu spolunažívaniu s verejným poriadkom, aj keď v širšom slova zmysle ich možno zaradiť medzi priestupky proti verejnému poriadku. Tým som chcel poukázať na nesúlad vyhodnocovania priestupkov v činnosti príslušných orgánov a skutočným stavom. Tento problém je samozrejme možné čiastočne pripísať aj na vrub diverzifikovanej sústavy orgánov vecne príslušných na objasňovanie a prejednávanie vyššie uvedených priestupkov, resp. iných správnych deliktov. V súčasnosti je preto náročné zistiť nielen informáciu o súhrnom počte všetkých priestupkov spáchaných v súvislosti s verejným poriadkom, ale aj presný počet priestupkov spáchaných proti verejnému poriadku podľa § 47 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

Možným riešením by bolo na účely štatistického vykazovania zastrešiť všetky priestupky súvisiacimi s verejným poriadkom, teda takých, ktoré síce spadajú aj pod osobitnú skutkovú podstatu, ale boli spáchané verejne, na miestach prístupných verejnosti a podobne. Ďalšie nezrovnalosti, respektíve priamo nedostatky možno identifikovať vo vyvodzovaní administratívnej zodpovednosti za priestupky a iné správne delikty súvisiace s porušením verejného poriadku. Často sa v praxi stáva, že príslušné orgány v dôvodu rôznorodosti atomizovanej právnej úpravy, nedokážu správne identifikovať o aké protiprávne konanie ide, z čoho následne pramení nesprávna právna kvalifikácia skutku a aplikácia všeobecnej právnej normy namiesto normy špeciálnej. Relevantnosť tohto tvrdenia potvrdzujú aj závery, ktoré vyplynuli zo Správy o plnení úloh vyplývajúcich z Koncepcie boja proti diváckemu násiliu na roky 2013-2016 za rok 2015, kde sa uvádza – citujem: „*v súvislosti s aplikáciou zákona o ...športových podujatiach bolo zistené, že zo strany niektorých príslušníkov polície dochádza k chybnému posudzovaniu protiprávneho konania, kde namiesto ustanovenia zákona o priestupkoch mali byť využité ustanovenia zákona o ...športových podujatiach.*“ V takomto prípade príslušný orgán uloží inú výšku sankcie alebo iný druh sankcie aký pripúšťa osobitná právna norma. Napríklad podľa zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, možno za priestupky proti verejnému poriadku podľa § 47 uložiť pokutu do výšky maximálne do 500 eur, zatiaľ čo podľa zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, možno za priestupky diváckeho násillia podľa § 26 predmetného zákona uložiť pokutu maximálne do výšky 3000 eur.

Významným riešením ochrany verejného poriadku by mohla byť aj úprava jednotlivých poriadkových orgánov, týkajúca sa ich pôsobnosti a činnosti. Postavenie prioritného poriadkového orgánu vzhľadom na jeho úlohy, zastáva v Slovenskej republike Obecná polícia. Medzi základné úlohy Policajného zboru *taktiež* patrí ochrana verejného poriadku, ibaže Policajný zbor sa „*len*“ spolupodieľa na zabezpečovaní ochrany verejného poriadku, preto sa radí medzi orgány ochrany verejného poriadku. Na druhej strane pôsobnosť Policajného zboru

v Slovenskej republike je podstatne dlhšia ako pôsobnosť obecnej polície, ktorej vznik umožnil až zákon 564 z roku 1991 o obecnej polícii. Jej vznikom nastal zaujímavý stav v tom, že medzi základné úlohy ako ochrana verejného poriadku prislúchajúca Policajnému zboru sa dostala do pôsobnosti aj obecnej polície, a tiež vyhľadávanie, objasňovanie a prejednávanie väčšiny priestupkov spadajúcich pod pôsobnosť týchto orgánov je takmer rovnaké.

Výsledkom tohto stavu je, že v rovnakej oblasti kde pôsobí Obecná polícia, súčasne pôsobí Policajný zbor najmä služba poriadkovej polície, ale aj dopravnej polície, pričom mnohokrát plnia aj identické úlohy. Pri vyššie spomínanej analýze právnej úpravy oprávnení, ktoré majú tieto orgány k dispozícii pri plnení úloh je zrejmé, že sú značne rozdielne a oslabené vo vzťahu k Obecnej polícii v porovnaní s oprávneniami Policajného zboru. Ako príklad ich rozdielneho rozsahu kompetencií by som mohol uviesť novelizáciu zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke, ktorá zaviedla objektívnu zodpovednosť majiteľa motorového vozidla za taxatívne vymenované skutkové podstaty iných správnych deliktov na úseku cestnej premávky, ktorých prejednávanie patrí výlučne do Policajného zboru.

Naopak, mnoho ďalších správnych deliktov, napríklad priestupkov súvisiacich s porušením príkazových a zákazových dopravných značiek v intraviláne obce rieši Obecná polícia vo väčšom rozsahu oproti Policajnému zboru.

V prípade objektívnej zodpovednosti je riešenie takýchto priestupkov Obecnou políciou vylúčené, keďže technické prostriedky Obecnej polície napríklad fotoaparát, videokamera, nie sú technické prostriedky Policajného zboru. Vznikom a fungovaním Obecných polícií sa ešte viac priblížil výkon policajnej činnosti k občanom, a preto v oblastiach, ktoré sú v pôsobnosti Obecnej polície by mohol podľa môjho názoru nastať postupný ústup pôsobnosti Policajného zboru v prospech Obecnej polície. Ak k uvedenému kroku nedôjde, bol vznik obecných polícií spochybniteľný a dovoľm si tvrdiť, že až zbytočný, pretože jediným výsledkom súbežného pôsobenia dvoch policajných zložiek je najmä to, že sa duálne spotrebúvajú prostriedky občanov na plnenie rovnakých, resp. obdobných úloh.

V štátoch ako Veľká Británia alebo USA, kde fungujú obecné polície, neexistuje takýto duálny stav. V iných krajinách Európskej únie so zabehnutou policajnou štruktúrou, kde pôsobia výlučne len štátne polície tiež takýto duálny stav neexistuje. Podobne ako u nás aj Česká republika má takýto problém, kde obecné polície začali formovať v rovnakom období. Kvôli duálnemu fungovaniu policajných poriadkových orgánov je deficit finančného zabezpečenia, ktoré by sa mohlo odstrániť, ak by fungoval iba jeden poriadkový orgán. Od nepostačujúceho finančného zabezpečenia sa odvíja tiež nedostatočné personálne zabezpečenie, ktoré sa okrem iného prejavuje aj pod hlavičkou spolupráce uvedených orgánov pri zriaďovaní spoločných hliadok. Uvedené znamená dobrú spoluprácu týchto orgánov, ale tiež je dôkazom zbytočnej duality, kvôli ktorej je obtiažne plniť základné úlohy hlavne v oblasti prevencie.

Možným riešením, ktoré je v súčasnosti ťažko realizovateľné by podľa názoru viacerých odborníkov v tejto oblasti, mohol byť vznik takzvaných metropolitných polícií, a to zlúčením poriadkovej polície Policajného zboru s obecnými políciami, pričom by spadala pod pôsobnosť územnej samosprávy, nad ktorou by vykonával dohľad štát a dokázala by pružnejšie reagovať na vzniknuté situácie v oblasti regiónu. V prípade takejto situácii by neboli ukrátené menšie mestá a obce, ktoré dosiaľ nemali obecnú políciu, nakoľko už súčasný zákon o obecnej polícii dáva možnosť plniť úlohy obecnej polície na zmluvnom základe aj v iných obciach.

Ďalšie možnosti zefektívnenia práce poriadkových orgánov, najmä obecnej polície pri zachovaní ich súčasného statusu vidím v takom riešení, aby sa vytvoril priestor na zásadnú legislatívnu úpravu zákona o Obecnej polícii, tak aby sa prispôbil súčasným požiadavkám spoločnosti. Pre výkon policajnej práce v oblasti verejného poriadku je potrebné pri stanovení základných úloh obecnej polície prispôbiť k nim oprávnenia, ktoré by poskytovali porovnateľnú možnosť pôsobenia na ochranu verejného poriadku ako poskytujú oprávnenia

príslušníkov Policajného zboru pri rovnakých situáciách. Ako ďalšiu možnosť zefektívnenia práce poriadkových orgánov vidím vo využití *dobrovoľného strážcu poriadku* (ďalej len „dobrovoľný strážca“), ktorý je právne ukotvený v zákone o Policajnom zbore²⁷⁾ a je úzko spojený s ochranou verejného poriadku. *Dobrovoľný strážca* je inštitút, ktorý je potrebné skúmať a vnímať vo viacerých rovinách. Pri skúmaní z pohľadu vnútroštátnej úpravy je vhodné využiť porovnanie s obdobnými inštitútmi v minulosti. Pre komparáciu je vhodná najmä predchádzajúca právna úprava inštitútu pomocníka Policajného zboru, ktorý bol upravený samostatným zákonom.²⁸⁾ Inštitút dobrovoľného strážcu nie je v literatúre rozpracovaný. V poslednom období boli vydané dva komentáre k zákonu o Policajnom zbore.²⁹⁾ V oboch publikáciách ide skôr o parafrázovanie paragrafového znenia inštitútu dobrovoľného strážcu, v druhom prípade autor využil zrejme aj príslušné interné predpisy vydané v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Fenoménom dobrovoľníctva v bezpečnostnej oblasti sa zaoberajú aj viacerí autori v Čechách a na Slovensku a svoje odborné práce publikujú zväčša v bezpečnostných periodikách a zborníkoch. Tieto príspevky je možné rozdeliť na dve skupiny. Prvá skupina sa zaoberá „community policing“ v rôznych európskych štátoch, druhá skupina príspevkov analyzuje rôzne formy participácie občanov na ochrane verejného poriadku a vnútornej bezpečnosti spolu s možnými rizikami. Pri štúdiu problematiky je vhodné využiť aj aktuálnu literatúru, ktorá popisuje aktuálne otázky na úseku bezpečnosti v zahraničí a to aj v spojitosti z odštátnením v tejto oblasti a rizikami, ktoré sú s tým spojené.³⁰⁾

Zákonné vymedzenie inštitútu dobrovoľného strážcu je upravené v ustanovení § 77d a § 77e a prílohe č. 1 a č. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení zákona č. 490/2001 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2002. Zároveň bol novelou zrušený zákon č. 382/1997 Z. z. o pomocníkoch Policajného zboru.

Dobrovoľný strážca nahradil inštitút pomocníka Policajného zboru (ďalej len „pomocník“). V dôvodovej správe sa uvádza, že dobrovoľný strážca bude založený na princípe dobrovoľnosti, neformálnosti a prevencie, zároveň sa očakávalo, že sa zapojí širší aktív občanov do plnenia úloh vyplývajúcich zo zákona o Policajnom zbore. Zákon o Policajnom zbore explicitne neuvádza, že dobrovoľný strážca má pri plnení úloh postavenie verejného činiteľa. Ako verejný činiteľ nie je dobrovoľný strážca uvedený ani v § 128 ods. 1 Trestného zákona, na rozdiel napríklad od člena lesnej stráže, vodnej stráže, rybárskej stráže, poľovníckej stráže, stráže prírody alebo osoby, ktorá má oprávnenie člena stráže prírody, ktorým toto postavenie Trestný zákon priznáva. Pomocník mal postavenie verejného činiteľa explicitne upravené v osobitnom zákone. Či je potrebné, aby mal dobrovoľný strážca alebo inštitút, ktorý ho nahradí postavenie verejného činiteľa záleží na oprávneniach, ktorými bude disponovať. V prípade, ak by nebol verejným činiteľom považujem za potrebné jeho zaradenie k chránenej osobe podľa § 139 Trestného zákona. V súčasnosti je v § 139 ods. 1 písm. h) Trestného zákona uvedené, že chránenou osobou je aj „h) verejný činiteľ alebo osoba, ktorá plní svoje povinnosti uložené na základe zákona,“; v ustanoveniach o dobrovoľnom strážcovi v zákone o Policajnom zbore sa uvádza, že je oprávnený, ale povinnosť v takomto kontexte uvedená nie je. Subsumovať ho pod takéto ustanovenie môže byť sporné a zároveň predmetom prejudiciálnej otázky. Uvedená otázka súvisí napríklad aj so zodpovednosťou za spôsobenú škodu alebo ujmu. Zákon o pomocníkoch obsahoval osobitné ustanovenie o náhrade škody. Záverom je potrebné skonštatovať, že je vhodné vyhodnotiť súčasné skúsenosti z aplikačnej

²⁷⁾ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

²⁸⁾ Zákon č. 382/1997 Z. z. o pomocníkoch Policajného zboru.

²⁹⁾ TITLOVA, M., MEDELSKY, J.: Zákon o Policajnom zbore – komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 396 s. ISBN 978-80-8168-574-4.

PEŤOVSKÝ, M.; ODLEROVA, M.; ŠKRINAR, T.: Zákon o policajnom zbore Aplikačná prax. Plzeň: Aleš Čenek, s. r. o., 2017. 352 s.

³⁰⁾ BUREŠ, O. et al.: Privatizace bezpečnosti České a zahraničné zkušenosti. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. 320 s.

praxe inštitútu dobrovoľného strážcu a určiť priority pre nastavenie budúceho modelu spolupráce s občanmi. V rámci budúceho modelu bude potrebné určiť viacero typov spolupráce s občanmi.

Prvým typom môžu byť „susedské hliadky“. Susedské hliadky sú participáciou občanov na ochrane verejného poriadku, ale aj majetku a života a zdravia občanov v konkrétnej komunite. Občania aktívne pristúpia k ochrane komunity, informujú Policajný zbor o podozrivej aktivite, disponujú len všeobecnými oprávneniami, polícia s nimi komunikuje prostredníctvom koordinátora realizujúceho školenia.

Druhým typom by mal byť „pomocník“, ktorý pracuje v obdobnom režime ako bol inštitút pomocníka Policajného zboru. Samozrejme aj tieto ustanovenia je potrebné aktualizovať vzhľadom na zmeny v právnom poriadku. Vecne treba znížiť očakávania na niekoľko tisícovú účasť v rámci tohto inštitútu. Pre zaistenie efektívnosti je potrebné prehodnotiť aj „bezodplatnosť“ a určiť množstvo hodín výkonu činnosti a paušálnu hodinovú odmenu za výkon činnosti.

Záver

Verejný poriadok je predmetom úpravy viacerých právnych noriem. Z nich majú významné postavenie právne normy správneho práva, predovšetkým úprava relevantných priestupkov a iných správnych deliktov napríklad priestupky proti verejnému poriadku, priestupky proti extrémizmu, priestupky proti diváckemu násiliu, priestupky na úseku ochrany nefajčiarov a podobne, a tiež úprava úloh a pôsobnosti príslušných poriadkových orgánov, najmä Policajného zboru a Obecnej polície. Významná je aj úprava verejného poriadku zahrnutá v právnych normách trestného práva, aj keď zvyčajná predstava o rušení verejného poriadku sa prikláňa k priestupkom proti verejnému poriadku.

Záverom predloženej publikácie je nutné uviesť, že verejný poriadok je neoddeliteľnou súčasťou nášho bežného života a s jeho nástrahami sa stretávame prakticky denne. Vymedzenie a spracovanie pojmu verejný poriadok je značne problematické vzhľadom na dynamickosť jeho obsahu a tiež rozličnosť možných spôsobov jeho porušovania. Časté narušovanie verejného poriadku a nárast kriminality vedie občanov k poklesu pocitu bezpečia. Dochádza k hrubému a nedisciplinovanému správaniu a bezohľadnosti v medziľudských vzťahoch. V legislatívnej úprave ide o veľký počet právnych predpisov rozoberajúcich pojem verejný poriadok. Ako neurčitý výraz verejný poriadok predstavuje rozmanitosť spoločensky dôležitého diania a preto naplnenie jeho obsahu je dostatočným dôvodom pre skúmanie jeho podstaty.

Literatúra

- ACHBERGEROVÁ, H. 2001. *Obmedzovanie slobody pohybu v zmysle zákona o priestupkoch*. In: Aktuálny stav a perspektívy ochrany ľudských práv a slobôd. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 28. Marca 2001. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2001, ISBN 80-8054-188-4, s. 88
- AUGUSTÍN, P. 2013. *Poriadková polícia*, Bratislava, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2013, ISBN 978-80-8054-554-3, s.116
- CULBA, M., KLAČAN, M. 2004. *Vybrané problémy verejného poriadku, jeho ochrany a činnosti obvodného oddelenia Policajného zboru*, Bratislava, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2004, ISBN 80-8054-320-8 s. 142
- FELCAN, M. 2001. Teoretické a metodické otázky prevencie kriminality In: Prevencia kriminality na miestnej úrovni : Zborník z teoreticko-praktického seminára konaného dňa 16.11.2001. - Nitra : Mestský úrad v Nitre, 2001. - ISBN 80-968698-1-7. - S. 20-24.
- FELCAN, M. 2004. *Ochrana osôb a majetku*, In: Zborník príspevkov z IV. Vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, ISBN 80-969148-7-1, s. 33-39

FELCAN, M. 2004. Historický vývoj ochrany verejného poriadku In: Ochrana osôb a majetku 2004 : IV. vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou, 18.-19. november 2004. - Košice : MULTIPRINT s.r.o., 2004. - ISBN 80-969148-7-1. - S. 33-40.

HAŠANOVÁ, J., DUDOR, L. 2014. *Základy správneho práva*, 2 rozšírené vydanie, Plzeň, 2014, ISBN 978-80-7380-515-9, s. 431

KAČIK, E. 2000. *Verejný poriadok a verejná bezpečnosť v minulosti*, In. JURIDICAE, Banská Bystrica, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, roč. IV-2000, s.97-103

KLAČAN, M.- CULBA, M.- FELCAN, M.- GYMERSKÁ, J.: Niekoľko poznámok k prevencii kriminality / In: *Bezpečnosť a ochrana majetku 2002* : II. vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou. - Košice : Žilinská univerzita, 2002. - S. 61-67.

KOČAN, Š., SELINGER, P. 2013. *Bezpečnostné služby v Slovenskej republike*, Bratislava, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2013, ISBN978-80-8054-555-0, s. 376

REITŠPÍS, J.- GAŠPIERIK, L.- BOC, K.- FELCAN, M. Policing in the Slovak Republic: The Organization and Current Problems of Police Work In: *Handbook on Policing in Central and Eastern Europe*. - New York : Springer Science+Business Media, 2013. - ISBN 978-1-4614-6719-9. - p. 239-261.

ŠKULTÉTY, P. a kol. 2002. *Správne právo hmotné*, Všeobecná a osobitná časť, Šamorín, 2002, ISBN 80-968567-6-6, s. 348

Předpis č. 229/1947 Sb. Vládní nařízení, jím se vymezují úkoly národní bezpečnosti

Předpis č. 301/1948 Sb. Vládní nařízení o bezpečnostních referátech krajských národních výborů 72

Zákon č. 70/1965 Zb. o Zbore národnej bezpečnosti

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

Zákon č. 300/2005 Z .z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Zákon č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 382/1997 Z. z. o pomocníkoch Policajného zboru.

Nariadenie prezídia Policajného zboru č. 113/2014 o dobrovoľnom strážcovi poriadku.

Key words: public order, security, legal regulation, legal act, Police Force, volunteer on patrol to maintain public order, volunteer within the Police Force, volunteering, neighbourhood watch

Summary: This work was supported by the Agency for Research and Development under the contract no. APVV-17-0217. In this paper, the author tries to analyze the matters relating to public order as public order and human society have close association since inception of the society itself. It is not easy to understand these issues. Since public order ranks among the legally vague notions, we can find this notion in many legal regulations with different legal value and in specialized literature striving to give its definition. Public order is one of the most important areas of the execution of public administration as it creates the conditions for an organized and peaceful life of the population. In the second part of the paper, the author attempts to analyze the concept of a volunteer on patrol to maintain public order in terms of its embedding in the legal system of the Slovak Republic, in the context of the legal regulation of the institutional protection of public order and security in Slovakia.

plk. doc. JUDr. Miroslav Felcan, PhD., LL.M.
e-mail: miroslav.felcan@minv.sk
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra správneho práva
Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

Primeranosť služobných zákrokov príslušníka Policajného zboru v prípadoch domáceho násilia³¹

Anotácia: Príspevok sa venuje služobným zákrokom príslušníka Policajného zboru v prípadoch domáceho násilia s dôrazom na dodržiavanie zásady primeranosti pri vykonávaní jednotlivých služobných zákrokov proti osobám vykázaným zo spoločného obydlija. Prináša prehľad o právnej úprave v tejto oblasti, poukáže na postup príslušníka Policajného zboru v prípade riešenia domáceho násilia, aby bol v striktnomsúlade s právnymi a internými predpismi, a aby bola zachovaná zásada primeranosti vykonania služobných zákrokov.

Kľúčové slová: domáce násilie, služobný zákrok, zákon o Policajnom zbore, oprávnenie na vykávanie z obydlija, primeranosť

Úvod

Pojem domáce násilie (rovnako ako pojem násilie) nemá legálnu definíciu, čo znamená, že jeho presné pojmové znaky, ktoré by mu dávali záväzný obsah, nenájde v žiadnom právnom predpise. Preto sa tento pojem v právnej teórii, ale aj v aplikačnej praxi, vykladá rôzne, a to jednak s ohľadom na právnu obyčaj, t. j. čo sa v určitom čase, na určitom mieste a medzi konkrétnymi osobami môže považovať za prejav domáceho násilia podľa všeobecne akceptovaných názorov a postojov v čase, keď sa domáce násilie posudzuje a kvalifikuje, a to s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu (odlišne je domáce násilie posudzované napr. v čase Veľkej noci, keď sa dievčatá šibú a oblievajú studenou vodou, inak sa posudzuje v rómskej komunite, inak sa môže posúdiť v meste, či obci, medzi dospelými a deťmi a pod.), jednak sa pri vykladaní a odôvodňovaní pojmu domáce násilie príslušné orgány opierajú o názory odborníkov publikované vo vedeckých časopisoch, zborníkoch, učebniciach, na internete.

Výklad pojmu násilie priniesol aj Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len "najvyšší súd") v uznesení č. 5 MCdo 10/2012, v ktorom rozhodoval o nariadení predbežného opatrenia (v súčasnosti už označované ako neodkladné opatrenie). Týmto rozhodnutím poskytol súdom nižšieho stupňa, ako aj iným orgánom verejnej moci - aj príslušníkom Policajného zboru, určitý návod a pomoc pri posudzovaní prípadov domáceho násilia vďaka tomu, že bližšie analyzoval tento pojem a venoval sa rozsahu, v akom ho je potrebné preukazovať. Podľa odôvodnenia najvyššieho súdu: "Násilie je možno vo všeobecnosti definovať ako úmyselné použitie fyzickej sily alebo moci, buď len pravdepodobne ohrozené alebo skutočné³², proti osobe, alebo proti určitej skupine alebo spoločenstvu, ktoré buď má za následok alebo má vysokú pravdepodobnosť následok poranenia, smrť, psychickú škodu, maldevelopment a podobne. Násilie znamená najčastejšie označenie jednorazového fyzického aktu, resp. postupu, pri ktorom človek spôsobuje ujmu druhému človeku. Iná charakteristika násilia hovorí o akýchkoľvek aktoch, vrátane zanedbávania, ktoré ovplyvňujú život, fyzickú a psychickú integritu alebo slobodu jednotlivca, alebo poškodzujú rozvoj jeho osobnosti. Neodmysliteľnou kategóriou násilia je bolesť a hrozba bolesti. Násilie, ktoré spôsobuje bolesť, je zdrojom bezmocnosti obeť a súčasne prejavom prežívania moci páchatel'a násilia nad svojou obeťou. Násilie sprevádzané spôsobovaním bolesti je prejavom prežívania moci páchatel'a násilia nad

³¹ Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 "Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívno-právneho hľadiska".

³² V citácii sú gramatické nepresnosti, ktoré sme však neodstraňovali. Znenie sme prebrali v plnom rozsahu tak, ako je uvedené v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

svojou obeťou, ktorá je v týchto prípadoch bezmocná. Táto bezmocnosť býva častým cieľom páchatel'a, ktorému tento fakt prináša istú formu uspokojenia – ide o podrobenie si obeť."

Hoci definície násilia sú rozdielne, podľa najvyššieho súdu ich však spájajú aj spoločné črty.

"- Násilím je každá forma ubližovania, prejavu nadvlády, vyhrážania sa, zneužívania moci, fyzického a sexuálneho nátlaku.

- Násilie nie je konflikt, v konflikte sa stretnú rovnocenné strany, kým násilie je, keď jedna strana zneužije prevahu moci.

- Násilím je každý čin, ktorého následkom je, že obeť robí niečo, čo nechce robiť, alebo jej bráni robiť niečo, čo chce robiť, prípadne v nej vyvoláva strach.

- Násilie nemusí obsahovať fyzický kontakt s obeťou, pretože zastrašovanie, slovné vyhrážky a psychické násilie môžu mať rovnako silné následky.

- Psychické násilie je každé správanie, ktoré priamo narúša slobodnú vôľu a sebaúctu iného človeka. Nezanecháva síce žiadne viditeľné poranenia, napriek tomu môže byť najhoršou formou násilia. Je zvlášť účinné, ak sa spája s fyzickým násilím.

- Osobitnou formou násilia je sekundárna viktimizácia - druhotné ubližovanie.

- Násilím je aj nezabránenie násiliu."

V odborných publikáciách, aj na internetových stránkach existuje mnoho ďalších definícií a charakteristík domáceho násilia. Podľa Tittlovej domáce násilie je komplex veľmi zložitých vzťahov a prejavov subjektov samostatne i navzájom. Ide o vzťahy, ktoré môžu mať rôznu povahu, charakter, intenzitu, odohrávajú sa medzi rôznymi subjektmi, ktoré sú v rôznom stupni príbuzenstva, medzi rovnakými a odlišnými pohlaviami, medzi rovnakými, či odlišnými vekovými kategóriami.³³ Násilie v domácnostiach je špecifické v tom, že k nemu dochádza vždy v intímnych vzťahoch medzi najbližšími osobami a má hlboký dopad na celú rodinu. Ide o násilie, ktorého cieľom je ovládať alebo utláčať inú bytosť, a to ponižovaním a vyvolávaním strachu - slovným, fyzickým a citovým týraním. Domáce násilie netvorí len jedna bitka, či jeden príležitostný incident. Ide o opakovanú viktimizáciu, t.j. dlhodobo trvajúce násilie a týranie. Obeť je vystavovaná násiliu zas a znova, pretože medzi ňou a páchatel'om je blízky vzťah.³⁴

Podľa portálu psyche, je domáce násilie týranie a násilné jednanie, odohrávajúce sa medzi osobami blízkymi, žijúcimi spolu v spoločnom byte, alebo dome, kde jedna násilná osoba získava a udržuje nad druhou moc a kontrolu. Domáce násilie je správanie, ktoré u jednej osoby vyvoláva strach z osoby druhej, pričom medzi týmito osobami existuje alebo niekedy v minulosti existoval blízky vzťah. Domáce násilie nie je závislé od veku, sociálneho postavenia, vzdelania, etnickej a náboženskej príslušnosti, od temperamentu ako i od mentálnej výbavy agresora i obeť. Domáce násilie môže mať rôzne formy, telesné - patria sem rôzne formy fyzického násilia, sociálne - jedná sa o zamedzovanie akéhokoľvek kontaktu s vonkajším svetom, ekonomické obmedzovanie finančnej podpory, bránenie v práci, bránenie zamestnávať sa a mať vlastný príjem, ničenie majetku a osobných vecí obeť a iné, sexuálne - ide o vynucovanie a nútenie k pohlavnému styku alebo k iným sexuálnym aktivitám, pričom obeť trpí fyzicky i psychicky, psychické a emocionálne - pod psychickým násilím rozumieme nadávky, neustále kritizovanie, vyhrážanie sa, ponižovanie, zosmiešňovanie, ničenie osobných vecí.³⁵

Primárnymi znakmi *domáceho násilia* sú:

a) *úmysel* - domáce násilie je následkom istého druhu ľudského konania, ktoré je zámerné,

³³TITTOVÁ, M. 2017. Pojem a znaky domáceho násilia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017 v Bratislave. Bratislava: WoltersKluwer, 2017, s. 19.

³⁴<https://www.minv.sk/?nasilie> zo dňa 18. 10. 2018

³⁵<http://www.psyches.sk/web/index.php/domace-nasilie/9-uncategorised/86-co-je-domace-nasilie> zo dňa 16. 10. 2018

b) *blízky vzťah medzi osobami*, ktorí sú aktérmi domáceho násillia - o domácom násillí možno hovoriť iba v tých prípadoch, v ktorých je vzťah medzi násilníkom a obeťou kvalifikovaný ako vzťah medzi blízkymi osobami. V zmysle § 127 ods. 4 a 5 zákona č. 300/2005 Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) sa blízkou osobou rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel; iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú. Blízkou osobou sa na účely trestných činov vydierania podľa § 189, znásilnenia podľa § 199 ods. 2, sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 2, sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2, týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208, nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 2, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a alebo financovania terorizmu podľa § 419c ods. 2 rozumie aj bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti. Obdobne definuje blízkou osobu aj § 116 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého blízkou osobou je príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu,

c) *opakovanie násillia* - o domáce násillie, ktoré vyžaduje ochranu obeť, ide v prípade, ak sa násillné konanie opakuje, resp. je dôvodný predpoklad, že sa opakovať bude. Jednorázové "zlyhanie" ešte zásadne nemožno považovať za prejav domáceho násillia, ktoré je možné riešiť vykázanim zo spoločného obydlija.

Špecifikom domáceho násillia je aj fakt, že primárnym záujmom obeť nie je potrestať agresora, ale je ním ochrana obeť alebo iných osôb (napr. detí obeť), ktoré sú priamo vystavované násilliu agresora. Aj preto nie je domáce násillie vhodné riešiť len prostriedkami trestného práva, ktoré sa vyznačuje najmä represiou voči páchatelovi.³⁶

Služobné zákroky v prípadoch domáceho násillia

Služobná činnosť a služobné zákroky³⁷ príslušníkov Policajného zboru (ďalej len "policajt") súvisiace s fenoménom domáceho násillia neboli v minulom storočí dostatočne právne regulované a obeť domáceho násillia boli mnohokrát nechávané napospas osudu, štát nemal ochotu upravovať túto sféru ľudských vzťahov a zasahovať do nej. V minulom storočí sa preferovala teória "čo sa doma udeje, to má zostať doma". Násillie páchané v domácnosti sa bagatelizovalo, obeť násillia boli často odsudzované a vina za násillné správanie agresora bola neraz pripisovaná práve obeť a ich nevhodnému, či provokatívnemu správaniu voči agresorovi. Policajti, prípadne iné osoby, ktoré chceli obeť domáceho násillia pomôcť, mali v minulosti častokrát zviazané ruky, keďže nemali oporu v legislatíve a proti násillníkovi mali obmedzené možnosti zakročenia, ak sa násillie páchalo za zatvorenými dverami, kam nemali legálny prístup.

Téma domáceho násillia sa výrazne začala odtabuizovávať až s príchodom nového tisícročia. Začali sa viesť rozsiahle diskusie o tom, ako predchádzať fatálnym následkom neriešeného domáceho násillia. Prvým právnym krokom k poskytnutiu preventívnej ochrany

³⁶MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Z. 2018. Postavenie policajta pri realizácii vykázania zo spoločného obydlija. In: *Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia PZ, 2018. s. 264.

³⁷*Služobnou činnosťou* sa rozumie činnosť policajta spojená s plnením úloh podľa zákona alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov (teda akákoľvek činnosť policajta spojená s výkonom jeho funkcie, aj taká pri ktorej nezasahuje bezprostredne do základných práv a slobôd osoby). *Služobný zákrok* je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorom sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.

obete pred násilníkom bola novela zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v roku 2003, keď sa na základe zákona č. 424/2002 zaviedlo do právneho poriadku Slovenskej republiky predbežné opatrenie, ktorým súd mohol nariadiť osobe, aby dočasne nevstupovala do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia. Zavedené predbežné opatrenie však nebolo možné prepojiť s činnosťou Policajného zboru, keďže neexistovali žiadne zákonné oprávnenia, ktoré by polícii umožnili rýchle, efektívne a účinné zásahy voči tým, ktorí sa dopúšťajú domáceho násilia.³⁸ Jedinou právnou možnosťou obete bolo podať na súdnávrhna vydanie predbežného opatrenia a čakať, kým súd o predbežnom opatrení rozhodne a toto rozhodnutie nadobudne vykonateľnosť.

Až s účinnosťou od 15. decembra 2008 bolo zákonom č. 491/2008 Z. z. z 24. októbra 2008, ktorým sa zmenil a doplnil zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon o Policajnom zbore") do právneho poriadku zakomponované nové oprávnenie policajta, a to vykázanie zo spoločného obydla.

Právna úprava tohto inštitútu bola doposiaľ novelizovaná dvakrát, obidve novely nadobudli účinnosť v roku 2016 (v januári a v júli). K uvedenému zákonnému oprávneniu bol vydaný aj interný predpis upravujúci postup policajtov pri aplikácii vykázania zo spoločného obydla, a to rozkaz prezidenta Policajného zboru č. 95/2008. Po novelizácii zákona o Policajnom zbore, bol v roku 2016 tento rozkaz zrušený a nahradený rozkazom prezidenta Policajného zboru č. 37, ktorým sa upravuje postup príslušníkov Policajného zboru pri vykázaní zo spoločného obydla.

Inštitút vykázania zo spoločného obydla predstavuje preventívny prostriedok, ktorého účelom je zaistiť ochranu obete pred ďalším násilím a súčasne posilniť pozíciu obete, ktorá nie je schopná vyriešiť svoju situáciu sama. Zároveň ide o prostriedok umožňujúci ohrozenej osobe vytvoriť dostatočný časový priestor na dôkladné preskúmanie vlastnej situácie, a to bez nátlakových vplyvov na agresora v domácnosti a rozhodnúť, či a aké kroky podnikne, aby prestala byť obeťou domáceho násilia, zväžiť či vyhľadá odbornú pomoc, či podá návrh na súd na nariadenie neodkladného opatrenia a pod. Policajt však má pri realizácii tohto oprávnenia pomerne náročnú pozíciu, keďže musí úkon uskutočniť tak, aby jednak bol dosiahnutý základný účel tohto inštitútu, jednak neboli nad primeranú mieru obmedzované práva vykázanej osoby.³⁹ To, či policajt pri riešení situácie tento inštitút uplatní, je výlučne na jeho posúdení.⁴⁰ Ohrozená osoba nemá na realizáciu vykázania zo spoločného obydla právny nárok. Ak policajt usúdi, že podmienky pre vykázanie nie sú splnené, predmetnú osobu zo spoločného obydla vykázat dokonca nesmie.⁴¹

Postup policajta pri vykázaní zo spoločného obydla

Informáciu o možnom páchaní domáceho násilia sa policajti dozvedajú z rôznych zdrojov, či už nahlásenia zo strany samotnej obete útoku, alebo oznámenia o domácom násilí zo strany susedov, či náhodných svedkov, prípadne páchanie domáceho násilia zistia na základe vlastnej hliadkovej činnosti. V každom prípade platí, že policajti sú povinní preveriť každé oznámenie o domácom násilí a pristupovať k preverovaniu oznámených skutočností dostatočne

³⁸SMYČKOVÁ, R., KOTRECOVÁ, A. 2010. Vývoj inštitútov ochrany pred domácim násilím v slovenskom civilnom procese. In: Dny práva 2010. Brno: Masarykova Univerzita. s. 1401.

³⁹ŠRAMEL, B. 2018. Postavenie policajta pri realizácii vykázania zo spoločného obydla. In: *Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia PZ, 2018. s. 412.

⁴⁰MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Z. 2018. Postavenie policajta pri realizácii vykázania zo spoločného obydla. In: *Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia PZ, 2018. s. 264.

⁴¹ŠRAMEL, B. 2017. Vykázanie zo spoločného obydla ako preventívny prostriedok ochrany pred domácim násilím. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017. Bratislava: WoltersKluwer. 2017. s. 266 - 267.

profesionálne a nestranné. Pred služobným zákrokom je potrebné vyhodnotiť situáciu na základe všetkých dostupných informácií. Zvoliť vhodnú taktiku služobného zákroku (využívajúc aj metodiku vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi), taktiku komunikácie, spôsob nadviazania kontaktu so stranami konfliktu, upokojenia emócií, dohodnúť sa, kto bude hovoriť s obeťou a kto s násilníkom.

Môže sa stať, že po prijatí oznámenia o páchaní domáceho násillia, ešte počas cesty na miesto domáceho násillia obeť svoju žiadosť o pomoc polície odvolá, obvykle sa tak stáva pri pokračujúcom domácim násillí a obeť je k tomu donútená zo strany násillníka. Aj napriek uvedenej skutočnosti je policajná hliadka povinná dostaviť sa na miesto a oznámenie preveriť.

Pri preverovaní oznámenia je policajt povinný postupovať v prísnom súlade so zákonom o Policajnom zbore a dbať, aby boli splnené všetky povinnosti policajta, ktoré na neho zákon kladie v súvislosti s vykonávaním služobnej činnosti a služobných zákrokov, taktiež aby prípadná aplikácia oprávnení a použitie donucovacích prostriedkov bolo v medziach zákona a rešpektovalo zásadu primeranosti. Policajt pri vykonávaní služobnej činnosti a realizácii služobných zákrokov v prípadoch domáceho násillia musí mať na zreteli § 8 zákona o Policajnom zbore, ktorý ustanovuje povinnosť policajta dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma, a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt okrem zákona povinný dodržiavať etický kódex policajta vydaný ministrom vnútra Slovenskej republiky. Policajt je pri vykonávaní služobnej činnosti spojennej so zásahom do práv alebo slobôd osoby povinný túto osobu hneď, ako je to možné, poučiť o jej zákonných právach.

Po príchode policajnej hliadky na miesto musia policajti počítať s rôznymi alternatívami vývoja situácie a byť pripravení primerane reagovať podľa toho, ako sa budú aktéri domáceho násillia správať. V závislosti od vývoja situácie a konania osôb primerane aplikujú jednotlivé ustanovenia zákona o Policajnom zbore tak, aby bol dosiahnutý účel sledovaný služobným zákrokom. Po príchode na miesto môžu nastať situácie, že niektorý z účastníkov predpokladaného domáceho násillia policajtom otvorí, ale môže nastať aj situácia, že účastníci domáceho násillia policajtom neotvoria. V tomto prípade prichádza do úvahy využitie oprávnenia policajta podľa § 29 zákona o Policajnom zbore, podľa ktorého má policajt oprávnenie otvoriť byt, vstúpiť doň a vykonať opatrenia na odvrátenie hrozaceho nebezpečenstva vtedy, ak je dôvodná obava, že je ohrozený život alebo vážne ohrozené zdravie osoby, alebo ak hrozí závažná škoda na majetku a vec neznesie odklad, alebo ak sa v byte alebo v inom uzavretom priestore zdržuje páchatel úmyselného trestného činu a nerešpektuje výzvy polície na jeho opustenie. Na vykonanie tohto oprávnenia policajt zabezpečí prítomnosť nezúčastnenej osoby. Nemusí tak urobiť iba v prípade, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu jej života alebo zdravia, alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Zákon pojem nezúčastnená osoba nedefinuje. Z hľadiska účelu vykonania služobného zákroku však musí ísť o osobu, ktorá nemá na predmetnej veci žiaden osobný, majetkový alebo iný prospech, či záujem. Účelom prítomnosti nezúčastnenej osoby je zabezpečenie kontroly nestranného vykonania úkonu, kontroly priebehu otvorenia bytu, ako aj prípadného svedectva, že otvorením bytu sa sledovala len ochrana života a zdravia ohrozenej osoby. Práve na veci nezainteresovaná osoba a jej nestranné pozorovanie celého procesu slúžia ako nástroj verejnej kontroly regulárnosti realizácie celého úkonu. Zákon však nedefinuje ani základné predpoklady, kto takouto osobou pre potreby vykázania zo spoločného obydllia môže byť. Spravidla je ako nezúčastnená osoba prizvaný sused, ktorý je ochotný sledovať vykonanie služobného zákroku. Zákon však dáva tri alternatívy, z ktorých ak nastane aspoň jedna, policajt nebude povinný zabezpečiť prítomnosť nezúčastnenej osoby. Ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu života nezúčastnenej osoby alebo k ohrozeniu zdravia nezúčastnenej osoby alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania, možno

vykonať úkon aj bez prítomnosti nezúčastnenej osoby. V každom prípade je policajt povinný v úradnom zázname uviesť, ktorý zo zákonných dôvodov bol naplnený, ak prítomnosť nezúčastnenej osoby nebola zabezpečená.

Otvorením bytu sa však nesmie sledovať iný účel než je uvedený v ustanovení § 29 ods. 1 a ods. 2 zákona o Policajnom zbore. O otvorení bytu a vykonaných opatreniach súvisiacich s otvorením bytu napíše policajt úradný záznam.

Ak po príchode policajtov niektorí z účastníkov domáceho násillia otvorí dvere, spravidla dôjde ku komunikácii s niektorou z prítomných osôb. Ak to okolnosti dovoľujú, policajt sa predstaví, preukáže príslušnosť k polícii a overí totožnosť osoby. Stručne vysvetlí dôvod svojej prítomnosti v byte napr., že bola nahlásená informácia o výtržnosti a že polícia je povinná túto informáciu preveriť.

V zmysle § 13 ods. 2 zákona o Policajnom zbore príslušnosť k Policajnému zboru preukazuje policajt služobnou rovnošatou s identifikačným číslom a pri výkone služobnej činnosti aj s menovkou policajta, ktorá obsahuje jeho meno a priezvisko, prípadne akademický titul policajta, služobným preukazom, odznakom služby kriminálnej polície, alebo finančnej polície, alebo ústnym vyhlásením „Polícia“. Ústnym vyhlásením preukazuje policajt svoju príslušnosť k Policajnému zboru iba vo výnimočných prípadoch, keď okolnosti služobného zákroku neumožňujú túto príslušnosť preukázať služobnou rovnošatou s identifikačným číslom. Služobnou rovnošatou s identifikačným číslom a pri výkone služobnej činnosti aj s menovkou policajta, služobným preukazom alebo odznakom služby kriminálnej polície alebo finančnej polície sa policajt preukáže ihneď, len čo to okolnosti služobného zákroku dovoľia. Policajt pri preukazovaní príslušnosti k Policajnému zboru nesmie služobný preukaz alebo odznak služby kriminálnej polície alebo finančnej polície vydať z rúk; na požiadanie dá iba na nahliadnutie ich prednú stranu.

Pri preukazovaní totožnosti osôb nachádzajúcich sa na mieste incidentu postupuje policajt podľa § 18 zákona o Policajnom zbore. Ak vyzvaná osoba odmietne preukázať svoju totožnosť, policajt je oprávnený takúto osobu predviesť na útvar Policajného zboru za účelom zistenia jej totožnosti. O predvedení osoby napíše policajt úradný záznam.

Ak policajta násilník nechce vpustiť dnu, je nevyhnutné od neho žiadať, aby zavolať obeť, aby sa osobne presvedčil, či je v poriadku. Ak sa policajt dôvodne domnieva, že ohrozená osoba sa nachádza v obydli, ale pod hrozbami násilníka sa pred políciou skrýva, alebo je niekde uzamknutá, policajt môže aplikovať ustanovenia § 29 zákona o Policajnom zbore, vstúpiť do obydli a vykonať potrebné úkony na zabezpečenie ochrany života a zdravia osoby. Ak policajta násilník vpustí dnu, je potrebné prítomných upokojiť a pokúsiť sa vytvoriť dôveru a porozumenie medzi policajtom a prítomnými. Policajt odôvodní svoju prítomnosť tým, že reaguje na oznámenie a chce si len vypočuť verziu udalosti od všetkých prítomných.

Ak je zjavné, že pred príchodom policajta došlo k incidentu, ale obeť nechce alebo nemôže túto skutočnosť potvrdiť a násilník policajta presvedča, že sa nič nedeje, je potrebné zvážiť, či nie sú splnené podmienky na zaistenie osoby podľa § 19 ods. 1 písm. a) alebo písm. b) zákona o Policajnom zbore, v zmysle ktorého je policajt oprávnený zaistiť osobu, ktorá svojím konaním bezprostredne ohrozuje svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetok, ako aj pristihnutú pri páchaní priestupku, ak je dôvodná obava, že v ňom bude pokračovať, alebo ak je to nevyhnutne potrebné na riadne zistenie alebo objasnenie veci. Útvar Policajného zboru, ktorý prevzal od policajta zaistenú osobu, bezodkladne vydá o zaistení osoby rozhodnutie, v ktorom uvedie dôvod, pre ktorý bola osoba zaistená, a bez zbytočných prietáhov ho odovzdá zaistenej osobe. Proti rozhodnutiu o zaistení osoby môže zaistená osoba podať odvolanie. Odvolanie nemá odkladný účinok. Policajt je povinný odovzdať zaistenú osobu orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak po vykonaní úkonov zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie. Ak policajt neodovzdá osobu orgánom činným v trestnom konaní, alebo inému príslušnému orgánu, musí osobu ihneď prepustiť. Zaistenie osoby

nesmie trvať viac ako 24 hodín od obmedzenia osobnej slobody. Osobe zaistenej sa umožní bez zbytočného odkladu na jej požiadanie vyrozumieť o zaistení niektorú z blízkych osôb a požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci. Ak ide o vojaka, policajt vyrozumie najbližší vojenský útvar, a ak ide o osobu, ktorá nie je plnoletá, zákonného zástupcu tejto osoby. O odovzdaní osoby policajt bezodkladne napíše úradný záznam.

Ak nie je dôvod na postup podľa § 19 zákona o Policajnom zbore, je potrebné násilníka dôrazne upozorniť, že prípadné pokračovanie v konaní môže byť posúdené ako priestupok alebo trestný čin a môžu byť voči nemu použité príslušné zákonné oprávnenia vrátane oprávnenia vykázat osobu zo spoločného obydľia podľa § 27a zákona o Policajnom zbore.

Pretože objektívne posúdiť, či existujú dôvody na vykázania zo spoločného obydľia je pre policajta pomerne náročné, bol vypracovaný dotazník (pokyn prezidenta Policajného zboru zo dňa 19. 12. 2016) s 15 otázkami, ktoré policajt kladie ohrozenej osobe a na ktoré je možné odpovedať len "áno" alebo "nie". Hoci sa dotazník stretol s pomerne veľkou kritikou⁴², keďže niektoré otázky sú koncipované príliš široko a niekedy nie je možné jednoznačne odpovedať áno alebo nie a možnosť "neviem" dotazník nepozná, možno konštatovať, že pre väčšinu policajtov, najmä tých, ktorí riešia prípad domáceho násillia prvýkrát, je dotazník prínosom, keďže im pomáha v rozhodovaní, či ide o domáce násillie alebo nie. Hoci tento dotazník nie je možné použiť pre účely prípadného súdneho konania, keďže nie je dôkazným prostriedkom, v štádiu, keď sa policajt v relatívne krátkom čase rozhoduje, či aplikovať alebo neaplikovať ustanovenie o vykázaní osoby zo spoločného obydľia, možno hodnotiť jeho existenciu kladne.

Ak na základe zistených skutočností a záverov z dotazníka je dôvodný predpoklad, že možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky, je policajt oprávnený vykázat z bytu alebo domu alebo iného priestoru spoločne obývaného s ohrozenou osobou, a aj z jeho bezprostredného okolia; súčasťou vykázania zo spoločného obydľia je aj zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydľia. Policajt je oprávnený vykázat zo spoločného obydľia takúto osobu aj počas jej neprítomnosti

V zmysle interného predpisu (usmernenie postupu príslušníka Policajného zboru pri vykázaní osoby zo spoločného obydľia) sa spoločným obydľím rozumie dom, byt alebo iné priestory slúžiace na bývanie (napr. rekreačná chata), ako aj priestory a pozemky patriace k nim, ktoré sú ako súčasť obydľia uzavreté, napr. oplotený dvor alebo oplotená záhrada. Vykázanie sa vzťahuje aj na iné objekty, ako objekty slúžiace na bývanie, ktoré sa nachádzajú na uzavretom pozemku alebo priestore ako napr. garáž, dielňa, letná kuchyňa a pod. Rozsah vykázania a priestory, na ktoré sa vykázanie vzťahuje, určuje policajt tak, aby bola zabezpečená dostatočná ochrana ohrozenej osoby.

Pri vykázaní zo spoločného obydľia je irelevantný vlastnícky vzťah k nehnuteľnosti, z ktorej je útočník vykazaný. Zákonným predpokladom je len fakt, že musí ísť o nehnuteľnosť, v ktorej útočník a osoba ohrozená spoločne bývajú. Je nepodstatné, či je ohrozená osoba prihlásená v danej nehnuteľnosti na trvalý pobyt, prechodný pobyt, prípadne sa tam dlhodobo zdržiava so súhlasom osoby násilníka, ktorý má užívacie právo v tomto dome, byte alebo inom

⁴²Kritický názor na dotazník prináša napr. sudca Krajského súdu v Bratislave JUDr. Šamko, ktorý uvádza, že: "Možno len dúfať, že tento pochybný dotazník čoskoro skončí a polícia sa bude venovať hlavne tomu, čo jej vyplýva zo zákona. Pokiaľ prezident Policajného zboru chce pristúpiť k presnejším odhadom rizika ohrozenej osoby a školiť policajtov ako vyhodnocovať dotazník, mal sa skôr zamerať na školenie policajtov v tom smere, ako správne a zákonne vykonať výsluch ohrozenej osoby, t. j. ako správne viesť výsluch poškodennej osoby, aké konkrétne informácie je nutné získať od poškodennej osoby do obsahu výsluchu a prípadne ako overiť niektoré údaje poskytnuté poškodenou osobou (napr. zabezpečiť text sms správ a podobne), teda ako postupovať tak, aby výsluch poškodennej osoby bol čo možno najúplnejší. ŠAMKO, P. 2017. *O dotazníkoch a zadržaní podozrivého na základe počtu získaných bodov*. [online]. Právne listy. 07. 02. 2017. [cit. 16. 11. 2018]. Dostupné na: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a536-o-dotaznikoch-a-zadrzani-podozrivého-na-zaklade-poctu-ziskanych-bodov>>

obydlí. Ak ide o spoločné obydlie ohrozenej osoby a násilníka, je splnená jedna zo zákonných podmienok na vykávanie zo spoločného obydlia. V praxi násilníci častokrát argumentujú nedotknuteľnosťou vlastníckeho práva, a teda nemožnosťou vyhodit' vlastníka z jeho vlastnej nehnuteľnosti (najmä v prípade, ak obeť nemá k nehnuteľnosti žiadne vlastnícke práva). V zmysle uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 5 MCdo 10/2012 "právo na ochranu života a zdravia, ktoré je násilníkom ohrozované, má absolútnu povahu, a teda je silnejšie ako vlastnícke právo násilníka". Toto rozhodnutie vychádza z Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb., ako aj z Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré povyšujú život a zdravie osoby nad vlastnícke práva a pripúšťajú zákonný zásah do obydlia, ak je to nevyhnutné na ochranu života, zdravia alebo majetku osôb, na ochranu práv a slobôd iných alebo na odvrátenie závažného ohrozenia verejného poriadku.⁴³ Účelom vykávania zo spoločného obydlia je dočasná ochrana života a zdravia ohrozenej osoby, jeho účelom nie je rozhodovať o vlastníckom práve a už vôbec nie obráť vlastníka o jeho nehnuteľnosť. Ak sa však správa tak, že dôvodne ohrozuje život a zdravie inej osoby, je povinný strpieť toto dočasné obmedzenie, aby mala ohrozená osoba (prípadne aj deti, či iné blízke osoby) časový priestor nájsť si iné ubytovanie.

Pôvodné znenie zákona umožňovalo policajtovi vykávať osobu len na 48 hodín. Aplikačná prax, aj s poukazom na právnu úpravu v iných európskych krajinách, si však vyžiadala zmenu lehoty, na ktorú je násilníka možné z obydlia vykávať. S účinnosťou od 1. januára 2016 sa zákonom č. 397/2005 Z. z. z 13. novembra 2015 predĺžila lehota na vykávanie osoby zo 48 hodín na 10 dní⁴⁴. Táto lehota je zákonná a nemôže byť policajtom skracovaná ani predĺžovaná. V praxi je zmena tejto lehoty zo strany obetí domáceho násillia oceňovaná, keďže získali viac času na spracovanie návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia na súd a získali aj čas na "psychické pozbieranie sa" a načerpanie síl na ďalšie súvisiace úkony. Okrem toho výhodou lehôt, ktoré sa počítajú podľa dní je aj to, že do plynutia lehoty sa nepočíta deň, v ktorý došlo ku skutočnosti, určujúcej začiatok lehoty. Takže ak k vykávaniu osoby dôjde dňa 01. októbra, posledný deň, kedy je osoba vykávaná z obydlia je 11. októbra. 12. októbra vykávanie končí a násilník za môže vrátiť do spoločného obydlia, ale len v prípade, ak nebol podaný návrh na súd na nariadenie neodkladného opatrenia. V prípade, ak obeť podá do 11. októbra (vrátane) návrh na súd na nariadenie neodkladného opatrenia, vykávanie zo spoločného obydlia sa predlžuje, až do vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu. Útvar Policajného zboru je zároveň povinný poskytnúť ohrozenej osobe súčinnosť pri doručovaní návrhu na súd na nariadenie neodkladného opatrenia.

Novelou s účinnosťou od 1. januára bol do tohto ustanovenia včlenený nový odsek, a to že počas vykávania zo spoločného obydlia je vykávaná osoba povinná nepribližovať sa k ohrozenej osobe na vzdialenosť menšiu ako 10 metrov. V praxi je síce veľmi náročné kontrolovať dodržiavanie tejto vzdialenosti, podstata tejto novely však spočíva v ochrane ohrozenej osoby nielen v obydlí, kde sa vracia domov po práci, či iných povinnostiach, ale zabezpečiť jej preventívnu ochranu pred násilníkom aj na miestach mimo obydlia, čiže eliminovať útoky, ku ktorým by mohlo dôjsť na ulici, v obchode, v práci, v škole a pod. V prípade porušenia tejto povinnosti môže byť konanie vykáwanej osoby kvalifikované ako trestný čin Marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. h) Trestného zákona, ktorého sa dopustí ten, kto marí alebo podstatne sťažuje výkon rozhodnutia súdu alebo iného orgánu verejnej moci tým, že sa dopustí závažného alebo opakovaného konania, aby zmaril vykávanie zo spoločného obydlia vydané podľa osobitného predpisu alebo na základe neodkladného opatrenia súdu. V prípade preukázania viny môže byť osobe vykáwanej zo spoločného obydlia uložený trest odňatia slobody až na dva roky.

⁴³Čl. 21 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 8 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

⁴⁴Napr. v Maďarsku je lehota vykávania 72 hodín, v Rakúsku 14 dní.

Vykázanie zo spoločného obydľia oznamuje policajt ústne. Vykázanie nadobúda účinnosť okamihom preukázateľného ústneho oznámenia osobe, voči ktorej smeruje. Ak policajt vykáže zo spoločného obydľia násilníka v jeho neprítomnosti, požiada ohrozenú osobu o poskytnutie informácií o mieste, kde sa vykázaná osoba môže nachádzať a taktiež poučí ohrozenú osobu, aby ihneď po príchode tejto osoby do spoločného obydľia kontaktovala Policajný zbor, a to za účelom ústneho oznámenia vykázania zo spoločného obydľia, odovzdania potvrdenia o vykázaní zo spoločného obydľia a ďalšieho postupu. Policajt bezodkladne vykoná alebo zabezpečí vykonanie previerok na miestach, kde je predpoklad, že by sa vykázaná osoba mohla nachádzať. Ak sa vykázaná osoba nájde, vykázanie zo spoločného obydľia jej oznámi policajt ústne a vykázanie zo spoločného obydľia nadobúda účinnosť od okamihu tohto ústneho oznámenia.

Policajt vyhotoví o vykázaní zo spoločného obydľia potvrdenie, ktoré odovzdá vykázanej osobe a ohrozenej osobe. V potvrdení o vykázaní zo spoločného obydľia policajt uvedie meno, priezvisko, dátum narodenia vykázanej osoby a ohrozenej osoby, priestor, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydľia vzťahuje a čas, kedy policajt osobu zo spoločného obydľia vykázal. Súčasne s vydaním potvrdenia o vykázaní, vykázaná osoba oznámi policajtovi adresu a prípadne telefónne číslo, na ktorom bude zastihnuteľná počas trvania účinkov vykázania, až do vydania rozhodnutia súdu o neodkladnom opatrení. Telefónne číslo poskytne prípadne policajtovi tiež ohrozená osoba. Ak vykázaná osoba alebo ohrozená osoba odmietne potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydľia prevziať, policajt túto skutočnosť uvedie v úradnom zázname. Jeden výtlačok potvrdenia vyhotovuje pre potreby Policajného zboru. Potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydľia policajt doručí aj na príslušný súd, najneskôr v rámci súčinnosti pri doručovaní návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia ohrozenou osobou, ktorý v prípade nariadenia neodkladného opatrenia túto skutočnosť oznámi príslušnému útvaru Policajného zboru tak, aby policajt mohol vykonávať kontrolu dodržiavania uvedeného neodkladného opatrenia.

Ak je s vykázaním zo spoločného obydľia spojené ohrozenie prevádzky objektu alebo znemožnenie výkonu zamestnania vykázanej osoby podľa osobitného predpisu, útvar Policajného zboru o tejto skutočnosti bezodkladne vyrozumie zamestnávateľa alebo prevádzkovateľa objektu, ktorý prijme príslušné opatrenia na náhradné zaistenie prevádzky objektu.

Policajt vyzve vykázanú osobu na vydanie kľúčov od spoločného obydľia a poučí ju o následkoch neuposlušnosti tejto výzvy, a to že sa dopúšťa priestupku proti verejnému poriadku podľa § 47 ods. 1 písm. a) zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, za čo jej môže byť uložená pokuta až do výšky 100 eur. Neodovzdanie kľúčov nezakladá dôvod na postup podľa § 21 zákona,⁴⁵ keďže oprávnenie policajta zaistiť vec sa vzťahuje len vec, ktorá súvisí so spáchaním trestného činu alebo priestupku a jej zaistenie je potrebné na zistenie skutkového stavu veci alebo na rozhodnutie orgánu činného v trestnom konaní, alebo na rozhodnutie orgánu v konaní o priestupku alebo ak ide o vec, po ktorej pátra polícia iného štátu. Kľúče od bytu nie sú nevyhnutné na objasnenie prípadnej protiprávnej činnosti vykázanej osoby. Vydané kľúče sa ukladajú na útvare Policajného zboru, ktorý realizoval vykázanie osoby zo spoločného obydľia, a to počas celej doby trvania vykázania. Po uplynutí doby vykázania policajt kľúče vráti vykázanej osobe, pričom ich vrátenie uvedie v potvrdení o vykázaní osoby zo spoločného obydľia a vykázaná osoba podpíše ich prevzatie.

Súčasne vykázanej osobe umožní vziať si zo spoločného obydľia veci slúžiace výlučne jej osobným potrebám, osobné cennosti a dokumenty a prípadne v lehote do 24 hodín od oznámenia vykázania zo spoločného obydľia aj ďalšie osobné veci a veci nevyhnutné pre jej

⁴⁵ŠRAMEL, B. 2018. Postavenie policajta pri realizácii vykázania zo spoločného obydľia. In: *Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia PZ, 2018. s. 416.

podnikanie alebo výkon povolania. Policajt vykázanú osobu poskytne informácie o možnostiach ubytovania a písomné poučenie o ďalšom postupe a následkoch nedostavenia sa na súdne pojednávanie o neodkladnom opatrení, vrátane spôsobu predvolávania na súdne pojednávanie a spôsobu doručenia súdneho rozhodnutia. Písomné poučenie poskytne policajt tiež ohrozenej osobe.

Policajt je povinný poučiť ohrozenú osobu o možnosti podať návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len "Civilný sporový poriadok") a podľa možnosti poskytnúť jej v písomnej forme informácie o organizáciách na pomoc poškodeným, vrátane informácií o službách nimi poskytovaných a poskytnúť kontakt na organizácie poskytujúce pomoc obetiam domáceho násillia.

Pôvodná verzia tohto ustanovenia obsahovala možnosť osoby podať návrh na výkon predbežného opatrenia. V súvislosti s prijatím nového procesného zákona - Civilného sporového poriadku došlo k zrušeniu zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok a nahradeniu niektorých pojmov a konaní, novými pojmiami a novými konaniami. Zákon č. 125/2016 Z. z. z 18. novembra 2015 o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov odstránil možnosť podať na súd predbežné opatrenie. Súdy s účinnosťou od 1. júla 2016 už rozhodujú o neodkladnom opatrení v zmysle § 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku. V dôsledku tejto zmeny bol novelizovaný aj zákon o Policajnom zbore a návrh na výkon predbežného opatrenia bol nahradený aktuálnym pojmom návrh na nariadenie neodkladného opatrenia.

Na vykonanie úkonov súvisiacich s vykázaním zo spoločného obydllia policajt zabezpečí prítomnosť nezúčastnenej osoby; nemusí tak urobiť, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo zdravia alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania.

Ak sa počas vykázaní zo spoločného obydllia zistí, že neboli splnené podmienky vykázaní zo spoločného obydllia, vykázanie zo spoločného obydllia útvar Policajného zboru ukončí, o čom sa ohrozená osoba a vykázaná osoba neodkladne upovedomí. Útvar Policajného zboru je povinný počas celej doby, na ktorú bola osoba vykázaná, preverovať dodržiavanie vykázaní zo spoločného obydllia. V prípade ak vykázaná osoba nedodrží vykázanie zo spoločného obydllia, dopúšťa sa trestného činu Marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. h) Trestného zákona.

O postupoch vykonaných v súvislosti s aplikáciou inštitútu vykázaní zo spoločného obydllia, spíše policajt neodkladne úradný záznam. Ak je ohrozenou osobou dieťa, kópia záznamu sa zašle orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Ďalší postup policajta v prípade domáceho násillia

Vykázanie zo spoločného obydllia je preventívnym nástrojom ochrany obete domáceho násillia, nie je represiou za spáchané protiprávne činy na ohrozenej osobe. V prípade, ak policajt zistí prítomnosť domáceho násillia, postupuje v závislosti od skutku, ktorého sa násillník dopustil. V prípadoch domáceho násillia možno konanie násillníka posúdiť ako priestupok podľa § 49 ods. 1 písm. e) zákona zákon o priestupkoch a príslušný útvar Policajného zboru začne objasňovanie priestupku podľa ustanovení zákona o priestupkoch, alebo ako trestný čin v zmysle ustanovení Trestného zákona.

Postup policajta v prípade podozrenia z trestného činu

V prípade, ak policajt nadobudne podozrenie, že sa jedná o trestný čin, bude postupovať v súlade s ustanoveniami zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

(ďalej len "Trestný poriadok") a použitie § 27a zákona o Policajnom zbore zvažuje až následne, po vykonaní potrebných úkonov v zmysle Trestného poriadku.

Trestný zákon neupravuje samostatnú skutkovú podstatu trestného činu domáceho násillia. Konanie páchatel'a môže byť posúdené ako niektorý z trestných činov uvedených v osobitnej časti Trestného zákona, najmä ako trestný čin :

- úkladná vražda podľa § 144 Trestného zákona,
- vražda podľa § 145 Trestného zákona,
- zabitie podľa § 147 a § 148 Trestného zákona,
- usmrtenie podľa § 149 Trestného zákona,
- účasť na samovražde podľa § 154 Trestného zákona,
- ublíženie na zdraví podľa § 155 až § 158 Trestného zákona,
- pozbavenie osobnej slobody podľa § 182 Trestného zákona,
- obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183 Trestného zákona,
- obmedzovanie slobody pobytu podľa § 184 Trestného zákona,
- lúpež podľa § 188 Trestného zákona,
- vydieranie podľa § 189 Trestného zákona,
- nátlak podľa § 192 Trestného zákona,
- porušovanie domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona,
- znásilnenie podľa § 199 Trestného zákona,
- sexuálne násillie podľa § 200 Trestného zákona,
- sexuálne zneužívanie podľa § 201, § 202 Trestného zákona,
- týranie blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona,
- násillie proti skupine obyvateľ'ov podľa § 359 Trestného zákona,
- nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 Trestného zákona,
- nebezpečné prenasledovanie podľa § 360a Trestného zákona,

Ak bol takýto trestný čin spáchaný na blízkej osobe podľa § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona, uvedenú skupinu trestných činov označujeme ako trestné činy spáchané v súvislosti s domácim násillím.

V prípade podozrenia z trestného činu, policajt osobu podozrivú zo spáchania trestného činu nebude zaisťovať v zmysle ustanovení zákona o Policajnom zbore, ale môže jezadržať v zmysle § 85 Trestného poriadku, ak je tu niektorý z dôvodov väzby (§ 71 Trestného poriadku), aj keď proti nej doteraz nebolo vznesené obvinenie. Na zadržanie je potrebný predchádzajúci súhlas prokurátora. Bez takého súhlasu možno zadržanie vykonať len ak vec neznesie odklad a súhlas nemožno vopred dosiahnuť, najmä ak bola taká osoba pristihnutá pri trestnom čine, alebo zastihnutá na úteku. Policajt, ktorý zadržanie vykonal, alebo ktorému bola odovzdaná zaistená osoba podľa osobitného zákona oznámi zadržanie prokurátorovi a spíše o ňom zápisnicu, v ktorej označí miesto ačas zadržania alebo prevzatia takej osoby a bližšie okolnosti zadržania, dôvody osobné údaje zadržanej osoby. Rovnopis zápisnice doručí bezodkladne prokurátorovi.

V prípade, že podozrenie nebude naďalej dôvodné alebo dôvody zadržania odpadnú prepustí zadržanú osobu písomným opatrením ihneď na slobodu. Ak zadržanú osobu neprepustí na slobodu, vznesie jej obvinenie a vypočuje ju. Po výsluchu spis odovzdá prokurátorovi, aby ten mohol prípadne podať návrh na vzatie obvineného do väzby alebo na postup podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku.

Prokurátor môže podať návrh na súd na vzatie obvineného do väzby, alebo zadržanú osobu prepustí na slobodu písomným príkazom s primeraným odôvodnením. Zadržanú osobu môže prepustiť na slobodu so súhlasom prokurátora písomným príkazom s primeraným odôvodnením aj policajt. V prípade, že prokurátor nepodá návrh na vzatie do väzby alebo súd neakceptoval návrh prokurátora na vzatie do väzby a prepustil zadržanú osobu na slobodu, avšak nebezpečnosť pre ohrozenú osobu stále trvá a na základe zistených skutočností možno

očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na jej ľudskú dôstojnosť, policajt zisťuje dôvody na postup podľa § 27a zákona o PZ.

V prípade potreby policajt vykoná ďalšie úkony podľa Trestného poriadku, a to zaist'ovacie úkony (§ 86 zadržanie, § 89 vydanie veci, § 99 domová prehliadka, § 101 prehliadka iných priestorov a pozemkov, § 102 osobná prehliadka, § 103 vstup do obydlija, iných priestorov a na pozemok), neodkladné úkony (ich vykonanie vzhľadom na nebezpečenstvo zmarenia alebo zničenia neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na čas, kým sa začne trestné stíhanie) a neopakovateľné úkony (úkony, ktoré neskôr nebude možné zopakovať).

Záver

V súvislosti s týmto oprávnením príslušníka Policajného zboru by sme mali aj niekoľko odporúčaní, ktoré by bolo vhodné zaviesť aj do nášho právneho poriadku, pretože v budúcnosti môže aplikácia vykázania zo spoločného obydlija naraziť na problémy, ktoré v zahraničí už boli riešené a vyriešené.

V procese zisťovania, či sú splnené podmienky vykázania by sme priamo do zákona o Policajnom zbore odporučili zaviesť povinnosť policajta zisťovať vlastníctvo (resp. držbu) zbrane, a v prípade ak je násilník vlastníkom (držiteľom) zbrane, uviesť odkaz na zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o strelných zbraniach“), v zmysle ktorého je policajt oprávnený predbežne zaistiť zbraň, strelivo, zbrojný preukaz, preukaz zbrane alebo zbrojný sprievodný list, aby ich držiteľovi zabránil v konaní, ktorým porušuje povinnosť ustanovenú zákonom, alebo u ktorého možno na základe zistených skutočností očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby. Mnoho policajtov, ktorí nemajú ešte skúsenosti s aplikáciou tohto inštitútu, pozabudne na existenciu zákona o strelných zbraniach a na možnosť zbraň zaistiť, preto by bolo vhodné, aby bol odkaz na tento zákon aj v zákone o Policajnom zbore (navyše ani interný predpis neusmerňuje policajtov, aby zbraň zaistili v prípade, ak je násilník vlastníkom zbrane).

Ďalej by sme odporúčali, aby sa o vykázaní zo spoločného obydlija bezodkladne vydávalo aj rozhodnutie v správnom konaní. Vykázanie by síce nadobudlo účinnosť už okamihom ústneho vyhlásenia v prítomnosti osoby, ktorá je vykázaná, policajt by bol však následne povinný spracovať rozhodnutie o vykázaní zo spoločného obydlija, v ktorom by uviedol dôvody vykázania, čas, na ktorý je osoba vykázaná, špecifikoval by jej povinnosti, jej práva, právne následky v prípade nerešpektovania tohto právneho inštitútu a poučil by ju o možnosti preskúmania tohto rozhodnutia. Proti rozhodnutiu by nebolo prípustné odvolanie, bola by vylúčená obnova konania aj preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania. Rozhodnutie by však bolo preskúmateľné žalobou na príslušnom súde (odporúčame príslušnosť okresných súdov podľa miesta nehnuteľnosti, z ktorej bol násilník vykázaný, a ak ide o viac nehnuteľností, tak podľa voľby žalobcu). Lehota na podanie žaloby by bola 3 dni od právoplatnosti rozhodnutia, súd by bol povinný rozhodnúť do 3 dni od doručenia žaloby. Súdny prieskum by umožňoval žalobcovi brániť sa v prípade, ak sa domnieva, že neboli dané zákonné podmienky na vykázanie, že išlo o účelové vykázanie a pod.⁴⁶ V prípade, ak by dal súd „za pravdu“ osobe, ktorá bola vykázaná, mohla by sa vrátiť do spoločného obydlija možno o niečo skôr, ale malo by to pre ňu význam najmä do budúcnosti kedy by napr. rozhodnutie súdu bolo pre neho podkladom v prípadnom rozvodovom konaní, konaní o vysporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov a pod. Čo sa týka doručovania rozhodnutia o vykázaní zo

⁴⁶Hoci možnosť súdneho preskúmania postupu policajta je aj v súčasnosti, keďže zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov umožňuje podať žalobu proti inému zásahu orgánu verejnej správy, pod ktorým možno chápať aj zásah súvisiaci s vykázaním zo spoločného obydlija, je tento súdny prieskum zdĺhavý a neplní účel, ktorý vyžaduje tento druh konania.

spoločného obydlija osoba vykázaná by bolo povinná dostaviť sa na útvar Policajného zboru za účelom prevzatia rozhodnutia, v opačnom prípade by sa rozhodnutie považovalo za doručené uplynutím 72 od vykázania zo spoločného obydlija.

Ďalej by sme odporučili, aby v prípade vykázania osoby zo spoločného obydlija ex lege nebolo obmedzené len užívacie právo k nehnuteľnosti, ale aby priamo zo zákona vyplývalo, že vykázanim zo spoločného obydlija sa na dobu, počas ktorej je osoba vykázaná, obmedzujú všetky súvisiace práva, a to napr. právo násilníka na styk s maloletými deťmi (aj keď existuje súdne rozhodnutie o úprave vzájomného styku a násilník má napr. víkendy tráviť so svojimi deťmi), ale neobmedzujú sa ani nezaničujú súvisiace povinnosti násilníka napr. vyživovacia povinnosť trvá aj počas doby vykázania, kedy je obmedzený styk s maloletými, povinnosť platiť nájomné za nehnuteľnosť, z ktorej bol vykázaný, trvá a pod.

Literatúra

MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Z. 2018. Postavenie policajta pri realizácii vykázania zo spoločného obydlija. In: *Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia PZ, 2018. 488 s. ISBN 978-80-8054-751-6.

TITTLOVÁ, M. 2017. Pojem a znaky domáceho násilia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017 v Bratislave. Bratislava: WoltersKluwer, 2017, s. 18 - 29. ISBN 978-80-8168-708-2.

SMYČKOVÁ, R., KOTRECOVÁ, A. 2010. Vývoj inštitútov ochrany pred domácim násilím v slovenskom civilnom procese. In: *Dny práva 2010*. Brno: Masarykova Univerzita. s. 1401 - 1411. ISBN 978-80-210-5305-2.

ŠAMKO, P. 2017. *O dotazníkoch a zadržaní podozrivého na základe počtu získaných bodov*. [online]. Právne listy. 07. 02. 2017. [cit. 16. 11. 2018]. Dostupné na: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a536-o-dotaznikoch-a-zadrzani-podozrivého-na-zaklade-poctu-ziskanych-bodov>>

ŠRAMEL, B. 2018. Postavenie policajta pri realizácii vykázania zo spoločného obydlija. In: *Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia PZ, 2018. 488 s. ISBN 978-80-8054-751-6.

ŠRAMEL, B. 2017. Vykázanie zo spoločného obydlija ako preventívny prostriedok ochrany pred domácim násilím. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017. Bratislava: WoltersKluwer. 2017. s. 263 - 274. ISBN 978-80-8168-708-2.

zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov

zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov

zákon č. 300/2005 Trestný zákon v znení neskorších predpisov

zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive v znení neskorších predpisov

zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov

zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive v znení neskorších predpisov

zákon č. 125/2016 Z. z. z 18. novembra 2015 o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov

zákon č. 397/2005 Z. z. z 13. novembra 2015, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 5 M Cdo 10/2012

<https://www.minv.sk/?nasilie>

<http://www.psyche.sk/web/index.php/domace-nasilie/9-uncategorised/86-co-je-domace-nasilie>

Keywords: domestic violence, service of the Police Corps, law of the Police Corps, expulsion from the common dwelling

Summary: The contribution was devoted to the police officers' service in cases of domestic violence, with an emphasis on adherence to the principle of proportionality in the execution of individual service interventions against persons reported from the common dwelling. He brought up the overview of legislation in this area, pointed to the police officers' approach to the domestic solution in a way that was strictly in line with legal and internal rules and that the principle of reasonableness of service execution was maintained.

mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.

mjr. JUDr. Ladislav Dudor, PhD.

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Katedra správneho práva

janka.hasanova@minv.sk

ladislav.dudor@minv.sk

Služobné zákroky vybraných zložiek Policajného zboru

Anotácia: Príspevok je zameraný na pohotovostnú motorizovanú jednotku a jej služobné zákroky, taktiež je zameraný na železničnú políciu a jej služobné zákroky vo vlakoch. Pohotovostná motorizovaná jednotka je základným útvarom služby poriadkovej polície a tak patrí pod odbor poriadkovej polície na úrovni Krajského riaditeľstva Policajného zboru. Pohotovostná motorizovaná jednotka zväčša vykonáva služobné zákroky bez prípravy, ktoré sú podstatne náročnejšie ako služobné zákroky s prípravou a ide obvykle o prípady, kde hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Železničná polícia je neodmysliteľnou zložkou pri zaistovaní bezpečnostnej situácie v železničnej doprave a v obvode železničných dráh. Služobné zákroky železničnej polície sa vykonávajú veľmi často vo vlaku z dôvodu, že cestujúci sa správajú agresívne, dopustili sa nejakého priestupku alebo trestného činu, dopúšťajú sa výtržností a hliadka vykoná služobný zákrok na ochranu verejného poriadku a ochranu života, zdravia a majetku osôb.

Kľúčové slová: pohotovostná motorizovaná jednotka, železničná polícia, služobné zákroky pohotovostnej motorizovanej jednotky, služobné zákroky železničnej polície,

Úvod

Pohotovostná motorizovaná jednotka je základným útvarom služby poriadkovej polície a patrí pod odbor poriadkovej polície na úrovni Krajského riaditeľstva Policajného zboru a možno ju charakterizovať ako špecializovaný útvar polície zriadený k zaisteniu niektorých úloh služby poriadkovej polície formou výkonu hliadkovej služby v stanovených obvodoch, určených stanovištiach a na konkrétnych miestach. Tento útvar bol založený ako základný útvar služby poriadkovej polície, ktorého úlohou je zabezpečiť vykonávanie činností spôsobom aktívneho preventívneho pôsobenia v mieste svojho územného celku, napríklad v nejakom meste alebo obci, ale v prípade potreby, keď je potrebné vykonať služobný zákrok tak pôsobí aj represívne. Pohotovostná motorizovaná jednotka zväčša vykonáva služobné zákroky bez prípravy, ktoré sú podstatne náročnejšie ako služobné zákroky s prípravou a ide obvykle o prípady, kde hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Takéto zákroky kladú extrémne nároky na zakročujúcich policajtov, ktorí musia zvoliť vhodnú taktiku a spôsob vykonania služobného zákroku pre jeho úspešné zvládnutie.

Železničná polícia je neodmysliteľnou zložkou pri zaistovaní bezpečnostnej situácie v železničnej doprave a v obvode železničných dráh. Jej využitia je veľké a to či už nazrieme do minulosti, kde napĺňala dôležitý faktor pri ochrane a zaistovaní bezpečnosti v jednom z najviac využívaných typov dopravy, alebo do súčasnosti, kde sa na jej dráhach denne prepravuje veľké množstvo ľudí aj tovaru. Zo začiatku pôsobila ako samostatný orgán a mala svoje Generálne riaditeľstvo a oblastné správy, no v súčasnosti je jednou zo služieb Policajného zboru. Služobné zákroky železničnej polície sa vykonávajú veľmi často vo vlaku z dôvodu, že cestujúci sa správajú agresívne, dopustili sa nejakého priestupku alebo trestného činu, dopúšťajú sa výtržností a hliadka vykoná služobný zákrok na ochranu verejného poriadku a ochranu života, zdravia a majetku osôb. Sú to jedny z najťažších služobných zákrokov, lebo sa vykonávajú z veľkej miery bez prípravy a v obmedzenom priestore danej vlakovej súpravy.

Pohotovostná motorizovaná jednotka

Pohotovostná motorizovaná jednotka je základným útvarom služby poriadkovej polície a patrí pod odbor poriadkovej polície na úrovni Krajského riaditeľstva Policajného zboru. Charakteristiku pohotovostnej motorizovanej jednotky ako základného útvaru služby poriadkovej polície možno popísať nasledovnou vetou, takou že pohotovostná motorizovaná jednotka je špecializovaný útvar polície zriadený k zaisteniu niektorých úloh služby poriadkovej polície formou výkonu hliadkovej služby v stanovených obvodoch, určených

stanovištiach a na konkrétnych miestach.⁴⁷ Tento útvar bol založený ako základný útvar služby poriadkovej polície, ktorého úlohou je zabezpečiť vykonávanie činností spôsobom aktívneho preventívneho pôsobenia v mieste svojho územného celku, ale v prípade potreby, keď je potrebné vykonať služobný zákrok, pôsobiť aj represívne. Tieto opatrenia sú vykonávané na to, aby sa znížilo percento kriminality a príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky zvýšili bezpečnosť občanov Slovenskej republiky aj v mestách a obciach, kde je to potrebné najčastejšie. Cieľom pohotovostnej motorizovanej jednotky je zabezpečiť ochranu verejného poriadku, pôsobiť v oblasti boja s trestnou činnosťou, zabezpečiť bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky. Odhaliť a oznámiť spáchané priestupky, ich páchatel'ov, prejednávateľ priestupky v blokovom konaní ako aj plniť úlohy na úseku trestného konania a v neposlednom rade vykonávať kontrolu na pohraničnom území. Pohotovostná motorizovaná jednotka má pridelenú určitú územnú časť obvodu, v ktorej vykonáva hliadkovú činnosť, ktorú určí veliteľ čaty v inštruktáži. Táto územná časť obvodu, na ktorej plní dané úlohy, môže byť v meste ako aj v obci, ale taktiež aj na iných častiach územného obvodu krajského riaditeľstva. Na to, aby mohla plniť úlohy aj v iných častiach územného obvodu potrebuje pohotovostná motorizovaná jednotka rozhodnutie riaditeľa odboru poriadkovej polície krajského riaditeľstva, ktorý ho vydá po predošlom súhlase riaditeľa krajského riaditeľstva. Pohotovostnú motorizovanú jednotku upravuje aj Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru.

Pohotovostná motorizovaná jednotka plní vymedzené úlohy v meste, v ktorom je dislokovaný jej útvar a na základe rozhodnutia riaditeľa odboru poriadkovej polície krajského riaditeľstva po predchádzajúcom súhlase riaditeľa krajského riaditeľstva aj v iných častiach územného obvodu krajského riaditeľstva.⁴⁸

Vysunuté pracovisko pohotovostnej motorizovanej jednotky môže byť zriadené na zabezpečenie efektívneho plnenia úloh pohotovostnej motorizovanej jednotky a za jeho činnosť zodpovedá veliteľ čaty, ktorého priamo riadi veliteľ pohotovostnej motorizovanej jednotky so sídlom v krajskom meste.⁴⁹

Pohotovostná motorizovaná jednotka plní úlohy najmä na úseku:

- a) ochrany verejného poriadku,
- b) boja proti trestnej činnosti,
- c) zabezpečovania bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky,
- d) odhaľovania a oznamovania priestupkov, zisťovania ich páchatel'ov a prejednávania priestupkov v blokovom konaní,
- e) trestného konania,
- f) kontroly v rámci pohraničného územia.

Systemizácia na pohotovostnej motorizovanej jednotke Policajného zboru je nasledovná:

- Riadiaci pracovníci
 - Veliteľ pohotovostnej motorizovanej jednotky
 - Zástupca veliteľa pohotovostnej motorizovanej jednotky
- Riadiaco-výkonní a výkonní pracovníci
 - Veliteľ čaty
 - Zástupca veliteľa čaty
 - Referent
 - Odborný referent

⁴⁷ KOČAN, Š., LOFFLER, B., ZÁMEK, D. 2013. Poriadková polícia. Plzeň Vydavateľstvo a nakladateľstvo Aleš Čeněk. s.r.o. 2013. s.116.

⁴⁸ LOFFLER, B., ZÁMEK, D. 2017. Aplikácia vybraných subsystémov ochrany osôb a majetku pri eliminácii hromadného narušenia verejného poriadku. 2017. s.154.

⁴⁹ Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru

- Starší referent

Služobná činnosť pohotovostnej motorizovanej jednotky sa vykonáva v istých formách, ktoré sú dané príslušným interným aktom. Formami služobnej činnosti sú hliadková služba, hlásna služba, administratívne práce a ostatná služobná činnosť.

Služobné zákroky pohotovostnej motorizovanej jednotky

Služobný zákrok je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.⁵⁰ Je to bezprostredný zákrok policajta, ktoréhoprostredníctvom sa operatívne a priamo odvracianebezpečensťvo a nastoľuje sa spoločensky žiaduci stav a je to finálna forma činnosti verejnej správy, nepredchádza jej žiadny formalizovanýrozhodovací proces.⁵¹ Účelom takejto právnej úpravy je samozrejme to, aby nedochádzalo k neprimeraným zásahom do ľudských práv a slobôd občanov a takisto poskytuje príslušníkom Policajného zboru širšiu právnu ochranu, ale aj možnosť rozsiahlejšieho pôsobenia pri ochrane verejného poriadku, života, zdravia a majetku občanov pred protiprávnym konaním. Závažnosť policajného zásahu by mala alternatívne rezonovať v zodpovednostných režimoch práv a to trestného, správneho, občianskeho a v neposlednom rade ľudským prístupom príslušníkov Policajného zboru pri vykonávaní služobných zákrokov.

Pohotovostná motorizovaná jednotka vo veľkej miere vykonáva služobné zákroky bez prípravy, ktoré sú podstatne náročnejšie ako služobné zákroky s prípravou a ide obvykle o prípady, kde hrozí nebezpečensťvo z omeškania. Takéto zákroky kladú extrémne nároky na zakročujúcich policajtov, ktorí musia zvoliť vhodnú taktiku a spôsob vykonania služobného zákroku pre jeho úspešné zvládnutie. Príprava na takýto služobný zákrok je minimálna a informácie o zákroku sú väčšinou strohé, takže zakročujúci policajti musia byť veľmi ostražití, keď sa dá tak využiť moment prekvapenia a spoľahnúť sa na svoje schopnosti, silu, inteligenciu, predvídavosť, vycvičenosť, pohotovosť, rozvahu a rýchlosť reakcie na vzniknutú situáciu a takisto musia zohľadniť svoje materiálne a technické zabezpečensťvo na dotiahnutie služobného zákroku do úspešného konca.

Pohotovostná motorizovaná jednotka by mala byť prvá na mieste, kde dochádza k narušovaniu verejného poriadku a je ohrozený život, zdravie a majetok osôb. Najčastejšie vykonáva služobné zákroky proti výtržníkom, kde po príchode na miesto rázne vyzve osoby aby upustili od protiprávneho konania a zakročuje bdelo, ostražito a čo najrýchlejšie sa snaží obnoviť verejný poriadok. Ak sú splnené podmienky pre zaistenie osoby, policajt z pohotovostnej motorizovanej jednotky osoby zaistí a eskortuje na najbližšie obvodné oddelenie Policajného zboru podľa §19 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o PZ. Vzhľadom na stále sa zhoršujúcubezpečensťvnú situáciu a narastanie brutality a bezohľadnosti páchatel'ov, príslušník pohotovostnej motorizovanej jednotky vykonáva najčastejšiebezprostredný služobnýzákrok s použitím donucovacích prostriedkov, teda služobný zákrok vykonávaný bez prípravy. Taktický priebeh postupu tejto etapy zákroku má spravidlaxarakter policajného riešenia konfliktovýchsituácií najprv medzi páchatel'om a jeho obeťou a potom medzi páchatel'om a zakročujúcim policajtom z pohotovostnej motorizovanej jednotky. Pri nich výrazne vystupuje do popredia otázka ochrany a bezpečensťvi zakročujúcich policajtov, ale aj iných osôb a je to hlavne otázka a špecifikum profesionálnej prípravy policajta, aj otázkabudovania si dôvery a vlastnéhoimage, lebo tieto zákroky sa spravidla odohrávajú pred prísny m zrakom verejnosťvi a v dnešnej dobe mobilných

⁵⁰§9, ods. 3 Zákona č. 171/1993 Z. z. o PZ

⁵¹ TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. 2017. Zákon o Policajnom zbore Komentár. 2017. s. 81.

telefónov.⁵²Pri takýchto služobných zákrokoch musia policajti pohotovostnej motorizovanej jednotky vykonať neodkladné a neopakovateľné úkony a od začiatku zaisťovať dôkazy ako zaistenie a uzatvorenie miesta činu, zistenie totožnosti svedkov, zaistenie vecných dôkazov, zabráneniu znehodnoteniu stôp a podobne. Policajti pohotovostnej motorizovanej jednotky postupuje pri takýchto zákrokoch zvlášť opatrne a dôrazne zároveň a zvolí primerané donucovacie prostriedky tak aby zabránil ďalšej výtržnosti alebo jej rozšíreniu a keď to povaha daného zákroku dovoľuje zisťuje organizátorov výtržnosti, najaktívnejších a najagresívnejších výtržníkov a keď došlo ku zraneniu osôb tak im zabezpečí lekárske ošetrovanie a vyžiada lekársku správu o ich zraneniach. Ak je výtržníkov viac a hliadka pohotovostnej motorizovanej jednotky vyhodnotí, že úspešné vykonania zákroku je ohrozené, vyžiada si okamžite posily a sleduje a vyhodnocuje situáciu a podľa toho vyzýva výtržníkov aby upustili od protiprávneho konania a dbá na svoju bezpečnosť, pretože je tu vždy potencionálna hrozba útoku zo strany výtržníkov a samozrejme, že služobný zákrok vykoná až po príchode ďalších posíl. Najagresívnejších výtržníkov policajti pohotovostnej motorizovanej jednotky eskortujú na najbližšie oddelenie Policajného zboru, samozrejme pokiaľ to okolnosti dovoľujú, a tak čo najviac ochránili verejný poriadok.

Pohotovostná motorizovaná jednotka zasahuje častokrát na miestach verejnosti prístupných ako sú napríklad diskotéky alebo herne, kde dochádza k porušovaniu verejného poriadku, ale v prvom rade za tieto miesta zodpovedajú prevádzkovatelia a nimi poverené osoby a zakročuje, keď tieto osoby nestačia situáciu zvládnuť a požiadajú Policajný zbor o spoluprácu. Operačné stredisko čo najlepšie vyťaží oznamovateľa a podá hliadke pohotovostnej motorizovanej jednotke čo najviac informácií o narušiteľoch, aby sa vedela čo najlepšie pripraviť na zákrok bez prípravy, ktorý bude vykonávať ako dvojčlenná hliadka, aby mala informácie, či sú narušitelia ozbrojení, o ich počte a podobne. Pri vstupe do takýchto zariadení hliadka vykoná služobný zákrok, vyvedie von narušiteľov, následne zistí ich totožnosť a podľa závažnosti ich konania ďalej postupuje a môže ona alebo zodpovedná osoba zakázať vstup na tieto miesta. Hlavné je čo najrýchlejšie spacificikovať hlavných narušiteľov, podľa závažnosti ich eskortovať na najbližšie obvodné oddelenie Policajného zboru, kde budú s nimi vykonávané ďalšie úkony.

Pohotovostná motorizovaná jednotka taktiež veľmi často vykonáva služobné zákroky proti osobám, ktoré sú pod vplyvom alkoholu ako už vyššie uvedené zákroky, taktiež osoby mohli byť pod vplyvom alkoholu alebo omamných a psychotropných látok a policajti pohotovostnej motorizovanej jednotky musí byť veľmi obozretný, lebo tieto osoby sú veľmi často agresívne, čiže keď javí známky agresie vyzýva ju aby upustila od protiprávneho konania a v prípade potreby vykoná služobný zákrok za použitia vhodných donucovacích prostriedkov. Tieto osoby akonáhle narušujú verejný poriadok na verejnosti, tak je potrebné ich upokojiť a odvieť na menej frekventované miesto a ak je osoba zranená poskytne jej hliadka pohotovostnej motorizovanej jednotky prvú pomoc a zabezpečí lekárske ošetrovanie, zistí jej totožnosť a keď z povahy veci vyplýva a bude to potrebné pre ďalšie neopakovateľné úkony, tak osoba vykoná dychovú skúšku alebo sa podrobí lekárske vyšetreniu na zistenie omamných a psychotropných látok.

Železničná polícia

Železničná polícia je bezpečnostný ozbrojený zbor, ktorého hlavnou úlohou je zabezpečovať ochranu železničnej dopravy, verejného poriadku, ochrane života, zdravia a majetku osôb v obvode železničných dráh, v súvislosti so železničnou dopravou zabezpečuje ochranu určených objektov a úlohy, ktoré pre železničnú políciu vyplývajú z členstva

⁵² BERŽI, L. 1996. Teória policajno-bezpečnostných služieb (osobitná časť). Bratislava. Akadémia PZ, 1996. s. 60

Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách, ako sú napríklad Medzinárodná organizácia železničných polícií COLPOFER ako aj európska organizácia železničných polícií RAILPOL.

Jednou z neodmysliteľných súčastí železničnej polície je pôsobenie na úseku prevencie, kde preventívne pôsobí v železničných staniach a vo vlakoch osobnej prepravy s dôrazom na zamedzenie okrádania cestujúcich a ich bezpečnej preprave vlakmi.

Úlohy železničnej polície sú uvedené v zákone o Policajnom zbore č. 171/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov a špecificky pre železničnú políciu sú vymedzené úlohy v Nariadení prezidenta Policajného zboru č. 24/2010 o činnosti útvarov služby železničnej polície Policajného zboru z dňa 30. decembra 2010.

Útvar služby železničnej polície plní úlohy najmä na úseku:

- a) ochrany života a zdravia,
- b) ochrany verejného poriadku,
- c) boja proti trestnej činnosti,
- d) bezpečnosti a plynulosti železničnej dopravy,
- e) odhaľovania, objasňovania, prejednávania a oznamovania priestupkov,
- f) pátrania,
- g) dokladov,
- h) kontroly pri dočasnom obnovení vnútorných hraníc,
- i) kontroly v rámci pohraničného územia.

Útvar služby železničnej polície na úseku ochrany života a zdravia spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd cestujúcich a ostatných fyzických osôb, najmä pri ochrane ich života, zdravia, osobnej slobody, telesnej integrity a bezpečnosti pred priamymi útokmi smerujúcimi proti týmto právam a to najmä pred prejavmi rasovej, národnostnej, etnickej a náboženskej neznášanlivosti, ale taktiež pred inými prejavmi extrémizmu. Ďalej na úseku ochrany verejného poriadku vykonáva najmä potrebné opatrenia na predchádzanie narušenia verejného poriadku, taktiež vykonáva opatrenia, ktoré smerujú k obnove narušeného verejného poriadku, hlavne služobné zákroky proti jeho narušiteľom a vykonáva policajné opatrenia v súvislosti s konaním športových a iných verejných kultúrnych podujatí alebo iných dôležitých zhromaždení. Na úseku bezpečnosti a plynulosti železničnej dopravy najmä dohliada na dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov a predpisov osôb, organizácii a orgánov upravujúcich činnosť železničnej dopravy v obvode železničných dráh, kde sa podieľa na vyšetrovaní nehôd a mimoriadnych udalostí v železničnej doprave s vyšetrovacím orgánom ako aj na zisťovaní príčin incidentov v železničnej infraštruktúre. Preveruje porušenia predpisov na úseku bezpečnosti a plynulosti železničnej dopravy, zaisťuje bezpečnosť a ochranu života, zdravia osôb prepravujúcich sa vo vlakoch ich majetku ako aj subjektov pôsobiacich v obvode železničných dráh a podieľa sa na ochrane zásielok prepravovaných po železnici ako i v rozsahu svojej pôsobnosti na realizácii preventívnych opatrení. Na úseku odhaľovania, objasňovania, prejednávania a oznamovania priestupkov najmä odhaľuje priestupky, zisťuje ich páchatel'ov a tie podľa interných aktov riadenia aj objasňuje a ak tak osobitný predpis ustanovuje, taktiež ich oznamuje a prejednáva a podobne tak aj správne delikty, ktoré zistí v rámci svojej pôsobnosti oznamuje príslušným správny orgánom. Vykonáva potrebné prvotné opatrenia ako služobné zákroky, aby zamedzil pokračovaniu v páchaní priestupku a následne zaisťuje miesto priestupku a v prípade hrozby straty, poškodenia alebo zničenia predbežne zabezpečuje stopy a veci, pokračuje zisťovaním totožnosti svedkov, poškodených a iných osôb prítomných na mieste priestupku a iných dôležitých údajov potrebných pre ďalší postup v priestupkovom konaní. Nakoniec poučí oznamovateľa o potrebe vykonania ústneho alebo písomného oznámenia na oddelení železničnej polície alebo inom príslušnom orgáne. Na úseku pátrania vykonáva pátranie po osobách a veciach, po totožnosti nájdených neznámych mŕtvol, časti ľudského tela a kostrových nálezov a taktiež oddelenie sprevádzania vlakov prijíma odovzdané,

nájdene alebo opustené veci, ktoré potom odovzdáva na príslušné oddelenie železničnej polície na účely pátrania po ich vlastníkoch. Na úseku kontroly pri dočasnom obnovení vnútorných hraníc poskytuje súčinnosť útvaru Policajného zboru pri kontrole vnútorných hraníc podľa interného aktu riadenia a na úseku kontroly v rámci pohraničného územia vykonáva opatrenia na predchádzanie trestnej činnosti ako i spolupracuje s príslušnými orgánmi susedného štátu a v prípade potreby vykonáva cezhraničné prenasledovanie.⁵³

Na útvare služby železničnej polície na jednotlivých oddeleniach sú systemizované tieto funkcie:

- vedúci oddelenia železničnej polície,
- zástupca vedúceho oddelenia železničnej polície,
- starší referent poverený policajt (pre skrátené vyšetrovanie),
- starší referent pre riadenie referentov,
- referent,
- vedci oddelenia sprevádzania vlakov,
- starší referent oddelenia sprevádzania vlakov,
- referent oddelenia sprevádzania vlakov.

Na útvare železničnej polície je vykonávaný výkon služby v rámci nasledovných organizačno-taktických foriem činnosti:

- stála služba,
- hliadková služba,
- obchôdzková služba,
- hlásna služba,
- sprevádzanie vlakov,
- sledovanie zásielky,
- sprevádzanie zásielky,
- administratívne práce,
- a ostatná služobná činnosť.⁵⁴

Keď nastane zhoršenie bezpečnostnej situácie tak železničná polícia zabezpečí plnenie úloh v režime policajného opatrenia alebo policajnej akcie. Organizačno-taktické formy činností, až na malé odchýlky, sú zhodné s organizačno-taktickými formami činností vykonávaných na základných útvarov služby poriadkovej polície až na sprevádzanie vlakov, sledovanie zásielky, sprevádzanie zásielky, ktoré sú špecifikom pre železničnú políciu.

Služobné zákroky železničnej polície

Služobné zákroky železničnej polície sa vykonávajú veľmi často vo vlaku z dôvodu, že cestujúci sa správajú agresívne, dopustili sa nejakého priestupku alebo trestného činu, dopúšťajú sa výtržností a hliadka vykoná služobný zákrok na ochranu verejného poriadku a ochranu života, zdravia a majetku osôb. Sú to jedny z najťažších služobných zákrokov, lebo sa vykonávajú z veľkej miery bez prípravy a v obmedzenom priestore danej vlakovkej súpravy. Je veľmi dobré, keď sú nejaké aspoň základné informácie o osobách, ktoré sa dopúšťajú protiprávneho konania, o ich pohybe, počte a celkovo o ich správaní či sa agresívne, ozbrojené a podobne. Hliadka železničnej polície musí jednat čo najkonzertovanejšie, čo najrýchlejšie vykonať služobný zákrok aby nedochádzalo k narušovaniu verejného poriadku a zraneniu osôb alebo ujme na majetku, prevažne železničnej spoločnosti, ak je možné využiť moment

⁵³ Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 24/2010 o činnosti útvarov služby železničnej polície Policajného zboru

⁵⁴ KOČAN, Š., LOFFLER, B., ZÁMEK, D. 2013. Poriadková polícia. Plzeň: Vydavateľstvo a nakladateľstvo Aleš Čeněk. s.r.o. 2013. s.143.

prekvapenia, použiť najvhodnejší donucovací prostriedok, a keďže je to vlaková súprava tak nepoužívať slzný sprej iba vo výnimočných prípadoch, najlepšie je obušok alebo obrannú tyč ako teleskop. Vykonanie služobného zákroku musí byť rýchle, razantné, koordinované a veliteľ hliadky dáva pokyny z dôvodu, aby velil jeden, aby nedochádzalo k nedorozumeniam a správanie hliadky by bolo zmätočné. Policajti železničnej polície vyzve osoby aby upustili od protiprávneho konania inak budú voči nim použité donucovacie prostriedky, vyzve osoby aby opustili vlakovú súpravu, zistí ich totožnosť a v prípade potreby ďalších úkonov ich predvedie na oddelenie železničnej polície, kde následne budú s týmito osobami vykonávané ďalšie úkony, ako napríklad vykonanie dychovej skúšky a podobne. Policajti železničnej polície pri služobných zákrokoch vo vlakových súpravách musia byť mimoriadne opatrní a predvídavi, pretože je tam veľmi úzky, malý priestor, a ten policajt ktorý vstupuje do kupé ako prvý, alebo je v uličke ako prvý, má väčšinu zákroku na svojich pleciach, pretože druhý policajt cez neho mu nemôže nijako pomôcť, preto musia byť veľmi dobre koordinovaní, a vopred dohodnutí, že ak sa situácia vyostří a bude nutné vykonať služobný zákrok ako budú postupovať, kto pôjde prvý, napríklad keď vojde do kupé nechaj priestor aby mohol vojsť dovnútra aj jeho kolega, poprípade ak je tam v uličke jeden výtržník tak prvý ho chytí za krk obidvoma rukami, strhne na podlahu a druhý ich prekročí a nasadí výtržníkovi chvat na nohy, prvý policajt dáva pokyny výtržníkovi aby dal ruky za chrbát a nasadí mu putá a následne ho vyvedie z vlaku.

Záver

Cieľom tohto článku je priblížiť špecifické služobné zákroky vybraných útvarov Policajného zboru a to pohotovostnej motorizovanej jednotky, ktorá je základným útvarom služby poriadkovej polície a železničnej polície, ktorá je bezpečnostný ozbrojený zbor, ktorého hlavnou úlohou je zabezpečovať ochranu železničnej dopravy, verejného poriadku, ochrane života, zdravia a majetku osôb v obvode železničných dráh.

Následne som bližšie popísal pohotovostnú motorizovanú jednotku, ktorú možno charakterizovať ako základný útvar služby poriadkovej polície, ktorý patrí pod odbor poriadkovej polície na úrovni Krajského riaditeľstva Policajného zboru a ako špecializovaný útvar polície zriadený k zaisteniu niektorých úloh služby poriadkovej polície formou výkonu hliadkovej služby v stanovených obvodoch, určených stanovištiach a na konkrétnych miestach. Pohotovostná motorizovaná jednotka by mala byť prvá na mieste, kde dochádza k narušovaniu verejného poriadku a je ohrozený život, zdravie a majetok osôb a vo veľkej miere vykonáva služobné zákroky bez prípravy, ktoré sú podstatne náročnejšie ako služobné zákroky s prípravou, jedná sa obvykle o prípady, kde hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Takéto zákroky kladú extrémne nároky na zakračujúcich policajtov, ktorí musia zvoliť vhodnú taktiku a spôsob vykonania služobného zákroku pre jeho úspešné zvládnutie a príprava na takýto služobný zákrok je minimálna a informácie o zákroku sú väčšinou skúpe na relevantné informácie.

Železničná polícia je bezpečnostný ozbrojený zbor, ktorého hlavnou úlohou je zabezpečovať ochranu železničnej dopravy, verejného poriadku, ochrane života, zdravia a majetku osôb v obvode železničných dráh a služobné zákroky vykonáva veľmi často vo vlaku z dôvodu, keď sa cestujúci správajú agresívne, dopustili sa nejakého priestupku alebo trestného činu, dopúšťajú sa výtržností a hliadka vykoná služobný zákrok na ochranu verejného poriadku a ochranu života, zdravia a majetku osôb. No sú to jedny z najťažších služobných zákrokov vôbec, pretože sa vykonávajú z veľkej miery bez prípravy a v obmedzenom priestore danej vlakovéj súpravy. Veľmi prínosnejšie, keď sú nejaké aspoň základné informácie o osobách, ktoré sa dopúšťajú protiprávneho konania, o ich pohybe, počte a celkovo o ich správaní či sa agresívne, ozbrojené a podobne.

Literatúra

BERŽI, L.: Teória policajno-bezpečnostných služieb (osobitná časť). 1996 Bratislava. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. ISBN 80-8085-006-3

KOČAN, Š., LOFFLER, B., ZÁMEK, D., 2013. Poriadková polícia. Aleš Čenek. ISBN 978-80-7380-462-6

LOFFLER, B., ZÁMEK, D., 2017. Aplikácia vybraných subsystémov ochrany osôb a majetku pri eliminácii hromadného narušenia verejného poriadku. Hodonín, 2017. ISBN 978-80-906601-6-8

TITTLOVÁ, M., MEDELSKÝ, J., 2017, Zákon o Policajnom zbore Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 394. ISBN 978-80-8168-577-4.

Zákon o Policajnom zbore č. 171/1993 Z. z.

Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru

Prezídium Policajného zboru, metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi

Key words: stand-by motorized unit, railway police, emergency service motor vehicle operations, railway police service,

Summary: The purpose of this article is to approach the specific service interventions of selected Police Force units, namely the stand-by motorized unit, which is the basic unit of the police and railway police services, which is a security armed corps whose main task is to protect rail transport, public order, health and property of persons in the railroad circuit. I then described a contingency motorized unit that can be characterized as a basic unit of the law enforcement agency which belongs to the police department at the level of the Regional Police Headquarters, and as a specialized police unit established to provide some tasks of the police service in the form of the patrol service in certain districts, designated locations and at specific locations. The stand-by motorized unit should be the first in a place where the public order is being compromised and the life, health and property of the persons are at risk and largely carried out unprocessed services that are considerably more demanding than preparatory work, where there is a risk of delay. The Rail Police is a security armed corps whose main task is to protect the rail transport, public order, the protection of life, health and property of persons in the railroad circuit, and service very often carried on the train because of the aggressive behavior of the passengers; offense or offense, they commit a riot and the patrol performs a service to protect public order and protect the life, health and property of the person.

*npor. Mgr. Rastislav Kurilovský, MBA.
Katedra policajných vied
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
rastislav.kurilovsky@minv.sk*

Teoreticko-praxeologické aspekty služebních zakroků v edukační optice využití tzv. „aktivizujících“ inscenačních metod v rámci bezpečnostního vzdělávání příslušníků komunálních či bezpečnostních sborů

Abstrakt: Věcná část příspěvku disponuje širší ambicí, která dílem zdůrazňuje celospolečenskou významnost a veřejný zájem na kvalifikovaném výkonu profesních kompetencí a dovedností dané cílové skupiny, tj. zaměstnanců obcí (měst), zařazených v jejich orgánech, tj. strážníků obecní (městské) policie (dále jen „příslušníci komunálních sborů“). Autor příspěvku dále v užší optice dílem aktuálně reflektuje vybrané aplikační praxeologické bezpečnostněprávní konsekvence, vymezující zejména specifickou tzv. „bezprostředních“ zásahů „příslušníků komunálních sborů“ a rozšiřujícím způsobem formou teoretického (širšího) i praxeologického (užšího) vzhledu reflektuje aktuální edukační příležitosti a výzvy, kvalitativně determinující strategický edukační potenciál a významnost uplatňování zájmově reflektovaných moderních vyučovacích metod, tj. aktivizujících inscenačních metod (scénářů), upotřebitelných v rámci terciálního bezpečnostního vzdělávání, prioritně zaměřeného zejména na příslušníky komunálních, ale i subsidárně vymezených bezpečnostních sborů etc.

Klíčové slová: bezpečnost, bezpečnostní sbory, edukace, komunální sbory, vyučovací metoda

Úvod

Vzhledem k tématickému vymezení předkládaného příspěvku nelze v rámci jeho premisivní reflexe primárně nepřipomenout základní teoretická východiska edukačně významného zájmového potenciálu, který má v optice tzv. „interdisciplinárního“ paradigmatu předpoklady „*sui generis*“ kvalitativně determinovat účinnost a fakticitu stanovených vzdělávacích cílů v rámci profesně orientovaného terciálního bezpečnostního vzdělávání, zaměřené zejména na příslušníky komunálních či i subsidárně bezpečnostních sborů. Základní a obecná východiska „interdisciplinarity“ lze dle zájmové reflexe vybraných názorových proudů odborné veřejnosti dílem teoreticky vymezit rovněž jako „metoda propojení a aktivní spolupráce mezi rozličnými vědními disciplínami za účelem dosažení integrovaného a synergického výsledku v teoretické i praxeologicky orientované odborné činnosti či ve vědě i výzkumu“. Věcný substrát edukačního prostředí vzdělávacích institucí, zabezpečujících v rámci tématického rozsahu studijních plánů různorodé a profesně orientované terciální bezpečnostní vzdělávání, které často subsumuje tendenční polohy tzv. „interdisciplinárně“ profilované výuky, která avizuje žádoucí reflexi záměrného a systémového uspořádání vztahů mezi jednotlivými teoretickými i odbornými učebními předměty etc. Vzhledem ke shora uvedenému edukační „interdisciplinarity“ můžeme však vnímat i v jiné optice jejího fenomenologického významu a to např. jako „spontánně“ vzniklou situaci, která se projevuje způsobem, kdy více vědních disciplín, respektive více učebních předmětů jsou mezi sebou vzájemně konfrontovány a mezi jejich aktéry probíhá z toho důvodu komunikace etc. Záměrné uspořádání vztahů mezi disciplínami je v tomto pojetí teprve výsledkem reakce na tzv. „interdisciplinárně“ orientované paradigma, které je zcela logicky upotřebitelné v rámci realizace shora naznačeného zájmového terciálního bezpečnostního edukačního procesu. Zcela logicky pak existující „interdisciplinarity“ poukazovaného vzdělávání tímto dále vyžaduje vzájemnou interakci, v jejímž důsledku pak kauzálně dojde zcela logicky ke kvalitativní změně. Takto pojaté edukační paradigma má pak logicky potenciál se následně změnit na monodisciplinární, interdisciplinární nebo dokonce transdisciplinární etc. V souvislosti s interdisciplinarity a transdisciplinarity se pak zcela odůvodněně nabízí tendenční názorová interpretace, odůvodňující požadavek integrace věcných obsahů jednotlivých učebních předmětů, která vychází z názoru, že integrace obsahu vzdělávání je v souladu i s psychologickými výzkumy učení. Efektivní učení by mělo podporovat smysluplnost

předkládaného obsahu pro posluchače, včetně možnosti originálního uplatnění posluchačovo „empirie“ a subjektivní volby „vyzkoušet si získané teoretické znalosti a dovednosti v individuální prakticky orientované výuce“ etc. Konstituování integrovaného předmětu je pak „vyšší a ucelenější formou integrace vyučování, než je tématické vyučování“ a předpokládá celkové obsahové propojení stávajících dvou i více učebních předmětů. Pozn. přispěvatele: S ohledem k shora uvedenému lze však upozornit na didaktickou konsekvenci, tj. kdy bez kvalitativně specifikované obecné systémové koncepce by se poukazované integrované předměty mohly stát jen náhodným výběrem vytržených problémů a souvislostí, které mají integraci sice vytvářet, ale v souvislosti s výše naznačenou systémovou nedostatečností a neuceleností by se tímto paradoxně ztrácely. Jako příklad lze uvést dle autora Jiřího Zlámala interdisciplinární paradigma profesně orientovaného bezpečnostního vzdělávání, které je charakterizováno existencí více učebních předmětů (disciplín), které svým praktickým zaměřením pak vyvolávají zcela odůvodněný předpoklad potřeby integrace mezi jednotlivými vědními disciplínami etc. a to v rámci transdisciplinárního učebního předmětu. S ohledem k výše uvedenému lze však konstatovat neexistenci holisticky uchopených ujednocujících ontologických východisek interdisciplinární praktické výuky, která vychází z koncepce tzv. pragmatické pedagogiky, kdy dle názoru přispěvatele můžeme v užším vzhledu aktuálně poukázat k zásadnímu významu pedagogické kategorie kompetence, která je založená na tzv. „kompetenčním“ přístupu a může tímto překonat deficit neexistence shora naznačeného transdisciplinárního učebního předmětu (srov. např. odborná příprava realizovaná rovněž v rámci profesně orientovaného bezpečnostního vzdělávání bakalářského studijního programu bezpečnostně právní činnost, aktuálně zabezpečovaném Katedrou právních oborů a bezpečnostních studií Vysoké školy evropských a regionálních studií, z.ú. České Budějovice) má mimo jiné s odkazem k účinným aktualizacím „*Dlouhodobého záměru Vysoké školy evropských a regionálních studií, z.ú.*“ stálou a trvalou ambici respektovat interdisciplinárně orientované terciální vzdělávací cíle, segmentárně zacílené k tématické oblasti bezpečnostního vzdělávání, včetně dílčí participatorní reflexe excelence akademických činností, prostupnosti systému, rozšíření přístupu ke vzdělávání, celoživotního vzdělávání, respektujícího uplatnění shora naznačené didaktické kategorie „**kompetence**“ tak i další didaktickou kategorií „**kvalifikace**“. Uvedená kategorie je zcela logicky kauzálně propojována s možností posluchače (frekventanta) uplatnit se zejména v konkurenci aplikační praxe. Tj. „*osvojit si takové dovednosti a vypěstovat takové návyky, které mu umožní vykonávat určitou, konkrétní činnost*“. V optice edukačně - andragogické lze dále často detekovat diskutabilní reagenční vymezení *demonstrující problémové otázky, tj. např. zda existují předměty a obsahy, které jsou přenosné na různé teoretické či praxeologické problémy a použitelné v rozmanitých situacích a které mají zásadní ceslospoolečenský význam s tím, že mají nadčasovou platnost etc. Tento problém se vyostřil v důsledku rychlých technologických, společenských a organizačních změn. Začaly se nalézat „kvalifikace“, které nemají vztah ke konkrétnímu pracovnímu místu, pro něž se vžilo označení „klíčové“ kvalifikace. Např. v USA vznikl obdobný směr v rámci odborné přípravy orientované na kompetence, který je chápán jako širší, extrafunkcionální, od nároků konkrétního pracovního místa odpoutané pojetí problému kvalifikací.*“ Důvodem zaměření vzdělávacích systému a kurikulárních dokumentů na „**klíčové kompetence**“ je snaha o kvalitu vzdělání, jeho edukační účinnost a efektivitu. V rámci historické retrospektivní komparace je taktéž zapotřebí dále poukázat i na danou objektivní okolnost, tj. kdy témař *většina evropských zemí se shodla na tom, že předpokladem přípravy lidí na další profesní a osobní život tak, aby se dovedli plnohodnotně zapojit do společenského dění, je nutná jejich příprava pro celoživotní učení. Proto se evropská kurikula začala více zaměřovat na úspěšnou aplikaci vědomostí a dovedností, než na jejich pouhé předávání. Viz výstupy z jednání Rady Evropy v měsíci březnu 2000 (tzv. „lisabonský“ proces), který ambiciózně a originálně stanovil strategický cíl pro rok 2010, kdy se Evropa měla stát „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou na*

světě, která čerpá ze znalostí a je schopna nepřetržitého hospodářského růstu při současném dosažení většího množství hospodářského růstu při současném dosažení většího množství lepších pracovních příležitostí a větší sociální soudržnosti“. Právě z toho důvodu byly na následném „stockholmském“ jednání Rady Evropy stanoveny tři strategické cíle, z nichž první je zlepšení kvality a efektivity systémů vzdělávání a odborné přípravy v EU – tento cíl zahrnuje mimo jiné i požadavek na rozvíjení tzv. „klíčových“ kompetencí, které jsou základem rámcově vzdělávacích programů.“ V rámci didaktické kategorie kompetence je řešeno stále existující napětí mezi dvěma póly pedagogického usilování, a to vzděláváním a výchovou. „V pojetí kompetencí se překrývají dva na první pohled neslučitelné požadavky: Kompetence mají zaručit jednání v reálných situacích, jejich získání vyžaduje velký podíl výcviku, opakování, použití v různých reálných situacích. Takto viděno se rozvoj osobnosti a získávání kompetencí nekryjí. Zároveň se zprostředkování kompetencí neomezuje jen na znalosti, schopnosti pochopení a dovednosti, ale i vnitřní připravenost a ochotu naučené použít. Kompetence tedy zahrnují i motivační stránku osobnosti, vztah k práci a kolektivům, sebedůvěru atd., tedy vlastnosti týkající se samotného jádra společnosti.“ Pozn. přispěvatele: Pro precizovanější vysvětlení tzv. didaktická kategorie kompetence je založena na následujícím pojetí vztahu teorie a praxe, kdy **a) na praxi se nepodílí jenom teorie, ale také praktické vědění, b) kompetence, vědecká teorie se na praxi nemusí podílet vůbec, c) zdařilá praxe není důkazem toho, že byly zvoleny správné postupy a univerzální pravidla – výsledek může být mít příčinu v řadě okolností** (např. léčitelství, proutkáři, ale i poradenské firmy). Z toho ovšem plyne, že teorie se nemůže na praxi odvolávat jako na svého arbitra, ovšem každé praxi je nějaká teorie „imanentní“, kdy každé smysluplné jednání vyžaduje zdůvodnění cílů, prostředků a metod, vzájemné obohacování teorie a praxe však není nutné, ale zároveň ho nelze vyloučit. Pokud teorie pronikne do myšlení praktiků do myšlení aktérů situací, nějakým způsobem tuto praxi změní, ovšem v důsledku toho dochází i ke změně teorie, protože změny v praxi nebyly pouhou aplikací teoretických poznatků, ale i uplatněním praktických znalostí a kompetencí, jedním z účelů teorie je zlepšit praxi tím, že otevírá alternativní možnosti jednání – nelze od ní očekávat určení jediné správné cesty nebo vědecky zdůvodněných cílů. „Není ani primát teorie ani praxe. Obě sféry mají svoje vlastní hodnoty, cíle, předměty a účely, metody atd. Věda je viděna jako samostatná autonomní oblast, ale to neznamená její autarkii od praxe.“

Osvětlení základního pojmosloví - zakročovací povinnost (tematický exkurs)

Pro účely užšího (praxeologického) postihu předkládaného příspěvku je zapotřebí poukázat k existenci tzv. algoritmu „zakročovací povinnosti“ a to v jednotlivých konsekvencích zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obecní policii“)

a to :

(A.) ÚKON – (B.) ZÁKROK – (C.) JINÁ OPATŘENÍ).

Ad A) ÚKON

Úkonem se rozumí takový druh činnosti příslušníků komunálních sborů (dále jen „strážníků“), který jim umožňuje realizovat plnění úkolů obecní (městské) policie a při kterém dochází k zásahu do práv a svobod občanů, jejíž cílem je splnění zákonem stanovených úkolů, při kterých není legitimní důvod použití donucovacích prostředků nebo zbraně. Příkladem může být např. oprávnění strážníka požadovat „prokázání totožnosti“ dle ustanovení § 12 „zákonu o obecní policii“ nebo požadování vysvětlení dle ustanovení § 11 písm. g) „zákonu o obecní policii“. Dále se bude jednat např. o doručování písemností, kdy správní orgán může doručováním písemností dle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „správní řád“) pověřit obecní policii, nebo činnost strážníka při usměrňování silničního

provozu na pozemních komunikacích s poukazem k aplikaci jednotlivých ustanovení zákona č.361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (dále jen „zákon o provozu na pozemních komunikacích“) etc.

Ad B) ZÁKROK

Za **zárok** se považuje **taková činnost strážníků obecní policie**, kdy dochází zejména k **odvracení bezprostředně hrozícího nebezpečí**, týkajícího se zejména **života, zdraví nebo majetku**. Rovněž jde o „**zásah do práv a svobod občanů**“, kdy se tímto rozumí taková činnost strážníka obecní (městské) policie, při které používají **oprávnění, případně donucovací prostředky nebo zbraň, k odvracení nebezpečí nebo překonání protiprávního jednání, kterým je ohrožován veřejný pořádek nebo bezpečnost osob a majetku**. Před samotným zákrokem je nutno dle jednotlivých ustanovení zákona o obecní policii) **použít zákonné výzvy a poučení osob o jejich právech, pokud to ovšem okolnosti povahy zákroku dovolují**.

Syntéza dílčích částí příspěvku I :

S ohledem k výše uvedené textové části příspěvku **cílem služebního zákroku** ze strany strážníků by mělo být zejména :

- ***Odvracení nebezpečí, nebo překonat protiprávní jednání***
- ***Zmírnit hrozící následky***
- ***Obnovit narušený veřejný pořádek***
- ***Zjistit příčinu a zjistit a zadržet pachatele***

Syntéza dílčích částí příspěvku II :

S ohledem k výše uvedené textové části příspěvku mezi **znaky služebního zákroku** realizovaných příslušníky strážníků patří:

- ***Legitimní využívání oprávnění nebo donucovacích prostředků - nebo zbraně***
- ***Odvracení nebezpečí nebo překonávání protiprávního jednání***
- ***Existující stav ohrožení veřejného pořádku nebo bezpečnosti osob a majetku***

Pozn. příspěvatele: *S ohledem k shora uvedenému je zapotřebí konstatovat, že v případě že jde o služební zárok, musí být všechny tři jeho komponenty dány současně (kumulativně) a nepostačí tedy, bude-li splněn pouze ten či onen znak (alternativně). I když se bude zdát, že uvedený způsob řešení tohoto pojmu je značně teoretický a pro potřeby praxe snad i bezvýznamný, opak je pravdou. Pokud strážník vykonává činnost, která nese znaky služebního zákroku, je to činnost legitimní a zákon garantuje strážníkovi určitou ochranu. Této ochrany se však strážník nemůže domáhat, jestliže vykonal činnost, kterou posléze prezentuje (vydává, nazývá) jako služební zárok, přičemž některý ze znaků služebního zákroku chyběl.*

Pozn. příspěvatele: *Příklad nežádoucího postupu: V rámci realizované týmové spolupráce strážníci použili donucovací prostředky v době, kdy již neexistoval stav ohrožení veřejného pořádku. Tato činnost poté nejenže nebude služebním zákrokem, ale může být dokonce kvalifikována jako trestný čin.*

Ad C) JINÁ OPATŘENÍ

Jiným opatřením se rozumí **činnost strážníka** v případě, kdy je páchán **trestný čin, přestupek**, popřípadě je důvodné podezření z jeho páchání a strážník není oprávněn provést „zárok“ nebo „úkon“.

Strážník provede dle „zákona o obecní policii“ s podrobným komentářem autora O.SKARKY jiné opatření, nebyl-li odborně proškolen nebo vycvičen a povaha zákroku takové odborné vyškolení nebo vycvičení vyžaduje. Týká se např. *odchytu volně pobíhajícího psa bojového plemene (pokud strážník neabsolvoval kurs pro odchyt zvířat)*. Dále není strážník

např. povinen provést *zákrok nebo úkon, jestliže je pod vlivem léků nebo jiných látek, které závažným způsobem snižují jeho schopnost jednání*. Tato situace může nastat zpravidla v tzv. „mimopracovní“ době. Podmínkou využití jiného opatření v mimopracovní či pracovní době bude dle zákona o obecní policii stav, kdy je zřejmé, že zákrok nebo úkon nemůže strážník úspěšně dokončit nebo by jeho provedením došlo k maření úkolů bezpečnostního sboru. Např. *při výskytu většího počtu ozbrojených pachatelů na místě trestného činu, kdy namísto samotného zákroku následuje vyrozumění nejbližšího útvaru PČR nebo v jiných záležitostech informování ostatních základních složek integrovaného záchranného systému*.

Taktické aspekty zakročovací povinnosti :

Taktické aspekty zakročovací povinnosti musí v rámci týmové spolupráce zakročujících strážníků obecní (městské) policie odrážet **promyšlený a cílevědomý** postup v rámci použití prostředků daných zákonem k dosažení cíle služebního zákroku či úkonu. Pro účinnou realizaci zákroků, či úkonů má význam mnoho okolností. Je neoddiskutovatelným faktem, že některé může v rámci týmové spolupráce zakročující příslušníci obecní (městské) policie ovlivnit jen z části a sporadicky, většinou však nikoliv. K těm patří zejména **místo a čas** provedení zákroku, **počtu nezúčastněných osob, celková disponibilita právních a technických možností** apod. Na straně druhé však existuje celá řada jiných okolností, které jsou závislé většinou jenom na strážnících a k těm patří **koordinovaný a týmový** postup zakročující hlídky obecní (městské) policie a správná volba a uplatnění právních, taktických a technických etc.

Obsahem taktiky zákroku může být tedy **volba správného postupu, určení prostředků**, které mají být v zákroku použity a **jakým způsobem**. Jde o to, aby strážníci volili vždy neoptimálnější postup. Ono totiž, řekněme teoreticky, existuje vždy více řešení. Ale zpravidla jen jedno z nich zaručuje v co nejkratší době a relativně za co nejmenšího rizika dosáhnout cíl služebního zákroku. **Taktický postup při zákroku musí být týmovou reakcí** hlídky obecní (městské) policie na všechny **změny situace na místě zákroku**. To znamená, že tak jak se **mění nebo vyvíjí** situace na místě (incident), přiměřeně tomu musí odpovídat i změny v postupu hlídky. Je naprosto přirozené, že původně zvolenou taktiku strážníci v průběhu zákroku několikrát změni v závislosti na měnící se situaci.

Syntéza dílčích částí příspěvku III : Pro volbu taktiky zákroku mají největší význam zejména tyto kritéria:

Význam chráněného zájmu

- **Způsob ohrožení nebo porušení chráněného zájmu**
- **Osoba pachatele**
- **Místo, čas a další okolnosti, za kterých došlo k ohrožení nebo porušení chráněného zájmu**
- **Počet, fyzická zdatnost a výzbroj zakročujících strážníků**

Rámcová analýza „zakročovací povinnosti“ - (užší tématický exkurs)

S poukazem k legitimnímu vymezení základních úkolů obecní (městské) policie je zapotřebí **osvětlit základní pojmy související s ochranou „veřejného pořádku“**, resp. *“místních záležitostí veřejného pořádku“*.

Úkoly obecní (městské) policie:

Institucionálně vymezená obecní (městská) policie je určena pro realizaci úkolů primárně taxativně definovaných zejména v aplikaci ustanovení § 2 „zákona o obecní policii“,

směřujících zejména k ochraně tzv. „místních záležitostí veřejného pořádku“. Mezi úkoly obecní policie dle „zákona o obecní policii“ toliko patří: **a)** přispívat k ochraně a bezpečnosti osob a majetku **b)** dohlížet na dodržování pravidel občanského soužití **c)** dohlížet na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obce **d)** podílet se v rozsahu stanoveném tímto nebo zvláštním zákonem na dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích **e)** podílet se na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku a v rozsahu svých povinností a oprávnění stanovených tímto nebo zvláštním zákonem činí opatření k jeho obnovení **f)** podílet se na prevenci kriminality v obci **g)** provádět dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích v obci **h)** odhalovat přestupky a jiné správní delikty, jejichž projednávání je v působnosti obce **i)** poskytovat za účelem zpracování statistických údajů MV ČR na požádání údaje o obecní policii.

Ad a) Přispívání k ochraně a bezpečnosti osob a majetku. Oblast ochrany a bezpečnosti osob a majetku je zakotvena v ustanovení § 2 písm. a) „zákona o obecní policii“. Pozn. přispěvatele: Obecní (městská) policie v této oblasti pouze subsidiárně přispívá.

Ad b) Dohled nad dodržováním pravidel občanského soužití. Jedná se o souhrn nepsaných i psaných pravidel chování, vycházejících z obecného pohledu občanů a jejich přesvědčení o morálním chování v daném teritoriu. Protože je celospolečenský význam tohoto subúkolu obecní (městské) v dnešní době poměrně aktuální, definuje recentně aplikace ustanovení § 5 zákona č.251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o některých přestupcích“) legitimně možnosti porušení žádaného právního stavu

Ad c) Dohled nad dodržováním obecně závazných vyhlášek, nařízení obce. V této části úkolů strážník dohlíží na plnění obecně závazných vyhlášek, vydaných v samostatné působnosti obce a nařízení, kterými se provádí výkon státní správy v souvislosti s přenesenou působností obce. Jedná se o legislativní úpravy nižší právní síly, avšak jejich normotvorba a dodržování určuje míru zájmu obce o své občany, a tvoří tímto důležité pilíře pro bezpečnost v obci. Porušení obecně závazné vyhlášky obce, či-li ustanovení § 4 odst. 2 „zákona o některých přestupcích“ jako přestupku proti pořádku v územní samosprávě zákona je strážník oprávněn řešit tzv. „příkazem na místě“ za předpokladu, že jsou splněny podmínky pro tento typ řízení. V případě porušení nařízení obce se jedná o přestupek proti pořádku ve státní správě dle ustanovení § 4 odst. 1 „zákona o některých přestupcích“.

Ad d) Dohled nad bezpečností a plynulostí provozu na pozemních komunikacích. Samotný dohled nad bezpečností a plynulostí v silničním provozu na pozemních komunikacích přísluší dle jednotlivých ustanovení zákona č.273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Policii ČR“) právě Policii ČR. Strážníci se na bezpečnosti a plynulosti silničního provozu dle zákona o obecní policii podílí. V souvislosti s jednotlivými ustanoveními zákona č. 361/2000 Sb., zákona o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o provozu na pozemních komunikacích“) může strážník ve stejnokroji svými pokyny provoz na pozemních komunikacích usměrňovat (na rozdíl od PČR, která provoz řídí), a to za podmínek, kdy řízení provozu není uskutečňováno PČR a je-li to nezbytné k obnově bezpečnosti a plynulosti v silničním provozu. Při spolupráci obou složek v předmětné oblasti se strážník musí řídit pokyny příslušníka Policie ČR. Konkrétním příkladem může být součinnost složek při dopravní nehodě či živelné pohromě etc.

Ad e) Podílení se na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku. V tomto případě je úkolem obecní policie podílet se na zajišťování dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku a činění opatření k jeho obnově. Tento úkol má pro zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku strategický význam, neboť dohled nad dodržováním právních předpisů týkajících se veřejného pořádku tvoří základ pro naplnění hlavního poslání obecní policie. Pojem veřejný pořádek vymezuje např. Autor Pavel Macek jako souhrn pravidel

chování lidí na veřejně přístupných místech. Zákon o některých přestupcích tuto problematiku popisuje jako přestupky proti veřejnému pořádku - viz aplikace ustanovení § 5 cit. zákona.

Ad f) Podílení se na prevenci kriminality v obci

U kapacitně rozsáhlejších městských policií jsou zpracovány programy na prevenci kriminality a věnují se jí i celé skupiny strážníků se specializací v daném oboru. Samozřejmě u menších obecních policií povinnost podílet se na úkolu v oblasti prevence kriminality nezaniká, ovšem kvalitativně je zákonitě na nižší úrovni. Základ však bývá často naplněn, neboť i samotná obchůzková činnost strážníka v rámci teritoriálního území obce plní výše uvedený úkol obecních (městských) policií.

Ad g) Dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích v obci

Tato oblast úkolů obecní policie úzce souvisí s podílením se na ochraně veřejného pořádku, resp. „místních záležitostí veřejného pořádku“. Podle ustanovení § 10 písm. c) zákona č.128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“) může obec ukládat v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou povinnosti k zajištění udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství.

Ad h) Odhalování přestupků. Týká se velmi širokého pole oznámených či vlastním způsobem zjištěných přestupků a jiných správních deliktů, jejichž projednávání náleží do působnosti obce. V případě oznámení je strážník oprávněn dle ustanovení § 12 odst. 2 písm. g) „zákonu o obecní policii“ zjistit totožnost osoby, která oznamuje podezření ze spáchání přestupku nebo jiného správního deliktu. Rozumí se tím zjištění jména, příjmení, bydliště a rodného čísla. Osoba je výzvě strážníka povinna vyhovět. V praxi ale mohou nastat situace, kdy se oznamovatele nepodaří zjistit a strážník musí reagovat, jako kdyby se tak stalo. Půjde např. o oznámení uložení výbušniny, kdy hrozí újma na životě, zdraví nebo majetku. Z kazuistického hlediska, např. po oznámení přestupku proti veřejnému pořádku dle ustanovení § 7 „zákonu o některých přestupcích“, se bude v aplikační veřejnopořádkové praxi již konkrétně jednat např. o zjištění totožnosti oznamovatele, osob páchající delikt, totožnosti svědků události, poučení osob o svých právech, zajištění dalších důkazních materiálů (např. z kamerového systému města), řešení situace a sepsání úřední dokumentace. V souvislosti se zjištěným důvodným podezřením ze spáchání jiného správního deliktu či přestupku, jehož projednání nepatří do působnosti obecní policie, ukládá ustanovení § 10 „zákonu o obecní policii“ strážníkovi povinnost učinit oznámení příslušnému orgánu, které musí být doloženo důvody nebo důkazy, o které se podezření opírá. V případě, kdy strážník vyhodnotí situaci jako důvodné podezření ze spáchání trestného činu, je dle povahy věci povinen dle zákona o obecní policii místo trestného činu zajistit a bez zbytečného odkladu informovat PČR.

Ad i) Poskytování údajů pro MV za účelem statistických zpracování. Za účelem zpracování statistických údajů poskytují obecní a městské policie jedenkrát ročně do konce měsíce února následujícího roku na požádání MV ČR dle ustanovení § 17 Vyhlášky MV ČR č. 418/2008 Sb. informace o své činnosti, v tištěné nebo elektronické podobě, dle vzoru ministerstva. Jedná se především o následující údaje: počet čekatelů, strážníků a dalších zaměstnanců zařazených do obecní policie; věková struktura, kvalifikace strážníků a čekatelů obecní policie; finanční náklady za obecní policie; počet přestupků v blokovém řízení a výše pokut; počet oznámení a podezření ze spáchání správn. deliktu dle skutkových podstat; počet důvodných podezření ze spáchání trestných činů oznámených PČR; počet použití služební zbraně; počet útoků na strážníky etc.

Právní a taktická analýza „zakročovací povinnosti“ strážníků obecní (městské) policie

Rozpracovaný podrobný **právní a taktický** rozbor potřebný pro efektivní realizaci tzv. „zakročovací povinnosti“ ze strany strážníků obecní (městské) policie (rámcově naznačeno v shora naznačené teoretické části příspěvku),

- chování strážníka při plnění úkolů obecní (městské) policie (viz aplikace ustanovení § 6 odst. 1 „*zákona o obecní policii*“)
- poučení osob o právech při činnosti obecní (městské) policie (viz aplikace ustanovení § 6 odst. 2 „*zákona o obecní policii*“), poskytnutí pomoci (viz aplikace ustanovení § 6 odst. 3 „*zákona o obecní policii*“)
- tzv. „algoritmus“ zakročovací povinnosti „*zákrok, úkon, jiné opatření*“ - (viz aplikace ustanovení §§ 7 odst. 1 a 2, 8 „*zákona o obecní policii*“) prokazování příslušnosti k obecní policii (§§ 7 odst. 3 - 6, 9 „*zákona o obecní policii*“)
- oznámení důvodného podezření ze spáchání trestného činu, přestupku (viz aplikace ustanovení § 10 „*zákona o obecní policii*“)
- samostatné použití donucovacích prostředků, psa a služební zbraně doprovázejících zákroky strážníků obecní policie, jsou až na §§ 21, 22 a 23 oprávněními, nikoli povinnostmi. Obsahem tvoří: donucovací prostředky (viz aplikace ustanovení § 18 „*zákona o obecní policii*“) použití pout (viz aplikace ustanovení § 18a „*zákona o obecní policii*“), použití psa (viz aplikace ustanovení § 19 „*zákona o obecní policii*“), použití služební zbraně (viz aplikace ustanovení § 20 „*zákona o obecní policii*“), povinnosti po použití donucovacích prostředků a střelné zbraně (viz aplikace ustanovení §§ 21 a 23 „*zákona o obecní policii*“), omezení v použití donucovacích prostředků proti vymezeným osobám (viz aplikace ustanovení § 22 „*zákona o obecní policii*“)

Využití situačních metod v rámci podpory efektivní týmové spolupráce strážníků obecní (městské) policie v rámci využívání jednotlivých oprávnění dle „*zákona o obecní policii*“

Zákonodárcem svěřená oprávnění představují dle veřejně dostupných zdrojů soubor opatření (*zákazů, příkazů, omezení, či donucení*), jejichž důvody a podmínky použití (*uplatnění*) jsou vymezeny zákonem. Při realizaci oprávnění zpravidla dochází k více méně závažným zásahům do práv a svobod občanů (zásah do osobní a domovní svobody, majetkovým vztahům, nedotknutelnosti osob, svobody pohybu apod.), které jsou garantovány mezinárodními a ústavními právními předpisy. Je neoddiskutovatelným faktem, že pro účely efektivní týmové spolupráce musí strážník obecní (městské) policie v rámci aplikace jednotlivých oprávnění precizně ovládat zákonné důvody, podmínky a jiné náležitosti spojené s jejich realizací. Jejich případné nedodržení či zneužití má za následek porušení povinností i porušení zákonnosti. Z těchto důvodů bude předkládaný učební text rovněž obohacen i o demonstraci modifikovaných situačních příkladů: požadování prokázání totožnosti osob (viz aplikace ustanovení § 12 „*zákona o obecní policii*“) – v rámci výuky je podpořeno detailně rozpracovanou modelovou situací – viz níže - požadování vysvětlení (viz aplikace ustanovení § 11 „*zákona o obecní policii*“), vyžadování poskytnutí údajů z informačních systémů veřejné správy (viz aplikace ustanovení § 11a „*zákona o obecní policii*“), požadování věcné či osobní pomoci od každého (viz aplikace ustanovení § 12a „*zákona o obecní policii*“), předvádění osob (viz aplikace ustanovení § 13 „*zákona o obecní policii*“), odebrání zbraně (viz aplikace ustanovení § 14 „*zákona o obecní policii*“), zákazu vstupu na určená místa (viz aplikace ustanovení § 15 „*zákona o obecní policii*“), otevření bytu nebo jiného uzavřeného prostoru (viz aplikace ustanovení § 16 „*zákona o obecní policii*“) odejmutí věci (viz aplikace ustanovení § 17 „*zákona o obecní policii*“), použití technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla (viz aplikace ustanovení § 17a „*zákona o obecní policii*“), zabezpečování dopravy osob do zdravotnického zařízení (viz aplikace ustanovení § 17b „*zákona o obecní policii*“), vstup do živnostenských provozoven (viz aplikace ustanovení § 17c „*zákona o obecní policii*“)

Možná alternace vyhodnocení ukázky aktuálně užitých situačních scénářů - interdisciplinární mezipředmětová vazba – odborné předměty KPOBS VŠERS, z.ú

(Aplikační interpretace správního (policejního) práva, Systém ochrany veřejného pořádku)

U demonstrováných inscenačních scénářů je naznačen i způsob jejich vyhodnocení. U většiny probíhá vyhodnocení zpravidla formou dialogu mezi přednášejícím (lektorem) a posluchači (frekventanty). V některých případech vyhodnocení provádí sami posluchači (frekventanti), kteří jsou za tím účelem rozděleni do skupin. U jednotlivých hodnocených hledisek činnosti posluchače (frekventanta) v inscenační hře je vždy krátce uveden **základní klíč pro hodnocení**. Další aspekty jsou pak rozebírány formou dialogu, kdy tento dialog nemá být v žádném případě scénářem, který by stanovil jakou otázku má přednášející (lektor) položit a zároveň určoval obsah odpovědi posluchače (frekventanta). **Jedná se vlastně o naznačení okruhu problémů, kterými by se měl přednášející (lektor) při vyhodnocení zabývat.** Některé otázky se sice mohou stát inspirací pro otázku přednášejícího (lektora). Jiné otázky naopak ukazují, kam směřuje zájem posluchačů (frekventantů) při vyhodnocení. V těchto případech pak scénář poskytuje konkrétnímu přednášejícímu (lektoru) kvalifikovaně připravenou odpověď na řízenou diskusi. Řešení řady problémů naznačených v klíči nebo dialogické formě je mnohdy nad rámec výkladu zákona. Proto je žádoucí, aby se přednášející (lektor) s rozbohem detailně seznámil. V rámci inscenačních her by měl být ponechán relativně delší čas (10 minut) na závěr provedený přednášejícím (lektorem). Předpokládá se, že v tomto závěru provede přednášející (lektor) např. vyhodnocení aktivity posluchačů (frekventantů) v rámci celé modelové situace. Zhodnotí jejich přínos do diskuse. Jmenovitě pochválí posluchače (frekventanty) projevující zájem o vyhodnocení. Popřípadě *taktně* upozorní na některé *formální* nedostatky jejich diskuse. Vysloví např. jmenovitě nespokojenost směrem k posluchačům (frekventantům), kteří se do diskuse nezapojili. Stručně zhodnotí činnost „zakročujících“ posluchačů (frekventantů) a herců (aktivní) nebo (neaktivní) přístup k této formě výuky a činnosti tzv. „dokumentaristy“. Přednášející (lektor) může rovněž položit několik konkrétních otázek posluchačům (frekventantům), kteří během vyhodnocení projevovali nízkou nebo žádnou aktivitu. Jestliže inscenační hra směřovala od obecného ke speciálnímu, tak závěrečné otázky se vrací zpět k obecnému. Avšak vychází ze sehraných situací. Těmito otázkami přednášející vlastně **zopakuje nejpodstatnější momenty rozboru**. Například takto: „Na závěr si zopakujeme, jaké jsou právní důvody pro vstup do bytu podle ustanovení § 16 „zákona o obecní policii“. Vyjmenujte tyto právní důvody, a uveďte, který z důvodů opravňoval hlídku obecní (městské) policie ke vstupu do bytu v našem případě ... třeba ... Vy. Ano, děkuji Vám. Dále si zopakujeme, kdy je strážník obecní (městské) policie povinen přibrat si pro vstup do bytu nezúčastněnou osobu, jaké má tato osoba postavení a o čem je strážník tuto osobu povinen poučit. Dále řekněte, zda hlídka strážníků obecní (městské) policie byla v našem případě povinna zajistit si přítomnost nezúčastněné osoby pro vstup do bytu. To mi řekněte ... třeba ... Vy... Nebo s ohledem k anotačnímu rámci odborného předmětu (např. Aplikace správního (policejního) práva, Systém ochrany veřejného pořádku etc.)), aktuálně zabezpečovaném v rámci profesně orientovaného bakalářského studijního programu bezpečnostně právní činnosti VŠERS, z.ú. „v rámci účelné tématické komparace sdělte zvláštnosti postupu dle jednotlivých ustanovení „zákona o Policii ČR“ etc.

Aplikační exkurs inscenační scénáře – seminář - cvičení - ustanovení - § 12 „zákona o obecní policii“

Právní vhled: Legitimita využití ustanovení § 12 „zákona o obecní policii“

- **Oprávnění požadovat prokázání totožnosti:** (1) Prokázáním totožnosti se pro účely tohoto zákona rozumí **zjištění jména, příjmení, data narození, rodného čísla a bydliště osoby. Důvod ke zjišťování totožnosti určuje míru spolehlivosti, s níž se zjištění provádí.** (2) Strážník je oprávněn vyzvat osobu, aby prokázala svoji totožnost, a) jde-li o osobu, vůči

kteří provádí úkon k plnění úkolů obecní policie, b) jde-li o osobu podezřelou ze spáchání trestného činu nebo přestupku či jiného správního deliktu, c) jde-li o osobu, od níž bude třeba požadovat vysvětlení (§11), d) jde-li o osobu, která odpovídá popisu osoby hledané policií nebo osoby pohřešované, e) na žádost jiné osoby, jestliže tato osoba má na zjištění totožnosti právní zájem, f) jde-li o osobu, která žádá o prokázání totožnosti podle písmena e), g) jde-li o osobu, která oznamuje podezření ze spáchání trestného činu, přestupku nebo jiného správního deliktu. (3) Osoba je povinna výzvě podle odstavce 2 vyhovět. (4) Strážník je oprávněn údaje zjištěné podle odstavce 1 poskytnout osobě podle odstavce 2 písm. e).

Praktický exkurs – osvětlení věcných kontur inscenační scény -

- **Vstupní situace:** Situace se odehrává v **23:32 hodin před vchodem do panelového domu**, nacházejícího se v *prostoru ul. Žižkova č. 58 v Českých Budějovicích*. Figurant svojí před vchodovými dveřmi do panelového domu. **Opakovaně zvoní na zvoněk své přítelkyně**. Ta však neotvírá dveře. Proto zvoní na zvonky ostatních uživatelů jednotlivých bytových jednotek. **Kope a pěstmi tluče do zábradlí a vchodových dveří**. Přitom stále vyvolává jméno své přítelkyně, kterou uráží verbálními výrazy typu „**Krávo otevři**“. Panelový dům má zvolenou osobu, která zastává roli domovníka a bydlí v přízemí, je jednak upozorňován nájemníky domu na hluk, jednak je hlukem rušen i on sám (taktéž jeho malé dítě nemůže spát). Proto volá cestou linky 156 anonymně a žádá o zjednání pořádku. Dozorčí služba operačního střediska obecní (městské) policie vysílá na místo hlídku. Hlídku instruuje následujícím způsobem: „**Před domem Žižkova č. 58 je hluk. Nějaký chlap tam kope do vstupních dveří a zvoní na zvonky. Volal to nějaký anonym. Je s tím potřeba něco udělat.**“ Tento děj se odehrává před příchodem hlídky strážníků a hlídka je o něm pouze informována v rámci poučení. V době příchodu hlídky strážníků na místo **stojí muž** před vchodovými dveřmi domu, **tluče a kope do dveří**, vyvolává jméno své přítelkyně, kterou rovněž uráží výše uvedenými verbálními výrazy....

Další poučení pro posluchače realizující „zakročovací povinnost“ v rámci stanovených inscenačních scénářů (zakročující hlídka strážníků obecní (městské) policie):

Pokud figurant bude prokazovat totožnost, hlídka bude vycházet z reálných údajů v dokladech. V rámci realizace inscenačních scénářů bude existovat jediná výjimka. Má se za to, že figuranti bydlí ve stejné obci (městě), kde se situace odehrává. Zakročující hlídka udržuje během zákroku spojení se svojí základnou prostřednictvím radiostanice (není navazováno reálné spojení). Volací znak základny „OBEC“ volací znak hlídek „OBEC 1-4“.

- **VARIANTA A :** Poučení figurantů - reakce na možné varianty jednání strážníků: Figurant je příchodem strážníků „překvapen“. Jakmile ho strážníci osloví, začne s nimi komunikovat. Pokud ho hlídka zakročující strážníků vyzve, aby sešel k ní dolů ze schodů, uposlechne. Vysvětlí, že v domě nebydlí. V domě však bydlí jeho přítelkyně (sdělí její jméno). S ní se asi kolem šesté večer pohádal. Nyní se vrátil, aby se s ní usmířil. Klíče od bytu ani domu nemá, protože mu je přítelkyně po hádce vzala. **Trvalé bydliště má u rodičů asi o dvě ulice dál**. Tyto informace sděluje figurant strážníkům **postupně** na základě jejich dotazů. Pokud strážníci obecní (městské) policie požadují prokázání totožnosti, **předkládá** svůj občanský průkaz. Neustále se u strážníků dovolává „*mužské solidarity*“. Pokud ho strážníci vyzvou, aby odešel pryč nebo přestal bouchat do dveří, začíná **verbálně odporovat**. Vysvětluje, že jeho přítelkyně s ním bude chtít mluvit a že se s ním určitě zase usmíří. V té chvíli vychází z domu osoba, která vykonává funkci domovníka, žádá hlídku o zjednání pořádku. Upozorňuje, že **muž již sám bezvýsledně napomínal**. Na dotaz strážníků obecní policie *upřesňuje*, že **muž v domě nebydlí**

a že ho rozhodně **nebude pouštět do domu**. Sice připustí, že ho v domě několikrát viděl jít společně s jednou nájemnicí domu. Pro něho **je to však cizí osoba, a tak ho dovnitř nepustí**. Muž není přístupný racionálním argumentům. Pokud **je strážníky vyzván, aby se choval tiše, neuposlechně**. **Mentor inscenačních scénářů** – inscenační hru ukončí ve chvíli, kdy hlídka strážníků obecní (městské) policie ukončí svoji činnost. Popřípadě ve chvíli, kdy se hlídka rozhodne muže předvést, a to prvním dotykem strážníků na osobu. **Pokyny pro mentora inscenačních scénářů** (představuje základnu pro zakročující hlídky): Pokud strážníci budou požadovat provedení lustrace osoby, sděluje, že údaje osoby souhlasí. Pokud hlídka strážníků požaduje další pokyny, vydává pouze pokyny všeobecného rázu („*postupuj podle zákona, zákon přece znáš*” etc.) a žádným způsobem nepůsobí na změnu kvality situace na místě.

- **VARIANTA B: Poučení figurantů-reakce na možné varianty jednání hlídky:** **Domovník** reaguje stejným způsobem. **Muž** také, avšak to do té doby, než ho *hlídka vyzve k prokázání totožnosti*. V té chvíli se začne rozčilovat, proč by měl strážníkům ukazovat občanský průkaz. A svou totožnost jim **neprokáže**. Znovu vysvětluje, že se potřebuje dostat do domu za přítelkyní. Pokud jej strážníci *opětovně vyzývají k prokázání totožnosti*, jejich výzvu ignoruje a znovu „*zvoní na zvonky*” či „*bouchá*“ na dveře). Mentor inscenačních scénářů inscenační hru ukončí ve chvíli, kdy hlídka ukončí svoji činnost. Popřípadě ve chvíli, kdy se hlídka rozhodne muže předvést, a to prvním dotykem strážníků na osobu.

Postup při vyhodnocení: Je vyhodnocována každá varianta zvlášť. Vedoucí modelové situace dá slovo nejdříve frekventantům, kteří představovali strážníky, a požádá je, aby stručně popsali svou činnost v průběhu inscenační hry a stručně vysvětlili, jak a proč ve věci rozhodli (zpětná vazba). Poté je promítnut záznam. Mentor inscenačních scénářů upozorňuje na důležité momenty, kladně hodnotí činnost frekventantů, popřípadě je upozorňuje na nedostatky. Přitom klade otázky všem posluchačům přítomným na učebně. Pozn. přispěvatele: (Srov. taktické aspekty: viz verze č. 1 (*důležitou roli hraje volba místa zákroku, prostor před vchodovými dveřmi není vhodným místem: prosklené dveře-možnost zranění osob, malý prostor-možnost pádu ze schodů, ať již strážníka nebo nezúčastněné osoby*). Vhodné je proto, aby strážník vyzval (nebo v našem případě i požádal osobu), aby sešla k němu dolů etc.

- **Otázka:** Jakým způsobem měl strážník zahájit komunikaci s mužem, proti kterému zakročoval?

- **Odpověď:** Strážník před vysláním na místo dostal neurčitou informaci: „Před domem v ul. Žižkova č. 58 je hluk. Nějaký chlap tam kope do vstupních dveří a zvoní na zvonky. Volal to nějaký anonym. Je s tím potřeba něco udělat” Strážník po příchodu na místo uviděl muže zvonícího na zvonky. Nevěděl však nic o motivu jeho jednání. Mohlo by se jednat o nájemníka domu, který si zapomněl doma klíče a teď marně budí manželku. Mohlo se však také jednat o výtržníka, který dělá “hluk pro hluk”, jen tak pro svoji zábavu. Ale mohlo se jednat o osobu, která sice na vstup do domu nemá právní nárok, ale o to větší emocionální zájem. Vzhledem k výše uvedenému mohl strážník volit různou formu prvního kontaktu. Od strohého: “Nechte toho, a pojďte, prosím, sem!” až po projevení účasti: “Máte nějaký problém? Můžeme Vám nějak pomoci, pane?” Pro začátek mohl strážník volit spíše méně konfrontační způsob navázání kontaktu. Osoba totiž svým jednáním v době příchodu strážníků neohrožovala bezprostředně život nebo zdraví osob nebo majetek. Samozřejmě by strážník své další jednání přizpůsobil vývoji situace. Pokud strážníci provádí zákrok před dveřmi je důležité rozestavení (strážník nesmí stát zády ke schodišti). Není vhodné, aby se strážník osoby při komunikaci dotýkal (poplácávání po zádech, ramenu apod.)

- **Otázka:** Proč? Takové neformální jednání může podle naopak vést ke zklidnění situace. Někdy tak můžeme předejít fyzickému střetu.

- **Odpověď:** S tímto argumentem je možno souhlasit, pokud je ovšem uvozen příslovcem někdy. Je všeobecně známou skutečností, že každý člověk upřednostňuje jiný způsob jednání

vůči vlastní osobě. Někomu tak může dokonce neformální jednání strážníka imponovat, v jiném naopak vzbuzovat nepříjemné pocity, které mohou přerůst až v agresivní jednání. Méně uvědomovaným faktem je to, že stejné jednání strážníka proti stejné osobě může v různých situacích vyvolat třeba naprosto opačnou reakci. Jednání strážníka je vlastně podnětem, na který osoba reaguje. Řetězec reakce a podnět však musíme doplnit důležitým článkem, což je vnímání. Vnímání je složitý proces, který je podmíněn nejen aktuálním kontextem situace, ale také aktuálním stavem osoby. Proto doporučení, jak by měl strážník v dané situaci komunikovat, je třeba chápat jako podmíněná. Předpokladem úspěšně provedeného zákroku strážníka není pouze znalost zákonných předpisů, dovednost v používání bojových technik, ale také sociální inteligence, která se projevuje při zákroku schopností získat vhled do situace a schopností empatie.

Dílčí analytická syntéza - právní hledisko rozpracovaného situačního scénáře:

- Ve **variantě A i B** byl dán důvod ke zjišťování totožnosti muže podle ustanovení § 12 „*zákona o obecní policii*“. Jednalo se totiž o osobu přistiženou při spáchání protiprávního jednání, naplňujícího znaky skutkové podstaty přestupku. Muž porušil **noční klid**, čímž se dopustil přestupu proti **veřejnému pořádku** podle ustanovení § 5 „*zákona o některých přestupcích*“ či případně **občanského soužití** dle ustanovení § 7 „*zákona o některých přestupcích*“

- **Otázka.:** Proč se muž dopustil přestupku? Chtěl přece do domu za svou přítelkyní, u které bydlel.

- **Odpověď:** Jak vyplynulo z vysvětlení, které podal strážníkům, u přítelkyně zřejmě fakticky bydlel. Avšak ona sama mu odebrala klíče od svého bytu. Muž měl trvalé bydliště “o dvě ulice dále u svých rodičů”. Strážníci samozřejmě nemohou bránit tomu, aby se muž se svojí přítelkyní usmířil. Nicméně musí se nažít mu zabránit v rušení nočního klidu či ve verbálních napadání.

- Ve **variantě A** byl dán důvod k omezení osobní svobody osoby podle ustanovení § 13 „*zákona o obecní policii*“

- **Otázka:** Na základě jakých skutečností nabyla hlídka strážníků důvodné obavy, že osoba bude v protiprávním jednání pokračovat?

- **Odpověď:** Jednak na základě samotného jednání osoby. I po příchodu strážníků v rušení nočního klidu pokračovala (snažila se pokračovat, měla v úmyslu pokračovat). Dále pak na základě informací osoby, která zastává funkci domovníka v předmětném domě, který uvedl, že osobu již jednou před příchodem strážníků bezvýsledně napomínal, aby svého jednání zanechala.

Taktický vhled (praktikum) – aplikace ustanovení § 12 „*zákona o obecní policii*“

1. Vzdálenost strážníka...Jakou vzdálenost od osoby, proti níž zakročuje, považujeme za bezpečnou? Takovou, aby osoba nemohla bez dalšího úkroku hned ze svého postavení zaútočit na policistu. Zpravidla se jedná o vzdálenost 1,20 m.

2. Jaký význam má dodržování této vzdálenosti? Jednak taktický, jak již bylo zmíněno výše. Dále pak psychologický. Vstup do intimní zóny osoby, s níž strážník jedná, může vést k vyvolání zbytečné agresivity této osoby vůči policistovi. Pokud je policista menší postavy než osoba, proti níž zakročuje, odstup strážníka tento handicap vizuálně snižuje. S osobou hovoří vždy jeden strážník, ten který od ní přebírá doklady.

3. Který z členů hlídky bude hovořit s osobou a který bude zajišťovat? Zpravidla s osobou hovoří fyzicky méně „zdatnější“ strážník, který tak vlastně odpoutá její pozornost od

zajišťujícího kolegy. Pokud jsou dány zákonné důvody, zahajuje zajišťující strážník útok na osobu“. Výzvy musí být důrazné, nikoliv však křik (hlasová modulace). Při výzvách se musí strážník „dívat osobě do očí“ druhý strážník v souladu se zásadou „bdělosti a ostražitosti“ zajišťuje (periferní vidění).

4. Jaký význam má to, že se díváme osobě, které něco zdůrazňujeme, do očí? *Zvyšuje tak důraz našeho sdělení. Ukazujeme druhé osobě, že z ní nemáme strach. Rázné, ale slušné jednání hlídky postupně v reakci na situace přechází v souladu se zásadou rychlosti a rozhodnosti v razantní (viz gradace služebního zákroku).*

5. Jakým způsobem by měli strážníci komunikovat? *Zakročující strážníci obecní policie by neměli rezignovat na zásadu ostražitosti a bdělosti. Neměl by vylučovat možnost, že během prováděného úkonu na něho mohou osoby zaútočit. Z hlediska způsobu komunikace je však vhodné, aby strážník obecní (městské) policie osobám již od počátku nenaznačoval, že je považuje za podezřelé. Otázky typu: „Co tady děláte? Jak dlouho tady jste? Proč tu jste?“, se nejeví pro zahájení rozhovoru v dané situaci jako vhodné. Strážník by měl v tom případě dialog spíše zahajovat otázkami: „Nepohybovaly se tu u pošty nějaké osoby? Skutečně jste si nikoho nevšimli? Jak dlouho už tady jste?“ Je důležité totiž s osobami navázat kontakt etc.*

Možná inspirace k další tvorbě inscenačních scénářů upotřebitelných v rámci interdisciplinárně orientovaného bezpečnostního vzdělávání zacílená na příslušníky komunálních či subsidiárně bezpečnostních sborů.

Vzhledem ke shora naznačenému tematickému exkursu, který demonstroval danou upotřebitelnost situačních scénářů směrem k zakročující hlídce strážníků, lze logicky konstatovat jejich možnou užší legitimní alternativu a modifikaci nejen k příslušníkům komunálních, ale komparativně s ohledem k jednotlivým ustanovením „zákonu o Policii ČR“ i k příslušníkům bezpečnostních sborů etc. Pro inspiraci můžeme uvést např. Taktické jednání a způsob vyjednávání s agresivním občanem. Jednání se stěžovatelem. Jednání s problémovým řidičem. Jednání s neukázněným cyklistou. Jednání s cizincem, který porušuje vyhlášku či zákon. Jednání s opilou osobou, nebo s osobou pod vlivem drog. Jednání s občanem, který narušuje občanské soužití ve svém bytě či domě. Jednání s dítětem, které se ztratilo. Jednání s okradeným nebo napadeným občanem. Techniky zvládnutí konfliktních situací, jednání s agresivním, bezohledným občanem, či jak odmítnout neoprávněné nároky občanů, jak psychologickými prostředky odvrátit hrozící násilí. Jednání s prostitutkou, která nabízí své služby na zakázaném místě. Jednání se skupinou teenagerů, kteří v parku požívají alkohol. Jednání se skupinou bezdomovců etc.

Závěr

S ohledem k věcným konturám příspěvku je zapotřebí nejen širěji zdůraznit celospolečenskou významnost a veřejný zájem na kvalifikovaném výkonu realizace tzv. „bezprostředních“ zásahů dané cílové skupiny, tj. příslušníků komunálních sborů, ale i transcendentálně konstatovat významnost didaktické kategorie „klíčové“ kompetence, která umožňuje nahlížet i na profesní činnost příslušníků komunálních či bezpečnostních sborů jako specifickou formu sociálního styku. Implementace tohoto východiska do profesně orientovaného bezpečnostního vzdělávání má tak odůvodněné předpoklady umožnit přechod od výlučně a izolovaně uchopené předmětové výuky založené na tzv. transmisivním edukačním integrovaném konceptu. Gnoseologická východiska, na jejichž základě byl shora naznačený pojem „klíčové“ kompetence konstruován, se rovněž tak mohou stát ujednocující filozofickým konceptem integrovaného bezpečnostního vzdělávání. Prostřednictvím didaktické kategorie kompetence tak mohou být překonány rozpory vyplývající z multidisciplinárního paradigmatu profesního bezpečnostního vzdělávání příslušníků komunálních, či bezpečnostních sborů etc.

Literatúra

BENEŠ, Milan. *Andragogika..* Praha: EUROLEX BOHEMIA, s. r. o., 2003. ISBN 80-86432-23-8.

DVOŘÁKOVÁ, Martina: *Práce s učitelem a učivem. Integrace obsahů vzdělávání.* In.: VÁŇOVÁ, Růžena a kol: *Tradice a perspektivy pedagogických věd. Výuka, věda a výzkum na katedře pedagogiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.* Praha: Karlova univerzita 2003. ISBN 80-246-0584-8., s. 115-123.

HEŘT, Jiří. *Výkladový slovník esoteriky a pavěd.* Praha: nakladatelství Věra Nosková, 2008. ISBN 978-80-903320-6-5.

JIRÁSKOVÁ, Věra. *Multikulturní výchova. Předsudky a stereotypy.* Praha: EPOCH s.r.o., 2006. ISBN 80-87027-31-0.

KŘÍHA.J. Multiplicitní efekty a možnosti využití terciální prostupnosti výuky odborných předmětů, zabezpečených Katedrou právních oborů a bezpečnostních studií,“ České Budějovice, *Auspicia* 2008, ISSN 1214-4967126 s., s.107 - 108

KŘÍHA.J. Aktuální edukační příležitosti a výzvy – prostupnost oboru bezpečnostně právní činnost, České Budějovice. *Věc veřejná* 2010 s. 5, ISSN 1214 -2719

SKARKA, O. *Zákon o Obecní policii s podrobným komentářem podle stavu k 1.1.2009.* 2. vyd. Příbram: Polis, 2008. s.69.

ZLÁMAL, Jiří. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu.* Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-79-2.

Key words: safety, security forces, education, local choirs, teaching method

Summary: The contribution has a broader ambition that highlights the public interest in the professional performance of the professional competencies and skills of the target group, ie members of the municipal congregations. In the narrower perspective, the author of the paper also reflects selected application praxeological safety-related consequences of „immediate“ interventions of „members of the community corps“ and in a broader way reflects the current educational opportunities and challenges determining the strategic educational potential and the significance of the activation methods used in the tertiary security education, focusing primarily on members of municipal or security services,etc.

Mgr. Bc. Josef Kříha

Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú.

Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

e-mail: krehjos@email.cz

Služobné zákroky v rozhodnutiach súdnych orgánov⁵⁵

Anotácia: Autori sa v príspevku venujú problematike obmedzovania základných práv a slobôd a to najmä v súvislosti s materiálnymi podmienkami, ktoré sú určené a ktoré musia byť splnené, aby sa základné právo alebo sloboda mohli obmedziť. Následne je poukázané na princíp proporcionality, ktorý sa využíva v prípadoch kolízie základných práv. Príspevok analyzuje niektoré rozhodnutia súdnych orgánov, týkajúcich sa porušenia zásady primeranosti zo strany polície pri obmedzení konkrétneho základného práva alebo slobody.

KLúčové slová: služobný zákrok, Policajný zbor, štátny orgán, základné práva a slobody, obmedzenie základných práv alebo slobôd, princíp proporcionality.

Úvod

Podmienky uplatňovania základných práv a slobôd určuje platné právo v demokratických štátoch tým spôsobom, že ich upravuje tak vo vzťahu k orgánom verejnej moci, tak i k subjektom základných práv a slobôd. Na zabezpečenie ochrany práv všeobecne, ako aj právneho poriadku vytvára štát sústavu štátnych orgánov. V Ústave Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) sú striktné vymedzené hlavné pravidlá ich konania v čl. 2 ods. 2: „*štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon*“⁵⁶, čím sa ustanovuje jeden zo základných princípov materiálneho právneho štátu „*Čo nie je dovolené, je zakázané*“ a adresuje sa orgánom štátu. Úpravou čl. 2 ods. 2 sa ďalej podľa J. Drgonca zakladá prezumpcia ústavnosti správania orgánov verejnej moci. A „*pravidlom „Čo nie je dovolené, je zakázané“ sa neustanovil iba príkaz adresovaný orgánom verejnej moci správať sa v súlade s právnym poriadkom, konať iba v medziach svojej výslovne priznanej právomoci. Súčasťou tohto pravidla je aj príkaz určený orgánom verejnej moci uplatniť svoju právomoc vždy, keď orgán verejnej moci má právomoc.*“⁵⁷

K úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd svojich občanov bez akejkoľvek diskriminácie voči nositeľovi základných práv a slobôd. K ústavnému princípu legality vyjadrenému v čl. 2 ods. 2 sa vyjadril v náleze z 31. októbra 2001 i Ústavný súd Slovenskej republiky, kde uviedol, „*...Štátne orgány nie sú oprávnené konať, ak ich na to nesplnomocní zákon a ak konajú, sú povinné konať iba spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Táto zásada zabezpečuje v štáte pre jeho obyvateľov právnu istotu – majú možnosť predvídať nielen následky svojich právnych úkonov, možností a spôsoby uplatnenia svojich práv voči štátu, ale predovšetkým konanie štátnych orgánov a ich zmysel.*“⁵⁸ Ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy sa výslovne vzťahuje na štátne orgány, obsahovo sa týka aj právneho postavenia občanov, ktorým zaručuje, že každý občan má právo na to, aby sa všetky štátne orgány voči nemu správali takým spôsobom, ktorý im to dovoľuje ústava a ďalšie právne normy. Tento vzťah štátnych orgánov a občanov ústava jednotne ustanovuje pre všetky práva a slobody, ktoré zaručuje náš ústavný poriadok.⁵⁹

⁵⁵ Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 „Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska“.

⁵⁶ Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

⁵⁷ DRGONEC, J. 2015. *Ústava Slovenskej republiky*. Bratislava: C.H.Beck, s. 288.

⁵⁸ Bližšie pozri Nález II. ÚS 58/2001 z 31. októbra 2001.

⁵⁹ Bližšie pozri Nález I. ÚS 76/2011 z 20. apríla 2014.

Ukladanie povinnosti obmedzujúce základné práva slobody v zmysle ústavy

Článok 13 ods. 1 ústavy zakotvuje podmienky ukladania povinnosti, ktoré sa výlučne vzťahujú na určovanie povinností obmedzujúcich základné práva a slobody. Jeho účelom je poskytovať ochranu jednotlivcom a to najmä proti svojvoľným zásahom štátnej moci. Pre štátnu moc musia byť z tohto dôvodu presne stanovené pravidlá jej vykonávania, vrátane podmienok umožňujúcich zásahy do základných práv a slobôd zo strany štátnej moci. Postavenie človeka vo vzťahu k štátu nie je určené len právami, ale aj povinnosťami.⁶⁰ V uvedenom článku ústavy je stanovené, že povinnosti možno ukladať:

- *zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd,*
- *medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7ods.4, ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, alebo*
- *nariadením vlády podľa čl. 120 ods.2.*

Následne predmetný článok ustanovuje v ods. 2 až 4 podmienky obmedzenia základného práva alebo slobody ustanovených touto ústavou len na základe zákona. V uvedených odsekoch sa určujú materiálne podmienky obmedzenia základných práv a slobôd, ktoré musia byť splnené, aby sa základné právo alebo sloboda mohli obmedziť. Takto určené obmedzenia sa musia rovnakou mierou a taktiež v rovnakom rozsahu vzťahovať na všetky prípady, v ktorých príde k samotnému obmedzeniu základného práva alebo slobody.⁶¹ Zákon, ktorým nastane obmedzenie základných práv a slobôd musí rešpektovať medze ústavy, teda aj čl. 13 ods. 4 ústavy, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel a takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. To znamená, že obmedzenia sa nemôžu zneužiť na iný účel, než na ktorý boli určené. Prípady kolízie základných práv sa potom riešia pomocou *princípu proporcionality*. Podstatu a obsah tohto princípu vymedzil ústavný súd v uznesení PL ÚS 3/00 z 24. apríla 2001, v ktorom uviedol: „*Zákonodarca musí aj pri zmene chráneného právneho postavenia – aby zásah bol ústavnoprávne prípustný – vychádzať z princípu proporcionality, ktorý je vlastný právnenému štátu. Tento princíp predovšetkým znamená primeraný vzťah medzi cieľom (účelom) sledovaným štátom a použitými prostriedkami. V týchto súvislostiach cieľ (účel) sledovaný štátom smie byť sledovaný; prostriedky, ktoré štát použije, môžu byť použité; použitie prostriedkov na dosiahnutie účelu je vhodné; použitie prostriedkov na dosiahnutie účelu je potrebné a nevyhnutné. Kritérium alebo princíp vhodnosti znamená, že stav, ktorý štát vytvorí zásahom, a stav, v ktorom treba sledovaný cieľ vidieť ako uskutočnený, sa nachádzajú vo vzájomnej súvislosti; cieľ musí byť v súlade s prostriedkom*“. K jednotlivým kritériám testu proporcionality J. Drgonec uvádza:

Kritérium *vhodnosti* znamená, že stav, ktorý štát vytvorí zásahom, a stav v ktorom treba sledovaný cieľ vidieť ako uskutočnený, sa nachádzajú vo vzájomnej súvislosti: cieľ musí byť v súlade s prostriedkom. Posudzuje sa tu hlavne príslušná právna norma z hľadiska možného naplnenia sledovaného účelu.

Kritérium *nevyhnutnosti* znamená, že treba posúdiť, či príslušné legislatívne opatrenia spôsobujúce obmedzenie ústavou garantovaných práv bolo v okolnostiach posudzovanej veci naozaj nevyhnutné, teda, či na dosiahnutie legitímneho cieľa nebol k dispozícii aj menej obmedzujúci či šetrnejší právny prostriedok.

Kritérium *primeranosti* znamená, či príslušná právna norma je primeraná vo vzťahu k zamýšľanému cieľu, t.j. či príslušné legislatívne opatrenia obmedzujúce základné práva alebo

⁶⁰ ČIČ. M. a kol. 2012. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava: Eurokódex, s. 95.

⁶¹ DRGONEC, J. 2012. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. 3. vydanie, Šamorín: Heuréka, s. 291.

slobody nemôže svojimi negatívnymi dôsledkami presahovať pozitíva stelesnené v presadení verejného záujmu sledovaného týmto opatrením.⁶²

Základné práva a slobody delíme z viacerých kritérií, medzi ktoré zaradujeme i delenie na práva absolútne a relatívne. Medzi absolútne práva zaradujeme napr. právo na život, spôsobilosť na práva a tieto práva nie je možné obmedziť za žiadnych okolností. Relatívne práva sú tie, ktoré je možné obmedziť, a to za predpokladu, že ich obmedzenie prejde ústavným testom proporcionality. Samotný test proporcionality je možné označiť za sériu krokov, ktoré je potrebné naplniť, aby mohlo prísť k ústavnému obmedzeniu základných práv a slobôd. Ako uvádza D. Krošlák a kol., aby sme mohli pristúpiť k jednotlivým subtestom testu proporcionality je nutné zistiť, o aké ústavné práva ide a či prišlo k zásahu do týchto práv⁶³.

Rozoznávame dva testy proporcionality. Jeden odborná prax definuje ako prísny a druhý menej prísny. Pri prísnejšom teste proporcionality rozoznávame tieto subtesty:

- test legality
- test vhodnosti
- test nevyhnutnosti a
- test proporcionality (primeranosti).

Test *legality* (zákonosti) spočíva v zistení, či k obmedzeniu práva alebo slobody prišlo na základe zákona. resp. platného právneho predpisu, pričom pri posudzovaní splnenia tejto podmienky sa vychádza z toho, či bola rešpektovaná dostupnosť (verejné publikovanie právneho predpisu) a predvídateľnosť zákona. Test *vhodnosti* (test spôsobilosti naplnenia účelu) možno charakterizovať ako posúdenie príslušnej právnej normy z hľadiska naplnenia sledovaného účelu. Testom *nevyhnutnosti* (potrebnosti) je dôležité zistiť, či za daných okolností neexistovali iné možnosti a prostriedky (šetrnejšie), ako obmedziť základné práva a to takým spôsobom aby sa naplnil účel obmedzenia. Test *proporcionality* predovšetkým znamená dodržanie rovnováhy vo vzťahu medzi právom jednotlivca na súkromie a výberom prostriedkov, ktorými štát disponuje pri plnení legitímneho cieľa. Pri ich výbere je limitovaný tým, že zásah do práva na súkromie je možný len vtedy, keď je to nevyhnutné, a vykonať ho možno len v duchu požiadaviek kladených na demokratickú spoločnosť.⁶⁴

Postavenie Policajného zboru

Osobitné postavenie v oblasti garancie základných ľudských práv a slobôd má v Slovenskej republike Policajný zbor, ktorého postavenie, právomoci a úlohy sú zakotvené v zákone č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore (ďalej len „*zákon o PZ*“) zo 6. júla 1993 v novelizovanom znení. V praxi sa bežne stretávame s názorom, že Policajný zbor má postavenie „*štátneho orgánu*“. S týmto tvrdením ale nemožno jednoznačne súhlasiť, nakoľko Policajný zbor nepovažuje za štátny orgán ani žiadna právna norma. K problematike postavenia Policajného zboru nezaujal jednoznačné stanovisko ani Ústavný súd Slovenskej republiky. V uznesení PL. ÚS 31/95 z 10. júla 1996 ústavný súd konštatoval, že „*Z mocenského charakteru činnosti štátneho orgánu vyplýva, že tento štátny orgán je nositeľom štátnej moci, ktorá je jeho substanciou. Týmto znakom sa štátny orgán odlišuje od ostatných zložiek štátneho mechanizmu, ako aj od tých, ktorý štátnu moc (aj v mene štátu) vykonávajú (napr. aj policajné zbory)*“. Z uvedeného vyplýva, že Policajný zbor nie je štátny orgán. Opačný názor vyslovil Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze II. ÚS 8/97 z 26. marca 1997, kde skonštatoval, že „*Policajný zbor je štátny orgán, obecná polícia je poriadkovým útvarom právnickej osoby (obce)*“. Policajný zbor je v zmysle citovaného zákona, v § 1 definovaný ako ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku, bezpečnosti, boja proti

⁶² DRGONEC, J. 2012. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. 3 vydanie, Šamorín: Heuréka, s. 293-6.

⁶³ KROŠLÁK, D. a kol. 2016. *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. 286.

⁶⁴ Tamže, s. 288.

zločinnosti, vrátane jej organizovaných foriem i úlohy, ktoré pre Policajný zbor taktiež vyplývajú z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky. Celá činnosť Policajného zboru sa riadi ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a taktiež medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Samotní príslušníci Policajného zboru v zmysle uvedeného sa riadia a postupujú tak, aby obmedzenie základných práv a slobôd bolo oprávnené. Na tieto účely disponuje Policajný zbor viacerými oprávneniami a povinnosťami. Medzi základné povinnosti príslušníka Policajného zboru v zmysle zákona o PZ pri vykonávaní služobnej činnosti patrí aj povinnosť dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dodržiavať etický kódex policajta. Etický kódex Policajného zboru vydáva minister vnútra. Ustanovenia zákona o PZ rozlišujú služobnú činnosť a služobný zákrok. Služobnou činnosťou sa rozumie činnosť policajta spojená s plnením úloh podľa zákona o PZ alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Pri výkone služobnej činnosti postupuje policajt v zmysle zásady legality a tak vychádza z konkrétneho splnomocnenia, ktoré je obsiahnuté v zákonných ustanoveniach.⁶⁵ Ak príde v súvislosti so služobnou činnosťou policajta k zásahu do základných práv a slobôd inej osoby, túto je policajt povinný hneď, ako je to možné, poučiť o jej právach, ktoré sú ustanovené v zákone o PZ alebo v inom všeobecne záväznom právnom predpise.

Služobný zákrok je zákonom presne stanovená činnosť, pri ktorej policajt pri jej výkone bezprostredne zasahuje do základných ľudských práv a slobôd dotknutej osoby. Do základných ľudských práv a slobôd zasahujú policajti najviac využívaním zákonných oprávnení a zákonným použitím donucovacích prostriedkov. Ako uvádza M. Tittlová a J. Medelský „*Je to finálna forma činnosti verejnej správy, nepredchádza jej žiadny formalizovaný rozhodovací proces*“.⁶⁶

Zákonné oprávnenia a služobné zákroky policajtov vo svetle rozhodnutí súdnych orgánov

Ochrana súkromia a nedotknuteľnosť osoby – čl. 16 ods. 1 ústavy

Ústavou Slovenskej republiky vytvorená ochrana práva na súkromie sa vnútorne diferencuje. Jednotlivými ustanoveniami sa zaručuje ochrana súkromia v rôznych životných situáciách. Ústavná ochrana súkromia sa podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky spája s nedotknuteľnosťou osoby. Predmetom takto vytvorenej ochrany je súkromie späté s telesnou integritou a materiálnymi hodnotami súkromnej povahy.⁶⁷ K porušeniu uvedeného práva ústavný súd skonštatoval v náleze III. ÚS 204/02-47 zo dňa 22. januára 2004 nasledovne:

„Osobitným zásahom do nedotknuteľnosti osoby je osobná prehliadka, resp. aj oprávnenie policajta presvedčiť sa, či osoba, proti ktorej sa vykonáva služobný zákrok, nemá pri sebe zbraň.

Vzhľadom na to, že navrhovateľka bola požiadaná o podanie vysvetlenia a v priestupkovom spise sa nachádza zápisnica o podaní vysvetlenia, policajti si boli vedomí toho, že navrhovateľka nie je osobou, voči ktorej bude začaté, resp. sa už začalo trestné stíhanie, a preto nie sú oprávnení na vykonanie osobnej prehliadky. Taktiež nemali príkaz ani súhlas na jej vykonanie. Zo záznamu obsiahnutého v priestupkovom spise ústavný súd zistil, že na základe § 22 zákona o Policajnom zbore sa presvedčila, či osoby, ktoré boli predvedené na podanie

⁶⁵ TITTOVÁ, M. – MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. 76.

⁶⁶ Tamže, s. 81.

⁶⁷ Bližšie pozri Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 19/97 z 13. mája 1997.

vysvetlenia, nemajú pri sebe zbraň. V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na konkrétne okolnosti, za akých došlo k výkonu oprávnenia vyplývajúceho z § 22 ods. 1 zákona o Policajnom zbore, teda že navrhovateľke bolo nariadené vyzliecť sa do naha a potom jej boli skontrolované všetky veci, bolo zasiahnuté do jej nedotknuteľnosti a súkromia. K porušeniu navrhovateľkinho práva podľa čl. 16 ods. 1 ústavy došlo hrubou neprimeranosťou tohto zásahu k okolnostiam prípadu“.

Porušenie čl. 17 ods. 2 ústavy

(Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok)

Podmienky a spôsob obmedzenia osobnej slobody sú v právnom poriadku Slovenskej republiky upravené viacerými právnymi normami, napr. Trestným poriadkom alebo aj zákonom o PZ, ktorý v § 19 oprávňuje policajta na zaistenie osoby. Ústavný súd pri uplatnení čl. 17 ods. 2 uviedol:

„Podľa § 17 ods. 1 zákona o Policajnom zbore policajt je oprávnený požadovať potrebné vysvetlenie od osoby, ktorá môže prispieť k objasneniu skutočností dôležitých pre odhalenie priestupku na zistenie jeho páchatela, ako aj na vypátranie hľadaných alebo nezvestných osôb a vecí. V prípade potreby je policajt oprávnený vyzvať osobu, aby sa ihneď alebo v určenom čase dostavila na útvar Policajného zboru na spísanie zápisnice o podaní vysvetlenia.

Podľa § 17 ods. 3 cit. zákona zápisnica o podaní vysvetlenia musí byť s osobou spísaná ihneď po jej predvedení.

Podľa § 17 ods. 7 cit. zákona policajt je povinný predvedenú osobu odovzdať orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie, inak musí osobu ihneď prepustiť, čo vyznačí v úradnom zázname o predvedení.

Z priestupkového spisu vyplýva, že navrhovateľka bola na obvodné oddelenie predvedená o 13.40 h a umiestnená do uzamknutej miestnosti pre predvedených. Zo zápisnice o podaní vysvetlenia vyplýva, že spísanie zápisnice bolo ukončené o 16.25 h. Z obvodného oddelenia však bola prepustená až o 19.45 h, pretože po spísaní zápisnice bola navrhovateľka odvedená na oddelenie kriminalistickej techniky za účelom snímania identifikačných znakov a po týchto úkonoch bola znovu umiestnená späť do miestnosti pre predvedených bez akejkoľvek informácie o ďalšom postupe polície.

Z vyššie citovanej právnej úpravy jednoznačne vyplýva, že zápisnica o podaní vysvetlenia mala byť s navrhovateľkou spísaná ihneď po jej predvedení, navrhovateľka nemala byť umiestnená do uzamknutej miestnosti a vzhľadom na to, že účelom predvedenia bolo iba podanie vysvetlenia na základe § 17 ods. 1 zákona o Policajnom zbore, policajti neboli oprávnení na snímanie identifikačných znakov podľa § 20a zákona o Policajnom zbore a naviac aj po vykonaní týchto úkonov naďalej obmedzovať osobnú slobodu navrhovateľky jej umiestnením do uzamknutej miestnosti.

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že „osobná sloboda podľa čl. 17 Ústavy SR zabezpečuje voľnosť človeka od vonkajších prekážok a obmedzení jeho pohybu. Povinnosť dostaviť sa pred štátny orgán bez ohľadu na to, či ide o orgán zákonodarnej, výkonnej alebo súdnej moci, vyčkať v priestore na to určenom, dokiaľ tento orgán nevyzve občana, aby urobil výpoveď, ako aj samotné poskytnutie svedeckej výpovede obmedzuje správanie človeka s intenzitou a v trvaní, ktoré pri dodržaní obvyklého postupu na strane štátneho orgánu ukladajúceho povinnosť svedčiť netrávajú tak dlho, aby ich bolo možné hodnotiť ako zásah do osobnej slobody, ktorý nie je v súlade s podstatou a zmyslom práva na osobnú slobodu“.

Pod osobnou slobodou sa rozumie voľný, ničím neobmedzený pohyb človeka, ktorý sa môže podľa vlastného rozhodnutia zdržiavať na určitom mieste alebo slobodne z tohto miesta odísť.

Vychádzajúc zo znenia čl. 17 ods. 2 ústavy, ktorý predpokladá zásah do osobnej slobody z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanovuje zákon, a z doterajšej judikatúry ústavného súdu, policajti by boli konali v súlade s podstatou a zmyslom práva na osobnú slobodu, ak by boli navrhovateľku predviedli na obvodné oddelenie a aj keby bola navrhovateľka určitú dobu čakala za podaním vysvetlenia, ale za zásah do osobnej slobody navrhovateľky možno považovať tú skutočnosť, že bola umiestnená do uzamknutej miestnosti a držaná na obvodnom oddelení dlhšie, ako bolo nevyhnutné pre podanie vysvetlenia a spísanie zápisnice o podaní vysvetlenia. Hrubá neprimeranosť obmedzenia osobnej slobody navrhovateľky účelu sledovanému podaním vysvetlenia podľa § 17 ods. 1 zákona o Policajnom zbore znamená v okolnostiach prípadu, že na toto obmedzenie neexistoval zákonný základ, a teda je aj porušením jej práva podľa čl. 17 ods. 2 ústavy“.⁶⁸

Porušenie čl. 21 ústavy

Domovú slobodu zaraďujeme medzi najvýznamnejšie práva a slobody a je upravená vo viacerých medzinárodných dokumentoch. Obydlím sa rozumie priestor slúžiaci na bývanie a priestory k nemu patriace. Čl. 21 ods. 2 ústavy spája v nedotknuteľnosťou obydlia problematiku domovej prehliadky. Domová prehliadka je *prípustná len v súvislosti s trestným konaním, a to na písomný a odôvodnený príkaz sudcu*. Výkon domovej prehliadky predstavuje násilné obmedzenie nedotknuteľnosti obydlia, proti vôli oprávneného užívateľa ak je dôvodné podozrenie, že v byte alebo v inom priestore slúžiacom na bývanie alebo v priestoroch k nim patriacich je:

- *vec dôležitá pre trestné konanie*
- *že sa tam ukrýva osoba podozrivá zo spáchania trestného činu*
- *alebo z dôvodu zaistenia hnutelných vecí na uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody.*⁶⁹

Ustanovenie čl. 21 ods. 3 zakotvuje ústavný rámec pre vstup do obydlia a to z iných dôvodov, ako sú dôvody na vykonanie domovej prehliadky v trestnom konaní. Tieto dôvody sú podmienené tým, že sú *v demokratickej spoločnosti nevyhnutné* na ochranu života, zdravia alebo majetku osôb, na ochranu práv a slobôd iných alebo na odvrátenie závažného ohrozenia verejného poriadku. K pojmu „*v demokratickej spoločnosti nevyhnutný*“ zaujal stanovisko i ústavný súd: „..... *nevyhnutný v demokratickej spoločnosti, možno vysvetliť ako naliehavú spoločenskú potrebu prijať obmedzenie základného práva a slobody. Obmedzenie práv a slobôd je nevyhnutné, keď možno konštatovať, že cieľ obmedzenia inak dosiahnuť nemožno. Predpokladom teda je, že obmedzenie je nutné aj v demokratickej spoločnosti. Inými slovami, zásah musí zodpovedať naliehavej spoločenskej potrebe a musí byť primeraný sledovanému legitímnemu cieľu; pri určovaní rozsahu obmedzenia je dôležitá aj podstata práva, ktoré sa má obmedziť*“.⁷⁰

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „*ESLP*“) vo svojom rozsudku vo veci Kučera proti Slovenskej republike rozhodoval o násilnom vstupe polície do sťažovateľovho bytu (porušenie čl. 8 Dohovoru). V rozsudku Európsky súd pre ľudské práva uviedol:

„Vzhľadom na počet dotknutých policajtov, skutočnosť, že štyria z nich patrili k špeciálnej jednotke, mali na hlavách kukly a otvorene mierili samopalmi a berúc do úvahy, že prišli do bytu sťažovateľa na úsvite, je podľa názoru Súdu možné rozumne usudzovať, že sťažovateľ mal iba minimálnu možnosť nepustiť policajtov do svojho bytu. Je ťažké pripustiť, že by akýkoľvek súhlas zo strany sťažovateľa bol za týchto okolností dobrovoľný a informovaný. Preto došlo k zásahu do jeho práva na rešpektovanie obydlia. Tento zásah by bol ospravedliteľný iba vtedy, ak by splňal požiadavky stanovené v článku 8 ods. 2 Dohovoru. Inšpekčný odbor

⁶⁸ Bližšie pozri Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky III. ÚS 204/02-47 z 22. januára 2004.

⁶⁹ ČIČ. M. a kol. 2012. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava: Eurokódex, s. 163-4.

⁷⁰ Bližšie pozri Nález I. ÚS 13/2000 z 10. júla 2001.

Policajného zboru a Krajský súd v Banskej Bystrici konštatovali, že dotknutí policajti nekonali v rozpore so zákonom. Aj pokiaľ by tomu tak bolo, Súd podotýka, že tu vystáva otázka, či bol namietaný zásah „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“. Tento aspekt, a predovšetkým otázku primeranosti, vnútroštátne orgány nikdy neskúmali“. Podľa súdu je potrebné zásah za okolností prípadu pokladať za neprimeraný“.⁷¹

K vykonaniu domovej prehliadky sa vyjadril ESLP v Rozsudku (*Zubal' v. Slovenská republika, 2010*)⁷² vo vzťahu k podstate sťažnosti zistil, že „*Vykonanie domovej prehliadky malo základ vo vnútroštátnom práve, konkrétne § 82 a nasl. Trestného poriadku. Ďalej, že bola vykonaná v súvislosti vyšetrovaním trestného činu, t.j. sledovala legitímny cieľ predchádzania zločinnosti. ESLP ďalej poznamenal, že sťažovateľ bol v trestnom konaní v postavení poškodeného, a že nepovažuje za presvedčivý argument vnútroštátnych orgánov odôvodňujúci vykonanie domovej prehliadky skutočnosť, že sťažovateľ nevydá vec dobrovoľne z obavy možných komplikácií pri získavaní odškodnenia od páchatel'ov trestného činu. Sťažovateľ nemal podľa ESLP zjavný dôvod na odopretie spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní, pretože by sa tým vystavil riziku sankcie, možno aj trestnej. Súd uviedol, že následný vývoj v prípade bol v súlade s týmito jeho úvahami, pretože mesiac a pol po vykonaní domovej prehliadky sa polícia nakontaktovala na sťažovateľa a vyzvala ho podľa § 78 Trestného poriadku, aby jej odovzdal obrázky. Sťažovateľ výzvu okamžite uposlúchol. Európsky súd poznamenal, že domová prehliadka pozostávala iba z vizuálneho prezretia priestorov a k prehliadke bola prizvaná nezúčastnená osoba. Súd sa napriek tomu stotožnil so sťažovateľom, že prítomnosť polície v jeho dome mohla mať dôsledky na jeho dobré meno. Záverom ESLP uviedol, že vykonanie domovej prehliadky v dome sťažovateľa, uskutočnenej bez dostatočných dôvodov, keď sťažovateľ nebol podozrivý zo spáchania trestného činu, ale bol poškodeným v trestnom konaní, nebolo „nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“. Preto došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru“.*

V súvislosti pre namietané porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a nedotknuteľnosť obydlia podľa čl. 21 ods. 1, 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného riaditeľstva Policajného zboru Bratislava I, ku ktorému došlo v roku 2009 kedy bola vykonaná u sťažovateľov S. V., R., prehliadka priestorov a boli zaistené obchodné dokumenty a pamäťové nosiče na uchovávanie informácií, nájdené aj v sťažovateľovej kancelárii, ktoré boli odovzdané rakúskym orgánom. Ústavný súd Slovenskej republiky Nálezom III. ÚS 172/2010 zo 7. decembra 2010 rozhodol, že v dôsledku prehliadky priestorov a zaistenia vecí došlo k porušeniu práva sťažovateľa na pokojné užívanie majetku, práva na rešpektovanie súkromného života a práva na súdnu a inú právnu ochranu. Konštatoval, že príkaz na prehliadku priestorov a zaistenie vecí bol vydaný vo vzťahu k obchodným priestorom iného subjektu a nevzťahoval sa na priestory a veci patriace sťažovateľovi. Ústavný súd rovnako vyslovil, že povinnosťou generálnej prokuratúry bolo bezodkladne požiadať rakúsku stranu o vrátenie vecí zaistených v kancelárii a v trezore patriacich sťažovateľovi a zakázal prokuratúre pokračovať v porušovaní sťažovateľových práv. Na základe tohto nálezu generálna prokuratúra požiadala rakúske orgány o vrátenie nezákonne zaistených predmetov s cieľom ich vrátenia sťažovateľovi. Vo februári 2012 Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Bratislava I vydalo uznesenie o vrátení vecí sťažovateľovi, v ktorom boli tieto veci identifikované ako šesť kusov nosičov. Dňa 7. marca 2012 o 9.10 hod. boli nosiče vrátené sťažovateľovmu právnenému zástupcovi, a o 9.15 hod. v rovnaký deň boli všetky opäť zaistené s odkazom na medzicasom vydané nové dožiadanie rakúskych orgánov z apríla 2011. Ústavný súd konštatoval, „že postup polície spočívajúci vo vykonaní prehliadky kancelárie v podnájme sťažovateľky užívanej sťažovateľom

⁷¹ Bližšie pozri Rozsudok vo veci *Kučera proti Slovenskej republike* zo 17. októbra 2007 k sťažnosti č.48666/99.

⁷² Bližšie pozri Rozsudok vo veci *Zubal' proti Slovenskej republike* z 9. novembra 2010 k sťažnosti č. 44065/06.

ako jej zamestnancom na základe príkazu vzťahujúceho sa na priestory iného subjektu bol vykonaný mimo rámca zákona, došlo teda k porušeniu kritéria legality. Ako nelegálne treba preto kvalifikovať aj zaistenie vecí patriacich sťažovateľovi nachádzajúcich sa v tejto kancelárii a v trezore“. Sťažovateľ podal postupne sériu sťažností, ktorými v prvom rade namietal, že mu neboli vrátené všetky predmety, ktoré mu patrili a boli pri prehliadke v roku 2009 zaistené, a že generálna prokuratúra sa nepresvedčila, či všetky kópie z nosičov, vyhotovených rakúskymi orgánmi, boli zničené a v druhom rade protestoval proti opätovnému zaisteniu vecí zo 7. marca 2012. Všetky sťažovateľove podania boli zamietnuté. Sťažovateľ nakoniec podal novú ústavnú sťažnosť, v ktorej tvrdil, že nezaistením úplného súladu s nálezom ústavného súdu zo 7. decembra 2010 a opätovným zaistením vrátených nosičov slovenské orgány porušili viaceré jeho práva, vrátane práva na rešpektovanie súkromného života a korešpondencie, práva na pokojné užívanie majetku a práva na účinný prostriedok nápravy. Ústavný súd 16. mája 2013 sťažnosť odmietol. Sťažovateľ sa následne obrátil so sťažnosťou pre porušenie čl. 8 Dohovoru na ESLP.

ESLP vo svojom rozsudku uviedol, že kľúčovou skutočnosťou, ktorú je potrebné v tomto prípade posúdiť, je opätovné zaistenie šiestich kusov nosičov, v súvislosti s ktorými nebolo spochybnené, že obsahovali obchodné informácie a vzťahovala sa na dôvernosť vzťahu medzi advokátom a klientom. ESLP skonštatoval, že tento zásah do práva chráneného článkom 8 Dohovoru spĺňal podmienku súladu so zákonom, keďže bol vykonaný na základe dožiadania rakúskej strany v rámci justičnej spolupráce a v súlade s príslušnými ustanoveniami právnych predpisov a sledoval legitímny cieľ, pretože zaistenie bolo vykonané v rámci vyšetrovania trestnej činnosti. Pokiaľ ide o „nevyhnutnosť v demokratickej spoločnosti“, ESLP podotkol, že opätovné zaistenie sa zakladalo na dožiadaní rakúskej prokuratúry a nebolo ani v Rakúsku, ani na Slovensku podrobné súdnej kontrole. Čo sa týka sťažovateľovej námietky, že vzhľadom na to, že sa opätovné zaistenie uskutočnilo bezprostredne po vrátení príslušných nosičov jeho advokátovi, bol zbavený možnosti sa s ním spojiť a riadne uplatňovať svoje práva, ESLP neakceptoval argument vlády, podľa ktorej bolo slobodnou vôľou sťažovateľa nezúčastniť sa na vrátení nosičov. ESLP poznamenal, že predvolanie na vrátenie nosičov sa nezmieňovalo o žiadnom opätovnom zaistení, ktoré malo vzápätí nasledovať. ESLP ďalej zdôraznil, že prokuratúra ani ústavný súd sa nezaoberali sťažovateľovou námietkou, že opätovne zaistené nosiče obsahovali informácie chránené dôvernosťou vzťahu medzi advokátom a klientom. Aj keď si ESLP bol vedomý toho, že opätovné zaistenie bolo len predbežným opatrením za účelom použitia opätovne zaistených vecí v trestnom konaní vo veci samej v Rakúsku, a že v prípade odovzdania týchto vecí rakúskej strane má sťažovateľ možnosť uplatniť si svoje práva pred týmito orgánmi, považoval za podstatné, aby ochrana práv zaručených Dohovorom bola skutočná a účinná. Slovenská republika bola podľa neho povinná takúto ochranu práv sťažovateľovi poskytnúť. Nakoľko však vnútroštátne orgány neposkytli relevantné a dostatočné dôvody na zamietnutie sťažností sťažovateľa v súvislosti s opätovným zaistením nosičov, tento zásah ESLP nepovažoval za primeraný sledovanému legitímnemu cieľu, a teda nevyhnutný v demokratickej spoločnosti. Rozhodol, že článok 8 Dohovoru *bol porušený*.⁷³

Key words: service interventions, Police Force, state institution, fundamental rights and freedoms, restrictions on fundamental rights and freedoms, principle of proportionality.

Summary: In the submitted contribution, the authors deal with the issue of the limitation of fundamental rights and freedoms, especially in relation to the material conditions that are intended and must be fulfilled in order to limit the fundamental right or freedom. Another part of the contribution points to the principle of proportionality, which is used in cases of a collapse of fundamental rights and freedoms. The mere consideration of a matter in which case a

⁷³ Bližšie pozri Rozsudok vo veci *Visy proti Slovenskej republike* zo 16. októbra 2018 k sťažnosti č.70288/13.

collision or conflict with the requirement of respect for the substance and the meaning of fundamental rights and freedoms will be the issue of a particular judicial proceeding provided by general court or constitutional court, or by the decision of another international judicial body. This contribution also analyses police interventions into fundamental rights and freedoms in the light of the case law of the Constitutional Court of the Slovak Republic and the European Court of Human Rights.

Literatúra

- ČIČ. M. a kol. 2012. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava: Eurokódex, s. 832. ISBN 978-80-89447-93-0.
- DRGONEC, J. 2012. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. 3 vydanie, Šamorín: Heuréka, s. 1620. ISBN 80-89122-73-8.
- DRGONEC, J. 2015. *Ústava Slovenskej republiky*. Bratislava: C.H. Beck, s. 1624, ISBN 9788089603398.
- KROŠLÁK, D. a kol. 2016. *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. 801. ISBN 978-80-8168-511-8.
- TITTLOVÁ, M. – MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. 394. ISBN 978-80-8168-577-4.
- Uznesenie Ústavného súdu SR PL. ÚS 3/00 z 24. apríla 2001.
- Uznesenie Ústavného súdu SR PL. ÚS 31/95 z 10. júla 1996.
- Nález Ústavného súdu SR II. ÚS 8/97 z 26. marca 1997.
- Nález Ústavného súdu SR III. ÚS 204/02-47 zo dňa 22. januára 2004.
- Nález Ústavného súdu SR I. ÚS 13/2000 z 10. júla 2001.
- Nález Ústavného súdu SR III. ÚS 172/2010 zo 7. decembra 2010.
- Rozsudok ESĽP vo veci *Kučera proti Slovenskej republike* zo 17. októbra 2007 k sťažnosti č.48666/99.
- Rozsudok ESĽP vo veci *Zubal' proti Slovenskej republike* z 9. novembra 2010 k sťažnosti č. 44065/06.
- Rozsudok ESĽP vo veci *Visy proti Slovenskej republike* zo 16. októbra 2018 k sťažnosti č.70288/13.

Kontaktné údaje:

plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávných vied
klaudia.marczyova@minv.sk

Mgr. Marián Piváček
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávných vied
marian.pivacek@minv.sk

Zásada primeranosti a zdržanlivosti v kontexte ustanovení Trestného poriadku⁷⁴

Anotácia: Príspevok je venovaný jednej zo základných zásad trestného konania – zásade primeranosti a zdržanlivosti, ktorá predstavuje z pohľadu trestného práva procesného základ pre realizáciu zaist'ovacích úkonov v rámci trestného konania ako aj prostriedkov zabezpečovania informácií.

Kľúčové slová: zásada primeranosti a zdržanlivosti, základné zásady trestného konania, trestné konanie, zásahy do základných ľudských práva a slobôd.

Úvod

Trestné konanie, ako zákonom upravený postup orgánov činných v trestnom konaní a súdu, ako aj ďalších osôb, ktoré sa ho zúčastňujú predstavuje v právnom poriadku Slovenskej republiky zákonnú možnosť realizácie trestného práva hmotného, čiže umožňuje skutky, ktoré je možné podľa Trestného zákona označiť ako trestné činy, príslušným zákonným spôsobom posúdiť a zvoliť pre postih takéhoto protiprávneho konania taký právny nástroj, ktorý bude zabezpečovať efektívny vplyv trestného práva na všetkých členov spoločnosti. Trestné právo ako odvetvie právneho poriadku tvorí teda závislý systém noriem zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len TZ) a zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len TP), ktoré sa neustále dopĺňajú a využívajú svoje poznatky pre účely toho druhého právneho odvetvia. Pre trestné právo je špecifickou črtou práve to, že rôznym spôsobom zasahuje do základných ľudských práv a slobôd. Kým však trestné právo hmotné najzávažnejšie zásahy do ľudských práv obmedzuje len na právoplatné odsúdenie páchatel'a trestného činu, na základe ktorého je možné uložiť sankcie, trestné právo procesné tieto zásahy využíva počas trestného konania. Tieto zásahy sú však v zmysle ustanovení trestného práva procesného limitované účelom samotného trestného konania a je nevyhnutné, aby tieto zásahy mali v ustanoveniach Trestného poriadku presne vymedzené podmienky ich použitia, aj vzhľadom ku skutočnosti, že osoba, voči ktorej sa tieto zásahy v trestnom konaní realizujú nemusí byť „páchatel'om“⁷⁵ trestnej činnosti, ale môže ísť aj o inú osobu, ktorá je z pohľadu trestného konania súčasťou dokazovania ako napr. jeden z dôkazných prostriedkov. Pre osoby, ktoré sa trestného konania zúčastňujú, TP stanovuje základné práva a povinnosti, ako aj rozsah oprávnení, ktoré umožňujú následne do niektorých základných ľudských práv a slobôd zasiahnuť. Je možné skonštatovať, že „trestné právo je podriadené vláde práva ľudských práv a musí sa pohybovať v rámci neho, pričom rozsah ich uplatnenia presnejšie a užšie definuje judikatúra štrasburských inšancií.“⁷⁶

Celý systém trestného práva je teda založený na zásadách, ktoré sú pre osoby, ktorým sa do základných ľudských práv a slobôd zasahuje, nevyhnutné z toho dôvodu, aby sa im garantovala riadna ochrana ich práv a oprávnených záujmov, hoci je možné skonštatovať, že práve tu dochádza k stretu dvoch záujmov. Na jednej strane ide o záujem štátu (zastúpeného orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi) na postihovaní trestných činov a osoby, ktorá sa tohto trestného činu mala dopustiť a na druhej strane záujem osoby, ktorá sa trestného činu

⁷⁴Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 „Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska“.

⁷⁵Z pohľadu trestného práva procesného je však nevyhnutné zdôrazniť dôležitú základnú zásadu trestného konania – zásadu prezumpcie nevinu, a preto nie je možné osobu v trestnom konaní označovať za páchatel'a trestného činu. Akékoľvek použitie tohto termínu v súvislosti s osobou je porušenie tejto zásady.

⁷⁶ REPÍK, B. 2001. Evropská umluva o lidských právech a trestní právo. In: *Trestní právo*, roč. 6, č. 9, str. 22.

mala dopustiť a ktorá by mala mať v trestnom konaní všetky záruky spravodlivého procesu v kontexte právnych predpisov, čiže aby boli dodržané jej všetky práva, ktoré jej TP priznáva.

Základné zásady teda upravujú základné princípy, na ktorých je systém trestného práva založený. Tieto zásady sú v rámci trestného práva rozdelené na základné zásady typické pre celé odvetvie trestného práva, čiže vzťahujú sa na oblasť trestného práva hmotného, ako aj procesného a na základné zásady, ktoré sú typické len pre to konkrétne trestnoprávne odvetvie. V rámci trestného práva hmotného však nenájdeme konkrétnu kodifikovanú časť, ktorá by sa venovala všeobecne základným zásadám tejto časti trestného práva, trestné právo procesné tieto uvádza hneď v úvodných ustanoveniach – v § 2 TP. Jednotlivé základné zásady trestného konania tvoria zároveň aj základné zásady celého trestného práva procesného, pričom je možné skonštatovať, že tieto v sebe zahŕňajú modifikované zásady trestného práva hmotného, osobitné zásady, ako aj ústavné zásady a princípy. Obsah jednotlivých zásad je následne dopĺňaný špecifickými črtami trestného práva procesného, ako samostatného právneho odvetvia.⁷⁷

Jednou zo základných zásad trestného konania, ktorá je mimoriadne dôležitá z pohľadu realizácie zásahov do základných ľudských práv a slobôd ako aj jednotlivých úkonov trestného konania je práve **zásada primeranosti a zdržanlivosti v zmysle § 2 ods. 2 TP** ako aj ďalších súvisiacich ustanovení TP.

Základný právny rámec zásady primeranosti a zdržanlivosti

Zásada primeranosti a zdržanlivosti má svoje základné právne vymedzenie v už spomínanom § 2 ods. 2 TP. Jej právny základ však nie je uvedený len v TP, ale vychádza z viacerých medzinárodných, či národných dokumentov.

Ochrana ľudských práv v tej najvšeobecnejšej – medzinárodnej rovine je prezentovaná predovšetkým medzinárodnými zmluvami, ale taktiež aj právnymi predpismi EU. Tieto dokumenty stanovujú trestnému právu hranice, v rámci ktorých je možné realizovať jednotlivé zásahy do základných ľudských práva a slobôd tak, aby boli zachované záruky dodržiavania ľudských práv, ale zároveň stanovujú aj kompetencie trestného práva na realizáciu svojho účelu a práva trestať skutky, ktoré sú podľa TZ trestnými činmi. Okrem medzinárodných zmlúv a právnych predpisov EU, ktoré predstavujú základný právny rámec zákonnej možnosti realizácie trestného práva, vychádzajú z práva EU aj tzv. „mierne medzinárodné zákony“ (soft international law), ktoré predstavujú len určitú formu doporučenia, čiže nie sú pre jednotlivé členské štáty záväzné, ale ich prijatím prevzali určitý politický záväzok na ich rešpektovanie.^{78,79}

Zásada, ktorá je predmetom predloženého príspevku nevychádza teda len z TP, ale jej právne zakotvenie musíme hľadať v iných právnych predpisoch a dokumentoch. Z tohto pohľadu, ak vychádzame z Ústavy SR (č. 460/1992 Zb.) – čl. 7 ods. 5 - „*Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.*“ V zmysle tohto článku Ústavy SR je možné stanoviť, že sú to práve medzinárodné zmluvy, ktoré vymedzujú základný právny rámec zásady primeranosti a zdržanlivosti. Medzi tie najprimárnejšie z oblasti ľudských práv je možné považovať **(Európsky) Dohovor o ochrane ľudských práva a základných slobôd**. Uvedený

⁷⁷ KORDÍK, M. a KURILOVSKÁ, L., 2018. Osobitné ustanovenia o trestnom konaní proti právnickým osobám. In: BURDA, E., KORDÍK, M., KURILOVSKÁ, L., STRÉMY, T. a kol., 2018. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb*. Bratislava: C. H. Beck, s. 261.

⁷⁸ Napr. doporučenie R (87)3 o európskych väzenských pravidlách, doporučenie R(92)16 o Európskych pravidlách a sankciách a opatreniach vykonávaných v spoločnosti a pod.

⁷⁹ REPÍK, B., 2001. Evropská umluva o lidských právech a trestní právo. In *Trestní právo*, roč. 6, č. 9, str. 22.

dokument stanovuje v čl. 5 právo na slobodu a osobnú bezpečnosť, v zmysle ktorého sú vymedzené pravidlá, ktoré upravujú zákonné možnosti zásahov do slobody a osobnej bezpečnosti, ak sú samozrejme vykonávané v súlade so zákonom. Uvedený článok taxatívne uvádza šesť druhov okolností,⁸⁰ ktoré predstavujú výnimky zo všeobecného pravidla, ktoré konštatuje, že: „Každý má právoa slobodu a osobnú bezpečnosť.“ Taktiež v čl. 8 je prezentované právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ako aj korešpondencie, v zmysle ktorého môžu štátne orgány zasahovať len v súlade so zákonom a ak je to nevyhnutné.⁸¹Právny rámec obmedzenia zásahov do základných ľudských práva a slobôd v trestnom konaní upravený aj v rámci **Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach**, v zmysle čl. 9 a 10 ktoré popisujú právo na slobodu a osobnú bezpečnosť, ako aj určitú primeranosť zásahov vo vzťahu k osobám, ktoré boli pozbavené osobnej slobody. Následne čl. 17 poskytuje zákonnú ochranu pred svojvoľným zasahovaním do súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie. V zmysle právnych predpisov Európskej únie je ďalším záväzným právnym dokumentom aj Charta základných práv Európskej únie,⁸² v zmysle ktorej „Akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných v tejto charte musí byť ustanovené zákonom a rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd. Za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality možno tieto práva a slobody obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných.“⁸³

V rámci právnych predpisov SR je zásada primeranosti a zdržanlivosti primárne upravená Ústavou SR. Ústavné princípy zásahov do základných ľudských práv a slobôd sú vyjadrením medzinárodných dokumentov, ktorými je SR viazaná, čoho príkladom je aj ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných ľudských práva a slobôd. **Ústava SR** v druhej hlave zakotvuje základné ľudské práva a slobody, ktoré sú na území SR „priznávané všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru, náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rok alebo iné postavenie.“⁸⁴ V trestnom konaní sú tieto základné ľudské práva a slobody zaručené všetkým, ktorí si v rámci neho uplatňujú svoje špecifické práva (vzhľadom na svoje postavenie), ale taktiež majú aj svoje povinnosti, čo musia rešpektovať predovšetkým orgány činné v trestnom konaní a súdy, ktoré v trestnom konaní vystupujú nielen ako garant týchto práv, ale zároveň aj ako subjekty trestného konania, ktoré jednotlivé úkony trestného konania vykonávajú. Spôsoby vykonávania úkonov trestného konania sú taktiež založené na ústavných princípoch vychádzajúcich z **§ 13 ods. 4**, kde sa uvádza, že *pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel, pričom tieto obmedzenia sa môžu použiť len*

⁸⁰ a) zákonné pozbavenie slobody osoby po odsúdení príslušným súdom;

b) zákonné zatknutie alebo pozbavenie slobody z dôvodu nesplnenia rozhodnutia vydaného súdom v súlade so zákonom alebo s cieľom zabezpečiť splnenie povinnosti stanovenej zákonom;

c) zákonné zatknutie alebo pozbavenie slobody za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak je to dôvodne považované za potrebné za účelom zabránenia spáchaniu trestného činu alebo úteku po jeho spáchaní;

d) pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia za účelom výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán;

e) zákonné pozbavenie slobody osôb, aby sa zabránilo šíreniu nákazlivej choroby, alebo duševne chorých osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov;

f) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie štátu, alebo osoby, proti ktorej sa vedie konanie o vypovedaní alebo vydaní.

⁸¹ Bližšie pozri tiež Krátky sprievodca Európskym dohovormo o ľudských právach. Bratislava: Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy. 1999. ISBN 80-967674-45.

⁸² Charta základných práv Európskej únie [online]. [cit. 24.10.2018] Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=celex%3A12012P%2FTXT>

⁸³ Článok 52 Charty základných práv EU

⁸⁴ Čl. 12 Ústavy SR.

na ustanovený cieľ. Práve toto ústavné pravidlo je základným predpokladom realizácie zásady primeranosti a zdržanlivosti v rámci trestného konania. Ide o proporcionálne vymedzenie toho, že obmedzenie práv môže byť len úmerné podstate a zmyslu tohto obmedzenia, pričom obmedzenie môže byť zamerané len na stanovený cieľ. Samotným obmedzením práva však nemôžeme poprieť jeho existenciu, čo v podstate znamená, že právo zostáva zachované, len je do neho zasahované takým spôsobom, ako to vyžaduje samotný účel obmedzenia.⁸⁵ Uvedené konštatoval aj Ústavný súd: „Princíp proporcionality znamená primeraný vzťah medzi cieľom (účelom) sledovaným štátom a použitými prostriedkami. V týchto súvislostiach cieľ (účel) sledovaný štátom smie byť sledovaný; prostriedky, ktoré štát použije, môžu byť použité; použitie prostriedkov na dosiahnutie účelu je vhodné; použitie prostriedkov na dosiahnutie účelu je potrebné a nevyhnutné.“⁸⁶

Pri jednotlivých základných ľudských právach a slobodách už Ústava SR vyjadruje možné spôsoby zásahov, ktoré však vždy musia vychádzať do zákona a musia mať presne vymedzené dôvody. Ide o zásahy, ktorých vyjadrenia sú uvedené napr. v **čl. 17 Ústavy SR**, na základe ktorého sa vymedzujú limity zásahov do osobnej slobody, v zmysle čoho len zákon stanoví dôvody a spôsob týchto zásahov,⁸⁷ **čl. 20 Ústavy SR**, ktorý upravuje právo vlastniť majetok, pričom zásahy do vlastníckeho práva sú limitované zákonnými možnosťami vyvlastnenia alebo núteného obmedzenia vlastníckeho práva, pričom iné zásahy sú dovolené len ak ide napr. o nezákonne nadobudnutý majetok, či nelegálny príjem. Taktiež aj **čl. 21 Ústavy SR**, predpokladá, že zásahy do domovej slobody na účely vykonávania domovej prehliadky sú prípustné len v súvislosti s trestným konaním.⁸⁸ **Čl. 22 Ústavy SR** pojednáva o zásahoch do práv, ktoré súvisia s listovým tajomstvom, či tajomstvom prepravovaných správ a iných písomnosti, v rámci ktorých sa zaručuje ochrana osobných údajov. Zároveň sa zaručuje ochrana tajomstva správ, ktoré sú podávané prostredníctvom telefónu, telegrafu, prípadne iného podobného zaradenia.⁸⁹ V podstate je možné konštatovať, že Ústava SR pri každom ustanovení o určitom základnom práve alebo slobode uvádza aké sú limity a obmedzenia týchto práv v zmysle právneho poriadku Slovenskej republiky.

Zásada primeranosti a zdržanlivosti v kontexte Trestného poriadku.

Z pohľadu TP je v § 1 zdôraznené, že orgány činné v trestnom konaní a súd postupujú v súlade so zákonom a pri svojom postupe musia rešpektovať základné práva a slobody fyzických a právnických osôb. Zásada primeranosti a zdržanlivosti teda zabezpečuje riadnu ochranu a dodržiavanie ľudských práv všetkých osôb, ktoré sú subjektom trestného konania, prípadne má iné postavenie v trestnom konaní, v rámci ktorého si uplatňuje svoje práva.

Zásada primeranosti a zdržanlivosti predstavuje jednu zo základných zásad trestného konania, ktorá má riešiť predovšetkým neoprávnené zásahy do ústavných a medzinárodných princípov dodržiavania základných ľudských práva a slobôd. Ide o jeden z novších princípov trestného konania a hoci podstata tejto zásady vychádzala s ustanovení z. č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom, v znení neskorších predpisov, jej výslovné zákonné znenie sa medzi základnými zásadami trestného konania (§ 2 Trestného poriadku) objavuje až po rekonštrukcii trestného práva v roku 2005, v rámci ktorej boli zavedené aj ďalšie nové zásady. Jej dôsledné dodržiavanie je záväzne nielen pre súdy, ktoré rozhodujú o závažných zásahoch do základných

⁸⁵ Bližšie pozri tiež ČIČ, M. a kol., 2012. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, s. 100.

⁸⁶ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 3/00 z 24. apríla 2001.

⁸⁷ V zmysle Trestného poriadku ide napr. o väzbu, zadržanie obvineného, zadržanie a obmedzenie osobnej slobody podozrivej osoby, zabezpečenie svedka, predvedenie apod.

⁸⁸ Okrem domovej prehliadky ide predovšetkým o prehliadku iných priestorov a pozemkov, či vstup do obydľia.

⁸⁹ V tomto prípade sa zásahy dotýkajú inštitútov ako je zadržanie a otvorenie zásielok, zámena obsahu zásielok, odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky, prípadne vyhotovovania obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov a pod.

ľudských práv a slobôd, ale taktiež aj pre všetky orgány činné v trestnom konaní, ktoré vykonávajú úkony trestného konania.

V TP upravená nasledovne:

„Do základných práv a slobôd osôb v prípadoch dovolených zákonom možno zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie.“

Jej dôsledné dodržiavanie je záväzne nielen pre súdy, ktoré rozhodujú o najzávažnejších zásahoch do základných ľudských práv a slobôd, ale taktiež aj pre všetky orgány činné v trestnom konaní, ktoré vykonávajú úkony trestného konania.

Zásada primeranosti a zdržanlivosti ako jedna zo zásad trestného konania však nemôže existovať samostatne, ale spolu s ostatnými zásadami tvorí komplex (systém) nevyhnutný na riadne plnenie účelu trestného konania. Vzhľadom k tomu, že ju zákonodarca umiestnil na popredné miesto v rámci § 2, priznáva jej týmto spôsobom významné postavenie aj v kontexte s ďalšími zásadami, ktoré sa v trestnom konaní uplatňujú. Taktiež je možné skonštatovať, že dopĺňa prvú uvedenú základnú zásadu trestného konania v zmysle § 2 ods. 1 TP - **zásadu stíhania zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom**, na základe ktorej je možné osobu trestnej stíhať ako obvinenú len na základe presne vymedzených dôvodov⁹⁰, ktoré stanovuje Trestný poriadok a zároveň vyjadruje aj to, že musí byť dodržaná aj zákonnosť spôsobu vedenia samotného trestného konania, čo znamená, že musia byť dôsledne dodržané zákonné ustanovenia vykonávania úkonov trestného konania, ako aj spôsoby zákonných zásahov do práv a slobôd osôb pri zaisťovacích úkonoch, či prostriedkoch zabezpečovania informácií. Je teda možné využiť len tie prostriedky, ktoré zákon ustanovuje a zároveň popisuje aj presné dôvody na ich vykonanie. Je tiež možné skonštatovať, že v teoretickom slova zmysle ide o vyjadrenie zásady zdržanlivosti a primeranosti vo vzťahu k obvinenému. Táto zásada bezprostredne nadväzuje na základnú trestnoprávnú zásadu (§ 8 TZ) nullumcrimensinelege (žiadny trestný čin bez zákona) a je jeho procesným vyjadrením. Dodržiavanie tejto zásady je zárukou, že osoby nebudú stíhané bezdôvodne a rovnako ani zásahy do ich práv nebudú neodôvodnené. Trestný poriadok vo svojich ustanoveniach tieto záruky prezentuje napr. aj v ustanoveniach § 230 TP, na základe ktorého dozor nad zachovaním zákonitosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vykonáva prokurátor.⁹¹

Ďalšou základnou zásadou trestného konania, ktorá dopĺňa a prehĺbuje zásadu primeranosti a zdržanlivosti je aj **zásada prezumpcie neviny**, ktorá predpokladá, že sa osoba, proti ktorej sa trestné stíhanie vedie považuje za nevinnú, kým súd právoplatným odsudzujúcim rozsudkom nevysloví vinu takejto osoby. Na základe tejto zásady je teda nevyhnutné obmedziť zásahy do základných ľudských práv a slobôd osoby len do takej miery, aby bol dodržaný účel trestného konania, čo však zároveň nevylučuje ich použitie proti osobe, ktorej bolo vznesené obvinenie za trestný čin (ide predovšetkým o zaisťovacie úkony, ktorých zmyslom je dosiahnuť účel trestného konania zabezpečením prítomnosti osôb na úkonoch v trestnom konaní, čím sa orgány činné v trestnom konaní a súd chcú vyhnúť aj neodôvodneným prieťahom v trestnom konaní). V rezolúcii XV. Medzinárodného kongresu trestného práva⁹² sa uvádza, že uplatňovaní

⁹⁰ Zákonný dôvod na vedenie trestného stíhania je v zmysle § 206 – Vznesenie obvinenia - dostatočne odôvodnený záver, ktorý vychádza z trestného oznámenia alebo zistených skutočností po začatí trestného stíhania, že trestný čin spáchala určitá osoba.

⁹¹ V zmysle tohto dozoru prokurátor dohliada, aby policajť v trestnom konaní dodržiaval ustanovenia Trestného poriadku a aby postupoval v súlade s účelom trestného konania. Dbá na to, aby nikto nebol bezdôvodne a nezákonne stíhaný, prípadne nezákonne obmedzovaný na osobnej slobode, či iných jeho základných právach a slobodách. Pri výkone dozoru prokurátor svoje oprávnenia uplatňuje tak, aby si zaistil prehľad o stave vecí, o možnosti účinne ovplyvniť celé prípravné konanie a odstrániť jeho nedostatky – bližšie pozri Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 252/07 z 21. februára 2008.

⁹² CUESTA, J. L. *Resolution of the congresses of the international Association of Penal Law (1926 – 2004)*. [online]. [cit. 24.10.2018] Dostupné na internete: <http://www.penal.org/IMG/RICPL.pdf>

princípu prezumpcie nevinny sa vyžaduje proporcionálnosť (primeranosť) použitia donucovacích prostriedkov, pričom sa musí stanoviť pomer medzi závažnosťou určitého zásahu do základných ľudských práva a slobôd na jednej strane a účelnosťou tohto zásahu na strane druhej. Uvedená primeranosť by sa mala odrážať predovšetkým v poskytnutí záruk za väzbu, ktorá má predstavovať krajné riešenie zásahov do základných ľudských práva a slobôd v trestnom konaní a jej trvanie je odôvodnené len ak konkrétne okolnosti poukazujú na skutočnú existenciu verejného záujmu, ktorý (aj napriek prezumpcii nevinny) prevažuje na požiadavkami rešpektovania osobnej slobody.^{93,94} V zmysle zásady prezumpcie nevinny má nedokázaná vina ten istý význam ako dokázaná nevina. Na základe toho sa napr. osoba, ktorá bola oslobodená spod obžaloby, môže domáhať svojho práva na náhradu škody, ktorá jej bola spôsobená nezákonným rozhodnutím o väzbe.⁹⁵

Dôležitý a nevyhnutný vzťah má zásada primeranosti a zdržanlivosti aj k zásade uvedenej v § 2 ods. 3 TP⁹⁶, ktorá sa označuje ako *zásada zabezpečujúca inštitút sudcu pre prípravné konanie*⁹⁷, prípadne aj ako *zásada sudcu pre prípravné konanie*⁹⁸ a tiež aj ako *zásada súdnej ochrany*^{99,100} Uvedená zásada deklaruje, že ochrana základných ľudských práv a slobôd v trestnom konaní, je zabezpečená práve súdnym posudzovaním toho, či obmedzenie základných ľudských práv osoby je dôvodné a či je vôbec možné takýto zásah zrealizovať. Štátna moc (orgány činné v trestnom konaní a súdy) musia postupovať v zmysle všeobecnej zásady legality, čiže riadiť sa zákonmi pri uplatňovaní svojich oprávnení, pričom tieto zákonné postupy veľmi úzko súvisia s legitimitou, čiže s uplatnením týchto postupov len v prípade, že je to nevyhnutné. Nevyhnutnosť je daná predovšetkým záujmami spoločnosti vo vzťahu k ochrane pred protiprávnymi konaniami, ktoré sú podľa právneho poriadku Slovenskej republiky trestnými činmi. Je potrebné teda zdôrazniť, že každý prípadný zásah do základných ľudských práv a slobôd musí byť zo strany príslušného orgánu oprávneného na vydanie príkazu, či iného rozhodnutia, dostatočne odôvodnený a vydaný tiež písomne.

Okrem už uvedených základných zásad trestného konania má napr. zásada primeranosti a zdržanlivosti aj vzťah k *zásade zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností* - § 2 ods. 10 TP¹⁰¹, ktorá vyjadruje hlavný cieľ trestného konania – zistenie všetkých skutočností dôležitých pre rozhodnutie vo veci. Napriek tejto skutočnosti však zásada zistenia skutkového stavu nemôže prekročiť rámec zákonného postupu v rámci trestného konania, čiže nemôže byť nadradená zásade primeranosti a zdržanlivosti, lebo by to mohlo viesť k snahe zistiť pravdu za každú cenu, teda aj za cenu porušenia zákona. V prípade, že by sa zistovali skutočnosti, ktoré

⁹³ REPÍK, B. 2001. *Evropskáúmluva o lidskýchprávech a trestní právo*, s. 26.

⁹⁴ Bližšie pozri aj IVOR, J. *Zaistenie osôb v trestnom konaní*, s. 128.

⁹⁵ 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁹⁶ § 2 ods. 3 TP – „Ak Trestný poriadok neustanovuje inak, pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní o zásahoch do základných ľudských práv a slobôd podľa Trestného poriadku rozhoduje sudca pre prípravné konanie...“

⁹⁷ Bližšie pozri napr. IVOR, J a kol., 2017. *Optimalizácia prípravného konania trestného*. Praha: Leges, s.61.

⁹⁸ Bližšie napr. KURILOVSKÁ, L., 2013. *Základné zásady trestného konania*. Účel a základná limitácia. Šamorín: Heuréka, s. 44.

⁹⁹ ŠTIFT, P., 2014. *Sudca pre prípravné konanie a jeho pôsobnosť v prípravnom konaní*. In. ZÁHORA, J. ed., 2014. *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*, s. 172.

¹⁰⁰ Bližšie pozri tiež aj MARKOVA, Veronika, 2018. *Zásada sudcu pre prípravné konanie a niektoré vybrané aplikačné problémy*. In. Hrušáková, M., Provazník, J. a J. Valdhans (eds). *DNY PRÁVA 2017. Část IX. Zásady trestního práva hmotného i procesního a jejichuplatňování v praxi*. (online: pdf) Brno: Masarykova univerzita, s. 205 – 228. ISBN 978-80-210-9046-0

¹⁰¹ § 2 ods. 10 TP - „Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. Dôkazy obstarávajú z úradnej povinnosti. Právo obstarávať dôkazy majú aj strany. Orgány činné v trestnom konaní s rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie.“

sú pre trestné konanie dôležité v rozpore so zásadou primeranosti a zdržanlivosti, nemohli by byť v trestnom konaní použité ako dôkaz¹⁰² a nemôže sa pri rozhodovaní na takto získaný dôkaz prihliadať, nakoľko z pohľadu teórie dokazovania ide o dôkaz, ktorý je absolútne neúčinný.

Vyjadrenie zásady primeranosti a zdržanlivosti v Trestnom poriadku teda stanovuje základné podmienky zásahov do ľudských práv, ako aj základné pravidlá vykonávania úkonov trestného konania. Okrem jej všeobecného ustanovenia uvedeného medzi základnými zásadami trestného konania v § 2 je jej zákonné znenie doplnené ustanoveniami uvedenými v § 55 ods. 1, ktorý poukazuje na to, že: „*Pri vykonávaní úkonov trestného konania musia orgány činné v trestnom konaní, súd a osoby príslušné vykonávať úkony trestného konania zaobchádzať s osobami zúčastnenými na úkone tak, ako to vyžaduje účel trestného konania; vždy sa musí rešpektovať ich dôstojnosť a ústavou zaručené základné práva a slobody.*“ Na uvedené ustanovenie nadväzuje tiež aj pravidlo realizácie trestného stíhania proti mladistvému - § 347 ods. 1 TP, na základe čoho sa dbá na to, aby vyšetrovanie, alebo skrátené vyšetrovanie a rozhodovanie bolo zverené osobám, ktorých životné skúsenosti, ako aj skúsenosti s výchovou mládeže zaručujú splnenie výchovného účelu trestného konania.

Zásada primeranosti a zdržanlivosti predstavuje určitý korektív, určitú úpravu podmienok trestného stíhania, v zmysle ktorej sa trestné stíhanie nevyklučuje, rovnako sa nevyklučuje ani možnosť použitia prostriedkov zaistenia osôb a vecí, či zabezpečovania informácií, ale predstavuje to, že každý zásah do ľudských práv jednotlivca musí podliehať prísnej kontrole zo strany oprávneného subjektu (napr. sudcu pre prípravné konanie, ktorý vydá príslušný príkaz na realizáciu obmedzenia základných práv len na základe príkazu, ktorý je náležite odôvodnený).¹⁰³ Pri jednotlivých zásahoch je teda potrebné prihliadať na ustanovenia TP, v ktorých je presne vymedzené, kedy je potrebný na zásah do ľudských práv príkaz sudcu pre prípravné konanie a v ktorých prípadoch stačí príkaz prokurátora, či policajta. Všeobecne je možné skonštatovať, že pri tých najzávažnejších zásahoch do ľudských práv, ktorých ochrana vyplýva priamo z ústavy SR (napr. čl. 21 ods. 2¹⁰⁴ čl. 17 ods. 4, 5, 7¹⁰⁵ a pod.), je vždy potrebný príkaz sudcu. V štádiách – postup pred začatím trestného stíhania a prípravné konanie – ide o príkaz sudcu pre prípravné konanie, ktorý však tento príkaz vydáva **vždy na základe návrhu prokurátora**, pričom tento návrh musí byť v niektorých prípadoch aj odôvodnený skutkovými okolnosťami prípadu.¹⁰⁶ Pri menej závažných zásahoch môže vydať príkaz aj prokurátor prípadne s jeho súhlasom policajt.¹⁰⁷ V týchto prípadoch ide teda o výnimku z ustanovenia § 2 ods. 3 TP.

Je teda nevyhnutné, aby orgány činné v trestnom konaní, ako aj súdy jednotlivé úkony trestného konania ako aj zaisťovacie úkony, ktorými sa zasahuje do základných ľudských práv a slobôd vykonávali v súlade so zákonom a rešpektovali dôstojnosť osôb a ich súkromie, čo predpokladá, že úkony trestného konania by mali byť vykonávané v čase a v mieste, ktoré sú na to určené, aby nedochádzalo k narúšaniu súkromia dotknutých osôb (výnimky v tomto smere

¹⁰² § 119 ods. 4 TP – „Dôkaz získaný nezákonným donútením alebo hrozbou takého donútenia sa nesmie použiť v konaní okrem prípadu, keď sa použije ako dôkaz proti osobe, ktorá také donútenie alebo hrozbu donútenia použila.“

¹⁰³ Bližšie pozri tiež KURILOVSKÁ, L., 2013. *Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia*. Šamorín: Heuréka. s. 38.

¹⁰⁴ Nevyhnutnosť príkazu sudcu v prípade realizácie domovej prehliadky.

¹⁰⁵ Obmedzenie osobnej slobody v súvislosti príkazom na zatknutie a tiež aj rozhodnutie o väzbe je možné len na základe rozhodnutia súdu. Taktiež aj skúmanie duševného stavu obvineného je možné len na základe rozhodnutia súdu.

¹⁰⁶ Napr. v prípade vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovozvukových záznamov v zmysle § 114 Tr. poriadku musí byť návrh odôvodnený podozrením z konkrétnej trestnej činnosti a tiež údajmi o osobách a o veciach, prípadne pri použití agenta v zmysle § 117 Tr. poriadku musí byť návrh prokurátora odôvodnený skutkovými okolnosťami. Oproti tomu pri odpočúvaní a zázname telekomunikačnej prevádzky v zmysle § 115 Tr. poriadku návrh prokurátora nemusí byť odôvodnený.

¹⁰⁷ Napr. uchovanie a vydanie počítačových údajov v zmysle § 90 Tr. poriadku, odňatie vecí v zmysle § 91 Tr. poriadku, osobná prehliadka v zmysle § 102 Tr. poriadku a iné.

zákon pripúšťa, ak je to nevyhnutné na dosiahnutie účelu trestného konania). Podmienky vykonávania úkonov ako aj podmienky zásahov do základných ľudských práv a slobôd sú vyjadrené v Trestnom poriadku pri konkrétnych inštitútoch, ktorými sa do základných ľudských práv a slobôd zasahuje. Okrem TP však možnosť použitia prostriedkov, ktorými sa zasahuje do niektorých práv a slobôd osôb upravujú aj osobitné zákony, či iné dokumenty. Napr.

- zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov (ďalej len ITP), a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním), v znení neskorších predpisov, ktorý v § 7 ods. 3 stanovuje, že ak sa ITP použil v rozpore so zákonom nemôže byť použitý ako dôkaz a musí byť predpísaným spôsobom zničený alebo

- zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

- Nariadenie Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov).¹⁰⁸

V zmysle spomínaných osobitných zákonov a dokumentov sa taktiež vyžaduje, aby boli dodržané základné zákonné podmienky ich uplatňovania, pričom ich nedodržanie má za následok nemožnosť ich použitia pre účely trestného konania v zmysle zásad dokazovania.¹⁰⁹

Je však dôležité tieto základné princípy primeranosti a zdržanlivosti chápať nielen vo vzťahu k osobe, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie, ale zároveň aj vo vzťahu k iným osobám, ktoré sa na konaní zúčastňujú. Vzhľadom k širokému okruhu otázok, ktoré rieši zásada primeranosti a zdržanlivosti je možné uviesť, že zásahy do základných ľudských práv a slobôd musia spĺňať určité kritériá:

a. Zásahy by mali mať subsidiárnu povahu

Zásahy do základných ľudských práva s slobôd v trestnom konaní by mali vychádzať z jeho účelu, čo predpokladá, že ak účel trestného konania nie je možné dosiahnuť iným spôsobom môže oprávnený orgán porušiť niektoré základné ľudské práva a slobody určitej osoby. Pri riešení konkrétnej situácie však musí oprávnený orgán riešiť nielen použitie samotného zásahu do ľudských práv, ale aj spôsob výberu konkrétneho inštitútu, ktorý sa má aplikovať. Čiže mali by sa využiť najskôr „miernejšie“ postupy, a ak tieto miernejšie postupy nebudú stačiť na dosiahnutie účelu trestného konania, môže príslušný orgán pristúpiť aj na závažnejšie zásahy do ľudských práv (napr. v prípade svedka je nevyhnutné, aby bolo použité predvolanie a až v prípade, že sa svedok na úkon trestného konania po takomto predvolaní neustanoví bez dostatočného ospravedlnenia, môže byť predvedený. V konaní pred súdom to môže byť doplnené aj inštitútom zabezpečenia svedka, ktorý sa uplatní len v prípade, ak sa aj nariadené predvedenie minulo svojim účinkom).

Na uvedenú skutočnosť je možné poukázať aj v súvislosti so zaisťovaním vecí dôležitých pre trestné konanie, v rámci ktorej má orgán činný v trestnom konaní oprávnenie v zmysle § 89 vyzvať osobu, ktorá má pri sebe vec dôležitú pre trestné konanie, aby ju predložila, čiže je potrebné v súvislosti so zaistením veci využiť najskôr tento spôsob zaistenia veci dôležitej pre trestné konanie a až následne, ak je potrebné pre účely trestného konania túto vec zaistiť, je oprávnený orgán vyzvať osobu na jej vydanie. Z pohľadu subsidiarity teda orgán činný v trestnom konaní alebo súd použije najskôr „miernejší“ spôsob zaistenia veci dôležitej pre trestné konanie a až následne, ak tento miernejší spôsob nebude účelný je možné použiť vážnejší zásah do ľudských práv – odňatie veci. Rovnaký postup platí aj v prípade domovej

¹⁰⁸ Uvedené nariadenie je v právnom poriadku SR právne záväzné a je priamo uplatniteľné vo svojej celistvosti v rámci EÚ vo všetkých členských štátoch

¹⁰⁹ Trestné právo nepripúšťa použitie dôkazu, ktorý bol získaný nezákonne, okrem prípadov, že jeho nezákonnosť je odstrániteľná, čo však v prípade zásahov do základných ľudských práva a slobôd nie je možné.

prehliadky¹¹⁰, ktorú je možné vykonať len po predchádzajúcej výzve toho, u ktorej sa má táto prehliadka vykonávať, ak sa touto výzvou nedosiahlo dobrovoľné vydanie hľadanej veci.

Aj napr. v prípade použitia agenta TP v zmysle § 117 vyslovene stanovuje, že jeho použitie je prípustné len vtedy, ak odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov trestných činov by bolo iným spôsobom podstatne sťažené a získané poznatky odôvodňujú, že trestný čin bol spáchaný alebo má byť spáchaný.

Osobitne je subsidiárnosť úkonu vyjadrená taktiež aj napr. v súvislosti s odpočúvaním a záznamom telekomunikačnej prevádzky v zmysle § 119 ods. 1 TP. Príkaz na odpočúvanie je možné vydať až vtedy, ak nie je možné sledovaný účel dosiahnuť inak alebo ak by bolo jeho dosiahnutie iným spôsobom podstatne sťažené.¹¹¹ V tejto súvislosti Ústavný súd SR skonštatoval, že je potrebná zmena ustanovenia práve vo vzťahu k doplneniu určitého „materiálneho korektívu“ nevyhnutnosti zásahu do súkromia. Uvedenú podmienku následne v zmysle vydávania príkazu skúma sudca, na základe príslušného odôvodnenia zo strany prokurátora.

Taktiež v ďalšom náleze Ústavný súd skonštatoval, že k zásahu možno prikróčiť len vtedy, keď je to nevyhnutné (sledovaný cieľ nemožno dosiahnuť miernejšími prostriedkami) a iba v duchu požiadaviek kladených na demokratickú spoločnosť vyznačujúcu sa pluralizmom, toleranciou a voľným duchom.¹¹²

b. Zásahy musia byť odôvodnené

Rozhodnutia o zásahoch do základných ľudských práv a slobôd v trestnom konaní musia vyplývať zo skutkového stavu, pričom musí byť zrejmé, že použitie takéhoto zásahu bolo nevyhnutné na dosiahnutie účelu trestného konania. Odrazom takejto podmienky je, že pri takmer každom zásahu sa vyžaduje písomné odôvodnenie doplnené skutkovými okolnosťami prípadu (napr. § 72 ods. 2 TP,¹¹³ § 95 ods. 3 TP¹¹⁴, § 100 ods. 1 TP¹¹⁵, § 117 ods. 5 TP¹¹⁶ apod.

V prípravnom konaní, v prípade, že návrh na vydanie príkazu podá prokurátor sudcovi pre prípravné konanie, musí byť aj samotný návrh odôvodnený, nakoľko sudca, ktorý posudzuje oprávnenosť použitia príslušného zásahu do základných ľudských práv a slobôd, musí mať k dispozícii aj príslušné odôvodnenie zásahu v zmysle skutkových okolností konkrétnej trestnej činnosti, ako aj ďalšími údajmi o osobách a veciach, ktorých sa rozhodnutie (príkaz) dotýka.¹¹⁷ To isté platí, aj v prípade, že ide o žiadosť policajta prokurátorovi vo veciach, pri ktorých môže policajť postupovať na základe príkazu prokurátora.¹¹⁸

Následné rozhodnutiesudcu pre prípravné konanie, ktoré vydáva v súvislosti so zásahmi do základných ľudských práv a slobôd osôb je taktiež, v zmysle zásady primeranosti a zdržanlivosti, príslušným spôsobom odôvodnené. Všeobecné ustanovenia o formálnych a obsahových náležitostiach príkazu (§181 TP) odôvodnenie vyslovene nevyžadujú pri každom príkaze, ale len tam, kde to zákon vyslovene ustanovuje. Uvedená skutočnosť je založená na tom, že je potrebné skúmať, či použitie príkazu (zásahu do základných ľudských práv a slobôd) je skutočne dôležité na dosiahnutie účelu trestného konania.

¹¹⁰ Tiež aj osobnej prehliadky, či prehliadky iných priestorov a pozemkov

¹¹¹ V znení účinnom do konca roku 2015 uvedená podmienka uvedená nebola, čo zmenila novela č. 397/2015 Z. z., ktorou sa reagovalo na Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2014 z 29. apríla 2015. (č. 139/2015 Z. z.).

¹¹² Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 117/07.

¹¹³ Zákon vyjadruje, že rozhodnutie o väzbe v rámci odôvodnenia obsahuje aj uvedenie skutkových okolností, o ktoré sa výrok o väzbe opiera, čiže presné uvedenie dôvodov väzby.

¹¹⁴ Príkaz na zaistenie peňažných prostriedkov.

¹¹⁵ Príkaz na domovú prehliadku.

¹¹⁶ Príkaz na použitie agenta.

¹¹⁷ Napr. § 114 ods. 2 TP.

¹¹⁸ Napr. § 112 ods. 4 TP, prípadne 113 ods. 5 TP a pod.

Odôvodnenosť každého závažného zásahu do základných ľudských práv a slobôd v trestnom konaní je založená na skutočnosti, že je nevyhnutné stále dbať na podstatu a zmysel tohto obmedzenia, pričom toto obmedzenie je možné použiť len na ustanovený legitímny cieľ.

c. Zasahovať je možné len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania

Uvedená podmienka zásady primeranosti a zdržanlivosti spočíva vo vymedzení možnosti príslušných subjektov zasahovať do základných ľudských práv a slobôd. Pri týchto zásahoch sa musia obmedziť na vykonávanie len tých úkonov, ktoré sú nevyhnutné na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom musia rešpektovať dôstojnosť jednotlivých osôb ako aj ich súkromie. To znamená, že môžu vykonávať úkony len tým spôsobom, aby osoby na svojich právach neboli obmedzované viac, ako by bolo potrebné. Nemôžu napr. pri domovej prehliadke prehľadávať účtovníctvo osoby, ak predmetom domovej prehliadky sú zbrane alebo iné predmety, ktoré sú rozmerovo väčšie a nemôžu byť ukryté v týchto písomnostiach.

V rámci trestného konania je uvedená podmienka zásahov do základných ľudských práv a slobôd osoby vyjadrená aj pri jednotlivých inštitútoch zaistenia osôb, vecí, či zabezpečovania informácií. Napr. v súvislosti s najzávažnejším zásahom do osobnej slobody, väzbou, zákon uvádza v § 79, že príslušné subjekty trestného konania sú povinné v každom období trestného stíhania skúmať, či dôvody väzby stále trvajú alebo či sa zmenili. Ak dôvod väzby pominie musí byť obvinený ihneď prepustený na slobodu. V prípade napr. zaistenia vecí, ktorá je dôležitá pre trestné konanie, zákon v § 97 konštatuje, že ak vec, ktorá bola predmetom určitého zaisťovacieho úkonu nie je na ďalšie konanie potrebná, vec sa vráti príslušnej oprávnenej osobe. V prípade inštitútov zabezpečovania informácií je takáto podmienka neustále skúmania dôvodov vykonávania príslušného úkonu uvedená napr. v § 113 ods. 6 TP (Sledovanie osôb a vecí),¹¹⁹ ale tiež aj v 115 ods. 4 TP (Odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky), či v § 117 TP (Agent) stanovuje, že konanie agenta musí byť v súlade s účelom zákona.

d. Zásahy môžu trvať len nevyhnutnú dobu

Podmienka trvania jednotlivých zásahov do základných ľudských práv a slobôd je v zákonných ustanoveniach vyslovene vyjadrená maximálnou hranicou, ktorá sa však môže aj predlžovať. Vzhľadom k tomu, že ide o vyjadrenie s hornou hranicou orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné neustále skúmať, či dôvod na zásahy do základných ľudských práv a slobôd stále existuje, čomu následne musia prispôbiť aj svoju činnosť a následne rozhodnúť, či sa v zásahu do základných ľudských práv a slobôd bude pokračovať, alebo či sa zásah ukončí.

Ak je však maximálna lehota trvania zásahu prekročená, resp. nebola v zákonnej lehote predĺžená, zásahy do ľudských práv sa musia bezodkladne zrušiť. Napr.

- pri väzbe - § 76, ktorý upravuje trvanie väzby, v zmysle ktorého môže väzba trvať len nevyhnutný čas, pričom v zmysle § 79 musí byť obvinený prepustený na slobodu, ak dôvod väzby pominie alebo uplynie zákonná lehota jej trvania. Okolnosti týkajúce sa trvania väzby sú oprávnené osoby povinné skúmať počas celého trvania väzby.
- pri zadržaní obvineného – v zmysle § 87 sudca pre prípravné konanie, ktorý rozhoduje o väzbe je povinný do 48 hodín (pri obzvlášť závažných zločinoch do 72 hodín) o nej rozhodnúť, inak musí obvineného prepustiť na slobodu.
- pri vrátení vecí – podľa § 97 ak vec už nie je potrebná na ďalšie konanie a ak neprichádza do úvahy jej prepadnutie alebo zhabanie, vec sa oprávnenej osobe vráti.
- pri sledovaní osôb a vecí – sledovanie osôb a vecí je obmedzené základnou lehotou v rámci ktorej sa vydáva príkaz (najviac 6 mesiacov, pričom táto lehota sa môže predĺžiť

¹¹⁹ „Policajt alebo príslušný útvar Policajného zboru je povinný sústavne skúmať trvanie dôvodov, ktoré viedli k vydaniu príkazu na sledovanie. Ak dôvody pominuli, sledovanie sa musí skončiť, a to aj pred uplynutím času na ktorý bol príkaz vydaný“

o ďalších 6 mesiacov a to aj opakovane). V tejto súvislosti je však nevyhnutné dbať na podmienku zásahov uvedenú v písmene c), čiže sledovať účel, na ktorý bol príkaz vydaný a v prípade, že dôvody už pominuli sledovanie sa musí skončiť.

Maximálne hranice sú teda stanovené osobitne pri každom z jednotlivých inštitútov zaistenia osôb, vecí, či zabezpečovania informácií.

e. Musí existovať vzťah medzi intenzitou zásahu a dôvodmi jeho použitia

Niektoré inštitúty zaistenia osôb a vecí, či zabezpečovania informácií pre účely trestného konania predstavujú viac a niektoré iné menej intenzívne zásahy do ľudských práv. Čím závažnejší zásah do základných ľudských práv a slobôd v trestnom konaní sa realizuje, tým musí existovať dôležitejší dôvod na jeho vykonanie a pravidlá a postupy stanovené v Trestnom poriadku sa musia striktnšie dodržiavať. Napr. pri zaškoľovaní vecí dôležitých pre trestné konanie, kde predstavuje najzávažnejší zásah do domovej slobody domová prehliadka, na ktorú môže vydať príkaz len sudca (pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie, v konaní pred súdom predseda senátu). Rovnako pri prostriedkoch zabezpečovania informácií, ktoré sú spojené so vstupom do obydlia (čo predstavuje závažný zásah do domovej slobody) môže vydávať príkaz len sudca pre prípravné konanie.¹²⁰

Aj ústavný súd judikoval, že zásah do základného práva alebo slobody musí zodpovedať naliehavej spoločenskej potrebe a musí byť primeraný sledovanému legitímnemu cieľu a zároveň pri určovaní rozsahu obmedzenia je dôležité zohľadniť aj podstatu práva, ktoré sa má obmedziť (pozri I. ÚS 13/00). Podľa čl. 13 ods. 4 ústavy pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel, pričom takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.¹²¹

Kritérium proporcionality zásahu v zmysle tejto podmienky znamená dodržanie rovnováhy vo vzťahu medzi právom jednotlivca na súkromie a výberom prostriedkov, ktorými štát disponuje pri plnení legitímného cieľa. Pri ich výbere je limitovaný tým, že zásah do práva na súkromie je možný len vtedy, keď to je nevyhnutné, a vykonať ho možno len v duchu požiadaviek kladených na demokratickú spoločnosť. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len ESpLP) vo svojej rozhodovacej činnosti zdôraznil, že pri zásahoch do práva na súkromie v súlade s dohovorom sa štát nemôže dovolávať iba akejsi „všeobecnej nevyhnutnosti“. Termín „nevyhnutný“ nie je pritom podľa názoru ESpLP až taký flexibilný, aby sa mohol interpretovať ako „užitočný“, „primeraný“ alebo „žiaduci“, ale musí sa spájať s existenciou „naliehavej spoločenskej potreby“ vykonať daný zásah.¹²²

Táto požiadavka bola ESpLPvo veci Sporong and Lönnroth pomenovaná ako „spravodlivá rovnováha“, ktorá sa musí nastoliť medzi potrebami všeobecného záujmu spoločnosti a požiadavkou ochrany základných práv jednotlivca.¹²³

Jednotlivé kritéria, ktoré vyplývajú zo zásady proporcionality je teda potrebné skúmať v rámci všetkých súvislostí. K uvedenému problému posudzovania primeranosti v súvislosti so zásahmi štátu do práva na súkromie uplatňuje aj ESpLP mechanizmus postupnosti skúmania niekoľkých hľadísk. V prvom rade skúma, či daný skutkový stav možno „*rationemateriae*“ považovať za súčasť práva na súkromie. Po kladnej odpovedi na túto otázku ESpLP následne pristupuje k posúdeniu kritéria legality zásahu, jeho legitímnosti a napokon jeho proporcionality. Ak ESpLP dospeje k negatívnej odpovedi pri niektorej z týchto otázok, ďalej už v posudzovaní zásahov štátu do práva na súkromie nepokračuje.

Na posúdenie ústavnej akceptovateľnosti zásahu do základného práva alebo slobody ústavný súd obdobne ako ESpLP podrobuje napadnutú právnu úpravu **testu**

¹²⁰ ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné*, str.52.

¹²¹Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2014.

¹²²Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2014.

¹²³Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 23/06.

proporcionalita.¹²⁴ Uvedený test proporcionality nám teda môže slúžiť ako základný predpoklad realizácie úkonov trestného konania, ktorými sa zasahuje do základných ľudských práv a slobôd. Test proporcionality je založený na troch na seba navzájom závislých základných krokoch:

- **Prvý krok** – zameriava sa na vytýčenie existencie ústavou nevyklúčeného a dostatočne dôležitého cieľa a tiež aj na racionálnu väzbu medzi napadnutou právnou úpravou a ňou sledovaným cieľom – **hľadisko vhodnosti**. Kritérium alebo princíp vhodnosti znamená, že stav, ktorý štát vytvorí zásahom, a stav, v ktorom treba sledovaný cieľ vidieť ako uskutočnený, sa nachádzajú vo vzájomnej súvislosti - cieľ musí byť v súlade s prostriedkom.¹²⁵

- **Druhý krok** – predstavuje **zásadu subsidiarity** – ide o zisťovanie kritéria nevyhnutnosti, resp. potrebnosti či použitia najmenej drastických, resp. šetrnejších prostriedkov na dosiahnutie cieľa sledovaného napadnutou právnou úpravou. Nevyhnutnosť znamená, že neexistuje iný stav, ktorý štát bez veľkej námahy môže rovnako vytvoriť, ktorý občana zaťažuje menej a ktorý súvisí so stavom, v ktorom treba sledovaný účel pokladať za uskutočnený. Inými slovami, cieľ nesmie byť dosiahnuteľný rovnako účinným, ale menej zaťažujúcim prostriedkom

- **Tretí krok** – je skúmanie princípu proporcionality v užšom zmysle slova, ktorého obsah tvorí porovnanie miery zásahov do ústavou chránených hodnôt vyvolané uplatnením napadnutej právnej úpravy – vzťah medzi intenzitou zásahu a dôvodmi, pre ktoré sa realizuje.¹²⁶

Zovšeobecňujúc rozhodovaciu činnosť Ústavného súdu SR vo vzťahu k princípu (zásade) proporcionality možno konštatovať, že obmedzenie, resp. zasahovanie do ústavou chránených práv a slobôd, je ústavne akceptovateľné len vtedy, ak je ustanovené zákonom, zodpovedá niektorému ustanovenému legitímnemu cieľu a je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie sledovaného cieľa, t. j. ospravedlňuje ho existencia naliehajúcej spoločenskej potreby a primerane (spravodlivo) vyvážený vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom.¹²⁷

Z pohľadu vymedzenia tohto princípu v rámci trestného konania, ktoré zákonodarca vymedzil v ustanoveniach Trestného poriadku, je práve on ústavne legitímovaný na to, aby na základe svojho uváženia pri rešpektovaní princípu proporcionality priznal stanoveniu určitej povinnosti prednosť aprotobovaného verejného záujmu pred základným právom.¹²⁸

Záver

Pri posudzovaní zásady primeranosti a zdržanlivosti, je potrebné a nevyhnutné, aby orgány činné v trestnom konaní a súdy jednotlivé úkony trestného konania, ktorými sa zasahuje do základných ľudských práv a slobôd vykonávali v súlade so zákonom a rešpektovali dôstojnosť osôb a ich súkromie. Základným nástrojom kontroly dodržiavania ľudských práv v trestnom konaní v štádiu pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní je prokurátor, ktorý v týchto štádiách trestného konania zabezpečuje funkciu dozoru. Okrem neho však vykonáva kontrolné oprávnenia v súvislosti so zásahmi do základných ľudských práv a slobôd v prípravnom konaní a pred začatím trestného stíhania v zmysle § 2 ods. 3 TP aj sudca pre prípravné konanie,¹²⁹ ktorý rozhoduje (ak zákon neustanovuje inak) v prípadoch stanovených

¹²⁴Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2014.

¹²⁵ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 3/00.

¹²⁶ Bližšie pozri tiež Nálezy Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 19/09, PL. ÚS 23/06

¹²⁷Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 3/00.

¹²⁸ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2014.

¹²⁹ Sudca pre prípravné konanie (§ 10 ods. 3) je sudca súdu prvého stupňa, ktorý je rozvrhom práce súdu poverený rozhodovať o a) zásahoch do základných ľudských práv a slobôd pred začatím trestného stíhania a v prípravnom

zákonom o zásahoch do základných ľudských práv a slobôd.¹³⁰ Nemá však kontrolné oprávnenie vo vzťahu k prokurátorovi, ktorý vykonáva spomínaný dozor. Predstavuje len garanta ochrany ľudských práv a slobôd, no na druhej strane jeho závery o ne/odôvodnenosti obvinenia môžu prokurátorovi signalizovať nevyhnutnosť dôslednejšieho preskúmania veci.¹³¹

Zásada primeranosti azdržanlivosti predstavuje jednu zo základných zásad trestného konania, ktorú je potrebné rešpektovať počas celého trestného konania nielen vo vzťahu k obvinenému, ale aj vo vzťahu ku všetkým osobám, ktoré sa na trestnom konaní zúčastňujú. V rámci zabezpečovania svojho účelu je trestné právo na hranici medzi ochranou ľudských práva azákonnými aoprávnenými zásahmi do nich. Nezákonnosť zásahov do základných ľudských práv aslobôd môže byť následne vyhodnotená orgánmi činnými vtrestnom konaní a súdom, ako nezákonný spôsob získania dôkazu a použiteľnosť takéhoto dôkazu vtrestnom konaní nie je prípustná. Pri vykonávaní úkonov trestného konania by orgány činné vtrestnom konaní asúdy mali rešpektovať základné zásady apostupy, čo však vniektorých prípadoch nie je dodržiavané, čoho odrazom sú aj viaceré podnety na preskúmanie postupu vtrestnom konaní, na čo jednotlivé subjekty trestného konania aine osoby zúčastnené na konaní majú právo. Orgán, ktorý vpredsúdnom konaní je zodpovedný za dozor nad zákonnosťou postupu je predovšetkým prokurátor asudca pre prípravné konanie, ktorý by mal vzmysle § 2 ods. 3 TP, ako aj vzmysle Ústavy SR, či medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, rozhodovať onajzávažnejších zásahoch do základných ľudských práv aslobôd.

Vzhľadom k tomu, že pri posudzovaní primeranosti postupu podľa TP dochádza k obmedzeniu základných ľudských práv osôb zúčastnených na konaní, je potrebné neustále dohliadať na to, aby bola zabezpečená dostatočná kontrola zo strany štátu. V tejto súvislosti sú teda namieste štatistické údaje v oblasti oprávnených zásahov do základných ľudských práv a slobôd zo strany príslušníkov Policajného zboru pri vykonávaní úkonov trestného konania. V zmysle Správy o trestnej činnosti príslušníkov PZ za rok 2017¹³² boli Inšpekčnou službou PZ riešene podania zadržaných, zaistených a obvinených osôb na zranenia, ktoré im podľa ich vyjadrenia boli spôsobené policajtmí v počte 172 podaní. V porovnaní v predchádzajúcimi rokom ide 12 podaní menej, pričom v 144 prípadoch sa neprímerané násilie zo strany policajtov nepotvrdilo.¹³³

Literatúra

BALÁŽ, P., 1998. Niektoré problémy dodržiavania práv aslobôd vprípravnomo trestnom konaní. In *Trestnoprávne zásahy do základných ľudských práv aslobôd*. Zborník zvedeckej konferencie. Bratislava : Akadémia PZ, 1998 str. 28 – 31. ISBN 80-8054-063-2.

BURDA, E., KORDÍK, M., KURILOVSKÁ, L., STRÉMY, T. a kol., 2018. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb*. Bratislava: C. H. Beck, s. 261. 560 s. ISBN 978-80-89603-64-0

CUESTA, J. L. *Resolution od thecongresses of theinternational Association of PenalLaw* (1926 – 2004). [online] [cit. 24.10.2018] Dostupné na <http://www.penal.org/IMG/RICPL.pdf>

konaní, b) sťažnosťami proti rozhodnutiam prokurátora, ak tak ustanovuje Trestný poriadok, c) v iných prípadoch ustanovených Trestným poriadkom.

¹³⁰ Niektoré z týchto zásahov do ľudských práv sú upravené aj v Ústave SR – napr. väzba, príkaz na zatknutie, skúmanie duševného stavu obvineného, domová prehliadka apod. – bližšie pozri Ústavu SR.

¹³¹ MINÁRIK, Š. a kol. *Trestný poriadok v komentárom*, str. 245.

¹³² Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru za rok 2017 [online]. [cit. 15.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

¹³³ Za príčinu následného vzniesenia policajtom v prípade potvrdených podnetov bolo uvádzané použitie neprímeraného fyzického násilia a osobné zlyhanie policajtov v konkrétnej situácii, prípadne išlo o porušenie interných predpisov.

- ČIČ, M. a kol., 2012. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, s. 100. 832 s. ISBN 978-8089447-93-0
- ČENTĚŠ, J. a kol., 2016. *Trestné právo procesné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 438 s. ISBN 978-80-8173-020-7
- ČENTĚŠ, J. a kol., 2013. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Žilina: Eurokódex, 971 s. ISBN 978-80-8155-070-6.
- ČERNÁKOVÁ, L., zost., 2013. *Judikatúra vo veciach zaistenia osôb a vecí*. Bratislava: IURA Edition, 351 s. ISBN 978-80-8078-566-6.
- IVOR, J. et al., 2017. *Optimalizácia prípravného konania trestného*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-216-5.
- IVOR, J., POLÁK, P. a J. ZÁHORA. 2017. *Trestné právo procesné 2*. Bratislava: WoltersKluwer, 492 s. 978-80-8168-618-4
- IVOR, J. 1997. *Zaistenie osôb vtrestnom konaní*. Bratislava : IURA Edition, 1997. 216 str. ISBN 80-88715-34-2.
- JALČ, A., 2007. Priblíženie niektorých nových trestnoprocesných zásad vslovenskom právnom poriadku, ich komparácia s niektorými základnými zásadami platnými v kontinentálnej Európe. In *Časopis pre právnickú prax*, 2007, roč. 15 č. 2, str. 130- 138.
- KORGO, D., MARKOVÁ, V. a kol., 2017. *Trestné právo procesné*. 2. akt. a dopl. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 518 s. ISBN 978-80-7380-650-7.
- KURILOVSKÁ, L., 2013. *Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia*. Šamorín: Heuréka. S. 44. 141 s. ISBN 978-80-8-122-91-2
- MARKOVA, Veronika, 2018. Zásada sudcu pre prípravné konanie a niektoré vybrané aplikačné problémy. In *Hrušáková, M., Provazník, J. a J. Valdhans (eds). DNY PRÁVA 2017. Časť IX. Zásady trestného práva hmotného i procesného a jejich uplatňování v praxi*. (online: pdf) Brno: Masarykova univerzita, s. 205 – 228. ISBN 978-80-210-9046-0
- MINÁRIK, J. a kol., 2012. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava: IURA Edition. 2012. 1392 s. ISBN 978-80-8078-368-3.
- REPÍK, B. 2002. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha : Nakladatelství Orac, s.r.o, 1. Vydanie. 2002. 263 s. ISBN 80-86199-57-6.
- REPÍK, B. 2001. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. In: *Trestní právo*, 2001, roč. 6 č. 9, str. 22 – 24.
- SVÁK, J. 2011. *Ochrana ľudských práv*, 1. Zväzok. Bratislava : Eurokodex. 519 s. ISBN 978-80-89447-44-2.
- ŠTIFT, P., 2014. Sudca pre prípravné konanie a jeho pôsobnosť v prípravnom konaní. In. ZÁHORA J. ed., *Aktuálne problémy prípravného konania trestného. Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 3. Apríla 2014*. Praha: Leges. s.171-181. ISBN 978-80-7502-030-7.
- Krátky sprievodca Európskym dohovorom o ľudských právach. Bratislava : Informačné adokumentačné stredisko o Rade Európy. 1999. 128 str. ISBN 80-967674-45.
- Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. vznení neskorších predpisov.
- Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práva a slobôd
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon vznení neskorších predpisov.
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok vznení neskorších predpisov.
- Dohovor ochrane ľudských práv azákladných slobôd vznení protokolov č. 11 a14.
- Charta základných práva Európskej únie
- Medzinárodný pakt o občianskych apolitických práva – oznámenie č. 23/1976 Zb.
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 252/07 z 21. Februára 2008.
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 3/00 z 24. apríla 2001. Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2014 z 29. apríla 2015. (č. 139/2015 Z. z.),
- Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 117/07

Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 23/06

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 3/00

Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru za rok 2017[online]. [cit. 15.11.2018]. Dostupné na internete: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

Keywords: The principle of proportionality, the basic principles of criminal proceedings, criminal proceedings, violations of fundamental human rights and freedoms.

Summary: The principle of proportionality is one of the basic principles of criminal proceedings that must be respected throughout the criminal proceedings not only in relation to the accused, but also in relation to all persons involved in the criminal proceedings. In order to secure its purpose, criminal law is a borderline between the protection of human rights and legal and legitimate interference with them. The illegality of interference with fundamental human rights and freedoms can then be assessed by law enforcement and judicial authorities as an unlawful means of obtaining evidence and the applicability of such evidence in criminal proceedings is not admissible.

plk. JUDr. Veronika Marková, PhD.

Katedra trestného práva,

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

veronika.markova@minv.sk

veronika.markova@akademiapz.sk

Služobné zákroky a kamerové systémy¹³⁴

Abstrakt: Príspevok analyzuje služobné zákroky a donucovacie prostriedky v zmysle zákonnej úpravy. Jarom príspevku je analýza možnosti realizácie služobných zákrokov za použitia kamerových systémov. Definované sú jednotlivé technické možnosti kamerových systémov. Poukázané je aj na podmienky zavedenia kamerových systémov. Záverom sú zhodnotené výhody zaznamenávania služobných zákrokov kamerovým systémom.

Kľúčové slova: služobný zákrok, donucovacie prostriedky, definovanie, právny rámec, kamerové systémy, technické možnosti, podmienky, prekážky, výhody, analýza, zhodnotenie, návrhy.

Úvod

Služobný zákrok a donucovacie prostriedky

Jednou zo základných povinností policajta je realizácia služobného zákroku. Táto povinnosť je bližšie špecifikovaná v § 9 zákona o Policajnom zbore. V zmysle § 9 zákona o Policajnom zbore je policajt povinný v medziach zákona vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania. Ak je policajt mimo služby, tak je povinný vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený život, zdravie alebo majetok. Služobný zákromom je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorom sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby. *Služobným zákromom* je zákonom presne vymedzená činnosť, ktorá sa vykonáva v medziach zákona, pričom policajt pri jej výkone bezprostredne zasahuje do základných ľudských práv a slobôd dotknutých osôb. Je to bezprostredný zákrok policajta, ktorého prostredníctvom sa operatívne a priamo odvracia nebezpečenstvo a nastoľuje sa spoločensky žiaduci stav. Je to finálna forma činnosti verejnej správy, nepredchádza jej žiadny formalizovaný rozhodovací proces. Pre služobné zákromy je charakteristické, že nemajú povahu rozhodnutí správneho orgánu. Veľmi frekventovane ide o také úkony, ako sú bezprostredné zákromy, ktorých podstata spočíva v priamom vynucovaní splnenia určitej povinnosti, alebo také, ktoré smerujú k ochrane práva alebo právom chráneného záujmu iných osôb. Samozrejme, aj služobný zákrok musí byť vykonaný vždy v súlade s ustanoveniami zákona o Policajnom zbore a osobitnými predpismi, na základe týchto ustanovení a v ich medziach. Jednoznačne tak možno hovoriť o *dodržiavaní zásady zákonnosti* pri výkone služobných zákromov.¹³⁵

Policajt je povinný dbať na dodržiavanie zásady primeranosti a zákonnosti pri realizácii služobných zákromov. Zákonnosť v tomto prípade znamená dodržiavanie zákonných, resp. aj iných právnych predpisov, ktoré definujú realizáciu služobných zákromov a s tým spojených donucovacích prostriedkov, ktorých výkon je v určitých prípadoch nevyhnutný. Primeranosť znamená, že služobný zákrok a donucovací prostriedok musia byť priamo úmerné protiprávnemu konaniu zo strany osoby, ktorá priamo ohrozuje alebo porušuje zákromom chránený záujem.

V zmysle § 50 zákona o Policajnom zbore k donucovacím prostriedkom zaraďujeme:

- a) hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany,
- b) prostriedky na prekonanie odporu a odvrátenie útoku,

¹³⁴Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 "Služobné zákromy príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska".

¹³⁵ TITLOVÁ, M. MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: WoltersKluwer. 2017. s. 81

- c) putá,
- d) spútavací opasok,
- e) spútavacie popruhy,
- f) služobný pes,
- g) vytlačanie motorovými vozidlami a vytlačanie koňmi,
- h) technické prostriedky na zabránenie odjazdu dopravného prostriedku,
- i) zastavovací pás a iné prostriedky na násilné zastavenie dopravného prostriedku,
- j) špeciálna vodná striekačka,
- k) zásahová výbuška,
- l) úder strelnou zbraňou,
- m) hrozba zbraňou,
- n) varovný výstrel do vzduchu,
- o) použitie špeciálneho streliva,
- p) použitie lietadla,
- q) zbraň.

Zákon o Policajnom zbore v § 50 ods. 3 definuje určité povinnosť policajta vo vzťahu k osobe, voči ktorej by mal smerovať výkon donucovacích prostriedkov. Základnou povinnosťou policajta je v tomto prípade vyzvať takúto osobu, aby upustila od protiprávneho konania, a zároveň zdôrazniť, že ak od takéhoto konania neupustí, budú voči nej použité donucovacie prostriedky. Výzva je právnym a preventívno-taktickým prostriedkom. Výzva a výstraha, že budú použité donucovacie prostriedky, musia byť policajtom vyjadrené jasne a zreteľne. Osoba, voči ktorej výzva s výstrahou smeruje môže na základe jasne a zreteľne vyjadrenej výzvy s výstrahou upustiť od protiprávneho konania. V opačnom prípade je policajt oprávnený aplikovať niektoré z donucovacích prostriedkov, ktoré definuje zákon. Vykonanie donucovacieho prostriedku je možné chápať ako prostriedok *ultimaratio*, teda ako krajného prostriedku, ktorý nasleduje po výzve s výstrahou s cieľom nápravy právneho stavu, ktorý je konaním osoby ohrozený, , resp. porušený.

Pod výzvou je potrebné rozumieť všetko, čo jasne a zreteľne upozorní osobu, ktorá koná protiprávne a voči ktorej sa zakračuje, že je pred ňou policajt, ktorý je oprávnený ukončiť jej protiprávne konanie v prípade, ak od takéhoto konania neupustí sama osoba. Výzva, ktorú policajt aplikuje, by mala byť:

- a) stručná,
- b) zrozumiteľná,
- c) jednoducho formulovaná,
- d) určitá a
- e) dôrazná.

V zmysle § 12 zákona o Policajnom zbore policajt pred výzvou použije slovné spojenie „V mene zákona!“. Použitie slovného spojenia sa však viaže na povahu služobného zákroku, ktorý má byť vykonaný.¹³⁶

V prípade, ak osoba konajúca protiprávne neuposlúchne výzvu policajta k ukončeniu protiprávneho konania, hovoríme o tzv. márnej výzve. Policajt je taktiež oprávnený opakovať výzvu. Opakovanú výzvu aplikuje v prípade, ak je potrebné výzvu zopakovať z dôvodu, že prvá výzva bola prehliadnutá alebo bola neuposlúchnutá. Ustanovenie odseku tretieho zároveň definuje oprávnenie policajta upustiť od výzvy s výstrahou, a to v prípade, ak je policajt sám napadnutý, resp. je ohrozený život alebo zdravie inej osoby a vec neznesie odklad, alebo ak tomu bránia iné okolnosti. Policajtovi je zároveň dané oprávnenie rozhodnúť sa o realizácii konkrétneho donucovacieho prostriedku. Pri rozhodovaní však musí mať na zreteli situáciu, teda protiprávne konanie osoby, a zároveň musí prihliadať na naplnenie účelu. Policajt je

¹³⁶ TITTOVÁ, M. MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: WoltersKluwer. 2017. s. 261-262

povinný realizáciou donucovacieho opatrenia dosiahnuť účel služobného zákroku. Zároveň štvrtý odsek zdôrazňuje, aby realizácia (vykonanie) donucovacieho prostriedku nebola zjavne neprimeraná nebezpečnosti útoku. V zmysle uvedeného je to práve § 50 ods. 4, ktorý kladie dôraz na dodržiavanie zásady primeranosti: „...a použitý donucovací prostriedok a intenzita jeho použitia **neboli zjavne neprimerané nebezpečnosti útoku.**“ (§ 50 ods. 4 Zákona o Policajnom zbore).

Policajt má teda pri realizácii služobného zákroku, a teda aj donucovacieho prostriedku dbať jednak na naplnenie účelu, najmä však na to aby používaný donucovací prostriedok nebol neprimeraný útoku. Policajt musí teda zvážiť akým spôsobom vykoná služobný zákrok, a aký donucovací prostriedok, resp. prostriedky aplikuje za účelom korektného zákonného naplnenia.

Práve porušovanie zásady primeranosti je spoločnosťou negatívne vnímané, čo v konečnom dôsledku vrhá zlý pohľad na fungovanie Policajného zboru ako celku. Evidovaných je viacero prípadov, kedy došlo k porušeniu zásady primeranosti, a teda služobný zákrok sprevádzaný donucovacím prostriedkom nebol priamo úmerný samotnému útoku. Táto skutočnosť je často kritizovaná aj politickými elitami, verejným ochrancom práv, či mimovládnyimi organizáciami. Je potrebné spomenúť aj kritiku z strany medzinárodných medzivládnych organizácií (OSN, Rada Európy, EÚ, OBSE), ktoré apelujú na zavedenie efektívnych systémoch kontroly a hodnotenia služobných zákrokov za použitia donucovacích prostriedkov.

Z domáceho prostredia je možné napríklad spomenúť zásah v Moldave nad Bodvou, kde veľmi ostro proti zásahu niekoľko krát vystupovala verejná ochrankyňa práv, ktorá niekoľko krát apelovala na transparentnosť a dodržiavanie zákonnosti a primeranosti realizovaných služobných zákrokov a donucovacích prostriedkov. Napríklad v zmysle Upovedomenia o výsledkoch vybavenia podnetu z policajného zásahu v Moldave nad Bodvou z roku 2013 verejná ochrankyňa práv požaduje: „zabezpečiť, aby polícia z každej plánovanej policajnej akcie, v ktorej už pri jej príprave predpokladá použitie donucovacích prostriedkov, zadovážila videozáznam o jej priebehu.“ Od Ministerstva vnútra SR, resp. vtedajšieho ministra vnútra zároveň požaduje: „aby zabezpečil podmienky pre realizáciu mnou navrhnutých opatrení v Policajnom zbore Slovenskej republiky a aby zabezpečil dohľad nad ich zavedením do praxe policajných útvarov. Okrem toho navrhujem, aby ministerstvo metodicky usmernilo činnosť príslušníkov Policajného zboru Slovenskej republiky tak, aby pri každej plánovanej policajnej akcii, pri realizácii ktorej sa polícia pripravuje na použitie donucovacích prostriedkov bolo preukázané, že takéto opatrenie je nevyhnutným opatrením v demokratickej spoločnosti. To znamená, že už pri príprave takejto policajnej akcie ju polícia podloží konkrétnymi a nie iba všeobecnými dôvodmi, vopred určí konkrétny a nie iba všeobecný účel a cieľ policajnej akcie tak, aby už z jej prípravy bola zrejmá jej nevyhnutnosť a proporcionalita vo vzťahu k základným právam a slobodám osôb.“¹³⁷ Verejná ochrankyňa práv teda apeluje jednak na dodržiavanie zákonnosti a primeranosti donucovacích prostriedkov, ako aj navrhuje konkrétne možnosti lepšej kontroly.

Z medzinárodného hľadiska je možné spomenúť hodnotiace správy OSN alebo OBSE, ktoré taktiež poukazujú vo viacerých prípadoch na striktné dodržiavanie zákonnosti a primeranosti výkonu služobných zákrokov a donucovacích prostriedkov. Zároveň apelujú na zavedenie systému kontroly a hodnotenia.

Kamerové systémy

Na základe vyššie uvedeného je možné konštatovať, že pri realizácii služobných zákrokov, za použitia donucovacích prostriedkov by bolo potrebné zabezpečiť kamerové záznamy zo

¹³⁷ Pozri bližšie: Upovedomenie o výsledkoch vybavenia podnetu. 2013. In: <http://www.vop.gov.sk/vysledky-vybavenia-podnetu-policajny-zasah-v-moldave-nad-bodvou&highlight=moldava>

všetkých zákrokov, čo môže prispieť k transparentnosti, ako aj zákonnosti samotnej realizácie služobných zákrokov. Slovenská republika už niekoľko krát zvažovala zavedenie kamerových systémov, ktoré budú dokumentovať priebeh realizácie služobných zákrokov. Je však potrebné zdôrazniť, že sa nejedná o jednoduchú otázku z hľadiska práva, z hľadiska technického zabezpečenia, či iných aspektov nevyhnutných na plnohodnotné fungovanie takéhoto systému. Pôvodnými krajinami, ktoré začali vyžívať kamerové systémy ako prvé sú Spojené štáty americké, Veľká Británia, Nemecko a napríklad aj Holandsko. Slovenská republika v priebehu roku 2019 plánuje zaviesť kamerové systémy pre príslušníkov Policajného zboru s cieľom väčšej transparentnosti výkonu služobných zákrokov, ako aj samotnej ochrany policajtov. V súčasnosti prebieha verejné obstarávanie, legislatívne zmeny, ktoré umožnia využívanie kamerových systémov.

Aké sú teda konkrétne možnosti využívania kamerových systémov. V toto prípade je možné nahliadnuť do úprav niektorých krajín, ktoré takéto systémy využívajú pri realizácii služobných zákrokov. Konkrétne to môžu byť tieto kamerové systémy.

- a) Kamerový systém, ktorý je umiestnený v prednej časti uniformy, a ktorý zároveň splýva s uniformou.
- b) Kamerový systém, ktorý je umiestnený v prednej časti uniformy, ktorý je jasne viditeľný z diaľky.
- c) Kamerový systém, ktorý je umiestnený na ramene, a ktorý je súčasťou uniformy, a ktorý je jasne viditeľný z diaľky.
- d) Kamerový systém, ktorý je umiestnený na ramene, a ktorý je súčasťou uniformy, zároveň splýva s uniformou.
- e) Kamerový systém, ktorý je umiestnený na ochranných okuliaroch.
- f) Kamerový systém umiestnený na prilbe, inej pokrývke hlavy.
- g) Kamerový systém, ktorý je umiestnený za uniformu, pričom je ponechaný len otvor pre snímanie obrazu a zvuku.
- h) Smartphone, ktorý je možné umiestniť za uniformu, pričom je ponechaný len otvor pre snímanie obrazu a zvuku. Smartphone by bolo možné využívať aj na iné aktivity spojené so služobnou činnosťou policajta.

Predstavené možnosti majú spoločný cieľ. Je však potrebné vybrať ten, ktorý čo najlepšie naplní účel kamerového systému.

Podmienky zavedenia kamerových systémov

Pred samotným zavedením je potrebné skúmať niekoľko podstatných náležitostí a podmienok, ktoré musia byť vyriešené, aby mohol byť účel kamerových systémov naplnený.

Nevyhnutné je legálne zakotvenie využívania kamerových systémov, aby sa predišlo akýmkoľvek pochybnostiam o neoprávnených zásahoch do osobnostnej sféry dotknutých osôb. Potrebné by bolo prijať zákonnú úpravu, resp. novelizáciu existujúcej úpravy, ktorá by definovala oprávnenie príslušníka Policajného zboru využívať pri realizácii akéhokoľvek služobného zákroku kamerový systém, bez toho, že by neadekvátne zasahoval do osobnostnej sféry dotknutej osoby. Zároveň zdôrazniť, zákonnou úpravou, aby osoba voči, ktorej smeruje služobný zákrok strpela nahrávanie prostredníctvom kamerových systémov. Docielilo by sa tým, že nebudú žiadne eventuálne námietky nezákonnosti zhotovovania obrazových, resp. obrazovo zvukových záznamov z realizovaného služobného zákroku. Je to elementárna požiadavka na samotné využívanie kamerových systémov pri výkone služobných zákrokov, resp. donucovacích prostriedkov.

Nevyhnutné je aj viditeľné označenie, že služobný zákrok je zaznamenávaný. V tomto smere je potrebné umiestniť na samotné zariadenie alebo uniformu príslušníka Policajného zboru jasne viditeľný nápis, že zákrok je nahrávaný. Príkladom je označenie „AUDIO,

VIDEO“, resp. označenie „NAHRÁVANIE“. Správne by bolo uvedenie takéhoto názvu v dvojazyčnej mutácii, teda v slovenskom jazyku a aj v anglickom jazyku. Viditeľným nápisom bude automaticky osoba, voči ktorej smeruje služobný zákrok, upovedomená o zaznamenávaní zákroku, resp. inej aktivity voči nej. Zároveň takýto nápis bude pôsobiť preventívne, nakoľko osoba si bude vedomá, že jej slová, činnosť je zaznamenávaná a nebude môcť namietat neprímeranosť zákroku, resp. krivo obviňovať príslušníka Policajného zboru z neaktívnosti, resp. iných nepodložených skutočností.

Rovnako potrebným krokom je výber správneho systému, ktorý bude ľahko využiteľný v teréne a nebude nadmerne zaťažovať príslušníkov PZ, ktorý budú realizovať služobný zákrok, resp. donucovacie opatrenie. Je potrebné analyzovať všetky dostupné moderné technológie a vybrať ten model, ktorý zodpovedá najnovším technologickým poznatkom. Znamená to že relevantné orgány, ktoré pracujú na zavedení kamerového systému by sa mali zaoberať najnovšou dostupnou technológiou. Je potrebné podotknúť, že menšie kamerové systémy sú nahrádzané postupne kamerovými systémami, ktoré sú budované na okuliaroch, resp. na hornej časti uniformy. Zavádzané je používanie smartphónov namiesto kamerových systémov označovaných ako „black-box“. Výhodou smartphónu je v tomto prípade, že je pomerne malý a ľahký. Je ho možné kamuflovať za uniformu, resp. určitú časť oblečenia, pričom bude tam voľný priestor na kameru s mikrofónom. Zároveň je možné smartphone používať aj ako prostriedok k zisťovaniu relevantných informácií pre policajta, resp. komunikáciu policajta s operačným strediskom a podobne. Vhodná by bola existencia aplikácie, ktorej obsahom by bolo zozbieranie relevantných právnych noriem, metodík, vzorov extrémistických materiálov, atď. ak aj iných informácií, ktoré policajt k výkonu svojej činnosti potrebuje. Smartphone by mohol byť teda využitý pre komunikáciu, ako pomôcka k získavaniu informácii, zároveň aj ako kamerový systém, ktorý by nahrával a ukladal získané dáta. Zároveň je však potrebné rozlišovať, či chceme kamerovým systémom preventívne pôsobiť alebo chceme získavať dôkazy. Ak chceme kamerovým systémom zároveň preventívne pôsobiť bolo by lepšie, ak by bol kamerový systém viditeľný. Ak chceme získavať dôkazy je vhodnejšie kamerový systém skryť, s tým že označenie o nahrávaní by bolo viditeľné v oboch prípadoch.

Nevyhnutné bude zabezpečiť ochranu získaných záznamov, resp. informácii a údajov. V tomto smere sú viaceré možnosti. V prvom prípade bude samotný systém zálohovania získaných údajov zverený do gescie Ministerstva vnútra, ktorý odkúpi potrebné informačné systémy nevyhnutné na zálohovanie získaných dát. Druhou možnosťou je zazmluvnenie právnickej osoby, ktorá bude dáta zálohovať pre potreby ďalšieho využívania pre Policajný zbor, resp. Ministerstvo vnútra. Bude však nevyhnutné zabrániť akémukoľvek eventuálnemu úniku a neoprávneným zásahom do získaných dát. Osobne sa prikláňam k prvému riešeniu, teda že systém ako celok bude zverený do rúk Ministerstva vnútra.

Určitou prekážkou budú finančné nároky na zriadenie takýchto systémov, ako aj samotné udržiavanie systému, vrátane personálnej matice, ktorá bude vedieť so získanými dátami pracovať. Finančná náročnosť na zavedenie celého systému je enormná. Je však potrebné zvážiť, či potrebujeme väčšiu transparentnosť pri realizácii služobných zákrokov a donucovacích prostriedkov, alebo budeme zdôrazňovať finančnú náročnosť projektu a vnímať tak kritiku z domáceho ale aj zahraničného prostredia. Vhodné by bolo, v tomto prípade, využiť čerpanie z prostriedkov Európskej únie.

Výhody zavedenia kamerových systémov

Rovnako je potrebné poukázať na konkrétne výhody kamerových systémov, ktoré by monitorovali realizáciu služobných zákrokov, resp. donucovacích prostriedkov.

Prvou výhodou je samotná ochrana príslušníka Policajného zboru. Mnoho krát sa stáva, že policajt je obvinený z porušenia zásady priemernosti pri výkone služobného zákroku. Proces

dokazovania býva často veľmi náročný, až nemožný. Nasleduje kritika na Policajný zbor, často aj odsúdenie nie len konania, ale aj samotného policajta, bez preukázania viny príslušnými orgánmi, ktoré ako jediné rozhodujú o vine a prípadnom treste. Tu je zrejmé porušovanie zásady prezumpcie nevinu, čo si médiá, časť spoločnosti neuvedomujú. Zavedením kamerových systémov by bolo zároveň aj určitou ochranou policajta, nakoľko jeho zákrok, správanie osoby voči ktorej zákrok smeruje, ako aj ďalšie okolnosti sú priamo zaznamenané prostredníctvom kamerového systému. Takýto záznamom je možné rýchlo a efektívne vyhodnotiť konanie osôb, voči ktorej smeruje služobný zákrok ako aj správanie policajta, najmä vo vzťahu k zákonnosti a primeranosti služobného zákroku.

Druhou výhodou je ochrana osoby, ktorá namieta nezákonnosť a neprimeranosť služobného zákroku. Takáto osoba môže poukázať, že zákrok bol neprimeraný a zároveň môže požadovať preskúmanie záznamu, ktorý jej tvrdenia potvrdí, resp. vyvráti. Zabráni sa aj tomu, že osoby, voči ktorým smeruje zákrok si samotné vyhodnotia neprimeranosť a krivo obvinia policajta z jeho konania, ktoré však mohlo byť absolútne zákonné a primerané danej situácii a správaniu konkrétnej osoby. Existenciou záznamu z kamerového systému bude možné efektívne preukázať realnosť podozrení danej osoby a zároveň ak bude podozrenie opodstatnené, tak samotná osoba bude môcť poukázať na záznam, kde policajt realizoval zákrok nezákonným spôsobom a porušil zásadu primeranosti, ako aj konkrétne práva a slobody takejto osoby. Kamerový záznam, tak môže byť prospešný pri ochrane práv a právom chránených záujmov osoby, voči ktorej zákrok smeruje.

Tretou výhodou je skutočnosť, že záznam získaný z kamerového systému je možné použiť ako dôkazný prostriedok pre potreby trestného konania, resp. iného relevantného konania, ktoré sa týka danej veci, prešetrenia podozrenia z porušenia zásady zákonnosti, či primeranosti. Záznam umožní dôsledné prešetrenie danej veci a priniest jasný záver o akýchkoľvek pochybnostiach. Záznam, ako dôkazný prostriedok, môže poslúžiť tak orgánom činným v trestnom konaní, resp. iným relevantným orgánom ako aj napríklad obhajobe poškodenej osoby, ktorá môže svoje tvrdenia o akýto záznam opierať.

Predstavené výhody môžu reálne napomôcť jednej, či druhej strane pri hodnotení služobných zákrokov za realizácie donucovacích prostriedkov.

Záver

Zavedenie kamerových systémov, ktoré boli analyzované v príspevku by bolo veľkým prínosom, tak pre samotný Policajný zbor, ako aj pre osoby, ktoré sú dotknuté služobným zákrokom, a ktoré namietajú jeho neprimeranosť. Ich zavedenie by, bez pochyb, prinieslo väčšiu transparentnosť. Je potrebné zdôrazniť, že ich samotné zavedenie a prítomnosť by pôsobila preventívne vo vzťahu k osobám, ktoré sú priamo zúčastnené na služobnom zákroku, či už je to policajt alebo osoba, voči ktorej zákrok smeruje.

Osobne by som však navrhol zrealizovať výskum, resp. prieskum tak medzi obyvateľstvom, ako aj medzi samotnými príslušníkmi Policajného zboru, ktorí by kamerové systémy mali ako súčasť uniformy. Na základe vyhodnotenia odpovedí, by bol jednoduchší výber kamerového systému. Samotní policajti by sa oboznámili s možnosťami a výhodami kamerových systémov, ktoré by mohli chrániť aj ich samotných. Celkovo by bolo veľmi prospešné získať ich názor na danú problematiku.

Samotné zavedenie si však vyžaduje prekonanie množstva prekážok, ktoré boli zadefinované v príspevku. Nie je to však nemožné. Je preto potrebné zaoberať sa otázkou zavedenia kamerových systémov a vynaložiť úsilie, aby takéto systémy boli prítomné pri všetkých aktivitách polície. Slovenská republika by sa tak pridala k tým štátom, ktoré kamerové systémy využívajú a zároveň by sa Slovenská republika vyhla kritike z domáceho, či medzinárodného prostredia.

Literatúra

FLIGHT, S. 2017. *Openingupthe Black-box of bodycams*. In.

<https://www.cepol.europa.eu/science-research/conferences>

FLIGHT, S. 2018. *UnderstandingtheImpact of Bodycams on Policing*. In.

[http://sanderflight.nl/wp-content/uploads/2018/10/2018-Flight-Opening-Up-the-Black-](http://sanderflight.nl/wp-content/uploads/2018/10/2018-Flight-Opening-Up-the-Black-Box.pdf)

Box.pdf

TITTLOVÁ, M. MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava.

WoltersKluwer. 2017. s. 396, ISBN 978-80-8168-577-4

Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁVA. 2013. Upovedomenie o výsledkoch vybavenia podnetu.

2013. In: <http://www.vop.gov.sk/vysledky-vybavenia-podnetu-polica-jny-zasah-v-moldave-nad-bodvou&highlight=moldava>

Keywords: service interventions, coercive means, definition, legal framework, camera systems, technical possibilities, conditions, obstacles, advantages, analysis, evaluation, proposals.

Summary: The contribution analyzes service actions and coercive means within the meaning of the national law order. The core of the contribution is an analysis of the possibility of performing service actions using camera systems. The individual technical possibilities of camera systems are defined. The conditions for the introduction of camera systems are also pointed out. In conclusion, the benefits of recording a service actions through a camera system are evaluated.

kpt. doc. PhDr. JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.

Katedra verejnoprávnych vied

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

jozef.medelsky@minv.sk

Taktické zásady vykonávania služobných zákrokov

Abstrakt: Autor vo svojom príspevku jednak charakterizuje jednotlivé pojmy, ktoré súvisia so služobnými zákrokmi, definuje samotný pojem „taktika zákrokov,“ ako aj vysvetľuje pojmy, ako sú cieľ zákroku, predmet zákroku, obsah zákroku, ktoré daná definícia obsahuje. V príspevku sa ďalej podrobne venuje charakteristike jednotlivých taktických zásad, ktoré podmieňujú úspešnosť zákroku.

Kľúčové slová: taktika služobných zákrokov, cieľ služobného zákroku, predmet, obsah služobného zákroku, taktické zásady služobných zákrokov.

Úvod

Na úvod svojho príspevku považujem za potrebné objasniť podstatu samotného pojmu „taktika zákrokov“. Pod pojmom taktika zákrokov treba rozumieť premyslenú, cieľavedomú činnosť príslušníkov PZ pri vykonávaní služobných zákrokov, ktorej účelom je pri použití optimálneho donucovacieho prostriedku dosiahnuť cieľ služobného zákroku, t. j. zamedziť spáchaniu trestného činu alebo priestupku alebo zamedziť v ich pokračovaní. Taktika zákrokov ako premyslená činnosť je opakom nejakej chaotickej, neuváženej a dopredu nepremyslenej činnosti. Znamená to, že policajt pred tým ako zakročí, musí si uvedomiť okolnosti a podmienky, za ktorých má zakročiť. Jednak si musí uvedomiť význam chráneného záujmu, ktorý je konaním páchatel'a ohrozovaný alebo porušovaný, ďalej miesto na ktorom má dôjsť k spáchaniu alebo je páchaný priestupok alebo trestný čin, či ide o odľahlé miesto alebo miesto, kde sa nachádza verejnosť, resp. nezúčastnené osoby, ako aj, či ide o uzavretý priestor alebo otvorené priestranstvo. Dôležité je tiež dopredu vedieť, kto je páchatel'om priestupku alebo trestného činu, či je to maloletá osoba, mladistvá alebo dospelá osoba, či ide o muža alebo ženu, či páchatel' je sám alebo či ide o skupinu osôb, ako aj, či je páchatel' ozbrojený, ak áno akou zbraňou je ozbrojený. Na základe týchto poznatkov sa policajt následne rozhodne, aké sily a prostriedky na zákrok použije, aby jeho zákrok bol úspešný, teda aby viedol k dosiahnutiu sledovaného cieľa zákroku, t. j. aby páchatel'ovi, resp. páchatel'om úspešne zabránil spáchať alebo dokonať priestupok alebo trestný čin. Ak by mal policajt vzhľadom na tieto okolnosti a podmienky pochybnosť o úspešnosti svojho zákroku, nemôže v takom prípade zasahovať a musí počkať na posilu. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že je netaktické, ak by mal policajt zakročovať sám hoci aj proti jednému páchatel'ovi. Naopak, je dobré, a aj z psychologického hľadiska vhodné, aby hoc aj proti jednému páchatel'ovi zakročovali aspoň dvaja policajti. Pokiaľ ide o cieľ zákroku, je ním zabrániť spáchaniu alebo dokonaniu priestupku alebo trestného činu, ako aj odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva a zabránenie vzniku škody na majetku.¹³⁸ Obsahom služobného zákroku je samotné vykonanie služobného zákroku smerujúce k dosiahnutiu jeho cieľa. Taktiku služobných zákrokov je možné v priebehu zákroku meniť podľa vývinu vzniknutej situácie.

Policajti pri vykonávaní služobných zákrokov sú povinní dodržiavať zásady, ktoré vychádzajú zo všeobecne záväzných právnych predpisov, predovšetkým zo zákona o Policajnom zbore č. 171/1993 Z. z. v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len zákon o PZ). Dôsledné dodržiavanie týchto zásad je jednak zárukou úspešného vykonania služobného zákroku a tým aj ochrany zákonom chránených záujmov, t. j. ľudského života, zdravia, majetku, ako aj ďalších hodnôt a spoločenských vzťahov chránených všeobecne záväznými právnymi predpismi, či už zákonom o priestupkoch, trestným zákonom, občianskym zákonníkom a ďalšími predpismi. Ide o nasledovné zásady: zásada zákonnosti, zásada oficiality, zásada

¹³⁸MAŇÁK, A. a kolektív. 1998. Učebné texty pre prípravu na skúšku odbornej spôsobilosti podľa zákona č. 379/1997 Z. z. o súkromných bezpečnostných službách (tretie vydanie). Bratislava: Ralen plus, s. r. o., 64 s.

oportunity, zásada subsidiarity, zásada rýchlosti a rozhodnosti, zásada primeranosti, zásada bdelosti a ostrážitosti a zásada presvedčovania a výchovy.¹³⁹

Prvou zásadou je zásada zákonnosti. Realizácia tejto zásady je realizovaná jednak v Ústave SR v čl. 2 ods. 2, na základe ktorého štátny orgán, teda aj orgány Policajného zboru ako osobitná zložka štátneho donútenia môžu konať len na základe ústavy a v jej medziach, ako aj na základe zákona v jeho medziach (zákona o PZ). V zmysle uvedeného sú policajti povinní pri výkone služobných zákrokov používať len také metódy, postupy a prostriedky, ktoré stanovuje a dovoľuje im používať zákon, konkrétne zákon o Policajnom zbore. Zákon o Policajnom zbore v tomto zmysle pôsobí ako *lex specialis*. Konkrétne v ustanovení § 50 v ods. 1. sú taxatívne vymenované tzv. donucovacie prostriedky, ktoré je policajt pri výkone služobného zákroku oprávnený použiť. Pokiaľ ide o prostriedky uvedeného v ods. 1 písm. b, sú nimi mienené prostriedky určené na prekonanie odporu (a to aj pasívneho, aj aktívneho v súlade so zásadou primeranosti) uvedené v ods. 2, konkrétne ide o obušok, obrannú tyč, resp. tomfu, obranný štít, slzotvorné prostriedky a elektrické paralizéry.

So zásadou zákonnosti súvisí a nadväzuje na ňu zásada oficiality. Zásada oficiality (*ex offio*) znamená povinnosť policajta zakročiť, ak je páchaný trestný čin, priestupok, alebo ak je dané dôvodné podozrenie z ich páchania (§ 9 zákona o PZ). Policajt v žiadnom prípade v takejto situácii nesmie zostať pasívny. Pokiaľ by vzhľadom na danú situáciu a okolnosti útoku na zákonom chránený záujem vzhľadom na svoje sily a prostriedky nemohol momentálne zakročiť sám, resp. v zostave dvojčlennej hliadky a je predpoklad že by zákrok nebol úspešný, je povinný postupovať v súlade s ustanovením § 10 ods. 1, písm. d, a ods. 2 zákona o PZ¹⁴⁰, teda vyrozumie o potrebe vykonať služobný zákrok najbližší útvar Policajného zboru a dovtedy sa maximálne obmedzí na monitorovanie situácie. Ak sú na mieste nezúčastnené osoby, vyzve ich aby dané miesto opustili, aby tak nebol ohrozený ich život alebo zdravie a pokiaľ ide o páchatel'a trestného činu alebo priestupku, snaží sa naňho do príchodu posily verbálne pôsobiť, aby upustil od svojho konania.

Na obidve predchádzajúce zásady nadväzuje zásada oportunity. Vo svojej podstate dáva policajtovi rozhodnúť sa, či vzhľadom na podmienky a okolnosti, za ktorých je ohrozovaný alebo porušovaný záujem chránený zákonom, ako aj vzhľadom na sily a prostriedky zakročí alebo bude postupovať podľa § 10 ods. 1 písm. d a ods. 2 zákona o PZ a požiada najbližším útvar PZ o posilu. Pokiaľ sa policajt rozhodne zakročiť, táto zásada mu umožňuje rozhodnúť sa, ktorý optimálny donucovací prostriedok na zákrok použije tak, aby služobný zákrok bol úspešný, teda aby viedol k splneniu očakávaného cieľa sledovaného služobným zákrokom. Pokiaľ by však obsahom zákroku bolo len prekonanie pasívneho odporu páchatel'a priestupku alebo trestného činu, smie si vybrať len medzi použitím pút alebo použitím hmatov, chmatov sebaobrany. Rovnako aj pri zákrokoch proti tehotnej žene v zjavnom stupni tehotenstva, osobe maloletej, t. j. mladšej ako 14 rokov, osobe vysokého veku (nad 60 rokov, ako aj proti osobe so zjavnou telesnou vadou alebo chorobou policajt sme použiť len puta alebo hmaty a chvaty sebaobrany. V súvislosti s kladením pasívneho a aktívneho odporu považujem za potrebné vysvetliť podstatu pasívneho odporu a aktívneho odporu. Samotný odpor je úmyselná snaha osoby zabrániť policajtovi vykonať služobný zákrok. Odpor musí smerovať¹⁴¹ k zmareniu začatého služobného zákroku a nie ešte len pripravovaného zákroku.

O pasívny odpor ide vtedy, ak osoba, proti ktorej policajt zakračuje nevykonáva násilie smerujúce proti policajtovi (neútočí na policajta) ale iba odmieta splniť jeho výzvu. Teda bráni policajtovi vykonať alebo dokončiť služobný zákrok, napr. odmieta vstať zo stoličky, drží sa pevného predmetu, odmieta opustiť miesto, odmieta odísť s policajtom, vystúpiť z vozidla,

¹³⁹Policajné právo s vysvetlivkami. Bratislava: IuraEdition, spol. s r. o. Bratislava. 2000.

¹⁴⁰§ 10 písm. d, ods. 2, zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov.

¹⁴¹PETRAŠKO, P. a kol. 2004. Poriadková služba – učebný text pre SOŠ PZ. Košice: Stredná odborná škola PZ Košice, 108 s.

bráni policajtovi založiť jej putá a pod. Pri prekonávaní pasívneho odporu policajt nemôže použiť zbraň, môže použiť iba putá, hmaty a chvaty sebaobrany. Pasívny odpor však niekedy môže prerásť do aktívneho odporu. O aktívny odpor ide vtedy, ak osoba vynakladá fyzickú silu, použije fyzické násilie proti policajtovi, aby mu zabránila vykonať alebo dokončiť služobný zákrok, napríklad pri zakladaní pút nebezpečnému páchatelovi. Ide teda o aktívne použitie fyzickej sily. Ak odpor, resp. fyzické násilie prerastie do útoku proti policajtovi, môže policajt použiť aj iné zákonné donucovacie prostriedky, podľa intenzity kladeného aktívneho odporu a to až po použitie zbrane (hrozba zbraňou, úder zbraňou, varovný výstrel do vzduchu alebo výstrel zo zbrane na páchatela.¹⁴²

Svoj význam pri vykonávaní služobných zákrokov má aj zásada subsidiarity. Podľa tejto zásady je povinný v prvom rade konať povinný subjekt, to je napríklad súkromná bezpečnostná služba, vojenská polícia a pod. Až keď vzhľadom na okolnosti porušovania právneho stavu, ako aj sily a prostriedky povinného subjektu tento nemôže zakročiť, pretože jeho zákrok by bol neúspešný a nevedol by k očakávanému cieľu, zakročí polícia. V zákone o PZ je zásada subsidiarity vyjadrená v ustanovení § 74. Služobný zákrok smerujúci k rozpusteniu zhromaždenia občanov môže byť políciou vykonaný až na základe rozhodnutia príslušného orgánu, v tomto prípade obecného úradu. Bez tohto rozhodnutia môžu polícia vykonať služobný zákrok len vtedy, ak tak ustanovuje iný všeobecne záväzný právny predpis, napr. zákon o práve zhromažďovania.¹⁴³

Veľmi dôležitou zásadou pri vykonávaní služobných zákrokov je zásada primeranosti. Jej význam spočíva v tom, aby policajt pri používaní donucovacích prostriedkov, vrátane zbrane, vykonávaním služobného zákroku spôsobil len primeraný následok, zodpovedajúci závažnosti porušovania alebo ohrozovania chráneného záujmu, tak aby bol síce dosiahnutý cieľ sledovaný zákrokom, ale aby donucovací prostriedok nebol použitý nad nevyhnutnú mieru a nebol ním spôsobený zjavne závažnejší následok než aký konaním páchatela priestupku alebo trestného činu hrozil. Zásada primeranosti sa pri vykonávaní služobných zákrokov a používaní donucovacích prostriedkov prejavuje v troch kritériách, a to: v časovej primeranosti, v primeranosti výberu (voľbe) donucovacieho prostriedku, ako aj v intenzite použitia donucovacieho prostriedku.

Pokiaľ ide o kritérium časovej primeranosti, znamená to, že policajt môže zakročiť a použiť donucovací prostriedok len vtedy, ak nebezpečenstvo porušovania právneho stavu, t. . porušovania zákonom chráneného záujmu bezprostredne hrozí alebo prebieha, trvá. Teda ak sa páchatel chystá spáchať priestupok alebo trestný čin, resp. ohroziť verejný poriadok, alebo ak už začal konať, začal páchať trestný čin alebo priestupok, resp. narušovať verejný poriadok. Policajt v žiadnom prípade nesmie použiť donucovací prostriedok napríklad z dôvodu pomsty, ani z dôvodu prevencie.¹⁴⁴Taktiež nemôže ďalej používať donucovací prostriedok, ak už útok páchatela priestupku alebo trestného činu na záujem chránený zákonom očividne skončil.

Kritérium primeranosti výberu (voľby) donucovacieho prostriedku znamená, že policajt na vykonanie služobného zákroku môže zvoliť len taký donucovací prostriedok, ktorý u dovoľuje použiť zákon o PZ v zmysle § 50 ods. 1, 2 (zásada zákonnosti), použitím ktorého však dosiahne zamýšľaný a očakávaný cieľ služobného zákroku. Adekvátnosť výberu donucovacieho prostriedku by mala zodpovedať povahe narušovania právneho stavu, t. j. stupňu závažnosti konania páchatela a povahe ohrozeného alebo porušovaného zákonom chráneného záujmu.

Napokon kritérium intenzity použitia donucovacieho prostriedku znamená, že policajt môže použiť zvolený donucovací prostriedok len takou intenzitou, aby prinútil páchatela priestupku alebo trestného činu upustiť od ďalšieho protiprávneho konania. Teda aby páchatela

¹⁴²PETRAŠKO, P. a kol. 2004. Tamtiež.

¹⁴³ § 74 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov.

¹⁴⁴PETRAŠKO, P. a kol. 2004. Poriadková služba – učebný text pre SOŠ PZ. Košice: Stredná odborná škola PZ Košice, 108 s.

odradil o zamýšľaného spáchania priestupku alebo trestného činu, alebo ak už páchatel' začal páchať priestupok alebo trestný čin, aby mu zabránil v pokračovaní ich páchania, resp. v ich dokonaní. Porušením kritéria intenzity použitia donucovacieho prostriedku a tým aj zásady primeranosti by napríklad bolo, keby policajt proti osobe použil obušok pri jej verbálnom útoku, resp. pri nadávkach policajtovi a pod.

Neodmysliteľný význam pri vykonávaní služobných zákrokov má tiež zásada rýchlosti a rozhodnosti. V podstate ide o dve zásady. Zásada rýchlosti znamená povinnosť policajta dostaviť sa v čo najkratšom čase na miesto zákroku a vykonať služobný zákrok, resp. iné neodkladné opatrenie na ochranu chráneného záujmu. Je na rozhodnutí policajta, či vzhľadom na vzdialenosť miesta zákroku sa na toto miesto dopraví služobným motorovým vozidlom alebo aj pešo, ak sa napríklad miesto zákroku nachádza blízko služobného útvaru. Pri použití služobného vozidla na miesto zákroku, najmä v hustej premávke, musí policajt dbať na zvýšenú opatrnosť, aby napriek využitiu práva prednostnej jazdy nedošlo k zrážke s iným vozidlom, alebo k zrážke chodca. Zásada rýchlosti samozrejme zahrnuje aj rýchlosť vykonania služobného zákroku a obnovenie verejného poriadku, resp. právneho stavu. Podstatou zásady rozhodnosti je predovšetkým znalosť situácie, správna voľba taktiky služobného zákroku a rozhodnosť pri samotnom vykonaní služobného zákroku. Policajt pri vykonávaní služobného zákroku a použití adekvátneho donucovacieho prostriedku musí prejavovať primeranú energickosť a to jednak pri vyslovenej výzve (v hlasovej intonácii), ako aj pri samotnom primeranom použití donucovacieho prostriedku, najmä v prípade, ak páchatel' ani po vyslovenej výzve neupustil od svojho protiprávneho konania. Dostatočná a adekvátne rozhodnosť pri vystupovaní a vykonávaní zákroku policajtom vzbudzuje rešpekt a osoby, proti ktorej policajt zakročuje, ako aj u verejnosti, pokiaľ na mieste zákroku sa nachádzajú nejaké nezúčastnené osoby. A súčasne z hľadiska psychologického znižuje sebavedomie osoby, proti ktorej policajt zakročuje. Naopak akákoľvek prejavovaná váhavosť a nerozhodnosť policajta pri vykonávaní zákroku zvyšuje sebavedomie u osoby, proti ktorej má policajt zakročiť a môže viesť až k neúspešnému vykonaniu služobného zákroku. Je taktiež kontraproduktívne a nežiaduce, aby pri vykonávaní služobného zákroku policajt „zastal v polovici cesty“, teda aby služobný zákrok nedokončil. Uplatnenie zásady rýchlosti a rozhodnosti má pri služobných zárokoch najmä tento význam:

- zamedzí sa v pokračovaní protiprávneho konania páchatel'a priestupku, resp. trestného činu, prípadne jeho úteku a vzniku ďalších škodám,
- znemožní sa účasť ďalších doposiaľ nezúčastnených osôb na protiprávnom konaní a tým aj možnosť zhoršenia situácie,
- činnosť policajta zanechá dojem profesionality, čo negatívne zapôsobí na sebavedomie páchatel'a, prípadne mienku prítomných osôb,
- svoj význam v takomto prípade zohráva a na úspech služobného zákroku pôsobí aj moment prekvapenia.¹⁴⁵

Dôležitou zásadou pri vykonávaní služobných zákrokov je zásada ostražitosti a bdlosti. Táto zásada znamená, že policajt pri vykonávaní služobného zákroku musí dbať na to, aby sa sám nevystavil nebezpečenstvu útoku. Platí pravidlo, že policajt pokiaľ sa nepresvedčí, že osoba s ktorou je v kontakte, resp. proti ktorej mieni zakročiť nie je ozbrojená, musí ju považovať za ozbrojenú. Musí neustále sledovať osobu s ktorou jedná alebo proti ktorej zakročuje. Musí sledovať výraz jej tváre, musí mať v zornom poli jej horné a dolné končatiny a byť pripravený prekaziť prípadne jeho fyzické napadnutie. Z tohto dôvodu musí od osoby udržiavať dostatočnú vzdialenosť, t. j. asi 1,5 metra, je to praxou overená vzdialenosť, pri dodržaní ktorej policajt súčasne môže pozorovať výraz tváre osoby, ako aj jej končatiny a súčasne stačí vykryť prípadný fyzický útok osoby. Pokiaľ policajt zakročuje proti osobe v čase

¹⁴⁵PETRAŠKO, P. a kol. 2004. Tamtiež. 71 s.

zníženej viditeľnosti alebo za tmy, svieti osobe baterkou do tváre. Týmto spôsobom môže jednak veľmi dobre pozorovať výraz tváre osoby a súčasne ju oslepuje, čím jej znemožňuje alebo podstatne sťažuje prípadný fyzický útok. Je veľmi netaktické, ak proti osobe zakročuje iba jeden policajt. Naopak, je správne ak aj proti jednej osobe zakročujú aspoň dvaja policajti. Pritom jeden z nich komunikuje z osobou, napr. zisťuje jej totožnosť a pod. a druhý policajt svojho kolegu zaist'uje. Stoji bokom alebo za chrbtom osoby, s ktorou jeho kolega komunikuje. Je veľmi dobré, ak policajt, resp. policajná hliadka používa v službe služobného psa. Služobný pes jednak vzbudzuje u kontrolovanej osoby prirodzený rešpekt, a čo je dôležité, oveľa bedlivejšie dokáže pozorovať osobu a reagovať na jej pohyb a vďaka svojmu čuchu dokáže zacítiť chemickú reakciu človeka, ktorý sa chystá zaútočiť.

Poslednou zásadou taktiky služobných zákrokov je zásada slušnosti a taktnosti. Táto zásada vyplýva z ustanovenia § 8 zákona o PZ. Zakročujúci policajt nesie byť brutálny, hrubý, nesmie osobu proti ktorej zakročuje zosmiešňovať, znižovať jej dôstojnosť, ani ju šikanovať. V prípadoch drobného narušenia verejného poriadku je správne, ak zakročujúci policajt snaží osobu pochopiť a dá jej to najavo. Osoba však nesmie pokračovať v narušovaní verejného poriadku. Dôležitý je tiež spôsob jednania policajta a jeho taktnosť a vhodne volená komunikácia. Je tiež vhodné, že policajt osobu príliš nemoralizuje, ani jej neukladá blokovú pokutu pred rodinnými príbuznými. Napríklad je vhodné, aby policajt vyzval vodiča, ktorý spáchal dopravný priestupok, aby vystúpil z vozidla a aby mu stranou od manželky a detí oznámil, akého priestupku sa dopustil a potom mu uložil blokovú pokutu. Väčšina osôb takýto postup policajta v jednaní ocení.¹⁴⁶

Literatúra

MAŇÁK, A. a kol. 1998. Učebné texty pre prípravu na skúšku odbornej spôsobilosti podľa zákona č. 379/1997 Z. z. o súkromných bezpečnostných službách (tretie vydanie). Bratislava: Ralen plus, s. r. o. ,

Policajné právo s vysvetlivkami. Bratislava: IuraEdition, spol. s r. o. Bratislava. 2000.

PETRAŠKO, P. a kol. 2004. Poriadková služba – učebný text pre SOŠ PZ. Košice: Stredná odborná škola PZ Košice.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti) v znení neskorších predpisov.

Keywords: Tactics of service action, purpose of service actions, object, content of service actions, tactical principles of service actions.

Summary: In his contribution, the author describes the concepts of "services tactics", as well as the concepts of the service actions, the subject of the service actions, the content of the service actions that the definition contains. The contribution further details the characteristics of the individual tactical principles that make the success of the service actions.

doc. JUDr. Antonín Nesvadba, PhD.

Katedra verejnoprávnych vied

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

antonin.nesvadba@minv.sk

¹⁴⁶§ 8 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z. v znení neskorších právnych prepisov.

Požiadavka použitia cudzieho jazyka pri služobných zákrokoch¹⁴⁷

Anotácia: Príspevok sa zaoberá potenciálom využitia moderných technológií na spracovanie konceptu cudzojazyčného vzdelávania príslušníkov Policajného zboru, u ktorých je v zmysle ich výkonu služobnej činnosti explicitná potreba jazykovej vybavenosti pri vykonávaní služobných zákrokov u cudzincov. Tento vzdelávací koncept je formovaný v súlade s Bolonským procesom a Európskym kvalifikačným rámcom pre celoživotné vzdelávanie.

Kľúčové slová: cudzinec, služobný zákrok, jazyk, e-learning

Úvod

Počet cudzincov, ktorí pracujú na území Slovenskej republiky postupne narastá. Súvisí to najmä s dopytom po zamestnaní, ktorý je do značnej miery ovplyvnený hospodárskym dňaním v krajine. V roku 2014 oficiálne pracovalo na Slovensku 20 111 cudzincov, z čoho bolo 4 912 žien. Pre porovnanie už k augustu 2015 počet cudzincov s evidovanými informačnými kartami na území SR (občania EÚ/ EHP) bol 17 399. Najviac ich bolo z Rumunska, Poľska, Česka a Maďarska. Počet príslušníkov tretích krajín s platným povolením na zamestnanie bol k tomu istému dátumu 2793. Najviac ich bolo z Ukrajiny, Kórejskej republiky a Srbska¹⁴⁸. Podľa policajných štatistík sa v roku 2017 na Slovensku legálne zdržiavalo viac ako 50 000 občanov tretích krajín (štátov mimo Európskej únie). Medzi nimi dominovali hlavne Ukrajinci a Srbi¹⁴⁹. Podľa štatistického úradu Slovenskej republiky v roku 2017 získala Slovenská republika zahraničnou migráciou 3 722 osôb (prist'ahovalo sa 7 188 a vyst'ahovalo sa 3 466 osôb). K júnu 2018 získala Slovenská republika zahraničnou migráciou 853 osôb (prist'ahovalo sa 1 679 a vyst'ahovalo sa 826 osôb)¹⁵⁰. Medzi popredné krajiny patrí Egypt, Líbya, Čína, Izrael, Kórejská republika, Spojené arabské emiráty, Bulharsko, Česko, Chorvátsko, Maďarsko, Rumunsko, Srbsko, Ukrajina. Polícia nevykazuje štatistiky služobných zákrokov vykonávaných voči cudzincom, no pri vyššie uvedených číslach je zrejmé, že aj cudzinci patria do okruhu osôb, voči ktorým sú služobné zákroky vykonávané. V tomto kontexte sa jedná tak o cudzincov pracujúcich v Slovenskej republike, cudzincov – turistov, cudzincov – účastníkov verejných, športových a kultúrnych podujatí či cudzincov umiestených v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov. Je treba poznamenať, že samotná schopnosť príslušníkov polície porozumieť cudzincov však nestačí. V niektorých prípadoch sa žiada, aby policajt ovládal tú správnu slovnú zásobu pre konkrétnu situáciu. Policajti musia často pracovať pod tlakom a preto musia byť jazykovo prispôsobiví a iniciatívni.

¹⁴⁷ Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 „Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska“.

¹⁴⁸ www.teraz.sk: *K augustu tohto roka bolo na Slovensku oficiálne zamestnaných viac ako 20 tisíc cudzích štátnych príslušníkov*, online, [cit. 04.11.2018], dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/ekonomika/tablettv-cudzinci-pracujuci-na-slovensku/159992-clanok.html>

¹⁴⁹ web.noviny.sk: *Počet pracujúcich cudzincov na Slovensku stúpa, policajti dohliadajú na zákonnosť ich pobytu*, online, [cit. 04.11.2018], dostupné na internete: <http://www.nextfuture.sk/agenturne-spravy/pocet-pracujucich-cudzincov-na-slovensku-stupa-policajti-dohliadaju-na-zakonnost-ich-pobytu/>

¹⁵⁰ Štatistický úrad Slovenskej republiky: <https://slovak.statistics.sk>

Právny rámec vykonávania služobných zákrokov v kontexte služobných zákrokov voči cudzincom

Pre účely tohto príspevku sa zameriame na tri interné predpisy Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a to Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 137/2015 o poriadkových jednotkách Policajného zboru, Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 83/2011 o vykonávaní eskorty osoby a Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o antikonfliktnom tíme Policajného zboru.

Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 137/2015 o poriadkových jednotkách Policajného zboru ustanovuje zriadenie, vytvorenie, nasadenie a pôsobenie poriadkovej jednotky Policajného zboru. Poriadková jednotka vykonáva služobné zákroky pod jednotným velením a plní ostatnú služobnú činnosť, najmä za účelom ochrany života, zdravia a majetku, zabezpečovanie verejného poriadku a obnovy verejného poriadku najmä pri zhromaždeniach, športových podujatiach a verejných kultúrnych podujatiach, ak bol závažným spôsobom narušený¹⁵¹. Čl. 2 písm. c) nariadenia definuje obmedzenie osobnej slobody ako zatknutie, zadržanie a obmedzenie osobnej slobody podozrivej osoby, predvedenie osoby a zaistenie osoby. Činnosť policajtov poriadkovej jednotky je rozsiahla, v zmysle čl. 8 nariadenia sú policajti povinní

- vykonávať služobné zákroky na zabránenie protiprávneho konania alebo obmedzenie osobnej slobody tých osôb, ktoré sa ho dopúšťajú,
- eskortovať osoby, ktoré sa dopustili protiprávneho konania na vopred určené miesto,
- zabezpečovať stráženie osôb, ktoré majú byť eskortované,
- vyhľadávať a označovať páchatel'ov protiprávneho konania a zisťujú informácie v mieste nasadenia poriadkovej jednotky,
- zabezpečovať prostredníctvom audiovizuálnej techniky dokumentovanie priebehu nasadenia poriadkovej jednotky, predovšetkým narušiteľ'ov verejného poriadku, páchania protiprávneho konania, ako i rozkazov, pokynov, výziev veliteľ'a a činnosti poriadkovej jednotky pred, v priebehu a po ukončení služobného zákroku alebo ostatnej služobnej činnosti,
- zabezpečovať obsluhu služobných cestných vozidiel počas nasadenia poriadkovej jednotky, prípadne strážiť pridelené dopravné prostriedky počas nasadenia poriadkovej jednotky,
- zabezpečovať poskytnutie prvej pomoci,
- plniť ďalšie úlohy podľa rozhodnutia veliteľ'a poriadkovej jednotky alebo zástupcu veliteľ'a poriadkovej jednotky.

Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 83/2011 o vykonávaní eskorty osoby v zásade upravuje základné podmienky vykonávania eskorty osoby, špecifiká vybraných druhov eskorty, spôsoby a osobitosti vykonávania eskorty.¹⁵² Eskortou sa rozumie ozbrojený sprievod osoby policajtmí na území Slovenskej republiky a neozbrojený sprievod tejto osoby policajtmí na území iného štátu. V zmysle čl. 3 nariadenia sa eskorta vykonáva ak je osoba

- predvádzaná,
- zaistená,
- zadržaná,
- v procesnom postavení svedka, ktorej osobná sloboda bola obmedzená na základe uznesenia súdu,

¹⁵¹ Čl. 1, ods. 2 Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 137/2015 o poriadkových jednotkách Policajného zboru

¹⁵² Čl. 1 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 83/2011 o vykonávaní eskorty

- zatknutá na základe príkazu na zatknutie, medzinárodného zatýkacieho rozkazu alebo európskeho zatýkacieho rozkazu,
- dodávaná do výkonu väzby,
- vo výkone väzby, ak si to vyžaduje vykonanie úkonov v trestnom konaní,
- dodávaná do výkonu trestu odňatia slobody,
- vo výkone trestu, ak si to vyžaduje vykonanie úkonov v trestnom konaní.

Podľa osobitného predpisu alebo medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, sa eskorta vykoná aj vtedy, ak je osoba

- vyžiadaná z cudziny podľa osobitných predpisov na trestné stíhanie, výkon trestu, výkon ochranného opatrenia alebo iné konanie,
- vydávaná do cudziny podľa osobitných predpisov na trestné stíhanie, výkon trestu, výkon ochranného opatrenia alebo iné konanie,
- prevážaná územím Slovenskej republiky podľa osobitných predpisov na účely trestného stíhania, výkonu trestu alebo výkonu ochranného opatrenia v cudzine na základe žiadosti,
- cudzincom, ktorý má byť vyhostený, odovzdaný alebo prevezený podľa osobitných predpisov.

Požiadavka použitia cudzieho jazyka je žiaduca práve pri eskorte osoby ak sa jedná o štátneho príslušníka inej krajiny. Napríklad v zmysle toho nariadenia (čl. 7) sa eskorta začína prevzatím eskortovanej osoby veliteľom eskorty alebo oznámením eskortovanej osobe o vykonaní eskorty. Veliteľ eskorty oznámi pri začatí eskorty eskortovanej osobe dôvod vykonania eskorty a zabezpečí odňatie zbrane podľa osobitného predpisu. Bod 3 čl. 7 síce stanovuje, že oznámenie môže byť vykonané aj dodatočne, ale len v prípade, ak vec neznesie odklad a veliteľ eskorty alebo ním poverený policajt vykonávajúci eskortu nedokáže vykonať oznámenie v jazyku, ktorému eskortovaná osoba rozumie; v takomto prípade zabezpečí oznámenie ihneď ako to okolnosti dovoľia prostredníctvom tlmočníka.

Počas konania verejných, kultúrnych a športových podujatí dochádza k páchaniu trestnej činnosti a priestupkov. Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o antikonfliktnom tíme Policajného zboru ustanovuje zriadenie, pôsobnosť, úlohy výstroj a výzbroj antikonfliktného tímu Policajného zboru. Čl. 2 nariadenia definuje antikonfliktný tím ako skupinu zloženú z členov a koordinátorov, ktorí sú určení z príslušníkov Policajného zboru príslušného krajského riaditeľstva Policajného zboru a vyškolení k plneniu úloh počas bezpečnostného opatrenia za účelom predchádzania protiprávnemu konaniu prostredníctvom komunikácie. Za týmto účelom koordinátor a člen

- vysvetľuje účastníkovi podujatia alebo nezúčastnenej osobe zmysel a účel bezpečnostného opatrenia a usmerňuje ich správanie v súlade s právnymi predpismi,
- efektívnou komunikáciou bez používania policajnej terminológie s účastníkom podujatia alebo nezúčastnenou osobou predchádza agresívnemu konaniu a vzájomným konfliktom¹⁵³.

Analýza otvorených zdrojov

V poslednom období badať v médiách rozšírenú negatívnu reklamu na príslušníkov polície v súvislosti s jazykovými nedostatkami. Často krát sa dočítame, že policajti nevedia žiaden cudzí jazyk a ak nejaký jazyk ovládajú, tak vedia povedať iba pár slov pričom majú problém s porozumením. Jedna vec je medializovaná neznalosť cudzieho jazyka u príslušníkov polície pre profesijné účely (nielen znalosť všeobecného ale samozrejme aj odborného jazyka), ktorá

¹⁵³ Čl. 4 ods. 2 písm. a), b) Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o antikonfliktnom tíme Policajného zboru

ale nie je nevyhnutnou podmienkou prijatia do tejto policajného zboru, druhá (neprijateľná) je skutočnosť, že mnohí pracovnícmi médií pri tvorení textov mediálnych prejavov majú tendenciu prihovárať sa svojim percipientom nie príliš fakticky, vecne a presne. Naopak, ich témy sú často krát spracované na báze emocionality, bulvárnosti a zábavy. Na otázku prečo novinári používajú skôr negatívne ako pozitívne vyjadrenia O. Škvareninová¹⁵⁴ tvrdí, že človek by mal negatívne slová voliť veľmi opatrne a keď ich musí použiť, tak až po slovách s pozitívnym nábojom. Na druhej strane výskumy tvrdia, že ľudia si najskôr zapamätajú negatívne a šokujúce veci. Možno aj preto sa médiá sústreďujú viac na negatívne, stresujúce, šokujúce fakty. Takéto príklady v súčasnosti nachádzame takmer denne tak v printových, ako i v elektronických médiách a polícia nie je v tejto oblasti žiadnou výnimkou. V roku 2015 bol v médiách pertraktovaný prípad z útvaru policajného zaistenia pre cudzincov v Medved'ove, keď zásah desiatok policajtov bez riadne zrozumiteľnej výzvy, ktorého následkom bolo viacero zranených cudzincov, nemožno podľa Kancelárie verejného ochrancu práv považovať za nevyhnutný a primeraný. Kancelária verejného ochrancu práv vytkla zariadeniu v Medved'ove viaceré nedostatky, medzi najzávažnejšie patrí nedostatočné zabezpečenie služieb tlmočníka pri zásahu. „Ja hodnotím ako veľmi negatívne to, že takéto zariadenie nie je pripravené na kvalifikovanú komunikáciu s cudzincami,“ uviedla ombudsmanka Jana Dubovcová¹⁵⁵. Podľa zistení Kancelárie verejného ochrancu práv tlmočnicke služby pri zákroku poskytoval jeden z cudzincov, boli však nedostatočné. Podľa informácií poskytnutých Kanceláriou verejného ochrancu práv dňa 3. septembra 2015 si 45 cudzincov v jedálni Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov v Medved'ove odmietlo prevziať raňajky a začali skandovať "Deport" a "Freedom". K nim sa potom pridalo 50 cudzincov na druhom poschodí. Zasiahla polícia, ktorá ich podľa cudzincov bila. Strážcovia zákona tvrdia, že pri osobných prehliadkach našli u cudzincov drobné kovové predmety spôsobilé na útok proti telu a boli riadne vyzývaní na upustenie od protiprávneho konania.

Nasledujúca analýza otvorených zdrojov bola zameraná na vnímanie resp. rozšírenú negatívnu reklamu na zahraničných fanúšikov v súvislosti s ich nepriaznivými prejavmi počas futbalových zápasov, kde sú často krát služobné zákroky policajtov sprevádzané aj verbálnymi prejavmi v cudzom jazyku, aby vyzvali účastníkov takéhoto športového podujatia, aby upustili od protiprávneho konania. Načrtnime pár príkladov, ktoré sa bezprostredne dotýkajú zásahov polície voči cudzincom – futbalovým „fanúšikom“.

V roku 2012 cas.sk priniesol článok s názvom „Po brutálnych bitkách vo Varšave ostalo 24 zranených cudzincov“¹⁵⁶. Portál informoval o násilnostiach medzi fanúšikmi, Poliakmi a Rusmi s tým, že polícia oznámila, že zadržala vyše 180 chuligánov a incident si vyžiadal 24 zranených cudzincov. Násilnosti mal odštartovať útok maskovaných poľských extrémistov na pochod ruských fanúšikov, ktorí pri príležitosti Dňa nezávislosti smerovali sformovane k štadiónu. Reportér agentúry AP bol svedkom, ako Poliaci na Rusov zaútočili, tí odpovedali násilím a došlo k bitke niekoľkých desiatok fanúšikov. Násilnosti pokračovali neďaleko štadióna na moste cez rieku Visla, kde sa strhla krvavá bitka a výtržníci zahádzali policajtov kameňmi, fľašami a svetlicami. Bezpečnostní príslušníci tak museli použiť na rozohnanie davu slzotvorný plyn, gumové projektily i vodné delá. Spokojnosť s utorkovým policajným zásahom pri zrážkach medzi futbalovými pseudofanúšikmi v uliciach Varšavy vyjadril v stredu poľský minister vnútra Jacek Cichocki. Podľa neho bolo pri násilnostiach nasadených 5600

¹⁵⁴ŠKVARENINOVÁ, O. (2014) *Médiá sú nositeľmi jazyka*, online, cit.[09.10.2017], dostupné na internete: <http://www.olgaskvareninova.sk/media-su-nositelmi-jazyka.html>

¹⁵⁵www.teraz.sk: J. DUBOVCOVÁ: Zásah polície v Medved'ove nemožno považovať za primeraný, online, cit. [09.11.2017], dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/video/dubovcova-zasah-policie-medvedovo/157742-clanok.html>

¹⁵⁶<https://www.cas.sk/clanok/225786/po-brutalnych-bitkach-vo-varsave-ostalo-24-zranenych-cudzincov/> (13.06.2012)

príslušníkov policajného zboru, vrátane 2000 v preventívnych útvaroch. Aj predseda poľskej vlády Donald Tusk konštatoval, že sa polícii podarilo naplniť dve hlavné úlohy - zabrániť eskalácii násilností a napriek dôraznosti a dôslednosti zásahu nedopustiť brutalitu. Dodal, že úlohou hostiteľskej krajiny je zabezpečiť pohodlie a bezpečnosť všetkých návštevníkov. Zaujímavá bola iniciatíva poľských futbalových fanúšikov, ktorí prostredníctvom internetu zverejnili ospravedlnenie ruským návštevníkom v anglickom jazyku.

V roku 2008 profutbal.sk prispel k tejto téme článkom s názvom „*Sedem zranených policajtov, niekoľko poľských fanúšikov a podozrenie z útoku na verejného činiteľa a výtržníctva, aj taká je bilancia stredajšieho zápasu medzi Slovenskom a Poľskom*“¹⁵⁷. Išlo o kvalifikačný zápas o postup na majstrovstvá sveta 2010 do JAR. Podľa zverejnených informácií bola situácia v meste počas dňa a pred stretnutím pomerne pokojná, no tesne pred zápasom si Poliaci prehodili cez plot batoh s predmetmi, ktoré boli na štadióne zakázané. Policajtom ich odmietli odovzdať a následne na nich začali hádzať zábavnú pyrotechniku, kamene, dokonca na nich fyzicky zaútočili. Pri útoku sa zranilo sedem policajtov, z toho štyroch museli ošetriť v nemocnici. Agresívnych fanúšikov vyvedli zo štadióna. Z útoku na verejného činiteľa bolo podozrivých 11 poľských fanúšikov vo veku 21 až 38 rokov. Po tomto incidente začal dav v sektore C ničiť zariadenie, ktoré hádzali na zasahujúcich policajtov. Pri zásahu boli okrem policajtov zranení aj Poliaci, a to po použití donucovacích prostriedkov, zranili sa však aj pri bitkách medzi sebou a v tlačeniach. O bezpečnosť sa staralo vyše sedemsto príslušníkov z radov poriadkovej, dopravnej a kriminálnej polície.

V roku 2010 webnoviny.sk uverejnil článok „*Polícia v Bratislave krotila srbských fanúšikov*“¹⁵⁸, ktorý informoval verejnosť o tom, ako museli policajti v hlavnom meste krotiť horkokrvných fanúšikov CrvanejZvezdy Belehrad. Bol to zápas 3. predkola Európskej ligy UEFA s bratislavským Slovanom, na ktorý prišlo zhruba 300 až 400 srbských fanúšikov. Tí sa v noci zhromaždili na Hviezdoslavovom námestí pred Slovenským národným divadlom. Policajné hliadky na obnovu verejného poriadku použili potrebné sily a prostriedky. Nadránom riešili incident pred jedným z hotelov na Vajanského nábřeží, kde sa bili traja muži. Išlo o 20-ročného Chorváta, 24-ročného Srba a 35-ročného Banskobystričana. Slováka cudzinci údajne násilím odviekli z Bielej ulice. Policajti preverovali aj incident nahlásený na linku 158. Dvaja útočníci napadli skupinu asi desiatich osôb teleskopickými kovovými tyčami. Futbalový duel bol označený za vysoko rizikový vzhľadom na problematické správanie sa fanúšikov CrvanejZvezdy nielen na štadióne, ale aj v uliciach. Polícia prijala potrebné bezpečnostné opatrenia a vyčlenila potrebné sily a prostriedky, ktorými prípadné narušenie verejného poriadku eliminuje.

E-learningová platforma ako potenciál pre cudzí jazyk v kontexte služobných zákrokov

Dnes už nikto nepochybuje o potrebe integrovať moderné digitálne technológie do vzdelávacieho procesu, ktorý tak upúšťa od tradičných postupov výučby za účelom dosiahnutia čo najvyššej účinnosti a atraktívnosti pre užívateľa. Virtuálne prostredie poskytuje možnosť vypracovať jedinečnú metódu, ktorá by s pomocou nových technológií bola prakticky ušitá na mieru pre každého študenta. Moderné komunikačné prostriedky môžu zabezpečiť priamy prenos informácií a vedomostí, sprístupniť cudzojazyčnú výučbu, obohatiť jej štruktúru, podporiť uplatňovanie princípu názornosti a primeranosti vo výučbe jazykov. Ide aj o uplatňovanie Komenského zásady „učenia hrou“, keďže počítač povzbudzuje kladnú motiváciu učiaceho sa, podporuje jeho aktívny prístup poskytnutím príležitosti na interakciu a riadenie vlastného učenia sa. Mimoriadny status v tomto zmysle získali informačno-

¹⁵⁷<https://profutbal.sk/clanok/65238-po-zapase-s-polskom-zranenych-7-policajtov-a-niekolko-fans> (16.10. 2008)

¹⁵⁸<https://www.webnoviny.sk/policia-v-bratislave-krotila-srbskych-fanusikov/> (05. 08. 2010)

komunikačné technológie, ktoré sú v čoraz väčšej miere implementované vo vzdelávaní. Moderným a inovatívnym sa stáva písmeno E, a to vo forme elektronického vzdelávania, keďže sa zvyšuje objem informácií, ktoré človek musí v bežnom živote vnímať a prijímať. Uplatňuje sa celé spektrum IKT, rozvíjajú sa multimediálne aplikácie, čoho výsledkom je rad rôznych programových produktov. Treba poznamenať, že implementácia elektronického vzdelávania v rámci výučby cudzích jazykov je o niečo pomalšia v porovnaní s e-learningovými kurzami zameranými na technické či prírodné vedy. Mnohí učitelia tento trend ale podporujú, keďže sa otvára okruh záujemcov o štúdium jazykov, ktorého atraktivnosť – v porovnaní s tradičným spôsobom – spočíva v interakcii zvuku, pohybu, obrazu a textu¹⁵⁹.

Rastúci podiel elektronických médií na vzdelávaní teda vedie k jeho označeniu *e-learning*. V kontexte kontinuálneho vzdelávania ide o často skloňované slovo, keď ako flexibilný model vzdelávania podáva relevantné a aktuálne informácie interaktívnou formou. Pojmový aparát však v oblasti e-learningu nie je ustálený, už niekoľko rokov je v štádiu koncepcie. V anglickom jazyku je označovaný ako WBL – web based learning (učenie sa prostredníctvom webu), IL - internet learning (učenie sa prostredníctvom internetu), WBI - web based instruction (vyučovanie prostredníctvom webu), CBT - computer based training (vzdelávanie prostredníctvom počítača), CBI - computer based instruction (vyučovanie prostredníctvom počítača), CAL - computer assisted learning (učenie podporované počítačom), CAI - computer assisted instruction (vyučovanie podporované počítačom) či e-distance learning (e-dištančné vzdelávanie), blended learning (zmiešané vzdelávanie), virtual university (virtuálna univerzita) a pod. Aj jednotliví autori uvádzajú jeho rôzne definície. Zaužívaný pojem e-learning prekladá Š. Švec¹⁶⁰ ako elektronické učenie sa prostredníctvom intranetu a internetu. E. Malá¹⁶¹ chápe takéto vyučovanie ako „vzdelávanie založené na komunikácii zúčastnených osôb prostredníctvom počítačových sietí a satelitného vysielania, kde sú účastníci vyučovacieho procesu technicky navzájom prepojení, t. j. sú on-line“. J. Zlámal¹⁶² ho definuje z hľadiska filozofie výchovy a výučby a v jeho ponímaní ide o „implementáciu metódy participácia versus prezentácia, kde sa učiteľ stáva skúseným a spoľahlivým poradcom študenta, slúži ako obsahový konzultant, integračný činiteľ kontextu“. M. Holická¹⁶³ konkrétne uvádza, že „vzdelávanie prebieha pomocou internetu, intranetu, audio/videokonferencií, on-line chatu, CD-ROM a iných audiovizuálnych prostriedkov a elektronických médií“. Podľa J. Fila je pojem e-learning „termín, ktorý pochádza z anglického slova electronic learning, čo sa v slovenskom jazyku prekladá ako elektronické vzdelávanie alebo elektronické učenie sa, odtiaľ skratka e-learning“.¹⁶⁴ Z. Rózsa sa stotožňuje s definíciou termínu e-learning ako multimediálnou podporou vzdelávacieho procesu spojenou s modernými informačno-komunikačnými technológiami. E-learning môžeme teda definovať ako interaktívne multimediálne vzdelávanie, ktoré využíva IKT a siete na realizáciu a podporu vzdelávania¹⁶⁵.

¹⁵⁹ NOVÁKOVÁ, I. 2015. *E-learning a jeho aplikácia v odbornom jazykovom vzdelávaní pre vybrané policajné služby*. Akadémia PZ v Bratislave 2015, s. 30-32

¹⁶⁰ ŠVEC, Š. 2008. *Anglicko-slovenský lexikón pedagogiky a andragogiky*. Bratislava: Iris, 2008. s. 101

¹⁶¹ MALÁ, E. 2003. *E-learning ako nová forma výučby cudzích jazykov*. In: *Technológia vzdelávania*. 2003, roč. XI, č. 10, s. 2 - 3

¹⁶² ZLÁMAL, J. 2007. *E-learning v projekte distančného vzdelávania ve Střední Policejní škole Ministerstva Vnitřní v Praze*. In: *Technológia vzdelávania*. 2007, roč. XV, č. 1, s. 2 - 3

¹⁶³ HOLICKÁ, M. 2006. *E-learning – interaktívna multimediálna forma vzdelávania*. In: *Vzdelávanie dospelých*. 2006, roč. XI, č. 2, s. 52 - 54. ISSN 1335 2350.

¹⁶⁴ FILO, J. 2008. *IKT v cudzójazyčnom vzdelávaní*. In: POKRIVČÁKOVÁ, S. a kol. 2008. *Inovácie a trendy vo vyučovaní cudzích jazykov u žiakov mladšieho školského veku*. [online]. Nitra: PF UKF v Nitre. S. 154. [cit. 2014-09-02]. Dostupné na internete: <<http://www.klis.pf.ukf.sk/dokumenty/Publikacie/Inovacie%20a%20trendy%20vo%20vyucovaní%20cudzíeho%20jazyka%20u%20žiakov%20mladsieho%20školskeho%20veku.pdf>>.

¹⁶⁵ RÓZSA, Z. 2013. *E-learning* [online]. [cit. 2015-05-17]. Dostupné na internete: <<http://www.online-edu.eu/mod/resource/view.php?id=26>>.

Katedra jazykov Akadémie PZ realizovala v rokoch 2011-2016 medzinárodnú vedeckovýskumnú úlohu pod názvom *Jazykové moduly pre vybrané služby Policajného zboru* (VÝSK. 165), ktorej cieľom bolo rozšírenie diapazónu metód používaných v rámci celoživotného cudzojazyčného vzdelávania (odborný anglický a nemecký jazyk) policajtov v praxi, ako aj študentov vybraných policajných škôl, zdokonalenie odborných jazykových zručností a celkové zvyšovanie úrovne cudzojazyčnej komunikatívnej kompetencie. Vedeckovýskumná úloha sa sústredila na tieto vybrané služby PZ: dopravná polícia, hraničná a cudzinecká polícia, krízový manažment, poriadková polícia, trestné právo a vyšetrovanie.

V kontexte vykonávania služobných zákrokov uvedieme ako príklad e-learningový modul pre poriadkovú políciu. Vypracovanie tohto e-modulu si vyžiadalo participáciu odborníkov z viacerých oblastí. Pracovná skupina pre oblasť poriadkovej polície pozostávala zo 14 členov - metodikov a vyučujúcich anglického jazyka z Akadémie PZ, Strednej odbornej školy PZ v Bratislave, Vyššej policajnej školy a Strednej policajnej školy Ministerstva vnútra Českej republiky, rodeného hovoriaceho z Veľkej Británie a zo Spojených štátov amerických, IT experta, príslušníkov Odboru poriadkovej polície Prezídia PZ. Samotné vypracovanie e-modulu po vykonaní analýzy potrieb prebiehalo v nasledujúcich etapách: rešerš a zbieranie odborného materiálu v slovenskom jazyku, triedenie, upravovanie, overovanie relevantnosti odbornej slovnej zásoby a fráz, prekladanie do anglického jazyka, jazyková korektúra rodeným hovoriacim, spracovanie odborných textov a audiodialógov, vypracovanie interaktívnych cvičení pomocou softwaru Hot Potatoes, vytvorenie audionahrávok, pilotovanie, zapracovanie pripomienok a odporúčaní, selekcia fotodokumentácie, realizácia finálnej webovej stránky. Východiskovým jazykom bol slovenský jazyk, aby študijný materiál reflektoval potreby slovenskej polície. Jednotlivé lexikálne jednotky a frázy bolo nutné pretriediť na základe stanovenej jazykovej úrovne, overiť ich presnosť a relevantnosť. Cieľom pracovnej skupiny bolo ponúknuť autentický materiál so zmysluplnými textami a dialógmi, preto boli mnohé texty „šité na mieru“ pre slovenských policajtov, zohľadňujúc ich potreby a stanovenú úroveň.

Hlavná stránka e-modulu (Obrázok 1) je informačným panelom, na ktorý sa používateľ dostane po jeho otvorení. Na zjednodušenie orientácie pri práci s e-modulom si môžu používatelia preštudovať inštrukcie. Tieto sa vyrolujú automaticky ako úvod k e-modulu, prípadne ich používateľ môže nájsť v ponuke hlavného menu.

The image shows two panels of an e-learning module interface. The left panel is the main page, featuring logos at the top and the title 'Poriadková polícia - anglický jazyk'. Below the title, there is a box with the text 'Medzinárodná vedeckovýskumná úloha JAZYKOVÉ MODULY PRE VYBRANÉ SLUŽBY POLICAJNÉHO ZBORU'. The right panel is the 'Instrukcie' (Instructions) page, which has a navigation menu with options like 'Instrukcie', 'Biot Police', 'Cases', 'Criminal Activity', 'Legal Proceedings', and 'Slovník'. The main text on this page explains the module's purpose and provides a list of topics: 'Riot Police', 'Criminal Activity', 'Case Solving', and 'Legal Proceedings'. It also mentions that the module is interactive and self-study material, and provides a list of topics for each lesson.

Obrázok 1 Hlavná stránka modulu, Inštrukcie

Modul Anglický jazyk – Poriadková polícia ponúka štyri lekcie z oblasti výkonu činnosti poriadkovej polície: *Riot Police*, *CriminalActivity*, *CaseSolving*, *LegalProceedings*. Všetky lekcie majú jednotnú štruktúru: slovná zásoba, frázy (modelové vety), čítanie s porozumením, cvičenia. Lekcie obsahujú dovedna 31 odborných textov, 14 audionahrávok, 594 odborných výrazov a 255 odborných fráz, ktorých znalosť si používatelia môžu zafixovať a overiť prostredníctvom 106 interaktívnych cvičení.

The image shows two screenshots of the module's interface. The left screenshot is titled 'Poriadková polícia -- Riot Police -- Úvod' and features a navigation menu with tabs for 'Inštrukcie', 'Riot Police', 'Cases', 'Criminal Activity', 'Legal Proceedings', 'Slovník', and 'Kontakt'. Below the menu, there is a section for 'Riot Police - Poriadková Polícia' with a list of exercises and a sidebar with icons for 'Úvod', 'Slovná zásoba', 'Modelové vety', 'Čítanie s porozumením', and 'Cvičenia'. The right screenshot is titled 'Poriadková polícia -- Cases -- Slovná zásoba' and shows a similar navigation menu. It includes a search bar, a dropdown menu for 'Zobraz: 10 záznamov', and a table of vocabulary items with columns for 'slovensky' and 'anglicky'. The table lists terms like 'cestná policajná hládka', 'chytíť', 'domovú prehliadku', etc. At the bottom, there are navigation buttons for 'Predchádzajúca' and 'Nasledujúca'.

Obrázok 2 Štruktúra lekcie, Ukážka slovnej zásoby

Odborná slovná zásoba aj modelové vety sú prezentované v abecednom poradí, východiskovým jazykom je slovenčina (s prekladom do AJ). Správnu výslovnosť každej lexikálnej jednotky a modelových viet si možno vypočúť po kliknutí na ikonu „prehrať“. V pravom rohu obrazovky je k dispozícii okno na rýchle vyhľadanie slovenského alebo anglického výrazu. Nad oknom funkcie rýchleho vyhľadávania je umiestnená ikona „tlačíť“ (Obrázok 2). Umožňuje používateľovi pracovať s glosárom odbornej slovnej zásoby a modelových viet v tlačenej podobe. Odborná slovná zásoba a modelové vety sú ďalej precvičované v sekcii čítanie s porozumením a cvičenia. Texty spracované v module obsahujú terminologicky presné zaužívané výrazy, ktoré sú jazykovo a stylisticky správne. Poukazujú na špecifiká odborných lexikálnych prostriedkov, ktoré sú prezentované v zmysluplnom autentickom kontexte. Zahŕňajú problematiku, ktorá vychádza z každodenných reálnych situácií príslušníkov poriadkovej polície. Výhodou zostavených cvičení je ich interaktívny charakter, čo dáva priestor na činnostné učenie sa. Všetky cvičenia sú spracované na základe

The image shows two screenshots of the 'Criminal Activity' exercise page. The left screenshot is titled 'Poriadková polícia -- Criminal Activity -- Cvičenia' and features a navigation menu with tabs for 'Inštrukcie', 'Riot Police', 'Cases', 'Criminal Activity', 'Legal Proceedings', 'Slovník', and 'Kontakt'. Below the menu, there is a section for 'Criminal Activity - Cvičenia' with a list of exercises and a sidebar with icons for 'Úvod', 'Slovná zásoba', 'Modelové vety', 'Čítanie s porozumením', and 'Cvičenia'. The right screenshot is titled 'Public Order Police - Case Solving' and shows a sample exercise. It includes a search bar, a dropdown menu for 'FRÁZY - Dopĺňovanie 2/4', and a list of seven sentences with missing words. The sentences are: 1. No [?] of explosives was present at a place. 2. The rifle loaded with blank [?] was found at the crime scene. 3. The [?] is deaf in one ear and blind in one eye. 4. The [?] remained on the spot. 5. I tried to pay [?] for my child. 6. He was injured in the search for the [?]. 7. The suspect has a tattoo of arrows on his left [?]. At the bottom, there are 'Check' and 'Hint' buttons.

slovnej zásoby, fráz a odborných textov. Slovná zásoba je precvičovaná v cvičeniach typu dopĺňovanie, kvíz, priradovanie a krížovka. Časť frázy, resp. modelové vety, obsahuje jeden typ cvičenia navyše – slovosled (Obrázok 3).

Obrázok 3 Štruktúra cvičení v lekcii/ Ukážka cvičenia na dopĺňovanie

Po dôkladnom preštudovaní e-modulu *Anglický jazyk – Poriadková polícia* by mali používatelia získať základné jazykové vedomosti v týchto oblastiach: druhy trestných činov, oznamovanie protizákonnej činnosti, trestnoprávne konanie, orgány činné v trestnom konaní, základné úkony pri rušení verejného poriadku, policajný zásah, dodržiavanie verejného poriadku, opis osoby, zabezpečenie miesta činu, stotožnenie podozrivej osoby, pátranie po osobe, výsluch/vypočúvanie, divácke násilie¹⁶⁶.

V Slovenskej republike je tento e-modul ako aj ostatné e-moduly dostupný na intranete Ministerstva vnútra SR na stránke <http://infoweb.minv.sk> v sekcii Školy, vzdelávanie pod názvom *E-learningový portál Katedry jazykov A PZ*.

Záver

Na základe našich skúseností s využívaním e-learningovej platformy príslušníkmi policajného zboru by spracovanie obdobného e-learningového modulu pre oblasť vykonávania služobných zákrokov voči cudzincom bola prínosná za účelom vzájomného porozumenia ako aj predchádzaniu (nielen) jazykovým konfliktom. V ďalšej fáze sa sústredíme na zber relevantného jazykového materiálu, ktorý bude slúžiť ako základná matéria pre spracovanie vyššie uvedeného jazykového konceptu.

Literatúra

- FILO, J. 2008. *IKT v cudzojazyčnom vzdelávaní*. In: POKRIVČÁKOVÁ, S. a kol. 2008. *Inovácie a trendy vo vyučovaní cudzích jazykov u žiakov mladšieho školského veku*. [online]. Nitra: PF UKF v Nitre. S. 154. [cit. 2017-09-02]. Dostupné na internete <<http://www.klis.pf.ukf.sk/dokumenty/Publikacie/Inovacie%20a%20trendy%20vo%20vyucovani%20cudzieho%20jazyka%20u%20ziakov%20mladsieho%20skolskeho%20veku.pdf>>.
- HOLICKÁ, M. 2006. *E-learning – interaktívna multimedialna forma vzdelávania*. In: *Vzdelávanie dospelých*. 2006, roč. XI, č. 2, s. 52 - 54. ISSN 1335 2350.
- MALÁ, E. 2003. *E-learning ako nová forma výučby cudzích jazykov*. In: *Technológia vzdelávania*. 2003, roč. XI, č. 10, s. 2 - 3. ISSN 1335 003X.
- Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 137/2015 o poriadkových jednotkách Policajného zboru
- Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 83/2011 o vykonávaní eskorty osoby
- NOVÁKOVÁ, I. 2015. *E-learning a jeho aplikácia v odbornom jazykovom vzdelávaní pre vybrané policajné služby*. Akadémia PZ v Bratislave 2015, s. 30-32. ISBN 978-80-8054-655-7
- NOVÁKOVÁ, I. 2017. *Elektronická podpora vzdelávania pre príslušníkov poriadkovej polície*. In: *FORLANG. Cudzie jazyky v akademickom prostredí: periodický zborník vedeckých príspevkov a odborných článkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 22. -*

¹⁶⁶ NOVÁKOVÁ, I. 2017. *Elektronická podpora vzdelávania pre príslušníkov poriadkovej polície*. In: *FORLANG. Cudzie jazyky v akademickom prostredí: periodický zborník vedeckých príspevkov a odborných článkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 22. - 23. júna 2017 : Košice. - Košice : Technická univerzita v Košiciach, Katedra jazykov, 2017, s. 47-410*

23. júna 2017: Košice. Košice: Technická univerzita v Košiciach, Katedra jazykov, 2017, s. 47-410. ISBN 978-80-556-2843-0.

RÓZSA, Z. 2013. *E-learning*[online]. [cit. 2015-05-17]. Dostupné na internete: < <http://www.online-edu.eu/mod/resource/view.php?id=26>>.

ŠKVARENINOVÁ, O. (2014) *Médiá sú nositeľmi jazyka*, online, cit. [09.10.2017], dostupné na internete: <http://www.olgaskvareninova.sk/media-su-nositelmi-jazyka.html>

Štatistický úrad Slovenskej republiky: <https://slovak.statistics.sk>

ŠVEC, Š. 2008. *Anglicko-slovenský lexikón pedagogiky a andragogiky*. Bratislava: Iris, 2008. s. 101. ISBN 978 80 89256 21 1.

ZLÁMAL, J. 2007. *E-learning v projekte distančného vzdelávani ve Střední Policejní škole Ministerstva Vnitra v Praze*. In: *Technológia vzdelávania*. 2007, roč. XV, č. 1, s. 2 - 3. ISSN 1335 003X.

www.teraz.sk: J. DUBOVCOVÁ: *Zásah polície v Medved'ove nemožno považovať za primeraný*, online, cit. [09.11.2017], dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/video/dubovcova-zasah-policie-medvedovo/157742-clanok.html>

www.teraz.sk: *K augustu tohto roka bolo na Slovensku oficiálne zamestnaných viac ako 20 tisíc cudzích štátnych príslušníkov*, online, [cit. 04.11.2018], dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/ekonomika/tablettv-cudzinci-pracujuci-na-slovensku/159992-clanok.html>

web.noviny.sk: *Počet pracujúcich cudzincov na Slovensku stúpa, policajti dohliadajú na zákonnosť ich pobytu*, online, [cit. 04.11.2018], dostupné na internete: <http://www.nextfuture.sk/agenturne-spravy/pocet-pracujucich-cudzincov-na-slovensku-stupa-policajti-dohliadaju-na-zakonnost-ich-pobytu/>

<https://profutbal.sk>: *Po zapase s poľskom zranených 7 policajtov a niekoľko fanov*

<https://www.cas.sk>: *Po brutálnych bitkách vo varsave ostalo 24 zranených cudzincov*

<https://www.webnoviny.sk>: *Policia v Bratislave krotila srbských fanusikov*

Key words: foreigner, (service) intervention, language, e-learning

Summary: The contribution deals with a potential of modern technologies onto the development of the language learning concept for police officers whose service performance requires certain language competences during interventions with foreigners. The training concept is constituted in line with Bologna process and European Qualification Framework for life-long education.

pplk. Mgr. Iveta Nováková, PhD.

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Katedra jazykov

Email: iveta.novakova2@minv.sk

Teoretické východiská vybraných povinností policajta

Anotácia: Autorka vpredmetnom článku za pomoci právnej analýzy zákonov a iných predpisov upravujúcich povinností policajta charakterizuje vybrané povinnosti príslušníka policajného zboru v nadväznosti aj na výkon služby poriadkovej polície. Povinnosť policajta patrí medzi najdôležitejšie aspekty na výkon služobnej činnosti ako aj na iné činnosti vyplývajúce z úloh Policajného zboru.

Kľúčové slová: policajt, povinnosť, formy služobnej činnosti, poriadková polícia.

Právna analýza povinností policajta

Pod výrazom povinnosť môžeme rozumieť súhrn stanovených činností poverenej osoby počas jej správania sa, konania či vystupovania vo vymedzených prípadoch, kde táto osoba musí splniť stanovené úlohy pokyny za dodržania určených podmienok.

Povinnosti policajta sú uložené najmä v ústavných zákonoch, zákonoch a iných všeobecne záväzných platných právnych predpisoch, taktiež môžu vyplývať z morálnych noriem, obyčajov, tradícií a zvyklostí. Neakceptovanie resp. nevykonanie alebo porušenie povinností daných predovšetkým v právnych normách má za následok právny postih povinnej osoby. Zatiaľ čo, porušenie iných, etických či morálnych pravidiel má spravidla negatívny vplyv na verejnú mienku celej spoločnosti. V prípade povinností príslušníka Policajného zboru, ktorými sa budeme zaoberať vyplývajú tak zo zákona o štátnej službe ako aj zo zákona o Policajnom zbore. Vybrané ustanovenia o povinnostiach policajta z predmetných zákonov si postupne rozoberieme.

Policajt podľa zákona o štátnej službe je povinný¹⁶⁷ :

- plniť svedomite úlohy, ktoré sú mu uložené ústavou, ústavnými zákonmi a ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, ako aj úlohy uložené rozkazmi, nariadeniami, príkazmi a pokynmi nadriadených, ak bol s nimi riadne a včas oboznámený.

Ak si chceme bližšie rozobrať túto povinnosť, môžeme si vybrať ustanovenia zákona 460/1992 konkrétne článok 2 ods. 2, kde je zadefinované, že štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.¹⁶⁸

- vykonávať štátnu službu osobne, riadne a včas.

Toto ustanovenie zákona môžeme bližšie zašpecifikovať na formách služobnej činnosti poriadkovej polície¹⁶⁹ akými sú napríklad stála služba, hliadková služba, obchôdzková služba a iné. Príslušníci služby poriadkovej polície vykonávajúci štátnu službu osobne na stálej službe, ktorá sa vykonáva na každom obvodnom oddelení¹⁷⁰, vykonáva sa nepretržite v plánovaných zmenách operačného dňa. Striedanie príslušníka policajného zboru v stálej službe je zhodné so striedaním zmeny príslušného operačného strediska¹⁷¹ len v ranných hodinách operačného dňa. Stála služba sa vykonáva v 12 hodinových zmenách, podľa bezpečnostnej situácie alebo dôležitého záujmu služby, kedy rozhodne riaditeľ okresného riaditeľstva o posilnení výkonu

¹⁶⁷§ 48 zákona č. 73/1998 Z. z. O štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁶⁸Čl. 2 ods. 2 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

¹⁶⁹Čl. 7 ods. 1 Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti služby poriadkovej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁷⁰Čl. 8 ods. 1-2 Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti služby poriadkovej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁷¹ Čl.3 ods. 3 Nariadenia ministra vnútra č. 88/2017 o činnosti operačných stredísk

stálej služby na obvodnom oddelení. Stálu službu môžu vykonávať ako referent stála služba ako aj referent s územnou a objektovou zodpovednosťou. V prípade, keď nemôžu výkon stálej služby zabezpečiť vyššie spomenutí referenti, stálu službu môže zabezpečiť aj riaditeľ obvodného oddelenia, zástupcovia obvodného oddelenia, starší referent pre riadenie policajnej stanice, referent špecialista- poverený policajt, starší referent pre riadenie referentov, starší referent pre prácu v komunitách a starší referent- poverený policajt. Stálu službu vykonáva policajt v služobnej rovnošate. Policajt v rámci stálej služby napríklad najmä prijíma ústne, telefonické, telefaxové oznámenia a vedie ich v module integrovaného informačného systému SAP „Udalosť- stála služba“ a bezodkladne vykonáva nevyhnutné opatrenia, prijíma oznámenia o priestupkoch a o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, vysielala v neprítomnosti príslušného nadriadeného obvodného oddelenia policajta do výkonu hliadkovej služby, vykonáva mu inštruktáž, kontrolu výstroja a výzbroje a vysielala ho na vykonanie služobného zákroku. Taktiež jednou z dôležitých úloh stálej služby je aj to, že plní úlohy vyplývajúce z vyhlásených mimoriadnych bezpečnostných opatrení a policajných akcií. V neposlednom rade kontroluje osoby, ktoré vstupujú do objektu obvodného oddelenia a aj zodpovedá za osobu odovzdanú policajtm, ktorej bola obmedzená osobná sloboda a zabezpečuje ďalšie potrebné úkony s touto osobou.¹⁷²

Ďalším príkladom, kedy policajt vykonáva štátnu službu osobne riadne a včas je aj hliadková služba jedna z foriem služobnej činnosti služby poriadkovej polície. Hliadkovou službou¹⁷³ sa rozumie činnosť hliadky Policajného zboru, ktorá je vykonávaná pešo, so služobným cestným vozidlom alebo služobným plavidlom v určenom úseku hliadky za účelom predchádzania a zabráňovania narušovaniu verejného poriadku, páchania trestnej a inej protiprávnej činnosti, pátrania po osobách a veciach a plnenia ďalších bezpečnostných úloh. Hliadková služba sa vykonáva v určenom úseku hliadky, ktorým sa rozumie presne vymedzená časť územnej časti obvodu (námestie, vodná nádrž, úsek vodného toku...) hliadkovú činnosť vykonáva policajt alebo niekoľko policajtov v rovnošate prípadne podľa rozhodnutia riaditeľa alebo veliteľa pohotovostnej motorizovanej jednotky aj v občianskom odeve, do ktorej je zaradený aj dobrovoľný strážca poriadku, ako aj policajt inej služby Policajného zboru, príslušník ozbrojeného bezpečnostného zboru alebo príslušník bezpečnostných orgánov susedných štátov. Na území Slovenskej republiky, v prípade zmiešanej hliadky je veliteľom hliadky vždy policajt služby poriadkovej polície Policajného zboru.¹⁷⁴ Pred nástupom hliadkovej služby riaditeľ v prípade obvodného oddelenia a v prípade pohotovostnej motorizovanej jednotky veliteľ čaty alebo ďalší nadriadení vykonajú hliadke inštruktáž. Ak im nemôžu vykonať inštruktáž hliadka sa oboznámi s inštruktážou zapísanou v module integrovaného informačného systému SAP „Denný plán“, kde jej oboznámenie potvrdí jeho SAPPIN.¹⁷⁵ Inštruktáž sa vykonáva najmä z dôvodu oboznámiť hliadku s bezpečnostnou situáciou a vykonáva sa hneď po nástupe do výkonu služby a trvá 15 v odôvodnených prípadoch aj 30 minút. Hliadková služba môže určený úsek hliadky opustiť len vtedy, ak si to vyžaduje úspešné dokončenie služobného zákroku alebo opatrenia. Hliadka o opustení určeného úseku a o návrate do určeného úseku vždy ihneď informuje stálu službu alebo operačné stredisko. Striedanie oboch základných útvarov sa vykonáva so vzájomným ohľadom a taktiež aby nedošlo k neobsadeniu územného obvodu hliadkami Policajného zboru.

¹⁷²Čl.8 ods. 5 Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti služby poriadkovej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁷³ Čl. 9 Nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti služby poriadkovej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁷⁴ Čl.9 ods. 1-4 Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti služby poriadkovej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁷⁵ Nariadenie Ministra vnútra Slovenskej republiky č. 78/2017 o integrovanom informačnom systéme SAP v znení neskorších právnych predpisov

Činnosť hliadky, ktorá je vykonávaná pešo, so služobným vozidlom či plavidlom založená primárne na úzkom kontakte s verejnosťou na účely činnosti služby poriadkovej polície rozumieme obchôdzkovou službou. Spolupracuje so štátnymi orgánmi, orgánmi územnej samosprávy, mimovládnyimi organizáciami, záujmovými združeniami, fyzickými osobami a právnickými osobami s cieľom zabezpečenia prevencie kriminality, s využitím dobrej miestnej a osobnej znalosti. Obchôdzkovú službu v územnej časti obvodu alebo v územnom obvode policajnej stanice vykonávajú predovšetkým referent s územnou a objektovou zodpovednosťou a starší referent pre prácu v komunitách spolu s nimi je velený aj starší referent pre riadenie referentov, starší referent pre riadenie policajnej stanice a referent. Službu vykonávajú v rovnošate prípadne podľa rozhodnutia riaditeľa aj v občianskom odevu. Ak to bezpečnostná situácia vyžaduje je hliadka posilnená o dobrovoľného strážcu poriadku. Aj policajtom v obchôdzkovej službe pred nástupom do služby je vykonaná inštruktáž, buď nadriadenými príslušníkmi alebo v ich neprítomnosti modulom integrovaného informačného systému SAP „Denný plán“, kde v tomto systéme potvrdia inštruktáž SAPPINom. Ak na mieste policajnej relevantnej udalosti vykonáva činnosť viac hliadok, činnosť policajtov riadi veliteľ tej hliadky, ktorá na miesto prišla prvá.¹⁷⁶

- *pri výkone štátnej služby dodržiavať pravidlá služobnej zdvorilosti a správať sa slušne k štátnym zamestnancom a v služobnom styku aj k ostatným občanom.*

Policajt pri výkone služobnej činnosti je povinný dodržiavať pravidlá služobnej zdvorilosti, ktoré určujú jednotný spôsob dodržiavania v Policajnom zbore. Pravidlá služobnej zdvorilosti sú vyjadrením vzájomnej úcty policajtov zdravením, oslovením a vzdávaním pocty.¹⁷⁷ Policajti sa pri stretnutí vzájomne zdravia. Podriadení zdraví nadriadeného. Pri rovnosti funkcií sa zdraví hodnotou nižší hodnotou vyššieho. Policajti zdravia nadriadeného pri jeho vstupe do miestnosti tým, že povstanú. Policajt, ktorý vykonáva štátnu službu sa pri príchode nadriadeného postaví, pozdraví, predstaví, pričom uvedie svoju hodnotu, priezvisko, služobné zaradenie. Existujú prípady, kedy sa policajt nezdraví a to napríklad pri služobných zákrokoch, eskortách, riadení dopravy a pod. Dodržiavanie pravidiel služobnej zdvorilosti má význam pre utváranie verejnej mienky a dôveru v Policajný zbor. Dôvera občanov sa nevytvára len na základe úspešne vyriešených prípadov, ale každodennou prácou, prístupom a správaním sa policajtov na verejnosti pri styku s občanmi, v službe i mimo výkonu služby

- *byť pri výkone štátnej služby ustrojený a dbať o náležitú úpravu svojho zovňajšku.*

Náležitou úpravou zovňajšku policajta sa rozumie najmä takáto úprava:¹⁷⁸ vlasy svoju dĺžkou nezakrývajú obočie, nepresahujú cez uši a v základnom postoji nesiahajú cez golier košele, účes je priliehavý, rovnomerný bez ozdôb, bokombrady sú dlhé najviac po stred ušnice a podobne. Za náležitú úpravu zovňajška sa nepovažuje mriežkovaný strih vlasov, vystrihané vzory vo vlasoch, výstredný účes, krikľavé zafarbenia vlasov, tetovanie, ktoré je umiestnené na viditeľnom mieste. Za náležitú úpravu sa nepovažuje nosenie vecí, ktoré narúšajú dôstojný vzhľad policajta v služobnej rovnošate, napríklad šperky, retiazky, náramky, náhrdelníky, prstene, náušnice, piercing alebo mi mohli sťažiť vykonávanie služobného zákroku. Ak má policajtká dlhé vlasy, má ich upravené vypnutím na spánkovej časti alebo do zátylku hlavy sponkami, prípadne zviazaním gumičkou tak, aby jej nezakrývali obočie ani hodnotné označenie. Sponka alebo gumička je čiernej farby, hnedej farby alebo vo farbe vlasov. Ak si policajtká farbí vlasy používa prirodzené odtiene čiernej, hnedej, gaštanovej, plavej, ryšavej, melír alebo blond farby. Policajtká pri nosení služobnej rovnošaty nepoužíva príčesok. Ak sa

¹⁷⁶ Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti služby poriadkovej polície

¹⁷⁷ Nariadenie Ministra vnútra Slovenskej republiky č. 86/1997 o pravidlách služobnej zdvorilosti v Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov

¹⁷⁸ Čl. 4a ods. 1-5 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 39/2009 o pravidlách nosenia služobnej rovnošaty Policajného zboru, rovnošaty hudby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a rovnošaty letca v znení neskorších právnych predpisov

policajtku líči používa prirodzenú telovú farbu na zvýraznenie rias a obočia hnedú alebo čiernu farbu.

- policajt je *povinný nadriadeného upozorniť* ak sa domnieva, že rozkaz, nariadenie, príkaz alebo pokyn jeho nadriadeného je v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom, ale *ak nadriadený trvá* na splnení rozkazu, nariadenia, príkazu alebo pokynu, *musí ho policajtovi písomne potvrdiť a policajt je povinný ho splniť*. Písomné potvrdenie sa nevyžaduje, ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Policajt je povinný odoprieť splnenie rozkazu, nariadenia, príkazu alebo pokynu nadriadeného, ak by jeho splnením spáchal trestný čin; túto skutočnosť oznámi bezodkladne vyššiemu nadriadenému¹⁷⁹.

Ak je policajt v riadiacej funkcii resp. v pozícii nadriadeného je povinný plniť tieto základné povinnosti nadriadeného¹⁸⁰ - riadiť, organizovať, kontrolovať a hodnotiť výkon štátnej služby podriadených policajtov, zabezpečovať, aby podriadení policajti boli na výkon štátnej služby náležite vycvičení a vyškolení, vytvárať priaznivé podmienky na riadny výkon štátnej služby a podriadených policajtov viesť k služobnej disciplíne, oceňovať príkladné plnenie služobných povinností a navrhovať alebo vyvodzovať dôsledky z porušovania služobných povinností.

Policajt podľa zákona o Policajnom zbore je povinný¹⁸¹

Tak ako v zákone o štátnej službe aj v zákone o Policajnom zbore sú ustanovené povinnosti policajta, ktoré musí pri služobnej činnosti policajta vykonávať resp. dodržiavať. Policajt je podľa zákona o Policajnom zbore povinný počas služobnej činnosti dodržiavať česť vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného touto služobnou činnosťou. Policajt je pri vykonávaní pri služobnej činnosti spojenej so zásahom do práv alebo slobôd osoby, túto osobu hneď, ako je to možné, poučiť o jej právach, ak to povaha a okolnosti dovoľujú, použiť pri vykonávaní služobného zákroku výzvu zodpovedajúcu zákroku, ak to povaha služobného zákroku vyžaduje, pred výzvou použiť slová „V MENE ZÁKONA“. Tieto ustanovenia o povinnostiach policajta sú upravené v tretej hlave zákona o Policajnom zbore. Z ustanovenia paragrafu deväť zákona o Policajnom zbore je policajt povinný, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z takéhoto páchania aj v čase mimo služby vykonať služobný zákrok v medziach zákona o Policajnom zbore, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený život, zdravie a majetok. Policajt nie je povinný vykonať služobný zákrok¹⁸², ak jeho zdravotný stav a vplyv liekov alebo iných látok podstatne znižuje jeho schopnosť konať, alebo na jeho vykonanie nebol odborne vyškolený alebo vycvičený a ak povaha služobného zákroku také odborné vyškolenie alebo vycvičenie vyžaduje. Policajt nie je povinný vykonať služobný zákrok ak tomu bráni dôležitý záujem služby. Dôležitým záujmom služby sa rozumie, ak policajt vykonáva alebo zabezpečuje bezprostredné sledovanie páchatel'a trestnej činnosti, operatívno- pátraciu činnosť alebo používa informačno-technické prostriedky; vykonáva služobný zákrok pod jednotným velením; bezpečnosť určených osôb, ochranu určených objektov alebo ochranu a pomoc ohrozenému

¹⁷⁹ § 48 ods. 4 zákona č. 73/1998 Z. z. O štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁸⁰ § 49 zákona č. 73/1998 Z. z. O štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších právnych predpisov

¹⁸¹ § 8 ods. 1. zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov

¹⁸² § 10- 11 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov

svedkovi alebo chránenému svedkovi. Ak vykonáva leteckú činnosť, pyrotechnickú činnosť a v prípade ak vykonáva služobný zákrok, ktorého nedokončenie by malo vážnejšie dôsledky než nevykonanie nového služobného zákroku alebo opatrenia nevyhnutného na odstránenie bezprostredného ohrozenia.

Policajt nie je povinný vykonať služobný zákrok vzhľadom ak na konkrétnu situáciu nie je predpoklad, že zákrok bude úspešne vykonaný. Ak policajtovi vo vykonaní služobného zákroku bránia vyššie spomenuté dôvody, vyrozumie o potrebe vykonať služobný zákrok najbližší útvar Policajného zboru. Povinnosťou policajta je pred služobným zákrokom preukázať príslušnosť k Policajnému zboru, ak to povaha a okolnosti dovoľujú. Policajt svoju príslušnosť preukazuje služobnou rovnošatou s identifikačným číslom a pri výkone služobnej činnosti aj s menovkou policajta. Menovka policajta obsahuje meno a priezvisko policajta prípadne akademický titul policajta. Ďalším možným spôsobom ako policajt preukazuje svoju príslušnosť je služobným preukazom, odznakom služby kriminálnej polície, alebo finančnej polície alebo ústnym vyhlásením „Polícia“. Preukázanie príslušnosti k PZ nie je viazané na predchádzajúcu žiadosť občana. Pri preukazovaní príslušnosti k PZ policajt nesmie služobný preukaz alebo odznak služby kriminálnej polície alebo finančnej polície vydať z rúk; na požiadanie ukáže iba ich prednú stranu. Ďalšou povinnosťou je povinnosť policajta poskytnúť pomoc každému, kto sa na neho obráti so žiadosťou o pomoc. V tomto prípade je povinnosťou policajta poskytnúť pomoc každému, avšak len v rozsahu zákona o Policajnom zbore. Okrem základných povinností policajta, ktoré sú obsahom tretej hlavy zákona o Policajnom zbore je dôležité pripomenúť aj povinnosť mlčanlivosti, ktorú zákon o Policajnom zbore definuje v ďalšej časti konkrétne v deviatej hlave. Povinnosť mlčanlivosti¹⁸³ policajtov núti zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, s ktorými sa oboznámil pri plnení úloh Policajného zboru alebo v súvislosti s nimi. Od tejto povinnosti môže policajta oslobodiť minister alebo prezident Policajného zboru.

Záver

Právna povinnosť môže byť definovaná ako nutnosť správania účastníkov právneho vzťahu, vyplývajúceho z ustanovenia právnej normy resp. ako miera nutného správania zabezpečovaného štátom¹⁸⁴. Z toho vyplýva, že právna povinnosť policajta znamená konať a správať sa na základe normatívnych aktov. Etický kódex policajta upravuje vo svojich článkoch pravidlá a povinnosti, ktoré musí mať každý policajt vo výkone svojej činnosti na zreteli, nezáleží na tom, akú funkciu v Policajnom zbore realizuje, či je nadriadení či plní rozkazy, vždy za každých okolností je policajtom. Obsahom článku bolo poukázať na vybrané povinnosti policajta počas výkonu jeho služobnej činnosti. Policajt, ako jedna z mála subjektov musí splňať tak etické morálne ako aj právne vedomosti pri aplikácii a samotnej realizácii svojej činnosti, ktoré môžeme pomenovať aj ako policajné právo.

Literatúra

BALGA, J. 1998, Polícia, etika a právo, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, s. 88 , ISBN: 8080540624

TITTLOVÁ, M., MEDELSKÝ, J., Zákon o Policajnom zbore – komentár, WoltersKluwer, Bratislava 2017, s. 394, ISBN 978-80-8168-577-4

Zákon č. 171/1993 Z.z o Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov

¹⁸³ § 80 zákona č. 171/1993 Z.z o Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov

¹⁸⁴ BALGA, J. 1998, Polícia, etika a právo, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, s.30

Zákon č. 93/1998 Z. z O štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších právnych predpisov

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších právnych predpisov

Nariadenie Ministra Slovenskej republiky č. 78/2017 o integrovanom informačnom systéme SAP v znení neskorších právnych predpisov

Nariadenie Ministra vnútra Slovenskej republiky č. 86/1997 o pravidlách služobnej zdvorilosti v Policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov

Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 39/2009 o pravidlách nosenia služobnej rovnošaty Policajného zboru, rovnošaty hudby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a rovnošaty letca v znení neskorších právnych predpisov

Nariadenia ministra vnútra č. 88/2017 o činnosti operačných stredísk

Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti služby poriadkovej polície v znení neskorších právnych predpisov

Keywords: policeman, duty, forms of service, law enforcement

Summary: The legal duty of a policeman means to act and act on the basis of normative acts. The Code of Ethics of the cops regulates in their articles the rules and duties that each policeman must take into account in his performance, regardless of the role he performs in the Police Chief, whether he is a superior or the commander, is always a police officer at all times. The content of the article was to highlight the chores made by the police officer in the course of his professional activity. The policeman, as one of the few subjects, has to meet both ethical moral and legal knowledge in the application and the actual realization of his activity, which can also be mentioned as police law.

*mjr. Mgr. Michaela Pavlovčáková, PhD.
Katedra policajných vied
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
michaela.pavlovcakova@minv.sk*

Analýza vybraných prípadov z praxe z pohľadu taktiky služobného zákroku a primeranosti použitia donucovacích prostriedkov

Anotácia: Autor sa vo svojom príspevku zaoberá analýzou uplatňovania zásady primeranosti pri služobných zákrokoch realizovaných policajtmí tzv. prvého kontaktu. Prípady z praxe analyzuje aj prostredníctvom uplatňovania taktických zásady, najmä zásady rozhodnosti a ráznosti. Príčiny súčasného stavu rozoberá v širších aspektoch a riešenia naznačuje prostredníctvom odpovedí na štyri kľúčové otázky. Odpovede sú spracované na základe analýz vybraných služobných zákrokov, vlastných zdrojov a informácii neutajovaného charakteru, vyjadrení svedkov prípadov, informácií získaných z riadených rozhovorov s odborníkmi z praxe, ako aj na základe vlastného poznania a skúseností vyplývajúcich jednak z dlhoročnej prax príslušníka Policajného zboru ako aj inštruktora služobnej prípravy.

Kľúčové slová: zásada primeranosti, služobný zákrok, donucovacie prostriedky, policajti prvého kontaktu, vzdelávanie a služobná príprava policajtov

Úvod

V demokratickej spoločnosti je akákoľvek činnosť policajno-bezpečnostných orgánov realizovateľná len prostredníctvom a v medziach ústavného a právneho systému daného štátu. Musí byť teoreticky odvodená z princípov právneho štátu, čo znamená, že do práv a slobôd občanov je možné zasahovať výlučne len na základe zákona a v jeho medziach. Ak má existovať a má sa rešpektovať vláda zákona, musia byť práva, slobody a povinnosti určené zákonom pre všetkých ľudí rovnako a musí byť zaručené, že v podobných situáciách sa bude zaobchádzať so všetkými ľuďmi rovnako. V plnom rozsahu to platí aj pre činnosť, ktorú realizujú príslušníci Policajného zboru (ďalej len PZ) v rámci plnenia základných úloh daných §2, zákona č. 171/1993 o Policajnom zbore (ďalej len zákon o PZ).

V rámci plnenia úloh PZ je pochopiteľne potrebné vykonávať aj služobné zákroky, ktoré sú nevyhnutnou a charakteristickou súčasťou represívnej činnosti polície. Jedným zo základných a nenahraditeľných prostriedkov služobného zákroku sú samozrejme aj donucovacie prostriedky. Ide o súbor prevažne technických prostriedkov, ktorých účelom je zabrániť vzniku nebezpečenstva alebo zamedziť osobám ďalšie protiprávne konanie, ktoré ohrozuje záujmy chránené zákonom. Použitím uvedených donucovacích prostriedkov si policajti vynucujú dodržiavanie právneho stavu ako i zásad spolunažívania, ak po jeho výzve nedošlo k upusteniu od protiprávneho konania. V mnohých prípadoch sú to mnohokrát jediné účinné prostriedky ako zabrániť protiprávnemu konaniu a presadiť zákonnosť.

Pri používaní donucovacích prostriedkov sa musiarešpektovať zákonné limity dané predovšetkým zákonom o PZ (samozrejme to platí ak vykonáva zákrok príslušník PZ, pre príslušníkov iných ozbrojených bezpečnostných zborov v SR to platí analogicky). Tieto limity sú spojené so základnými zásadami služobných zákrokov – zásadou zákonnosti, oficiality, primeranosti, oportunity a subsidiarity. Zásada primeranosti je teda jednou zo základných zásad služobných zákrokov, pričom z pohľadu zákona o PZ je premietnutá do viacerých jeho ustanovení (napr. § 8/1, § 50/4, § 61/4 a iné).

V poslednej dobe, vzhľadom na narastajúce množstvo prípadov zákrokov policajtov uverejňovaných v médiách alebo na internete, sa zdá, ako by boli prípady porušovania zásady primeranosti čoraz častejšie. Tieto prípady sú rôzneho charakteru – pri niektorých je porušenie tejto zásady očividné, pri iných polemicke. Zverejnené prípady často vzbudzujú veľkú mediálnu pozornosť a sú predmetom vášnivých diskusií u odbornej aj laickej verejnosti. Po prečítaní komentárov pod článkami v internetových novinách, na sociálnych sieťach, ale aj vyjadrení politikov a rôznych iných, médiami označovaných expertov na služobné zákroky často nadobúdam pocit, že na Slovensku sa cíti byť odborníkom na služobné zákroky

každý, kto nosil uniformu, alebo si aspoň prečítal pár ustanovení zákona o PZ. Na druhej strane prípady, kedy príde k zraneniu, či dokonca k usmrteniu policajta sú predmetom podobných diskusií v oveľa menšej miere. Tento stav môžeme pozorovať nielen na Slovensku, ale aj v mnohých krajinách tzv. západného sveta, resp. v krajinách s podobným politicko-ekonomickým systémom ako na Slovensku.

Ak sa na zásadu primeranosti pozeráme z pohľadu realizácie služobného zákroku, čo zo širšieho hľadiska (psychologického, bojového) predstavuje riešenie konfliktu medzi páchatelom a zakročujúcim policajtom, tak uvedená zásada je jednou zo základných „pravidiel hry“, ktorú musí zakročujúci policajt vždy dodržať (s výnimkou prípadov nutnej obrany a krajnej núdze). Tu je potrebné zdôrazniť spojenie „z pohľadu zakročujúceho policajta“, nakoľko z pohľadu páchatela môže situácia pri zákroku vyzeráť úplne inak – tento nie je viazaný žiadnymi zákonmi či pravidlami a prípady z praxe kedy došlo k zraneniu, či dokonca zabitiu policajta nám tento fakt len potvrdzujú.

Predovšetkým toto je jeden z hlavných dôvodov, prečo je realizácia služobných zákrokov považovaná za činnosť mimoriadne náročnú, kladúca na zakročujúceho policajta osobitné nároky. Len príkladom vymenujem, že sa jedná predovšetkým o znalosť príslušných právnych predpisov, fyzickú a psychologickú pripravenosť (najmä schopnosť anticipácie), technické a taktické zručnosti a schopnosti súvisiace s nasadzovaním rôznych druhov donucovacích prostriedkov, ale aj napr. komunikačné a iné schopnosti. Dôležitosť praktických skúseností je bez diskusie.

Okrem spomenutých právnych zásad ale policajt musí dodržiavať aj zásady taktické. Tieto sú často z pohľadu občana, resp. spoločnosti až druhoradé, čo je pochopiteľné. Najmä zásady rýchlosti, rozhodnosti a dôraznosti stoja tak trochu na opačnej strane v porovnaní so zásadou primeranosti. Ak teda policajt poruší zásadu primeranosti je to problém z pohľadu osoby proti ktorej je zákrok vedený, ak poruší taktické zásady je to problém z pohľadu zakročujúceho policajta. Nájsť a zrealizovať počas zákroku taký postup, pri ktorom budú vyvážené, resp. dodržané zásady právne aj taktické je často značný problém. V prípadoch, kedy sa zakročuje proti nebezpečným páchatelom ozbrojených palnými zbraňami alebo dokonca vojenskými bojovými prostriedkami (napr. ručnými granátmi) je to často neriešiteľná úloha. Stačí si spomenúť na zásah ruských špeciálnych jednotiek ministerstva vnútra Spetsnaz a ministerstva obrany SOBR v Moskve v divadle Dubrovka v roku 2002, kde boli všetci páchatelia po ich dočasnom znehybnení uspávacím plynom z taktických dôvodov dostrelení do hlavy. Takýto postup polície vyvolal značne negatívne reakcie novinárskej obce a politikov z krajín, kde je vysoká miera uplatňovania ľudských práv – t.j. západná Európa a USA. Viacerí „odborníci“ z týchto krajín nazývali tento spôsob riešenia zákroku ako „ruský spôsob riešenia zákroku“, nezlučiteľný s hodnotami, na ktorých je postavený tzv. západný svet.

Z dôvodu neustále prebiehajúcich polemík týkajúcich sa hodnotenia zásady primeranosti, ako aj z dôvodu posunutia odbornej diskusie dopredu, by som sa preto pokúsil v tomto článku prezentovať môj pohľad na uvedenú problematiku. Je to pohľad cez „optiku“ človeka, ktorý pôsobí ako inštruktor služobnej prípravy v PZ už viac ako 16 rokov, policajnú kariéru začal v roku 1994 ako hliadkový policajt služby poriadkovej polície a pri svojich služobných cestách doma i v zahraničí zbiera, porovnáva a vyhodnocuje poznatky z praxe od svojich kolegov. Svoj pohľad prezentujem prostredníctvom odpovedí na štyri základné otázky:

1. Prečo v praxi vôbec dochádza k porušovaniu zásady primeranosti?
2. Sú v súčasnosti prípady porušenia zásady primeranosti častejšie ako v minulosti?
3. Aké sú možnosti zo strany Policajného zboru na zlepšenie súčasného stavu?
4. Akú úlohu v tomto procese zohráva vzdelávanie a výcvik?

Odpovede na dané otázky nie sú jednoduché a väčšina z nich by si zaslúžila samostatný seriózny výskum, podložený odbornými analýzami realizovaných služobných zákrokov. Tu je ale treba podotknúť, že komplexné analýzy služobných zákrokov z pohľadu ich vyhodnotenia

z hľadiska taktiky, techniky a samotného prevedenia nie sú v PZ bežne vykonávané. Čiastkové informácie môžeme čerpať na základe rozsudkov, či judikátov súdov (samozrejme len v prípadoch, ktoré mali trestno-právnu dohru). Analýzy prípadov zo zahraničia takisto nie sú bežne dostupné. I preto sa na tomto mieste pokúsím len o určitý náčrt možných odpovedí, ktorý bol spracovaný na základe:

- analýz vybraných služobných zákrokov vykonaných na základe obrazových a zvukových záznamov – jedná najčastejšie sa o zverejnené videá vybraných zákrokov,
- vlastných zdrojov a informácii neutajovaného charakteru,
- riadených rozhovorov so svedkami prípadov,
- vyjadrení odborníkov z praxe, najmä inštruktorov služobnej prípravy a učiteľov A PZ,
- ako aj zvláštného poznania a skúseností vyplývajúcich zo dlhoročnej práce inštruktora služobnej prípravy.

Popis a stručná analýza vybraných prípadov z praxe

Všetky popisy služobných zákrokov sú tematicky zoradené do jednej z dvoch základných skupín prípadov:

1. skupina prípadov – služobné zákroky, kde donucovacie prostriedky boli použité neprímeraným spôsobom (resp. je podozrenie), následkom čoho prišlo k porušeniu základných ľudských práv osoby voči ktorej sa zasahovalo, miera porušenia práv bola tak závažná, že prípady majú trestno-právnu dohru, niektoré prípady ešte nie sú ukončené právoplatným rozhodnutím súdu. Prípady sú uvedené pod číslom 1,2,3,4.

2. skupina prípadov – služobné zákroky, kde donucovacie prostriedky z rôznych dôvodov neboli použité tak, ako by to bolo potrebné pre efektívne vykonanie služobného zákroku, následkom čoho došlo k zmareniu účelu služobného zákroku, zároveň došlo k ohrozeniu života a zdravia policajta, prípadne člena hliadky, k ohrozeniu život a zdravia nezúčastnených osôb, viaceré prípady sa skončili usmrtením policajta. Prípady sú uvedené pod číslom 5 a 6.

Prípad č. 1 – služobný zákrok motorizovaných hliadok Pohotovostnej motorizovanej jednotky Krajského riaditeľstva PZ Trnava, august 2016

Zákrok sa začal v noci, keď hliadka spozorovala na Saleziánskej ulici v Trnave vozidlo Fiat Brava, ktorého vodič jazdil podozrivým spôsobom a prudko zrýchľoval. Policajti sa pokúšali auto zastaviť, no vodič na výzvy na zastavenie nereagoval. Na Piešťanskej ulici auto spomalilo, pričom policajti chceli vykonať kontrolu. Vodič sa však v aute uzamkol, zatvoril okná a prudko vyrazil proti policajtom, ktorý musel odskočiť. Policajt vytiahol zbraň a vystrelil na auto. To následne unikalo smerom na Bučany, pričom rýchlou a bezohľadnou jazdou ohrozovalo ostatných účastníkov cestnej premávky. Do jeho prenasledovania sa zapojili aj ďalšie policajné hliadky. Policajti použili na zastavenie auta varovné výstrely do vzduchu a streľbu na zadné pneumatiky. Celkovo bolo použitých 19 varovných výstrelov do vzduchu a ďalších 13 priamo na auto. Policajtom sa podarilo zasiahnúť dve z dievčat – 21-ročnú vodičku do hrudníka a ucha a jej 16-ročnú spolujazdkyňu do ramena. V obci Madunice auto odbočilo k poľnohospodárskemu družstvu, kde zastavilo. Až vtedy vyšlo najavo, že auto šoférovala žena. Keď postrelená vodička zastavila a vyšla z auta, policajti ju zvalili na zem a kopali, napriek tomu že zo záznamu bolo vidieť, že ženy nekladú žiadny odpor. Celý priebeh zákroku bol zaznamenávaný kamerou na služobnom vozidle.

Po zákroku polícia zverejnila videozáznam celého priebehu prenasledovania. Jej záver tam však nebol. Keď sa však dostal na verejnosť celý videozáznam aj s bitkou a kopaním, boli všetci traja policajti prepustení zo služby a neskôr obvinení zo zneužívania právomocí verejného činiteľa formou spolupáchateľstva.

V tomto prípade je možné konštatovať, že sa jednalo o vyslovene neprofesionálne správanie policajtov pri zákroku. Napriek tomu, že sa jednalo o zákrok proti nebezpečnému páchatel'ovi (vodička pri zastavovaní priamo ohrozila život policajta), cieľom zákroku (a to v žiadnej jeho fáze) nikdy nemôže byť akt pomsty s cieľom fyzicky potrestať páchatel'a za jeho predchádzajúce protiprávne konanie. Tento prípad je zaujímavý i tým, že policajti takto jednali i napriek tomu, že vedeli o tom, že ich konanie je natáčané kamerou zo služobného vozidla.

Obr. č.1 zákrok hliadky Pohotovostnej motorizovanej jednotky Krajského riaditeľstva PZ Trnava – situácia tesne po vystúpení vodičky z auta

Prípad č. 2 – služobný zákrok hliadky dopravnej polície Okresného riaditeľstva PZ Žiar n/Hronom jún 2017, jún 2017

Na križovatke v Novej bani si policajti všimli auto, ktoré viedla im známa osoba. Hoci mal len 19 rokov, vodičský preukaz mal už trikrát zadržaný. Chceli ho preto skontrolovať, išli za ním so zapnutými majákmi aj zvukovým signálom. Vodič ale zrýchlil a na ceste urobil riskantný manéver, ktorým ohrozil ostatných. Policajná hliadka dopravnej polície v neoznačenom služobnom vozidle prenasledovala osobné auto, ktorého vodič nerešpektoval výzvy a nezastavil. Okrem vodiča boli v aute ešte ďalšie tri osoby. Policajt na zastavenie unikajúceho auta použil 3 varovné a jeden výstrel na auto, ktorého strela zasiahla spolujazdca, ktorý v aute sedel na zadnom sedadle. Policajt strieľal na pravé zadné koleso aby neohrozil život vodiča. Policajti auto prenasledovali až do Hronského Beňadiku, kde vozidlo havarovalo. Vodič auta bol zadržaný, zasiahnutý spolujazdec ale utrpel následkom streľby policajta zranenie, ktorému napriek poskytnutiu prvej pomoci na mieste podľahol. Počas jazdy tento sedel vzadu za spolujazdcom, v aute s ním okrem vodiča bola aj jeho 16-ročná kamarátka a 17-ročný kamarát. Podľa ich výpovede títo počas prenasledovania políciou na vodiča kričali, aby zastal, tento to však nerešpektoval a pokračoval v jazde.

V tomto prípade je možné konštatovať, že policajt síce použil voči vozidlu zbraň oprávnené - „aby zastavil vozidlo, ktorého vodič bezohľadnou jazdou vážne ohrozuje život a zdravie osôb

a na opakovanú výzvu alebo znamenie dané podľa osobitných predpisov nezastaví. Účelom streľby bolo zasiahnutie kolesa, nie vodiča ani spolujazdcov.

Súčasne však zasahujúci policajt nedodrжал ustanovenia zákona o PZ týkajúce sa použitia zbrane, najmä § 61/4, ktorý hovorí, že: „*Pri použití zbrane je policajt povinný dbať na potrebnú opatrnosť, najmä aby nebol ohrozený život iných osôb a aby čo najviac šetril život osoby, proti ktorej zákrok smeruje*“.

Zo zákona o PZ vyplýva jedno dôležité pravidlo – za každú strelu zodpovedá policajt, ktorý ju vystrelil. Pritom musí zvážiť, či riziko použitia takéhoto donucovacieho prostriedku je primerané – v tomto prípade bola pravdepodobnosť zasiahnutia nezúčastnenej osoby vysoká. Následok použitia zbrane bol v zjavnom nepomere k zastaveniu vozidla a zadržaniu páchatel'a trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia. Dopravný policajt tak bol po prešetrení celého zákroku obvinený z nedbanlivostného trestného činu usmrtenia.

Prípad č. 3 – služobný zákrok zmiešanej hliadky polície New York City Police Department (NYPD) USA, júl 2014 USA, prípad známy ako kauza EricGarner

EricGarner bol Afroameričanmal 43 rokov, 160 kilogramov, šesť detí a dlhý záznam priestupkov. V minulosti bol políciou riešený za viacero priestupkov, napr. nelegálny predaj cigariet, marihuany či jazdu bez vodičského preukazu. Pri jeho kontrole dvojčlennou hliadkou polície v civilnom oblečení odmietol rešpektovať jej výzvy. Neskôr prišli na pomoc hliadke ďalší dvaja policajti. Celkovo tak zákrok vykonávali až štyria policajti. Títo sa ho snažil zatknúť, ale EricGarner kládol aktívny odpor. Jeden z policajtov ho preto chytil zozadu pod krkom a začal škrtiť. Tento hmat (resp. techniku škrtenia) majú policajti v new Yorku zakázanú. Ostatní ho zvalili na zem a pokúšali sa mu nasadiť putá. Garner deväťkrát povedal, že nemôže dýchať, no policajt nepovolil, následkom čoho prišlo k zaduseniu, napriek poskytnutiu prvej pomoci. K jeho usmrteniu pravdepodobne prispelo aj to, že páchatel' bol vzhľadom na jeho obezitu v zlej fyzickej kondícii a trpel aj astmou.

Po tomto incidente sa spustila masívna vlna protestov voči postupu polície pri služobných zákrokoch. Viaceré médiá používali titulky ako: „*Sú Spojené štáty policajtný štát, kde policajti môžu zabiť človeka, aj keď objektívne nikoho neohrozuje*“? na tento zákrok dokonca reagoval aj vtedajší americký prezident Barack Obama, ktorý zdôraznil nutnosť rešpektovania zákona zo strany polície. Hnev na políciu sa ešte vystupňoval po neskoršom rozhodnutí veľkej poroty, ktorá rozhodla, že neobviní newyorského policajta, ktorý nasadzoval škrtenie. Tento prípad je tak zaujímavý najmä z hľadiska jeho súdnej dohry. Pri zákroku bola spôsobená smrť osoby a to následkom zle vedeného spôsobu vykonanie zákroku. Súd ale zákrok ako neprimeraný nevidel, policajt nebol odsúdený.

Z môjho pohľadu je na základe zverejneného priebehu zákroku zrejmé, že konanie uvedených policajtov poukazuje na značné nedostatky týkajúce sa techniky hmatov a chvatov, samozrejme i taktiky vykonania zákroku ako takého. Na základe uvedeného spôsobu prevedenia zákroku vyvstávajú nasledovné otázky: bolo účelné použiť voči takejto osobe tento druh donucovacieho prostriedku, resp. túto techniku škrtenia?, nebolo by vhodné využiť fakt, že osoba tohto typu je značne ťažkopádna a neobratná - teda dostať ju v dvojici na zem a tam jej nasadiť putá, čo by nemal byť pre primerane vycvičených policajtov žiadny problém? Policajtné metodiky pre takéto situácie a osoby ponúkajú viacero možností. I z tohto prípadu je zrejmé, že problémy spojené so zásadou primeranosti nie sú iba na Slovensku, ale i vo vyspelom svete, treba len dodať že sú prakticky všade tam, kde bol zanedbaný patričný výcvik policajtov prvého kontaktu.

Obr. č.2 zákrok hliadky NYPD proti Ericovi Garnerovi

Prípád č. 4 – služobný zákrok motorizovanej hliadky Pohotovostnej motorizovanej jednotky Krajského riaditeľstva PZ Bratislava, september 2014, Bratislava-Petržalka, Dolnozemská ulica, prípad známy ako kauza Tiefenbach

Zverejnený incident zaznamenala na mobil dcéra napadnutej ženy. Na videu vidno len záverečnú situáciu. Mladá žena povedala, že auto šoférovala jej mama, na Dolnozemskej ulici v bratislavskej Petržalke ich zastavila policajná hliadka. Incident sa začal počas bežnej cestnej kontroly. Policajt mal vodičke vyčítať, že nemajú STK. Ženy vysvetľovali, že na kontrole boli minulý týždeň. Farba auta síce nesedela s dokladmi, dostali ale protokol, na ktorý mohli 30 dní jazdiť. Začal sa konflikt medzi mužom zákona a dievčinou, do ktorého vstúpila mama – vodička.

Policajt sa rozhodol osobu – vodičku predviesť. Pri predvádzaní vodičky použil hmaty a chvaty za účelom nasadenia pút a následného predvedenia. Na zverejnenom videu je zrejmé, že policajt použil techniku, pri ktorej ženu fixoval v pohybe úchopom zhora za krk, ktorou si vytvoril pozíciu na nasadenie pút za chrbtom predvádzanej osoby. Takisto je zrejmé, že osoba pri spútaní kládla aktívny odpor.

Uvedené video bolo zverejnené až cca mesiac po zákroku a v tom čase vyvolalo medzi občanmi veľké rozhorčenie. Dôvodom bol najmä fakt, že sa zakročovalo proti žene. Svoju rolu tu zohrala ja vypätá situácia spojená s emotívnou reakciou predvádzanej osoby a jej dcéry. Odhliadnuc od iných okolností zákroku (či boli splnené zákonné dôvody na predvedenie, čo bola použitá náležitá výzva a pod.) je ale možné konštatovať, že napriek tomu, že pre laikov môže vyzerat' uvedená situácia hrozivo (médiami dokonca označovaná ako akt policajnej brutality), pri služobnom zákroku nedošlo k zraneniu osoby. Tento chvat tak ako ho je vidieť zo zverejneného videa bol z môjho pohľadu vykonaný profesionálne – pri jeho správnom prevedení je zranenie osoby takmer vylúčené. I preto je označenie tohto zákroku na základe tejto techniky (chvatu) ako neprimerané prinajmenšom polemické. A to i bez jeho porovnania s predchádzajúcim prípadom Eric Garner.

Samozrejme dnes už môžeme povedať, že situáciu bolo možné riešiť i inak, resp. použiť celý rad iným druhov techník za účelom znehybnenia osoby a následného nasadenia pút. Rozhodnutie policajta ale musí byť okamžité a to bez ohľadu na situáciu. Dôležité sú tu ale tieto fakty: počas služobného zákroku nedošlo k ohrozeniu zakročujúceho policajta, resp. člena hliadky, nedošlo k ohrozeniu nezúčastnených osôb, predvádzaná osoba pri zákroku neutrpela zranenia (aj keď samozrejme môže tvrdiť opak, to by malo byť potom predmetom znaleckého skúmania), účel zákroku (predvedenie osoby na útvar PZ) bol splnený.

V súčasnosti je celý prípad pre súdom, policajt bol obžalovaný z trestného činu obmedzovania osobnej slobody v súbehu s prečinom zneužívania právomoci verejného činiteľa.

Prípad č. 5 – jún 2014 SR - obec Boleráz, zákrok dvojčlennej hliadky OO PZ Trstín

Približne o polnoci 14. júna 2014 dvojčlenná zmiešaná policajná hliadka Obvodného oddelenia Policajného zboru v Trstíne, kontrolovala vodiča vozidla Opel Zafira podozrivého z jazdy pod vplyvom alkoholu. Dychovou skúškou mu namerali 1,38 promile alkoholu. Následne ale došlo ku konfliktu, ktorý vyústil do streľby. Páchateľ potom ako bol spútaný požiadal policajta aby mu trochu uvoľnil putá, počas manipulácii policajta s putami ale páchatel' vytiahol policajtovi z taktickej vesty služobnú zbraň a touto zasiahol policajta dvomi strelami do hrudníka, pričom policajt na mieste podľahol zraneniam. Potom s touto zbraňou prišiel k svojmu autu, zobral si svoju legálne držanú zbraň a prenasledoval policajtku za účelom aby sa dostal ku kľúčom od svojho vozidla. Policajtku pri úteku pred strelcom vystrielať všetky náboje (oba plné zásobníky po 12 kusov), páchatel' ju dostihol a kľúče mu vydala. Len zhodou šťastných okolností policajtku neutrpela žiadne zranenia. Podozrivý z miesta činu ušiel a približne o 02:00 sa vzdal policajnej hliadke v mieste svojho trvalého bydliska v Podunajských Biskupiciach. Obhliadka miesta činu preukázala, že policajný automobil zasiahlo päť striel a vozidlo podozrivého jedenásť. Na mieste činu bolo zaistených 32 nábojníc a jeden náboj – bol to náboj z pištole páchatel'a, ktorý pri výstrele na policajtku, stojacu pred ním so služobnou zbraňou bez munície zlyhal a tým jej zachránil život.

O čom svedčí tento prípad? Zákrok bol vykonávaný nedôrazne, obaja podcenili situáciu. Pri tomto zákroku zlyhalo takmer všetko, hlavne však použitie donucovacích prostriedkov a taktika zákroku. Dnes sa už nedozvieme, čo si myslel zastrelený policajt predtým, ako vykonával zákrok. Domnievam sa že to ale bolo niečo v tomto zmysle: na Slovensku sa predsa takéto niečo nemôže stať, kto by predsa strieľal na policajta a ešte z jeho služobnej zbrane, policajta predsa chráni zákon, toto si nikto proti nám nedovolí.....

Pri každom zákroku je teda dôležitá zásada ráznosti a rozhodnosti a to v rovnakej miere ako zásada primeranosti.

Prípad č. 6 – január 2015 Francúzsko – Paríž, zákrok polície proti páchatel'om teroristického útoku Charlie Hebdo

Popis útoku na redakciu časopisu Charlie Hebdo je teraz nepodstatný. Páchatelia potom ako dokončili svoj útok, nastúpili do osobného auta zn. Citroen. Pri úniku hneď na vedľajšej ulici ale stretli oproti nim idúcu motorizovanú hliadku, ktorá bola privolaná na miesto ako hliadka prvého kontaktu. Páchatelia zastavili na takticky dobrom mieste, vystúpili z auta a okamžite spustili koordinovanú streľbu na policajné auto. Len vďaka duchaprítomnosti vodiča policajného auta a takisto aj vďaka jeho schopnostiam vo vedení vozidla sa policajtom podarilo uniknúť z miesta paľby. Neskôr teroristi prestúpili do ďalšieho auta, pritom ešte zabili ďalšieho policajta na ulici a to zásahom do hlavy zblízka.

Na základe uverejnených videí, môžeme konštatovať, že konanie páchatel'ov je charakteristické nasledovným:

- činnosť páchatel'ov vykazovalo znaky svedčiace o ich profesionálnom vojenskom výcviku a bojových skúsenostiach,
- páchatelia na slušnej úrovni ovládali svoje zbrane – automatické pušky AK 47, týka sa to nielen streleckých schopností (viď rozptylový obrazec zásahov do čelného skla policajného auta, obr. č.3) ale aj manipulácie so zbraňou ako takou,
- takticky postupovali veľmi dobre, zvlášť to bolo zrejmé pri strete s policajným vozidlom
- pri útoku a úniku používali vojenské gestá, navzájom medzi sebou dobre komunikovali,

Hneď po tomto teroristickom útoku sme boli svedkami rôznych názorov a hodnotení zásahu polície. Boli dokonca zaznamenané i názory, zase zväčša od západných politikov, že policajti sa správali zbabelo – policajti jednoducho pred páchatel'mi ušli a nebojovali, resp. ani sa o to nesnažili.....Otázky, ktoré vyplývajú z priebehu tohto zásahu sú nasledovné: mohli byť vôbec títo policajti s danou výzbrojou, výstrojom a výcvikom pri zásahu proti takýmto páchatel'om vôbec úspešní? Mohli urobiť pri zásahu viac? A čo vlastne títo dvaja policajti urobili zle?

Odpovede sú naznačená v krátkej charakteristike zmien, ktoré boli vykonané v rámci francúzskej štátnej polície v nasledujúcich rokoch (súčasť odpovede na otázku č. 3)

Obr. č.3 rozptylový obrazec zásahov vystrelených páchatel'mi z automatických pušiek AK-47

Riešenie stanovených otázok

Otázka č. 1. Prečo v praxi dochádza k porušovaniu zásady primeranosti pri služobnom zákroku?

Príčiny je zo širšieho hľadiska možné rozdeliť do dvoch hlavných skupín:

- a.) príčiny súvisiace s osobami proti ktorým sa zasahuje a
- b.) príčiny súvisiace s osobami, ktoré zákrok realizujú.

Prvá skupina príčin súvisí so stavom spoločnosti a dobou v ktorej žijeme – je zrejmé, že ak sa vykonáva viac zákrokov, tak štatisticky významnejší bude aj počet prípadov, kedy

k porušovaniu zásady primeranosti dochádza. Ak v praxi dochádza k nerešpektovaniu zákonov, porušovanie verejného poriadku, k nerešpektovaniu výzvy policajta a pod., je to všetko dôvod aby bol proti osobe vykonaný služobný zákrok. Vízia, že všetky zákroky sa vykonávajú len podľa predpisov a metodík je len zbožné želanie, ku ktorej sa jednotlivé štáty môžu len viac či menej priblížiť. Hlbšia analýza tejto príčiny ale nie je predmetom tejto úvahy, zaoberajú sa ňou rôzne iné vedné odbory.

Z pohľadu orgánov, ktoré sú zodpovedné za presadzovanie práva v danom štáte je druhá skupina príčin podstatne významnejšia. Príčiny porušovania zásady primeranosti zo strany osôb, ktoré zákrok realizujú súvisia najmä s:

- nízkou úrovňou ich profesionálnej pripravenosti vo vzťahu k vykonávaniu služobných zákrokov (prípád č. 3),
- osobnosťou policajta, najmä jeho postoje vo vzťahu k výkonu policajnej profesie, mohli by sme to porovnať i s mierou osobného stotožnenia sa s etickým kódexom policajta, ako aj heslom: „pomáhať a chrániť“ (prípád č.1).

Ak bližšie rozanalyzujeme príčiny porušovania zásady primeranosti súvisiace s technikou a taktikou použitia donucovacích prostriedkov, súhrnné ich môžeme zhrnúť do nasledovných bodov:

- použitie nevhodného donucovacieho prostriedku (v praxi sú to najmä kopy a údery tam, kde stačia hmaty a chvaty, čo sa stáva často pri aktívnom odpore osoby pri nasadzovaní pút),
- nesprávna technika použitia donucovacieho prostriedku (najmä pri nasadzovaní pák, prípadne pák s použitím obrannej tyče a pod.),
- použitie donucovacích prostriedkov spôsobom iným ako je výrobcom určený (napr. použitie gumových projektilov na krátku vzdialenosť),
- neprimeraná intenzita použitia donucovacieho prostriedku (typicky prípad E. Garder),
- neprimeraný rozsah použitia donucovacieho prostriedku (napr. použitie viacerých výstrelov zo služobnej zbrane bez analýzy predchádzajúceho zásahu).

Otázka č. 2 Sú v súčasnosti prípady porušenia zásady primeranosti častejšie ako v minulosti?

Zo subjektívneho pohľadu by sa mohlo zdať že áno a to predovšetkým z dôvodu zvýšeného počtu prípadov o ktorých sa dozvedáme prostredníctvom médií. Túto otázku si začalo klásť mnoho ľudí potom, ako čoraz viac pribúdali videá zverejňované v médiách a na internete. V USA po prípade Eric Garner, boli v médiách použité vety ako: „*Sú Spojené štáty policajný štát, kde policajti môžu zabiť človeka, aj keď objektívne nikoho neohrozuje*“? Konkrétne v USA malo svoj podiel na tom aj rozhodnutie najvyššieho súdu o povolení zverejnenia služobných záznamov o služobných zákrokoch. Zvýšený počet zákrokov, kde dochádza k zneužitiu sily políciou vysvetlila redaktorka v reportáži televízie CNN veľmi jednoducho – ukázala na svoj moderný mobilný telefón.

Z objektívneho pohľadu ale nie je možné dať na túto otázku jednoznačnú odpoveď. Je to najmä z dôvodu absencie relevantných údajov, ktoré by sa dali porovnať. V prípade PZ je takéto porovnanie problematické aj preto, že služobný zákrok môže vyhodnotiť jednak nadriadený policajta, kontrolné orgány (v prípade PZ je to inšpekcia ministra vnútra), v niektorých prípadoch je to dokonca až súd. Porušenie zásady primeranosti môže mať rôzny charakter – od menej významného až po závažné. Nakoľko sa ale takéto hodnotenia zákrokov centrálné nespisovávajú a teda ani neevidujú je i porovnanie z časového pohľadu problematické.

Otázka č. 3 Aké sú možnosti zo strany Policajného zboru na zlepšenie súčasného stavu?

Po medializovaní prípadov, kde je podozrenie, že došlo k pochybeniu zo strany polície sa široká verejnosť vždy pýta ako sa toto mohlo vôbec stať. Prečo zakročili policajti takýmto

spôsobom? Jedná sa len o individuálne zlyhanie jednotlivca, alebo o systémovú chybu? Kto je za tento stav zodpovedný? Nenastane podobný prípad aj v budúcnosti? Od predstaviteľov policajného manažmentu, resp. príslušných politikov sa verejnosť okrem vysvetlenia domáha aj prijatí adekvátnych opatrení tak, aby sa v budúcnosti už podobná situácia neopakovala.

V dnešnej dobe preplnenej informáciami z komerčných médií sú služobné zákroky, kde boli použité donucovacie prostriedky neadekvátnym spôsobom vždy dobrým prostriedkom na zvýšenie sledovanosti. Často sme svedkami prehnaných reakcií zo strany verejnosti a samozrejme aj politikov. Často sa stáva, že vyjadrenia politikov sú predčasné, bez toho aby sa dôkladne oboznámili so skutkovým stavom a vyjadreniami príslušných kontrolných orgánov, pre ich stanovisko tak stačí len kamerový záznam, dôležitý je poznať aj názor väčšiny vyjadrený na sociálnych sieťach. Takémuto postoju sa dá rozumieť – prináša im totiž dôležité politické body. Súvisí to i s tým, že polícia vo všeobecnosti vždy bola, je a bude represívna zložka štátu a k tomuto orgánu štátnej moci sa dôvera vo verejnosti buduje veľmi pomaly a ťažko. I preto som tieto opatrenia rozdelil do dvoch hlavných skupín: a.) opatrenia okamžitého charakteru, b.) opatrenia koncepčného, dlhodobého charakteru.

Vyhodnotenie účinnosti jednotlivých skupín opatrení by si vyžadovalo samostatný výskum, vzhľadom na neustále sa opakujúce prípady z praxe, ktoré poukazujú na problémy s dodržiavaním zásady primeranosti. Z predchádzajúceho je ale zrejmé, že opatrenia krátkodobého charakteru sú využívané podstatne častejšie. Prinášajú však väčšinou len krátkodobé riešenie problému, často sú iba prostriedkom na upokojenie verejnej mienky. Opatrenia okamžitého charakteru môžeme kategorizovať do nasledovných podskupín:

- opatrenia technického charakteru (napr. zavedenie kamerových systémov určených pre vyhotovenie záznamu služobného zákroku ato buď v motorovom vozidle alebo i na uniforme, zavádzanie nových typov donucovacích prostriedkov a pod.)
- opatrenia legislatívneho charakteru (zmeny v príslušných zákonoch, prípadne interných predpisov MV SR)
- opatrenia organizačno- metodického charakteru (jednorazové preškolenia cieľovej skupiny policajtov ako reakcia na konkrétny problém z praxe, napr. riešenie problémov spojených so streľbou na vozidlo ako reakcie na prípad z praxe č.2, vydanie nových metodických príručiek a postupov, napr. ako zastavovať motorové vozidlá, ako používať taktickú vestu vo vzťahu k noseniu služobnej zbrane a pod.).

Na druhej strane sú to opatrenia koncepčného, dlhodobého charakteru, ktorých výsledný efekt sa prejavuje v zásade až po nejakom čase. Tento čas je závislý na rôznych okolnostiach, súvisí s daným druhom opatrenia a kvalitou vykonania zamýšľanej zmeny. Z pohľadu riešenej problematiky sa jedná predovšetkým o nasledovné:

- zásadnú zmenu v kvalite prípravy určených policajtov – t.j. najmä policajtov prvého kontaktu,
- zásadné zmeny v systéme výberu policajtov pre výkon funkcií, ktoré sú primárne zamerané na vykonávanie služobných zákrokov, súčasťou tejto zmeny musí samozrejme byť aj otázka ich motivácie a ďalšieho kariérneho postupu,
- systémové zmeny v organizácii a výkone služby najmä poriadkovej polície – najmä tzv. hliadok prvého kontaktu.

Na tomto mieste by som ako príklad zavedenia takýchto dlhodobých koncepčných opatrení uviedol situáciu z Francúzska pred a po roku 2015. Tento rok súvisí s teroristickým útokom na redakciu Charlie Hebdo. Situáciu vo Francúzsku pred rokom 2015 dokumentuje prípad č. 6, včítane fotografie uvedenej pod textom. Výkon služby hliadok tzv. prvého kontaktu je vo všetkých väčších mestách zabezpečovaný jednotkami poriadkovej polície B.A.C. Áno, tieto jednotky tu boli aj pred rokom 2015, ale zásadne sa zmenil systém ich práce, výcviku a vybavenia. Hlavné body sú nasledovné:

- každá hliadka je minimálne 3-členná (v Paríži je napr. 4-členná, v Marseille 3-členná),

- výkon služby je zabezpečovaný non-stop 24 hodín,
- počet hliadok v meste je určený podľa veľkosti obvodu a úrovni kriminality,
- systém výkonu služby z pohľadu policajta je 4 dni výkon a jeden deň výcvik,
- každá hliadka je motorizovaná, zavádzajú sa vozidlá typu SUV s balistickou ochranou,
- hliadka je vybavená prostriedkami balistickej ochrany jednotlivca na úrovni triedy ekvivalentu 7 podľa slovenskej normy,
- v každom vozidle je balistický štít, rebríky, packet pre poskytnutie 1. pomoci,
- automatické zbrane kalibru 9 mm Luger (samopaly) boli nahradené účinnými puškami Heckler & Koch, kalibru 5,56 mm NATO.

Na tomto mieste sa tlačí na ústa otázka: čo sa musí na Slovensku stať, aby sa začali i u nás robiť takéto systémové zmeny v systéme práce polície prvého kontaktu? Prípád aktívneho strelca z roku 2010 v Devínskej novej Vsi, kde bolo 7 ľudí zabitých a 15 zranených asi nestačil.....

Obr. č.4 Výstroj a výzbroj príslušníkov jednotky B.A.C

Otázka č. 4. Akú úlohu v tomto procese zohráva vzdelávanie a výcvik?

Odpoveď na uvedenú otázku je jednoznačná – vzdelávanie a výcvik zohráva kľúčovú úlohu! Pre dosiahnutie výsledného efektu je ale vzdelávanie a výcvik potrebné realizovať komplexne – vo viacerých oblastiach, nakoľko i služobný zákrok je činnosť komplexná, pri ktorej sa používajú rôzne postupy, zasahuje sa na rôznych miestach, proti rôznym páchatelom atď. Každý služobný zákrok je jedinečný, vyžadujúci od zakročujúceho osobitný prístup čo sa týka taktiky a techniky vykonania. Jednotlivé oblasti vzdelávania a výcviku môžeme rozdeliť do nasledovných oblastí (sú uvedené bez ohľadu na ich dôležitosť):

- vybrané oblasti správneho a trestného práva (z pohľadu príslušníka PZ sú to najmä vybrané ustanovenia zákona č. 171/1993 Z.z. o PZ, trestného zákona a trestného poriadku),
- psychologická príprava (z nej sú to najmä oblasti, ktoré pomáhajú policajtovi správne vyhodnocovať situáciu, resp. konanie osoby – napr. prejavy verbálnej neverbálnej komunikácie, správania osoby, typológia osobnosti páchatel'a a pod.),

- komunikačné schopnosti policajta (vhodnou komunikáciou s osobou je v mnohých prípadoch možné predísť samotnému zákroku, toto sa týka výberu vhodných slov, ale aj tónu hlasu, spôsobe prejavu a pod.),
- služobná príprava, najmä oblasť taktickej, telesnej a streleckej prípravy.

Záver

Odpoveďami na stanovené otázky som sa pokúsil analyzovať niektoré problémy súvisiace s dodržiavaním zásady primeranosti pri služobných zákrokoch v kontexte so zásadami taktickými. Jednou z najdôležitejších ciest pri riešení tohto problému je hľadanie a rozbor príčin a to najmä prostredníctvom skúmania prípadov z praxe. Len konštruktívna kritika pomôže posunúť veci dopredu. Problémy ale nie sú iba na Slovensku, príklady ukazujú, že sa vyskytujú všade tam, kde štát, resp. vedenie polície podcenilo situáciu, ktorá nastala v praxi. Z obsahu článku vyplýva, že riešenie nie je jednoduché, konkrétne na Slovensku súvisí s mnohými problémami spojenými s činnosťou polície ako celku, od otázok ohodnotenia práce policajta, cez systém kariérneho postupu, systému jeho výcviku až po organizačné zmeny a zlepšenia výstroje a výzbroje. Krátkodobé riešenia, ktoré som naznačil v príspevku sú rýchle, lacné, ale ich výsledný efekt je často otázný. I preto sa je potrebné zamerať na riešenia dlhodobého, koncepčného charakteru, ktorých výsledok sa v práci polície vždy, aj keď niekedy až po dlhšom čase prejaví a ktoré ako jediné môžu naplniť známe heslo polície „pomáhať a chrániť“.

Literatúra

<http://www.sme.sk/c/7528459/ini.html#ixzz3KuSTBjWH>
<http://www.sme.sk/c/7559837/prepustili-policajta-ktory-pri-cestnej-kontrole-napadol-vodicku.html#ixzz3MeVcibGm>
https://en.wikipedia.org/wiki/Death_of_Eric_Garner
https://en.wikipedia.org/wiki/Charlie_Hebdo_shooting
https://en.wikipedia.org/wiki/Moscow_theater_hostage_crisis

Key words: principle of adequacy, service intervention, coercive means, police officers of the first contact, education and professional training of police officers

Summary: Vladimír Rampach, Analysis of selected police practice cases with the respect of service intervention tactics and adequacy of using coercive means.

The principle of adequacy is one of the fundamental rules of service interventions generally. These days we can watch these causes in the TV coverage or internet very often, often then 20 years ago. From the view of police officers performing service intervention we can call this principle as one of the “game rules”. The article contains analysis of the principle of adequacy and tactical principles applying via selected cases of service interventions. Some cases were performed improper way, in terms of principle of adequacy, others ones were performed improper way in terms of police tactics and therefore were ended of police officer death. The problems with respect of principle of these principles are not in Slovakia only, these ones occur in every state, where the situation was underestimated by the government or top police management.

The conclusion contains answers to question formulated in the introduction of article. The solving of this situation is generally not easy, there is highlighted the need of improving many different aspects of police work. The short-time solutions indicated in to article are fast, cheap, but their final effect is uncertain. There is underlined the need of long-term solutions connected with the change of system of police management, as well as education and professional training

of particular group of police officers. Only that change can bring positive effects to the police work in the future.

*mjr. JUDr. Vladimír Rampach, PhD.,
Katedra Telesnej výchovy a športu
Akadémia PZ v Bratislave
vladimir.rampach@minv.sk*

Administrácia služobných zákrokov

Anotácia: Autorka tohto príspevku ponúka základné teoretické vymedzenie teórie služobných zákrokov z pohľadu právneho rámca a taktiež z pohľadu rôznych definícií jednotlivých autorov vyskytujúcich sa v literatúre. Následne na to popisuje jeden z najrozsiahljších a najčastejšie využívaných informačných systémov nielen na úseku štátnej a verejnej správy ale aj v podnikoch a firmách, ktorý využíva množstvo rôznych aplikácií a modulov. Prináša opis spracovávania a dokumentovania služobných zákrokov v module CESDaP a jeho následný transparentný výstup verejne prístupný pre občanov na portáli MV SR. V závere príspevku autorka konkrétne popisuje využívanie Elektronickej služby MV SR, ktorej cieľom je podporiť činnosti MV SR modernými informačnými a komunikačnými technológiami, ktoré predovšetkým zlepšia príjem, spracovanie a riešenie podnetov a udalostí od občanov zo strany polície a tým zefektívnia prácu výkonných zložiek, zvýšia bezpečnosť občanov a poskytnú im zároveň transparentné informácie. Týmto príspevkom zároveň autorka uvádza do povedomia túto Elektronickú službu, o ktorej existencii vie len isté množstvo občanov z dôvodu nízkej informovanosti a osvedy.

Kľúčové slová: služobný zákrok, služobná činnosť, metóda, informačný systém, príslušník Policajného zboru, dokumentovanie, spracovanie, priestupok

Úvod

V súčasnosti je výpočtová technika súčasťou nášho každodenného života a svoju úlohu zohráva aj pri pracovných činnostiach. Práve pre zlepšenie a zjednodušenie niektorých činností bolo vytvorených množstvo informačných systémov. V štátnej správe rovnako narastajú požiadavky na efektívnosť, transparentnosť a celkové zlepšenie úrovne riadenia organizácie štátnej správy prostredníctvom informačných systémov s veľkým dôrazom na bezpečnosť. Zlepšovanie úrovne riadenia organizácie štátnej správy prostredníctvom informačných systémov je vo veľkej miere podmienené modernizáciou procesov vo všetkých jej oblastiach. Prostredníctvom tohto príspevkuchcem priblížiť využívanie konkrétneho informačného systému na úseku štátnej správy v rámci Policajného zboru pri zabezpečovaní verejného poriadku. Táto téma je príliš rozsiahla pre spracovanie, preto Vám prinášam krátky prehľad spracovania administrácie služobných zákrokov.

Teória služobných zákrokov

Policajno-bezpečnostný orgán pôsobí navonok do prostredia pri plnení bezpečnostných úloh a eliminácii kriminality či protispoločenskej činnosti priamo na základe schopnosti voľby vhodnej metódy pre úspešnosť a efektívnosť realizácie akejkoľvek policajno-bezpečnostnej činnosti. Každá metóda činnosti má konkrétnu formu realizácie, ktorou sa prejavuje navonok a ktorá má povahu služobnej činnosti alebo služobného zákroku, pričom zároveň vyjadruje obsah činnosti alebo služobného zákroku. Súčasne vyjadruje i obsah činnosti proti ochrane verejného poriadku a v boji s protiprávnou činnosťou.¹⁸⁵

A čo rozumieme pod pojmom služobný zákrok? Tento pojem nachádzame priamo zadaný v §9 ods. 3 zák. 171/1993 Z.z. a to nasledovne: „Služobný zákrok je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta pri ktorom sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.“¹⁸⁶

¹⁸⁵LÖFFLER, B., HRUDKA, J. 2016. Teoreticko-právne aspekty vykonávania služobných zákrokov formou represívnej metódy policajnej verejno poriadkovej činnosti. In: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie „Sebaobrana a jej súčasné upltaňovanie v praxi“. 2016. s. 104.

¹⁸⁶ Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, § 9 ods.3.

Prvoradou povinnosťou policajta a právom osoby je poučiť osobu, do ktorej práv a slobôd zasahuje, o jej právach. Tieto práva sú uvedené pri jednotlivých oprávneniach policajta, ktoré sú ustanovené v zákone o policajnom zbore alebo iných všeobecne záväzných predpisoch.

Ďalšiu definíciu pojmuslužobné zákroky uvádza autor Stacho P. vo svojej knižnej publikácii pod názvom *Služobné zákroky*, ktorá znie nasledovne: „Pod pojmom služobný zákrok môžeme rozumieť ako špecifickú činnosť policajného orgánu, ktorý za presne zákonom vymedzených podmienok, je oprávnený donucovať občana k plneniu povinností alebo rozhodnutí svojich alebo iného kompetentného orgánu. Ak táto nie je uposlúchnutá má oprávnenie použiť zákonom uvedené donucovacie prostriedky na dosiahnutie cieľa úkonu alebo opatrenia pri dodržaní a rešpektovaní obmedzení, ktoré sú stanovené všeobecne záväznými predpismi.“¹⁸⁷

Zákonom stanovenú povinnosť vykonať služobný zákrok má príslušník Policajného zboru a táto povinnosť je stanovená v §9 ods. 1 a 2 zák. 171/1993 Z.z. a to takto:

- 1) „Policajt v službe je povinný v medziach tohto zákona vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania.
- 2) Policajt je aj v čase mimo služby povinný v medziach tohto zákona vykonať služobný zákrok ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený život, zdravie alebo majetok.“¹⁸⁸

Na základe uvedeného môžeme definovať cieľ služobného zákroku, ktorým je zachovanie verejného poriadku tým, že zabránime alebo prekazíme páchanie trestného činu alebo priestupku a tým zmiernime následky trestného činu resp. zadržíme páchatel'a, pričom dôvodom k vykonaniu služobného zákroku je ohrozenie prípadne porušenie verejného poriadku alebo porušenie právneho stavu (zákonom chráneného záujmu). V každom prípade musí existovať časová súvislosť medzi protiprávnym konaním a vykonaním služobného zákroku, pretože ak by časová súvislosť absentovala dôvody na vykonanie služobného zákroku by pominuli. „Medzi zistením protiprávneho konania a okamihom, kedy musí policajt bezprostredne reagovať, je spravidla veľmi úzko ohraničený časový úsek, v ktorom musí policajt vyriešiť otázky taktiky služobného zákroku. Pri tomto sa vychádza najmä:

- a) Z významu chráneného záujmu,
- b) Zo stupňa intenzity alebo rozsahu protiprávneho konania,
- c) Z miesta, času a ďalších okolností, za ktorých došlo k protiprávnemu konaniu,
- d) Zo spôsobu narušenia alebo ohrozenia chráneného záujmu,
- e) Z hodnotenia osoby, ktorá porušuje zákon,
- f) Zo stupňa odporu osoby (odpor aktívny, pasívny, útok osoby).“¹⁸⁹

Pojem taktika služobného zákroku nám definuje autor Choma vo svojej publikácii pod názvom *Poriadková činnosť polície*, ako „cieľavedomú činnosť, spôsob vedenia a postup policajta pri služobnom zákroku proti osobe s cieľom obnovenia verejného poriadku alebo prerušenia jeho narušovania, či činnosti k zamedzeniu dokonania trestného činu.“¹⁹⁰ Zároveň autor vo svojej publikácii definuje, čo je obsahom taktiky, uvádza, že ide o „stanovenie správneho postupu alebo opatrení v medziach zákona, pri riešení konkrétnych prípadov alebo situácie, určenie prostriedkov a síl, ktoré sa použijú. Ide o zvolenie optimálneho postupu, ktorý vedie k úspešnému ukončeniu služobného zákroku.“¹⁹¹ Pričom v závislosti od situácie sa taktika služobného zákroku môže v jeho priebehu meniť a na základe toho či ide o miesto verejne prístupné alebo neprístupné sa líšia taktické zásady.

¹⁸⁷ STACHO, P. 1998. *Služobné zákroky*. Bratislava: Akadémia PZ, 1998. s. 46.

¹⁸⁸ Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, §9 ods.1 a 2.

¹⁸⁹ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Prezídium Policajného zboru, odbor poriadkovej polície. 2009. s. 3.

¹⁹⁰ CHOMA, P. 1996. *Poriadková činnosť polície*. I. diel. Bratislava: Magnet – Press Slovakia. 1996. s. 90.

¹⁹¹ CHOMA, P. 1996. *Poriadková činnosť polície*. I. diel. Bratislava: Magnet – Press Slovakia. 1996. s. 90.

Zároveň je ešte dôležité uviesť, že rovnako existujú dôvody, pre ktoré príslušník Policajného zboru nemá povinnosť vykonať služobný zákrok. Tieto dôvody nájdeme taxatívne uvedené v §10 zák. 171/1993 Z.z. a to takto:

„1) Policajt nie je povinný vykonať služobný zákrok, ak

- a) Jeho zdravotný stav a vplyv liekov alebo iných látok podstatne znižuje jeho schopnosť konať,
- b) Na jeho vykonanie nebol odborne vyškolený alebo vycvičený a ak povaha služobného zákroku takéto vyškolenie alebo vycvičenie vyžaduje,
- c) Tomu bráni dôležitý záujem služby,
- d) Vzhľadom na konkrétnu situáciu nie je predpoklad, že zákrok bude úspešne vykonaný.

2) Ak policajtovi vo vykonaní služobného zákroku bránia dôvody uvedené v odseku 1. Vyrozmie o potrebe vykonať služobný zákrok najbližší útvar policajného zboru.“¹⁹²

Ďalšia legislatívne upravená povinnosť pri vykonávaní služobného zákroku je použitie výzvy, ktorú máme uvedenú v §12 zák. 171/1993 Z.z. a to nasledovne:

„1) Policajt je pri vykonávaní služobného zákroku, akto povaha a okolnosti dovoľujú, použiť výzvu zodpovedajúcu zákroku.

2) Ak to povaha služobného zákroku vyžaduje, pred výzvou použije slová V mene zákona.“¹⁹³

Taktiež nemôžeme opomenúť povinnosť preukázania príslušnosti k Policajnému zboru, ktorú máme uvedenú v §13 ods. 1 zák. 171/1993 nasledovne:

„1) Policajt je povinný pred služobným zákrokom preukázať svoju príslušnosť k Policajnému zboru ak to povaha a okolnosti služobného zákroku dovoľujú.

2) Ak to povaha služobného zákroku vyžaduje, pred výzvou použije slová V mene zákona.“¹⁹⁴

V literatúre sa stretáme s množstvom delení služobných zákrokov na konkrétne druhy. Delia sa na základe okolností na ktoré sa počas služobného zákroku prihliada a na základe znakov, ktoré sú vopred stanovené a ktorými sú:

- závažnosť protispoločenského konania páchatel'a voči ktorému služobný zákrok smeruje,
- taktika služobných zákrokov, ktorá sa odvíja od jednotlivých druhov služobných zákrokov,
- potrebné špecifické formy výkonu, rozdielnosti v nasadení síl a prostriedkov na úspešné dokončenie jednotlivých služobných zákrokov,
- potreba s možnosťami dokumentovania priebehu služobného zákroku.

Na základe týchto znakov môžeme služobné zákroky rozdeliť na tieto druhy:

- 1) Bezprostredné – na prekonanie odporu,
 - závažné.

Predstavujú činnosť, kde policajt rozhoduje samostatne, či zákrok vykoná, nakoľko na zhodnotenie danej situácie má veľmi krátky čas, tu sa odzrkadľujú aj vedomosti policajta, jeho schopnosť posúdiť situáciu a návyky.

- 2) Riadené – pod jednotným velením,
 - proti teroristickým a iným ozbrojeným jednotlivcom a skupinám.¹⁹⁵

Sú charakteristické tým, že činiteľ, ktorý najviac ovplyvňuje priebeh zákroku je veliteľ zásahovej jednotky kým u bezprostredných služobných zákrokov záleží na individualite policajta.

¹⁹² Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, §10.

¹⁹³ Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, §12.

¹⁹⁴ Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, §13 ods.1.

¹⁹⁵ STACHO, P. 1998. *Služobné zákroky*. Bratislava: Akadémia PZ, 1998. s. 56.

Podstatnou a neoddeliteľnou súčasťou vykonávania služobných zákrokov sú zásady vykonávania služobných zákrokov. Členíme ich na:

„Právne – obsiahnuté v zák. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore a sú to tieto:

- zásada zákonnosti,
- zásada legality,
- zásada primeranosti,
- zásada oportunity,
- zásada subsidiarity,
- zásada prevencie.

Taktické – vyvedené zo služobnej činnosti a sú to tieto:

- zásada rýchlosti a rozhodnosti,,
- zásada ostražitosti a opatrnosti
- zásada inštruktáže,
- zásada spolupráce,
- zásada kultivovaného výkonu služby a dodržiavanie profesionálnej etiky.“¹⁹⁶

Spracovanie služobných zákrokov

Tak ako v každej organizácii, inštitúcii resp. podniku sa využívajú informačné systémy na administratívne spracovávanie a zadokumentovanie pracovných činností, údajov, úloh, tak je to aj na úseku štátnej a verejnej správy. Konkrétne na úseku štátnej a verejnej správy sa využíva informačný systém SAP, ktorý patrí k najrozsiahljším a najčastejšie využívaným systémom dnešnej doby. Tento informačný systém využíva množstvo rôznych aplikácií a modulov, pričom jeho využitie je možné nie len na úseku štátnej a verejnej správy, ale jeho využitie je možnejšie pre firmy, organizácie a pod.

Uvedený informačný systém je vhodné využívať z viacerých aspektov:

- využiteľnosť – využiteľnosť systému bez ohľadu na veľkosť odvetvia v ktorom má systém fungovať,
- flexibilita systému – systém prináša neustály vývoj riešení,
- podpora systému – systematický rozvoj a jeho komplexná podpora,
- spoľahlivosť – zabezpečenie systému a jeho stabilita.

Jeho výhodou je, že umožňuje jednoduché pridávanie ďalších modulov podľa toho, ako bude potreba spracovávaní dáť narastať. Systém predstavuje ucelenie viacerých informačných systémov do jedného, nakoľko systém zastrešuje súbor podnikových – inštitucionálnych procesov.

SAP v rámci MV SR obsahuje viacero skupín, z toho dve súvisia so spracovaním priestupkov. Ide o záložku Zamestnanec (obr. 1) a záložku Špecialista (obr. 2). Tieto záložky si v rámci elektronického informačného prostredia SAP MV SR pre konkrétnu predstavu znázorníme nižšie na uvedených obrázkoch obr. 1 a obr. 2. Modul CESDaP (Priestupky)zastrešuje centrálnu evidenciu správnych deliktov a priestupkov, ktorá je zobrazená v záložke Špecialista interného prostredia SAP MV SR z nej sa vytvára transparentný výstup, ktorý je verejne prístupný pre konkrétneho občana, ktorých sa ako priestupca dopustil.Tieto záložky najčastejšie využívajú príslušníci Policajného zboru, konkrétne ide o hliadky prvého kontaktu, teda príslušníkov služby Poriadkovej polície.

¹⁹⁶ CIGÁNIK, E. 2001. *Poriadkové jednotky*. Bratislava: Akadémia PZ. 2001. s. 49.

Obr. 1: Portál MV SR, SAP portál – Zamestnanec Obr. 2: Portál MV SR, SAP portál – Špecialista

Ako je v prvej kapitole spomenuté policajno-bezpečnostný orgán pôsobí navonok do prostredia pri plnení bezpečnostných úloh a eliminácii kriminality či protispoločenskej činnosti priamo na základe schopnosti voľby vhodnej metódy pre úspešnosť a efektívnosť realizácie akejkoľvek policajno-bezpečnostnej činnosti. Každá metóda činnosti má konkrétnu formu realizácie, ktorou sa prejavuje navonok a ktorá má povahu služobnej činnosti alebo služobného zákroku, pričom zároveň vyjadruje obsah činnosti alebo služobného zákroku.

Kľúčovú systematiku metód v policajno-bezpečnostnej činnosti tvoria:

- 1., najvšeobecnejšie metódy,
- 2., všeobecné metódy,
- 3., špecifické metódy – sú typické pre činnosť policajno-poriadkových orgánov, metódy operatívno-pátracej činnosti, dopravnú-bezpečnostnej činnosti, verejno-poriadkovej činnosti.¹⁹⁷

Vo všeobecnosti sú typické pre činnosť orgánov vykonávajúcich policajnú verejno-poriadkovú činnosť:

- preventívna metóda policajnej verejno-poriadkovej činnosti,
- represívna metóda policajnej verejno-poriadkovej činnosti.

Tieto všetky metódy, ktoré tvoria systém metód policajnej verejno-poriadkovej činnosti sa pri praktickom výkone ich realizácie navzájom prelínajú. Pritom môžeme konštatovať, že základnou metódou pre činnosť policajných poriadkových orgánov by mala byť preventívna metóda policajnej verejno-poriadkovej činnosti. Ale vzhľadom na rozsah a obsah problematik na úseku ochrany verejného poriadku a boja s protiprávnou činnosťou, ktoré v rámci svojej pôsobnosti zastrešuje služba poriadkovej polície si vyžaduje ciele a zámerne rozvíjať aj represívne opatrenia a postupy.

¹⁹⁷ BERŽI, L. 1996. *Teória policajno-bezpečnostných služieb*, všeobecná časť. Bratislava. 1996. s. 83.

Pri realizácii represívnej metódy policajnej verejno-poriadkovej činnosti dochádza k bezprostredným zásahom či obmedzeniam základných ľudských práv a slobôd. Takýto zásah musí orgán verejnej moci vykonávať výlučne s súlade so zákonom a v medziach, ktoré zákon stanovuje. A ako sme už vyššie uviedli použitie represívnych opatrení orgánom na to splnomocneným nemôže byť samoúčelné, ale jeho zmyslom má byť zabránenie ďalšieho ohrozovania či porušovania chránených záujmov s cieľom obnoviť požadovaný právny stav v jednotlivých oblastiach ochrany verejného poriadku.¹⁹⁸

„V podmienkach, v ktorých realizuje svoju pôsobnosť Policajný zbor, má charakter jeho represívneho pôsobenia formu donútenia.“¹⁹⁹

Druhy donútenia rozoznávame:

- 1) nepriame formy donútenia - sankcia za priestupok, - poriadková pokuta.
- 2) priame formy donútenia – predvedenie osoby, zaistenia osoby, zadržanie a obmedzenie osobnej slobody, použitie donucovacích prostriedkov, služobný zákrok na zabezpečenie verejného poriadku či služobný zákrok realizovaný v rámci policajnej asistencie.

V nadväznosti na horeuvedené skutočnosti námzákonná úprava vymedzuje povinnosť dokumentovania a spracovávanía nepriamej formy donútenia v § 89a ods. 1 zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, nasledovne:

„Správny orgán, ktorý je príslušný prejednať priestupok vrátane jeho prejednanía v blokovom konaní, vedie evidenciu priestupkov. Ústrednú evidenciu priestupkov vedie ústredný orgán štátnej správy podľa § 89.“²⁰⁰

Služobný zákrok očami občana v elektronickom prostredí

Právny základ centrálnej evidencie správnych deliktov a priestupkov, problematiku máme vymedzenú v § 89a ods. 1 zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a to takto:

„Správny orgán, ktorý je príslušný prejednať priestupok vrátane jeho prejednanía v blokovom konaní, vedie evidenciu priestupkov. Ústrednú evidenciu priestupkov vedie ústredný orgán štátnej správy podľa § 89.“²⁰¹

Definíciu centrálnej evidencie správnych deliktov a priestupkov máme vymedzenú v Čl. 2 ods. 8 N P PZ č. 7/2002 o objasňovaní priestupkov a prejednávaní priestupkov v Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a to nasledovne:

„Centrálnou evidenciou správnych deliktov a priestupkov sa rozumie informačný systém, v ktorom sa evidujú objasňované priestupky a prejednávané priestupky v Policajnom zbore, vrátane vybavenia priestupku napomenutím a v blokovom konaní.“²⁰²

Tak ako sme si naznačili v druhej kapitole postup príslušníkov Policajného zboru pri internom spracovávaní služobných zákrokov v rámci vykonávania ich služobných činností, plnení služobných úloh atď. do informačného systému SAP resp. jeho modulu CESDaP, tak si v tejto kapitole popíšeme na to nadväzný transparentný výstup informácií verejne dostupných pre občanov SR, ktorých sa konkrétne služobné zákroky týkajú a sú zaevidované v zozname

¹⁹⁸ LÖFFLER, B., HRUDKA, J. 2016. Teoreticko-právne aspekty vykonávania služobných zákrokov formou represívnej metódy policajnej verejno-poriadkovej činnosti. In: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie „Sebaobrana a jej súčasné uplatňovanie v praxi“. 2016. s. 105-106.

¹⁹⁹ LÖFFLER, B., PEŤOVSKÝ, M. 2017. Analýza teoreticko-právnej a empirickej roviny realizácie služobných zákrokov formou represívnej metódy policajnej verejno-poriadkovej činnosti. In: Zborník konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 15.11.2016 „Spoločenský boj proti divákemu násiliu“. 2017. s. 122.

²⁰⁰ Zákon SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, § 89a ods. 1.

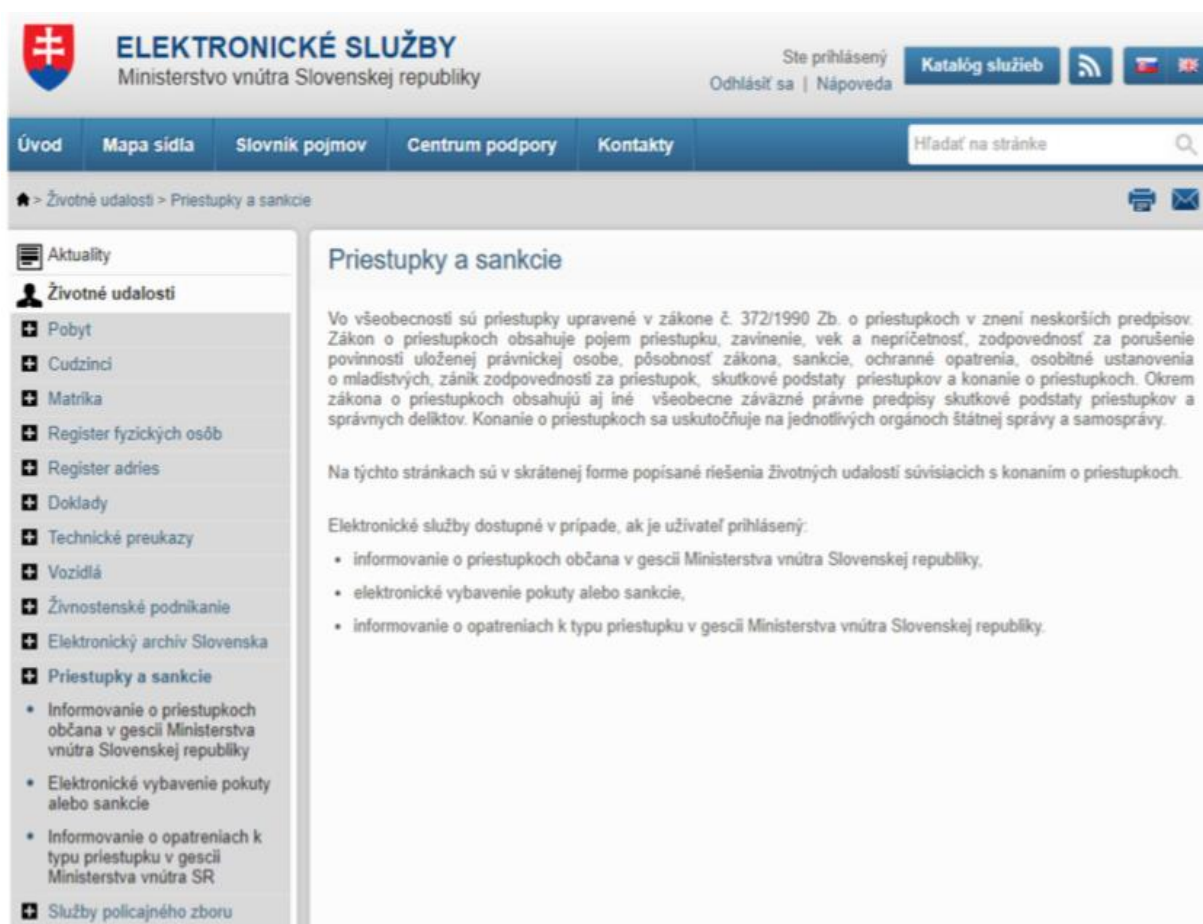
²⁰¹ Zákon SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, § 89a ods. 1.

²⁰² N P PZ č. 7/2002 o objasňovaní priestupkov a prejednávaní priestupkov v Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, čl. 2.

elektronických služieb dostupných občanovi a podnikateľovi (informovanie sa o priestupku v gescii Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, elektronické vybavenie pokuty alebo sankcie).

Z tohto dôvodu vznikla potreba vytvoriť a následne realizovať projekt „Elektronické služby MV SR na úseku verejného poriadku, bezpečnosti osôb a majetku“. Cieľom projektu bolo podporiť činnosti MV SR modernými informačnými a komunikačnými technológiami, ktoré predovšetkým zlepšia príjem, spracovanie a riešenie podnetov a udalostí od občanov zo strany polície a tým zefektívnia prácu výkonných zložiek, zvýšia bezpečnosť občanov a poskytnú im transparentné informácie.²⁰³

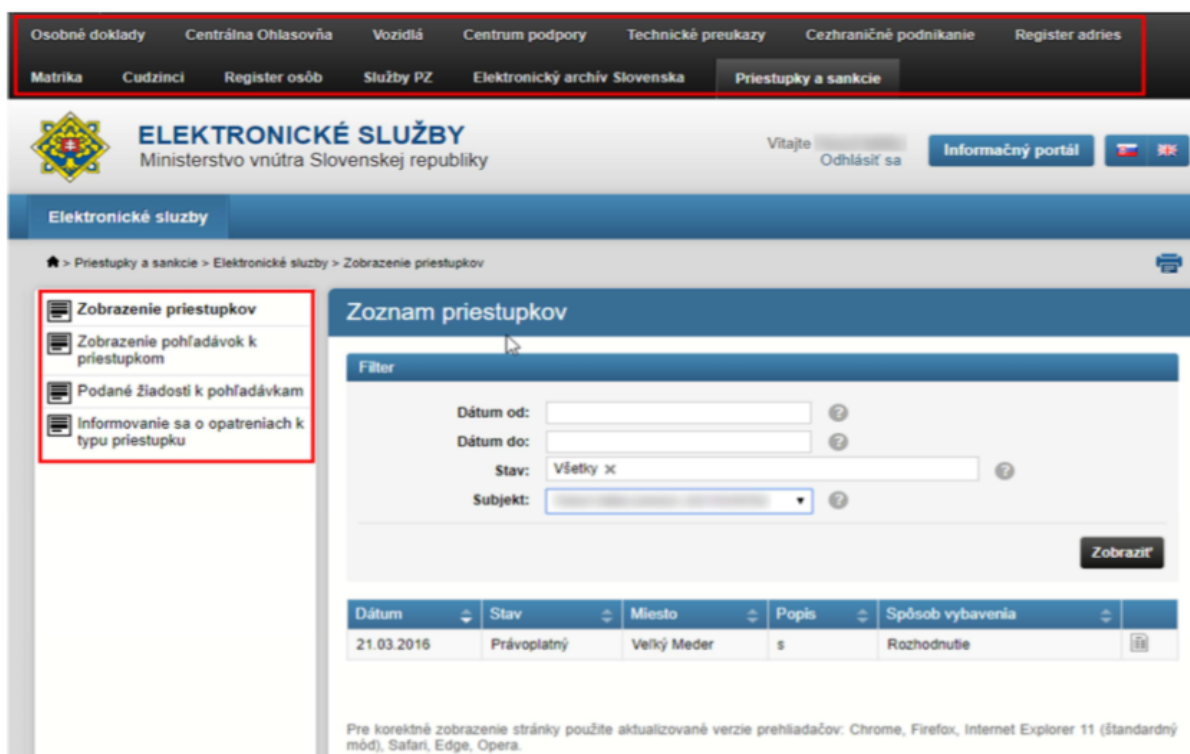
Východiskovým prístupovým bodom k elektronickým službám je portál MV SR <http://portal.minv.sk>. Prístup k službám je možný v časti „Katalóg služieb“ alebo odkazmi z časti „Životné udalosti“, ďalej záložka „Priestupky a sankcie“, ktorý si pre konkrétnu predstavu zobrazíme nižšie na nasledujúcom obr.3.

Obr. 3: Portál MV SR – Elektronické služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Služby sú realizované formou portálovej aplikácie. Náhľad na aplikáciu poskytujúcu služby je zobrazený nižšie na obr. 4. Konkrétne v červenom ráme máme zobrazený názov služby zobrazenie priestupkov, zobrazenie pohľadávok, podané žiadosti k pohľadávkam, informovanie sa o opatreniach k typu priestupku.

²⁰³ Používateľská príručka elektronických služieb pre občana – CESDaP (Priestupky). s. 1.

Obr. 4: Portál MV SR – Elektronické služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky - náhľad na aplikáciu poskytujúcu služby

V rámci zobrazenia je možná navigácia medzi jednotlivými službami v hornom horizontálnom a vertikálnom menu. V prípade potreby, pri výberových alebo údajových poliach, užívateľ nájde pomocné informácie k vyplneniu alebo výberu po prejdení kurzorom nad ikonu s otáznikom.

Ďalším dôležitým krokom pre efektívne využívanie Elektronických služieb MV SR zo strany občana je potrebné disponovať konkrétnymi systémovými požiadavkami, ktoré sú nasledovné:

„Na prezeranie stránok služieb nevyžadujúcich prihlásenie:

- Počítač alebo tablet s pripojením na internet,
- Internetový prehliadač.

Podporované internetové prehliadače:

- MS Internet Explorer 10+,
- Chrome 18+,
- Firefox 12+.

Navyše pre prístup k stránkam služieb vyžadujúcich si prihlásenie cez eID:

- eID kartu – elektronická identifikačná karta, najčastejšie občiansky preukaz s čipom aktivovaný na prihlasovanie, ďalej len eID karta,
- počítač s operačným systémom: MS Windows, GNU Linux, Mac OS,
- čítačku čipových kariet s príslušným systémovým ovládačom,
- aplikáciu na prihlásenie (eID klient).

Navyše pre podanie žiadosti podpísaných KEP (kvalifikovaný elektroniky podpis, autorizuje právne úkony v elektronickej podobe pri komunikácii s orgánmi verejnej moci alebo komerčnými subjektmi. V minulosti označovaný ako ZEP – zaručený elektronický podpis, ďalej len KEP):

- eID kartus kvalifikovaným certifikátom,

- aplikácie pre kvalifikovaný elektronický podpis (D.Suite/eIDAS).²⁰⁴

Aktuálne systémové požiadavky a softvér potrebný pre prihlásenie cez eID a podávanie žiadostí podpísaných KEP sú prístupné na ústrednom portály verejných služieb ľuďom slovensko.sk v sekcii na stiahnutie: <https://www.slovensko.sk/sk/na-stiahnutie>.

Prístup k službám je možný aj cez portál slovensko.sk pomocou lokátora služieb, kde je možné vyhľadávať elektronické služby, po ich vyhľadani je zobrazený ich popis a odkaz, ktorý smeruje na službu na portáli MV SR.

Prostredníctvom eID karty sa vykonáva prihlásenie do ústredného portálu verejnej správy <http://www.slovensko.sk> a do špecializovaného portálu elektronických služieb Ministerstva vnútra Slovenskej republiky na adrese <https://portal.minv.sk>.

K realizovaniu prihlásenia nevyhnutne potrebujeme, eID kartu, eID klient, čítačku čipových kariet pre eID.²⁰⁵

Po prihlásení na špecializovaný portál elektronických služieb MV SR na adrese <https://portal.minv.sk>, ktoré je sprístupnené tlačidlom „Prihlásiť sa“ v hornej časti obrazovky, nasleduje ďalší krok a to pripojenie čítačky čipových kariet k počítaču. Do čítačky sa vloží eID karta a po úspešnom načítaní čipovej karty sa spustí komunikácia so serverom a aplikácia vyzve užívateľa zadať svoj BOK kód prislúchajúci k priloženej eID karte. Po úspešnom overení BOK kódu serverom bude užívateľ prihlásený na portáli.²⁰⁶

Občan sa v konkrétnom elektronickom portálovom prostredí dostáva k popisu jednotlivých služieb a to :

- 1) Informovanie sa o priestupku v gescii Ministerstva vnútra Slovenskej republiky:
 - zoznam priestupkov,
 - detail priestupku,
 - informovanie sa o opatreniach k typu priestupku (vyhľadávanie, zoznam opatrení).
- 2) Elektronické vybavenie pokuty alebo sankcie.

Služba označená bodom č. 1 v elektronickom portálovom prostredí umožňuje priestupcom elektronický prístup k zoznamu priestupkov v gescii MV SR, ktorých sa priestupca dopustil a sú zaevidované. Následne je možné pre vybraný priestupok zobrazit' detail a v prípade udelenej pokuty aj stav daného záväzku priestupcu voči MV SR, vid'. na obr. 5, obr.6 a obr. 7.

²⁰⁴Používateľská príručka elektronických služieb pre občana – CESDaP (Priestupky). s. 7.

²⁰⁵Používateľská príručka elektronických služieb pre občana – CESDaP (Priestupky). s. 7.

²⁰⁶Používateľská príručka elektronických služieb pre občana – CESDaP (Priestupky). s. 11.

Zoznam priestupkov

Filter

Dátum od: ?
Dátum do: ?
Stav: Všetky x ?
Subjekt: subjekt FO 2, 6357076462 ?

Zobrazit'

Dátum	Stav	Miesto	Popis	Spôsob vybavenia
29.03.2016	V konaní	Bratislava - Vajnory	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	
01.04.2016	V konaní	Dunajská Streda	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	
30.03.2016	Vydaný rozkaz	Bratislava - Ružinov	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	
12.09.2016	Právoplatný	Malé Leváre	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	Rozhodnutie
06.09.2016	Opravný prostriedok	Malé Leváre	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	Rozkazné konanie
26.02.2016	Právoplatný	Reca	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	Rozkazné konanie
21.03.2016	Vydaný rozkaz	Kružno	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	
21.03.2016	Právoplatný	Ružiná	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2	Rozkazné konanie
01.04.2015	Vydané rozh. o zastavení konania	Trnava	Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 8	
04.03.2016	Právoplatný	Báb	psy	Rozhodnutie

« < 1 2 3 4 5 > »

Zobrazit': 10 20 50 Všetko

Obr. 5: Portál MV SR – Elektronické služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky - náhľad na aplikáciu poskytujúcu službu prístupu k zoznamu priestupkov v gescii MV SR

Detail priestupku

[Prejsť na zoznam](#)

— Priestupca

Identifikácia: Jana Dobrovodská

— Priestupok

Dátum od: 12. 09. 2016 **Stav:** Právoplatný
Dátum do: 12. 09. 2016 **Závažný priestupok:** Nie
Typ deliktu: Priestupok
Popis: Obj. Zodp., EČV:VK711AL,Zákon 8/2009 § 139a ods. 2

— Miesto

V cudzine: Nie **Obec:** Malé Leváre
Kraj: Bratislavský **Ulica:**
Okres: Malacky **Číslo 2 /**
popisné/orientačné:

— Konanie

Správny orgán: Testovacia organizačná jednotka **Vybavenie:** Rozhodnutie
Spisové číslo: 123456tfredws **Sankcie:** pokuta a zákaz činnosti
Dátum začatia: 26. 09. 2016 **Výška pokuty:** 300.0 EUR
Dátum ukončenia: 26. 09. 2016 **Pokutové bloky:**

— Porušenia

Zákon	Paragraf	Odstavec	Písmeno	Bod	Porušenie zákona
372/1990	22	1	b		ako vodič vozidla, ktorý sa zúčastnil na dopravnej nehode, bezodkladne nezastavil vozidlo, nezdrial sa požitia alkoholu alebo inej návykovej látky po nehode v čase, keď by to bolo na ujmu zistenia, či pred jazdou alebo počas jazdy požil alkohol alebo inú

Obr. 6: Portál MV SR – Elektronické služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky - náhľad na aplikáciu poskytujúcu službu prístupu k detailu priestupku

Služba poskytujúca detail priestupku zahŕňa v prvej sekcii zobrazené informácie o priestupcovi, priestupku, umiestnení, konaní a porušení, pozri obr. 6 a druhá časť obsahuje informácie o sankciách a opatreniach, pozri obr. 7.

Sankcie a opatrenia

— Finančné sankcie

? - Informácie o pohľadávke nie sú k dispozícii

Typ	Výška sankcie	K úhrade	Dátum splatnosti	Uhradená
Pokuta	300.0 EUR	?		?

— Dátumové sankcie

Typ	Dátum začiatku	Trvanie (mesiace)	Poznámka
Zákaz činnosti	26. 09. 2016	12	

Obr. 7: Portál MV SR – Elektronické služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky - náhľad na aplikáciu poskytujúcu službu prístupu k sankciám a opatreniam

Službaoznačená bodom č. 2 v elektronickom portálovom prostredí umožňuje priestupcom elektronicky vybaviť pokuty a sankcie uložené za priestupky formou platobného poukazu alebo elektronickej úhrady. Zároveň poskytuje možnosť zadať žiadosť spojenú so správou pokút a sankcií uložených za priestupky.

- Jedná sa o:
- Žiadosť o schválenie dohody splátkového kalendára (pozri obr. 9),
 - Žiadosť o odpustenie pokuty.

Pohľadávky, ktoré má štát voči občanom v súvislosti s priestupkami je možné zobraziť v zozname a aj ako výpis detailných údajov o konkrétnej pohľadávke.²⁰⁷

Táto časť sa člení na:

- Zoznam pohľadávok (pozri obr. 8),
- Detail pohľadávky,
- Tlač platobných údajov,
- Podanie žiadosti k dlhu,
- Elektronické podpísanie žiadosti,
- Zoznam podaných žiadostí.

²⁰⁷Používateľská príručka elektronických služieb pre občana – CESDaP (Priestupky). s. 18.

Zoznam pohľadávok k priestupkom

Filter

Dátum splatnosti od: ?

Dátum splatnosti do: ?

Stav vyrovnania: ?

Subjekt: ?

Zobrazit'

Dátum splatnosti	Suma	Stav Vyrovnania	Zaplatené	Dátum Vyrovnania	Popis	
14.04.2016	20,00 €	Otvorená položka	0,00 €			
14.04.2016	20,00 €	Otvorená položka	0,00 €			
13.04.2016	96,00 €	Otvorená položka	0,00 €		CR:OBZ:2016000000131;	
09.04.2016	66,00 €	Otvorená položka	0,00 €		CR:OBZ:2016000000125;	
09.04.2016	540,00 €	Otvorená položka	0,00 €		CR:OBZ:2016000000126;	
08.04.2016	122,00 €	Otvorená položka	0,00 €		CR:d;	
06.04.2016	20,00 €	Vyrovnaná položka	20,00 €			
06.04.2016	66,00 €	Otvorená položka	0,00 €		CR:OBZ:2016000000120;	
05.04.2016	66,00 €	Otvorená položka	0,00 €		CR:OBZ:2016000000116;	
30.03.2016	699,00 €	Otvorená položka	0,00 €		CR:OBZ:2016000000100;	

« < 1 2 3 4 ... 7 > » Zobrazit': 10 20 50 Všetko

Obr. 8: Portál MV SR – Elektronické služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky - náhľad na aplikáciu poskytujúcu službu – zoznam pohľadávok

Krok 2. Odôvodnenie k žiadosti a návrh splátok

Povinné položky sú označené hviezdíčkou (*)

Pomoc k jednotlivým položkám sa objaví, ak nadídete myšou na otáznik (?) pri danej položke

Žiadosť o splátkový kalendár

Správca môže uzavrieť dohodu o splátkach v zmysle §7 z. č. 374/2014 Z.z. o pohľadávkach štátu

(dlžník je povinný svoj dlh písomne uznať, musí preukázať nepriaznivý sociálny alebo ekonomický stav a zaviazne sa zaplatiť celý dlh naraz ak nezaplatí niektorú splátku riadne v čas)

Žiadosť* ?

Deň splátky v mesiaci* ?

Mesiac prvej splátky* ?

Mesiac poslednej splátky* ?

Krok 2 zo 4

Obr. 9: Portál MV SR – Elektronické služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky - náhľad na aplikáciu poskytujúcu službu – Žiadosť o splátkový kalendár

Záver

V článku som v úvode venoval pozornosť teoretickej časti služobných zákrokov a ich právnemu vymedzeniu. V ďalšej časti sme prešli na charakteristiku informačného systému využívaného na úseku štátnej správy, konkrétne IS SAP v rámci MV SR, ktorého súčasťou je zber, spracovávanie, dokumentovanie, uchovávanie všetkých potrebných informácií. Obsahuje kvantum informácií, ktoré postupne zhromažďuje a ktoré sú následne potrebné pre rozhodovanie na úseku štátnej a verejnej správy. Fungovanie týchto informačných systémov musí byť v súlade s platnými právnymi predpismi. Zákon zároveň upravuje práva a povinnosti osôb v oblasti informačných systémov verejnej správy, ktoré zabezpečujú prevádzku a ich fungovanie. Následne na to sme popísali aj jeho využívanie príslušníkmi Policajného zboru, hlavne hliadkami prvého kontaktu, teda príslušníkmi služby Poriadkovej polície a spracovávanie ich služobných činností a služobných zákrokov. V poslednej časti príspevku som opísala modul CESDaP a jeho výstup transparentných informácií občanovi prostredníctvom prístupového bodu k elektronickým službám cez portál MV SR <http://portal.minv.sk>, alebo cez portál slovensko.sk pomocou lokátora služieb. CESDaP je Centrálna evidencia správnych deliktov a priestupkov, ktorou sa rozumie informačný systém, v ktorom sa evidujú objasňované priestupky a prejednávane priestupky v Policajnom zbore, vrátane vybavenia priestupku napomenutím a v blokovom konaní. Zavedením elektronických služieb informačných systémov MV SR sa výrazne skvalitnila a zefektívnila komunikácia občanov s políciou.

Literatúra

- BERŽI, L. 1996. *Teória policajno-bezpečnostných služieb*, všeobecná časť. Bratislava. 1996. s. 244. ISBN 80-88751-93-4.
- CIGÁNIK, Ľ. 2001. *Poriadkové jednotky*. Bratislava: Akadémia PZ. 2001. s. 125. ISBN 80-8054-162-0.
- CHOMA, P. 1996. *Poriadková činnosť polície*. I. diel. Bratislava: Magnet – Press Slovakia. s.r.o. 1996. s. 254. ISBN 80-967272-1-4.
- LÖFFLER, B., HRUDKA, J. 2016. Teoreticko-právne aspekty vykonávania služobných zákrokov formou represívnej metódy policajnej verejno poriadkovej činnosti. In: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie „Sebaobrana a jej súčasné upltaňovanie v praxi“. Bratislava: Akadémia PZ. 2016. s. 198. ISBN 978-80-8054-701-1.
- LÖFFLER, B., PEŤOVSKÝ, M. 2017. Analýza teoreticko-právnej a empirickej roviny realizácie služobných zákrokov formou represívnej metódy policajnej verejno-poriadkovej činnosti. In: Zborník konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 15.11.2016 „Spoločenský boj proti diváckemu násiliu“. 2017. s. 187. ISBN 978-80-8054-710-3.
- STACHO, P. 1998. *Služobné zákroky*. Bratislava: Akadémia PZ, 1998. s. 167. ISBN 80-8054-076-4. Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Prezídium Policajného zboru, odbor poriadkovej polície. 2009.
- N P PZ č. 7/2002 o objasňovaní priestupkov a prejednávaní priestupkov v Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, čl. 2.
- Používateľská príručka elektronických služieb pre občana – CESDaP (Priestupky). s. 27. PDF. Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Zákon SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

Keywords: private business, police intervention, methods, informationsystem, Member of police forces, documentation, process, offence

Summary: This paper focuses on basic theoretical delimitation of theory of police intervention from the legal and single authors' point of view. Consequently, it describes one of the most extensive and most used informatical system not only in the area of the state administration and public administration, but also in the enterpreneurship and corporation, which use many of various applications and modules. One of the parts focuses on description of processing and documentation of police intervention in module CESDaP, its following transparent output, which is free in access for public at the website of the Ministry of Interior of the Slovak Republic. At the conclusion, it describes in detail usage of Electronical service of the Ministry of Interior of the Slovak Republic. The aim is to enhance the activities of Ministry of Interior of the Slovak Republic via modern informatical and communication means, which might elpuprate service of the police officers, processing and solution of public stimuli and events. It will enhance the actions of the police forces, public safety and consequently, it will offer transparent information. The aim of this paper is to notify of the Electronical Service of the Ministry of Interior of the Slovak Republic.

*por. Bc. Mgr. Liliana Réveszová
Katedra informatiky a manažmentu
Akadémia PZ v Bratislave
liliana.reveszova@minv.sk*

Identifikace rizikových osob v kontextu služebních zákroků policie

Anotace: Článek popisuje specifika služebních zákroků policie proti rizikovým osobám při zajištění bezpečnosti stability, vnitřní bezpečnosti státu a ochraně veřejného pořádku nejenom represivními nástroji, ale i cestou preventivních postupů. Článek poukazuje na, v současné době, velmi akcentovaným přístupem k řešení bezpečnostních situací v rámci plnění úkolů policii tzv. *communitypolicing*,

Klíčová slova: extrémismus, fotbalové násilí, rizikové osoby, služební zákrok, veřejný pořádek, vnitřní bezpečnost státu,

Úvod

Policisté jsou v dennodenním kontaktu s potenciálně rizikovými osobami s bohatou kriminální minulostí, dostávají se do styku s agresory, osobami intoxikovanými alkoholem a omamnými a psychotropními látkami, duševně nemocnými osobami nebo čelí emočně vypjatým situacím, které je nezbytné řešit nejen v souladu se zákonem, ale současně s vynaložením psychologických postupů, empatie a s verbální obratností. Cílem je zajištění stability vnitřní bezpečnosti a ochrana veřejného pořádku nejenom represivními nástroji, ale i cestou preventivních postupů. Velmi akcentovaným přístupem k řešení bezpečnostních situací v rámci plnění úkolů policii je tzv. *communitypolicing*, který v české bezpečnostní terminologii nemá prakticky adekvátní ekvivalent.

Communitypolicing může jednak znamenat komunitní přístup k policejní práci, *policejní práci orientovanou na službu veřejnosti*, anebo společenskou policejní činnost. Zatímco předmětem zájmu tradičních policejních strategií je protiprávní chování, předmětem zájmu *communitypolicing* jsou následky, které kriminalita způsobuje, vzniklé škody a potenciální hrozby. Jednoduše řečeno je to souhrn takových policejních přístupů, které dokáží identifikovat a pojmenovat řadu problémů v oblasti veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti. V návaznosti na označení jevů pak policie navrhne možnosti opatření jevům předcházející a to nejen vlastních, tedy policejních, ale i takových, na kterých se bude podílet široká veřejnost. Na základě komunikace mezi všemi zmíněnými – tedy policií i veřejností, vznikne řada aktivit, které jsou zaměřené především na odstraňování příčin těchto problémů. Policie se tak *chová proaktivně*, předchází kriminalitě tím, že navrhuje na základě svých znalostí a zkušeností taková opatření, která jí zamezí už při jejím vzniku.²⁰⁸

V některých případech ovšem nelze dosáhnout realizace úkolů policie prostřednictvím smířčích, neinvazivních postupů, ale je nezbytné přikročit k služebnímu zákroku, dle okolností a podmínek situace. Ovšem hlubší místní a osobní znalosti bezpečnostního prostředí a stejně tak zvyků, rituálů a symboliky kriminálních subkultur může být nápomocným nástrojem taktického charakteru, který může charakter a dynamiku služebního zákroku významným způsobem ovlivnit a přispět k ochraně života a zdraví zasahujícího policisty.

Policisté realizují úkoly policie prováděním služebních zákroků a úkonů. Přitom jsou povinni dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní a nepřipustit, aby osobám v souvislosti s jejich činností vznikla bezdůvodná újma a případný zásah do jejich práv a svobod překročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného služebním zákrokem nebo služebním úkonem. Úkonem se ve smyslu zákona o policii rozumí v podstatě různé jednání policisty dle zákona. Zákrokem se pak ve smyslu zákona rozumí úkon, při kterém dochází k přímému vynuovení

²⁰⁸ Více v: <https://www.mvcr.cz/clanek/community-policing.aspx>

splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití.²⁰⁹

Policista je při provádění služebního zákroku povinen, pokud to povaha a okolnosti služebního zákroku dovolují, použít odpovídající výzvy, na jejímž začátku jsou slova „Jméno zákona!“. Každý je povinen uposlechnout výzvy zakročujícího policisty. Policista při výkonu své pravomoci musí prokázat svou příslušnost k policii, pokud to povaha a okolnosti služebního zákroku nebo služebního úkonu dovolují, a to služebním stejnokrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením „policie“. Takovým ústním prohlášením prokazuje policista svou příslušnost k policii pouze ve výjimečných případech, kdy okolnosti služebního zákroku neumožňují tuto příslušnost prokázat jinak. Služebním stejnokrojem, služebním průkazem nebo odznakem služby kriminální policie se policista prokáže ihned, jakmile to okolnosti služebního zákroku nebo služebního úkonu dovolí.²¹⁰

Osoby páchající ilegální aktivity nebo narušující veřejný pořádek se výše uvedeným způsobem neprokazují ani ve většině případů nereagují na výzvu policisty k prokázání totožnosti. V některých případech mohou policistovi napomoci k identifikaci rizikové osoby jisté varovné signály, vyplývající ze vzhledu osoby, vnějších projevů, chování, komunikace a dalších doplňků či předmětů, které má osoba na svém oděvu či v držení.

Policista se provádí služební zákrok za použití síly nebo hrozby jejího použití zpravidla vůči osobám, které nerespektují jeho výzev a mohou se v mnoha ohledech vyznačovat zvýšenou agresivitou verbálního i brachiálního charakteru. Potencionální konflikty lze důvodně v některých situacích předpokládat i předvídat. Je věcí policistovy osobní a místní znalosti svěřeného úseku či teritoria, ale i věci osobní profesní zkušenosti, zda dokáže hypotetickou rizikovou situaci adekvátně a včas vyhodnotit.

Za osoby vyznačující se agresivním chováním, násilnými incidenty a běžnými hostilními postoji vůči příslušníkům Policie ČR patří členové různých *fotbalových chuligánských klubů*.²¹¹

Podstata fotbalového chuligánství sice na straně jedné spočívá v opuštění právních norem, na straně druhé jsou zde naopak vytvářeny i vlastní subkulturní normy, jako např. neudávat na policii po rvačkách chuligány z ostatních klubů, a to i v případech, kdy vyslychanému tito způsobili zranění, nepřátelství vůči policii (a jejím prostřednictvím vůči společensko-politickému establishmentu atd). Politicky odůvodněnou koncepci, směřující proti demokratickému systému, chuligánství nemá.²¹²

Násilí spojené s fotbalovými utkáními se ovšem neomezuje na teritoria fotbalových stadionů, ale k potyčkám, konfliktům a výtržnostem dochází často během přesunu problémových fanoušků na fotbalový zápas. K přepravě na zápas využívají fotbaloví chuligáni nejčastěji vlakovou dopravu, případně autobusy. Tyto dopravní prostředky a jejich vnitřní vybavení bývá v častých případech chuligány demolovány, ohroženi jsou též ostatní běžní cestující, který musí čelit verbálním i fyzickým útokům. Zabezpečení těchto rizikových transferů představuje náročné opatření z pohledu organizační, logistické, technické a především finanční a personální. K individuálním či skupinovým výtržnostem může docházet i po skončení fotbalového zápasu v okolí stadionu, zejména v restauračních zařízeních. Agresivitu fotbalových chuligánů může umocňovat a často i násobit požitý alkohol či omamné a psychotropní látky.²¹³

²⁰⁹Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, § 10 odst. 1. a odst. 5.

²¹⁰Tamtéž

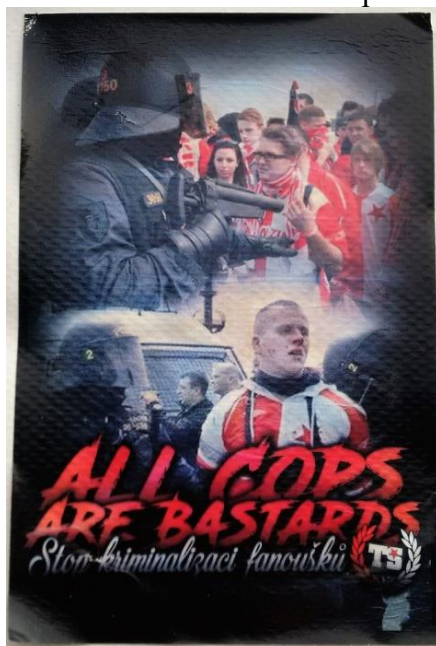
²¹¹Z anglického *hooligans*

²¹²MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2003, s. 433.

²¹³Více v: VEGRICHTOVÁ, B. 2018. *Symbolika kriminálního tetování*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-693-4.

Symbolika pojící se s jednotlivými skupinami hooligans v České republice je již tradiční součástí koloritu této subkultury. Každý klub se vyznačuje užíváním klubových barev, loga, rozmanitých upomínkových předmětů propagující zájmový fotbalový klub jako jsou trička, vlajky, šály a kšiltovky oficiální produkce fotbalových klubů, ale i dalšími předměty odkazující na *hooligans* charakter dané skupiny, tedy zdůrazňující a legitimizující násilí ve jménu fotbalu. Hluboká adorace a fotbalového klubu a veřejné přihlášení se k této subkultuře představují vybraná tetování.

Fotbaloví chuligáni otevřeně svoji zášť vůči bezpečnostním sborům a zejména Policii ČR otevřeně manifestují, nejčastěji různými hanlivými a vulgárními pokřiky²¹⁴, ale stejně tak propagačními materiály typu nálepek distribuovaných na webových portále a vyvěšovaných zpravidla v městských centrech či nedaleko významných dopravních uzlů. Hluboká adorace a fotbalového klubu a veřejné přihlášení se k této subkultuře představují vybraná tetování.

Obr. 1 Koncept ACAB v podobě designové nálepky²¹⁵

Služební zákroky proti davu fotbalových chuligánů jsou většinou spjata s rizikovými fotbalovými zápasy, kde je důvodný předpoklad střetu vzájemných rivalů. Tyto zápasy zpravidla provází rozsáhlá bezpečnostní opatření se zapojením všech složek integrovaného záchranného systému. Nicméně, samotná agrese může směřovat i vůči policistům, kteří jsou z pohledu fotbalových chuligánů nežádanou skupinou. Reprezentanti hooligans subkultury tak mohou být velmi hostilní vůči policistům i v jiných okamžicích nebo situacích. Přehnaná reakce na běžnou rutinní kontrolu dané osoby může být poměrně častým případem.

Užívaná symbolika může tedy posloužit jako efektivní nástroj při vizuální identifikaci fotbalového výtržníka a zvolení adekvátní taktiky služebního zákroku včetně volby donucovacích prostředků. Je třeba si uvědomit, že fotbaloví chuligáni jsou zvyklí na časté bitky se svými rivaly, které často sami organizují a připravují. Provokace příslušníků policie a snaha o vyvolání konfliktu či iniciaci střetu s policií je již tradičním projevem některých zatvrzelých fotbalových chuligánů a policisté musí být na tuto eventuální hrozbu připraveni. Tyto rizikové osoby mohou být také často intoxikováni alkoholem, což může průběh služebního zákroku zkomplikovat, neboť osoby pod vlivem alkoholu mohou být agresivnější a absentovat jakékoli zábrany.

²¹⁴ Nejčastěji skandováním akronymu ACAB – *Allcops are bastards* (Všichni policajti jsou bastardi)

²¹⁵ Z archivu autorky

Další potencionálně rizikový segment společnosti představují osoby s výrazně radikálními názory, trpící sociálními stereotypy, předsudky, či se otevřeně hlásící k extremistickým ideologiím a výkladům některých náboženství. Členové extremistických organizací a jejich sympatizanti z různých spekter politického spektra běžně užívají k manifestaci vlastních intolerantních názorů pestrý systém symbolů, gest, verbálních obrátů, oděvních doplňků a předmětů, které lze považovat v tomto kontextu za významný znak rizikovosti dané osob.

Symbolice extremistických hnutí je věnována značná pozornost v odborných publikacích a jejich výčet by přesáhl rozsah tohoto příspěvku.²¹⁶ Je ovšem nezbytné zdůraznit, že znalost reálií extremistických organizací a související symboliky je užitečným nástrojem, který může být využit v přípravě a volbě vhodné taktiky služebního zákroku. Adekvátní profilací rizikové osoby může policisty včas a náležitými prostředky zareagovat na případný útok či jinou formu agrese.

Mezi tradiční symboly pojící se s neonacistickými skupinami patří tematické tetování, odznaky, nášivky, charakteristické oděvní značky, úprava vlasů, tradiční image a oděvní doplňky a stejně tak tendence k militantismu a kultu fyzické síly. Tyto osoby se mohou podobně jako členové klubů fotbalových chuligánů vyznačovat v průběhu služebního zákroku policisty či policistů dobrou fyzickou připraveností, specifickými dovednostmi v oblasti bojových sportů, častou ultimátní charakteru²¹⁷, v řadě případů vlastní střelné zbraně, tonfy, nunchaky, baseballové pálky, vystřelovací nože, dýky nebo různé druhy improvizovaných zbraní. Podobně jako v případě výše uvedené skupiny hooligans, extremisté vnímají příslušníky policie nenávislnou optikou, což se zrcadlí i v symbolice, kterou užívají a propagují, stejně tak i v oděvních doplňcích. Včasná detekce těchto varovných signálů může policistovi pomoci ve služebním zákroku či naopak jeho odložení a přivolání posil. Na rozdíl od fotbalových chuligánů, extremisté opírají svoji hostilitu vůči policii o ideologickou podstatu. Tvrdí, že policie reprezentuje zavrženíhodný systém státu, který extremisté nerespektují či se ho snaží různými prostředky destruovat.

Další rizikovou skupinu vyznačující se antipolicejními postoji, despektem k právním normám a společenskému uspořádání obecně je komunita motorkářských gangů, kteří se nazývají **jednoprocentní motorkáři**. Jedná se o specifickou komunitu zabývající se různými formami organizované trestné činnosti na úseku drog, organizované prostituce, obchodu se zbraněmi, vydíráním a násilnou trestnou činností. Kluby vytvářejí své interní závazné normy, vyznačují se přísnou hierarchií, organizační strukturou a bezmezným principem vzájemné loajality. Tyto rizikové kriminální komunity jsou neodlučně spjaty s americkým kontinentem, ale mají své široké zastoupení i v Evropě, Českou republiku nevyjímaje.

Kontroverzní a nekonvenční kluby své doby brzy přijaly termín „jednoprocentní“ jako znak cti – což představovalo hraniční mez mezi subkulturou *bikerů* a majoritní společností. Toto vymezení dodnes odpovídá realitě, neboť tzv. jednoprocentní kultura motorkářů odmítá konzervativní normy mainstreamové společnosti, vymyká se sociálním standardům, udržuje společenské prostředí, pro které jsou charakteristické specifické aktivit vlastní motorkářské subkultuře.²¹⁸

Součástí vnitřního koloritu skupiny je výrazná symbolika, která reprezentuje příslušnost ke konkrétnímu klubu, a stejně tak i ve vybraných případech rozsah a charakter kriminálních zkušeností. Není třeba zdůrazňovat, že případný služební zákrok policistů je velmi riskantní, neboť oddaní členové těchto klubů se netají svojí otevřenou záští a nepřátelstvím vůči policii a

²¹⁶ Viz např. KALAMÁR, Š.; SVOBODA, I.; SUNARDI, T.; VOPRŠAL, P. 2011. *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*. Ostrava: KeyPublishing, 2011.; též MAREŠ, M. a kol. *České militantní neonacistické hnutí (aktuální trendy)* Brno: Analýza pro Ministerstvo vnitra České republiky – Odbor bezpečnostní politiky, 2011.

²¹⁷ Tzv. MMA – Mixed Martial Arts neboli Kombinovaná bojová umění

²¹⁸ Více v: VEGRICHOVÁ, B. 2007 *Gangy: vězeňské, pouliční a motorkářské*. Praha: GradaPublishing, 2017

bezpečnostnímu aparátu obecně. Dokonce samotný útok či zranění policisty posiluje a upevňuje sociální status agresora uvnitř skupiny a je vyzdvihován jako záslužný čin. Z této perspektivy je třeba tyto gangy vnímat jako výrazné riziko i při běžných dopravních či bezpečnostních kontrolách, kdy i banální událost může vyeskalovat v komplikovaných služební zákrok. Znalost této komunity včetně užívané symboliky, rituálů a hierarchických hledisek skupiny může pomoci v oblasti prevence i objektivního vyhodnocení taktiky zákroku.

Podobně rizikových skupin je možné detekovat v kriminální subkultuře velmi mnoho a jejich podrobný výčet by přesáhl rozsah tohoto příspěvku. Autoři se snaží touto cestou upozornit na nutnost širšího vzdělávání příslušníků bezpečnostních sborů v předmětné oblasti. Kvalitní edukace může představovat rozhodující kritérium pro komplexní a profesionální vyhodnocení konfliktní situace a zvolení vhodného taktického postupu při realizaci služebního zákroku. V širší perspektivě je pak toto zvyšování povědomí klíčovou základnou prevence a ochrany života a zdraví příslušníků policie, ale i širší veřejnosti.

Literatúra

KALAMÁR, Š.; SVOBODA, I.; SUNARDI, T.; VOPRŠAL, P. *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*. Ostrava: KeyPublishing, 2011. ISBN 978-80-7418-103-0

MAREŠ, M. a kol. *České militantní neonacistické hnutí (aktuální trendy)* Brno: Analýza pro Ministerstvo vnitra České republiky – Odbor bezpečnostní politiky, 2011.

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Gangy: vězeňské, pouliční a motorkářské*. Praha: GradaPublishing, 2017. ISBN 978-80-271-0377-5.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Symbolika kriminálního tetování*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-693-4.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Mvcr.cz <https://www.mvcr.cz/clanek/community-policing.aspx>

Keywords: extremism, footballviolence, riskspersons, serviceprecaution, policy public, internationalsecurity

Summary: The article describes the specifics of police service against persons at risk in ensuring security stability, internal security of the state and protection of public order not only by repressive instruments but also through preventive procedures. The article highlights, at present, a very accented approach to addressing security situations in the framework of community policing,

doc. JUDr., PhDr. Ivo Svoboda, Ph.D.

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

e-mail: ivo.svoboda@minv.sk

PhDr. Barbora Vegrichtová, Ph.D., MBA

e-mail. barbora.vegrichtova@gmail.com

Elementárne zásady služobných zákrokov²¹⁹

Anotácia: Príspevok je zameraný na analýzu vybraných zásad, ktoré musia byť dodržiavané a akceptované pri realizácii služobných zákrokov. Predmetné zásady možno považovať len za základné legislatívne zásady, tzn. také, ktorých aplikáciu zovšeobecnene vyžadujú právne predpisy a akceptovaná judikatúra.

Kľúčové slová: služobný zákrok, zásada, primeranosť, príslušník Policajného zboru, Policajný zbor

Úvod

So služobnými zákrokmi príslušníkov Policajného zboru sa častokrát spájajú konfliktné, vyhrotené a kritické situácie, ktoré si nepochybne vyžadujú osobitné postupy a zároveň prístupy policajta. Pri každom služobnom zákroku sa musí dbať na zachovanie podstaty a zmyslu konkrétneho základného práva alebo slobody osoby. Intenzita zásahu nesmie prekročiť mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného zákroku. Policajt si zároveň musí plniť povinnosti podľa zákona, dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú, nepripustiť, aby vznikla bezdôvodná ujma, dodržiavať etický kódex policajta. Kumulácia všetkých načrtnutých podmienok sa nám premieta v jednom služobnom zákroku, ktorý je vždy sám o sebe jedinečný a osobitný. Čiže je ho potrebné posudzovať individuálne. Zároveň si musíme uvedomiť, že podľa § 64 zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o Policajnom zbore), policajt je povinný bezodkladne ohlásiť svojmu nadriadenému, ak boli počas služobného zákroku použité donucovacie prostriedky. V prípadoch vzniku pochybností o primeranosti a oprávnenosti ich použitia alebo ak pri ich použití došlo k smrti, ujme na zdraví alebo škode na majetku, nadriadený je ho povinný vyhodnotiť, resp. zistiť jeho zákonnosť.

Služobný zákrok

Vykonanie služobného zákroku je špecifikované v zákone o Policajnom zbore pozitívne a negatívne. **Služobným zákrokom** rozumieme zákonom ustanovenú a v jeho medziach vykonávanú činnosť policajta, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby. Služobné zákroky realizuje policajt pri služobnej činnosti s cieľom zabezpečenia plnenia úloh PZ vymedzených v § 2 zákona o Policajnom zbore, ako aj zabezpečenia verejného poriadku, bezpečnosti a odvrátenia potencionálne hroziaceho nebezpečenstva na živote, zdraví či majetku, resp. iného negatívneho stavu. Pričom vykonanie služobného zákroku sa vždy viaže na páchanie trestného činu, priestupku alebo aspoň nadobudnutia reálneho dôvodného podozrenia z ich páchania.

Pozitívne legislatívne vymedzenie povinnosti policajta vykonať služobný zákrok delíme z časového hľadiska do dvoch skupín, a to povinnosť vykonania služobného zákroku počas služby²²⁰ a povinnosť súvisiaca s vykonaním služobného zákroku mimo služby²²¹. Na druhej strane negatívne vymedzenie povinnosti vykonať služobný zákrok subsumuje prípady, v ktorých policajt nie je povinný ho zo zákonných dôvodov vykonať, a to ak jeho zdravotný stav

²¹⁹ Predmetná publikácia vznikla s podporou Agentúry na podpory vedy a výskumu a je výstupom z projektu č. APVV-17-0217 s názvom „Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívneho hľadiska“

²²⁰ Policajt je povinný vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania.

²²¹ Ak je policajt mimo služby, povinnosť vykonať služobný zákrok je limitovaná na prípady, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený život, zdravie alebo majetok.

a vplyv liekov alebo iných látok podstatne znižuje jeho schopnosť konať, ak na jeho vykonanie nebol odborne vyškolený alebo vycvičený a ak povaha služobného zákroku si takéto odborné vyškolenie, resp. vycvičenie vyžaduje, alebo ak tomu dôležitý záujem služby²²² (nevykonaniu služobného zákroku v danom prípade je možné len v čase služby). V každom z prípadov dôležitého záujmu musí policajt hodnotiť konkrétnu situáciu a je povinný vykonať služobný zákrok ak je ohrozený život alebo hrozí závažná škoda na majetku, alebo ak je ohrozený vyšší záujem, ako je ten, ktorý práve plní. To sa však nevzťahuje na policajta-legalizanta, ktorý koná pod trvalou alebo dočasnou legendou a vykonanie služobného zákroku by nielenže mohlo spôsobiť jeho prezradenie, ale zároveň spôsobiť aj iné nepriaznivé následky. Policajt služobný zákrok môže vykonať, ale v prípade, ak ho nevykoná, nemôžu byť voči nemu vyvolané dôsledky plynúce z nesplnenia si služobnej povinnosti. Je potrebné však zdôrazniť, že bez ohľadu či bol povinný služobný zákrok vykonať alebo nie, v každom prípade je povinný vyrozumieť o potrebe vykonania služobného zákroku najbližší útvar Policajného zboru.

Pred vykonaním služobného zákroku je policajt povinný použiť výzvu zodpovedajúcu zákroku, ak to povaha a okolnosti konkrétnej situácie dovoľujú. Súčasťou výzvy by malo byť upozornenie, čo bude nasledovať ak výzva nebude uposlúchnutá. Výzva má byť jasná, zrozumiteľná, stručná, dôrazná, pričom pred výzvou policajt spravidla použije slová „V mene zákona“. Ak to okolnosti situácie umožňujú, vo výzve je uvedené aj oslovenie osoby, voči ktorej smeruje služobný zákrok. Prísnejšie podmienky sú tiež ustanovené prostredníctvom dôvodu, kedy je možné služobný zákrok vykonať. Podmienky prípustného zásahu určujú tiež aj hodnoty, teda konkrétne právo a slobodu, do ktorých sa zasahuje (napr. osobitne chránené právo na súkromie, do ktorého je možné zasiahnuť použitím informačno-technických prostriedkov).

Dôvodom na vykonanie služobného zákroku je najmä porušenie zákonomchráneného záujmu, alebo jeho ohrozenie, respektíve narušenie verejného poriadku. Medzi vykonaním služobného zákroku a protiprávnym konaním osoby musí existovať časová súvislosť. Ak by takéto súvislosť neexistovala, pominuli by dôvody na vykonanie služobného zákroku, nepominie však dôvod k postihu osoby za jej predchádzajúce protiprávne konanie, či už pôjde o trestný čin alebo priestupok. Cieľom služobných zákrokov je najmä zabrániť, respektíve prekaziť páchanie trestného činu, priestupku, zamedziť narušovaniu verejného poriadku, zmierniť následky trestného činu, zadržať páchatel'a a podobne.

Základné zásady služobného zákroku

Pri vykonávaní služobného zákroku, policajt je v prvom rade povinný dbať na česť, vážnosť, dôstojnosť osoby i svoju vlastnú. Tzn. policajt by sa mal správať v kontexte zásady primeranosti a konať tak, aby rešpektovať ustanovenia čl. 19 ods. 1 Ústavy SR a čl. 10 Listiny základných práv a slobôd.²²³ Zároveň by nemal pripustiť, aby v súvislosti s jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu. Pri zásahu do práv a slobôd osoby je ju povinný bezodkladne, ako je to možné, poučiť o jej právach, ktoré sú ustanovené v zákone o Policajnom zbore alebo v inom všeobecne záväznom právnom predpise. Aj krajský súd jednoznačne zastáva

²²²Pod dôležitým záujmom rozumieme, ak policajt vykonáva, resp. zabezpečuje bezprostredné sledovanie páchatel'a trestnej činnosti, operatívno-pátraciu činnosť alebo používa informačno-technické prostriedky, služobný zákrok pod jednotným velením, bezpečnosť určených osôb, ochranu určených objektov alebo ochranu a pomoc ohrozenému svedkovi alebo chránenému svedkovi, šifrovú alebo kuriérnu službu, pri ktorej by mohlo dôjsť k ohrozeniu včasného odovzdania šifrovaných správ alebo k ohrozeniu prepravovaných vecí, leteckú činnosť, pyrotechnickú činnosť, alebo služobný zákrok, ktorého nedokončenie by malo vážnejšie dôsledky než nevykonanie nového služobného zákroku alebo opatrenia nevyhnutného na odstránenie bezprostredného ohrozenia.

²²³ Pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu SR č. 2 Sžo 20/2008, rozsudok NS SR č. 2 Sžo 5/2009 a pod.

stanovisko, že napr. dôkaz získaný bez náležitého poučenie podľa § 8 ods. 2 zákona o Policajnom zbore nemožno považovať za dôkaz získaný zákonným spôsobom.²²⁴

Policajt sa pri vykonávaní služobných zákrokov riadi zásadami, ktoré majú oporu, resp. vychádzajú z právnych predpisov. Ak by sme chceli kvalifikovať, ktoré zásady možno označiť ako základné, určujúcim hľadiskom nám bude výlučne ich špecifikovanie v zákone o Policajnom zbore a frekvenciu ich použitia.

Zásada zákonnosti znamená, že každý služobný zákrok musí byť vykonaný v medziach spôsobom uvedeným v zákone. Policajt nemôže spôsobiť ujmu, na ktorej vykonanie nebol zákonný alebo iný relevantný dôvod. Osoba si však musí uvedomovať, že Ústava SR, ako základný zákon, ktorá dáva občanom Slovenskej republiky práva, je oprávnená občanov na týchto právach aj obmedziť zákonom, alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd (Ústava SR, čl. 13). Jednotlivec môže byť zaťažený aj povinnosťami, a to pri zachovaní pravidiel určených pre ukladanie povinnosti za predpokladu, že povinnosť je uložená zákonom. Z toho vyplýva, že napríklad uplatnenie práva na odpor podľa čl. 32 Ústavy SR, nie je absolútne, bez rešpektovania ďalších právnych noriem a z nich vyplývajúcich práv a povinností.²²⁵ Osoba je povinná rešpektovať aj zákon a neohrozovať ostatných, napr. na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky (čl. 13 Ústava SR a § 3 ods. 2 zákona č. 8/2009 Z. z.). Čiže ak policajt vykoná služobný zákrok v súlade so zákonom, je logicky oprávnený zasiahnuť do základných práv a slobôd.²²⁶

V kontexte ostatných ustanovení zákona o Policajnom zbore si musí byť policajt vedomý, ako zákonne môže aplikovať konkrétne oprávnenie, prípadne použitie donucovacieho prostriedku, v ktorých prípadoch ex lege je povinný zvoliť tzv. šetrnejší postup, prípadne ktoré práva v konkrétnej situácii nemôže vôbec obmedziť. V súvislosti s uvedenou zásadou musí dbať aj na tzv. princíp zákazu zneužitia práva.

Ak by sme chceli poukázať na porušenie zásady zákonnosti, použijeme príklad s § 22 zákona o Policajnom zbore, konkrétne policajt je oprávnený presvedčiť sa, či osoba, proti ktorej vykonáva služobný zákrok, nemá pri sebe zbraň a ak ju má, odňať ju.²²⁷ Z hľadiska zákonnosti nesmie teda využitie oprávnenia vykonať bezpečnostnú prehliadku sledovať iný záujem než zistenie a prípadné zaistenie zbrane, ktorá by mohla ohroziť život alebo zdravie policajta, (napr. v prípadoch prechovávaní omamných látok).²²⁸

V kontexte zásady zákonnosti služobného zákroku by sme chceli zdôrazniť ešte osobitosť viažucu sa na uplatňovanie zásady nemo tenetur seipsum accusare, ktorá v prípade vykonania služobného zákroku nie je neobmedzená a v rámci zákonného donútenia zo strany policajta (orgánov) je osoba povinná podrobiť sa povinnostiam upravených právnymi predpismi. Napriek tomu, že čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ustanovuje právo mlčať a neprispievať k vlastnému obvineniu, ako aj právo na spravodlivý proces, Európsky súd ale pripúšťa, že právo mlčať a právo neobviňovať sám seba nie sú práva absolútne a je možné ich obmedziť určitým stupňom nátlaku, ktorý však nesmie byť „abuzívny“. Od obvineného možno požadovať, aby strpel napríklad odňatie písomnosti, odobratie vzorky dychu, moču, krvi, pachu, vlasov, tkaniva pre účely testu DNA či nahrávku hlasu²²⁹, a to i za pomoci donútenia, a to napriek skutočnosti, že ho tieto dôkazy usvedčujú. Postupy aplikované príslušnými orgánmi pri získaní označených vzoriek za normálnych okolností nedosahujú minimálnu hranicu závažnosti potrebnej na porušenie čl. 3 Dohovoru, a hoci znamenajú zásah do práva podozrivého na súkromný život, sú všeobecne ospravedlňiteľné podľa čl. 8 ods. 2

²²⁴Rozsudok KS Trenčín sp.zn. 23To/186/2014 zo dňa 24.2.2015

²²⁵ Rozsudok NS SR sp. zn. 4 Sžo 207/2015 zo dňa 8.11.2016

²²⁶ Rozsudok NS SR sp. zn. 8Sžf 46/2012

²²⁷ § 22 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

²²⁸ Rozsudok KS Trenčín sp.zn. 23To/186/2014 zo dňa 24.2.2015

²²⁹ Vid' Saunders proti UK, P.G. a J.H. proti UK

Dohovoru ako nevyhnutné na predchádzanie zločinnosti²³⁰. Podozrivého je teda možné podrobiť strpeniu dôkazných úkonov, ktoré predpokladajú aj len jeho pasívnu účasť, a to aj s použitím určitého stupňa nátlaku, ktorý však nesmie byť zneužitý jeho neprimeranosťou. Je povinný strpieť takéto úkony napr. odňatie vecí, odobratie vzorky dychu, moču, krvi, pachu, vlasov alebo tkanív pre účely testu DNA – a to i za pomoci donútenia, napriek skutočnosti, že ho tieto dôkazy usvedčujú.²³¹

Ďalšou relevantnou základnou zásadou je **zásada primeranosti**. V kontexte uvedenej zásady musí byť služobný zákrok primeraný povahe a rozsahunarušenia verejného poriadku, aby osobám nevznikla bezdôvodná ujma.²³² Policajt môže zasahovať do práv a slobôd osoby len do miery nevyhnutnej na dosiahnutie sledovaného cieľu. Ako vyššie uvádzame, zákonné vymedzenie nutnosti prihliadať a dbať na dodržiavanie zásady primeranosti je zdôraznené pri plnení povinností policajta, použití donucovacích prostriedkov a použití zbrane. Podľa § 8 ods. 1 zákona o Policajnom zbore policajt je povinný primerane zvoliť postup služobného zákroku tak, aby neprekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu a zároveň nespôsobil bezdôvodnú ujmu. Pri použití donucovacích prostriedkov podľa § 50 ods. 4 zákona o Policajnom zbore je zdôraznené dodržanie zásady primeranosti, konkrétne intenzita jeho použitia nemôže byť zjavne neprimeraná nebezpečnosti útoku. Keďže použitie zbrane predstavuje závažný zásad do telesnej integrity, podľa § 61 ods. 4 zákona o Policajnom zbore je zdôraznené akceptovanie zásady primeranosti a opatrnosti, konkrétne aby použitím nebol ohrozený život iných osôb a šetрил sa v maximálnej nožnej miere život osoby, proti ktorej služobný zákrok smeruje.

Služobné zákroky majú byť teda realizované primerane vo vzťahu ku konkrétnej situácii, k hroziacemu alebo už existujúcemu nebezpečenstvu alebo protiprávnemu stavu, proti ktorému sa zakročuje. Zmyslom predmetnej zásady je hľadať rovnováhu medzi cieľom a použitými prostriedkami.

Zásada primeranosti sa prejavuje v troch základných rovinách:

- v primeranosti pri výbere (voľbe) prostriedkov – ide o to, aby boli použité len prostriedky uvedené v zákone, ktoré osobu poškodzujú čo najmenej a vedú k dosiahnutiu účelu (cieľa) služobného zákroku,
- v primeranom spôsobe použitia týchto (zvolených) prostriedkov – bolo by porušením zásady primeranosti, ak by bol použitý síce zákonný prostriedok, ale jeho použitie by bolo neprimeraným spôsobom (napr. použitie obušku pri verbálnom útoku takým spôsobom, že došlo k ťažkej ujme na zdraví),
- v časovej primeranosti vykonania zákroku a použitia prostriedkov – policajt môže zakročiť alebo použiť donucovacie prostriedky len v čase, keď určité nebezpečenstvo existuje alebo hrozí. Okrem týchto prípadov, napr. z dôvodu prevencie alebo pomsty, nemôže zákrok vykonať, ani nesmie použiť donucovacie prostriedky.²³³

Pri pátraní po hľadanej osobe je policajt v zmysle § 23 ods. 1, ods. 2 písm. b) zákona o Policajnom zbore oprávnený nielen dať pokyn na zastavenie dopravného prostriedku, ale aj vykonať jeho prehliadku. Z pohľadu zásady primeranosti, je za týchto okolností primeraný a zákonu zodpovedajúci postup, ak sa policajt pri vykonávaní predmetného služobného zákroku zároveň na základe § 22 ods. 1 zákona o Policajnom zbore presvedčí, či hľadaná osoba u seba nemá zbraň, rovnako aj osoba, ktorá sa s ňou nachádza vo vozidle. To platí napríklad za situácie, v ktorej je zasahujúcemu policajtovi známe, že osobu spolujazdca s hľadanou osobou spájajú predchádzajúce spoločné kriminálne aktivity. V kontexte uvedenej zásady forma a spôsob presvedčenia sa o držbe zbrane však musí zodpovedať miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu

²³⁰Pozri Jalloh proti Nemecku

²³¹ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27. novembra 2014, sp. zn. 5 Tdo 71/2014

²³² Pozri napr. § 8, § 50 ods. 4, § 61 ods. 4 zákona o Policajnom zbore

²³³PETŮVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. 2017. Zákon o Policajnom zbore. Aplikáčná prax. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2017, s. 51 a 52

sledovaného služobnou činnosťou v zmysle § 8 ods. 1 zákona o Policajnom zbore. Vzhľadom aj na legálnu definíciu zbrane (§ 122 ods. 3 Trestného zákona) je primerané, aby bola osoba vyzvaná na vyloženie všetkého, čo má pri sebe, vrátane vecí z tašiek, kabelky a pod. Ak je takto získaná, okrem alebo namiesto zbrane, iná vec s možným súvisom so spáchaním trestného činu, treba postupovať v intenciách § 21 ods. 2 zákona o Policajnom zbore a v nadväznosti na to podľa § 92 Trestného poriadku.²³⁴

Pri komparácii zásady primeranosti s českou právnou úpravou si dovoľíme tvrdiť, že práve zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky zdôrazňuje význam zásady primeranosti a to tak, že ju priamo jasne upravuje v § 11. Konkrétne policajt je povinný dbať, aby žiadnej osobe v dôsledku jej postupu nevznikla bezdôvodná ujma, dbať, aby jeho rozhodnutím nezrealizovať zákrok nevznikla osobám, ktorých bezpečnosť je ohrozená, bezdôvodná ujma a postupovať tak, aby zásad do práv a slobôd osôb, voči ktorým sa realizuje služobný zákrok alebo osôb nezúčastnených, neprekročil mieru nevyhnutnú k dosiahnutiu účelu sledovaného zákrokom. I keď možno tvrdiť, že uvedené konštatovania sú upravené aj v našom zákone o Policajnom zbore, v prípade Českej republiky ide o samotné ustanovenie, ktoré z pohľadu svojho statusu zdôrazňuje vysokú relevanciu dodržiavania tejto zásady.

Zásada oficiality (ex offa) znamená povinnosť policajta zakročiť, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania (§ 9 zákona o Policajnom zbore), a to priamo z ich úradnej moci. Policajtovi vyplýva priamo povinnosť realizovať služobný zákrok v čase služby, ale aj mimo služby za splnenia zákonných podmienok (pozri časť služobný zákrok). Policajt v službe je tak povinný konať vždy, ak je páchaný trestný čin, priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania.

Zásada oportunitys spočíva v tom, že je na uvážení policajta, či služobný zákrok v konkrétnom prípade zrealizuje alebo od jeho vykonania upustí. Policajt vyhodnocuje objektívne a subjektívne skutočnosti tak, aby v prípade realizovania služobného zákroku bol dosiahnutý jeho účel. Policajt v každom prípade používa de facto tzv. správnu úvahu, ktorá je často ovplyvnená skúsenosťami policajta. V prípade zásady oportunitys si dovoľíme tvrdiť, že nemožno opomenúť na tzv. princíp legitímneho očakávania, ktorý je upravený v iných všeobecne záväzných predpisoch. Avšak policajti v kontexte ustálenej judikatúry sú nútení dbať aj na akceptovanie tohto princípu, tzn. v skutkovo zhodných alebo podobných prípadoch majú aplikovať rovnaký, resp. podobný postup pri vykonávaní služobného zákroku. To však neplatí pri objektívne jasných rozdieloch situácie.

Zásada subsidiarity, resp. podpornosti upravuje povinnosť policajta zakročiť aj vtedy ak orgán, ktorý je na to povinný, tak neurobí. V takýchto prípadoch policajt zakročí buď na požiadanie iného orgánu alebo z vlastného podnetu, resp. rozhodnutia. Zásada subsidiarity je typická pri tzv. kompetenčných sporoch a vymedzeniach kooperácie činností napr. Policajného zboru a mestskej polície, alebo činnosti Policajného zboru na verejných športových podujatiach. Predmetná zásada vyplýva z § 2 zákona o Policajnom zbore, konkrétne v jednotlivých bodoch, kde je uvedené, že Policajný zbor len spolupôsobí pri vykonávaní konkrétnej úlohy. Napr. spolupôsobí pri zabezpečovaní verejného poriadku, ak bol porušený, spolupôsobí pri zabezpečovaní ochrany civilného letectva a pod. Podľa § 74 zákona o Policajnom zbore, ak nie je obec schopná zabezpečiť verejný poriadok vlastnými silami, môže požiadať o pomoc útvar PZ. Na druhej strane ak hrozí bezprostredné nebezpečenstvo porušenia verejného poriadku, Policajný zbor vykoná neodkladné opatrenia na jeho odstránenie a následne o tom vyrozumie príslušný orgán.

Zásady rýchlosti, rozhodnosti a ráznosti možno kategorizovať viac medzi taktické zásady, ako právne. Ich využitie sa viaže k voľbe postupu služobného zákroku v intenciách, aby bol čo najrýchlejšie ukončený, s maximálnym efektívnym výsledkom a aby sa nežiaduci

²³⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 26.6.2012, sp. zn. 2 Tdo 27/2012

stavu (napr. narušenie verejného poriadku) ďalej neprimerane nerozširovalo. (napr. manifesty, protestné pochody a pod.) Predmetná zásada sa viaže nielen k samotnej realizácii služobného zákroku, ale logicky súvisí aj s príchodom na konkrétne miesto, s promptným vyrozumiením policajta o protiprávnom konaní a pod. Veľmi dôležitým prvkom je teda už bezodkladné postúpenie informácie samotnému policajtovi o hroziacom nebezpečenstve. Následne po rýchlom dostavení sa na konkrétne miesto je dôležité, aby rozhodne zvolil správny postup služobného zákroku a rázne konal. Uplatnenie zásady rýchlosti a rozhodnosti aktívne zamedzí pretrvávajúcemu protiprávnemu stavu, alebo úteku či iným ujám a škodám.

Policajt je povinný použiť výzvu, ak to povaha a okolnosti služobného zákroku dovoľujú. Čiže nejedná sa o prípady, ktoré si vyžadujú bezodkladný postup a uskutočnenie výzvy by ich mohlo logicky zmať, prípadne by vznikla ujma na majetku, na zdraví alebo iná škoda. Taktiež výzvu nie je povinný policajt použiť ak dochádza k bezprostrednému porušovaniu zákonom chráneného záujmu a je viac ako žiaduce, aby okamžite realizoval služobný zákrok. Je dôležité zdôrazniť, že osoba nemá právny nárok na použitie výzvy zo strany príslušníka PZ pred vykonaním služobného zákroku. Policajt, ak to situácia umožňuje, môže použiť opakovanú výzvu, ako aj výzvu s výstrahou.

Zásada bdlosti a ostrážitosti je tiež zaradovaná medzi tzv. taktické zásady, ktoré súvisia s výkonom služobného zákroku tak, aby sa pri nich policajt nevystavil nebezpečenstvu útoku. Policajt je povinný neustále sledovať situáciu, osobu, voči ktorej smeruje služobný zákrok, priestorovo vnímať okolie a to tak, aby predišiel neočakávanému útoku alebo aktívnemu odporu.

V praxi sa často stávajú situácie, kedy osoba kladie aktívny odpor, je agresívna a vyhrocuje už aj tak konfliktnú situáciu. Prekonanie odporu, ktorý smeruje k zmareniu oprávneného služobného zákroku (použitie fyzickej sily na predvedenie vodiča motorového vozidla, odôvodnene podozrivého z požitia alkoholických nápojov, ktorý odmieta dobrovoľne sa nechať predviesť a zákroku príslušníkov PZ sa vzpiera), je právom i povinnosťou príslušníkov PZ (§ 19 zákona o Policajnom zbore). Preto nutná obrana proti takémuto zákroku príslušníkov PZ nie je prípustná a použitie násilia na zamedzenie zákroku treba považovať za trestný čin útoku na verejného činiteľa podľa § 323 ods. 1 Trestného zákona.²³⁵ Ak osoba kladla aktívny odpor už na mieste a následne napr. aj v služobnom motorovom vozidle a bol voči nej realizovaný služobný zákrok, policajti majú vedieť a predpokladať, že agresívne sklony môžu, resp. budú pokračovať. Tzn. musia prispôbiť a zvoliť taktiku služobného zákroku pri predvádzaní tak, aby vopred zabránili zaútočeniu zo strany osoby.

Zásada **taktnosti, presvedčovania a výchovy** je orientovaná pozitívne, a to tak, že policajt pozitívnym spôsobom pôsobí na zúčastnené osoby pred, počas alebo po ukončení samostatného služobného zákroku. S uvedenou zásadou úzko súvisí aj voľba komunikácie, ktorá musí byť presne vyselektovaná vo vzťahu k osobe, voči ktorej smeruje. Uvedená zásada sa môže premietnuť aj pri použití výzvy, ktorá napríklad má byť stručná, zrozumiteľná, jednoducho formulovaná, nesofistikovaná, určitá a dôrazná. A ak to situácia umožňuje a policajt disponuje kvalitnou osobnou a miestnou znalosťou, je žiaduce, aby súčasťou výzvy bolo oslovenie osoby voči ktorej sa vykoná služobný zákrok (napr. krstným menom). Policajt by nemal moralizovať, vždy sa správať slušne a dbať na dôstojnosť osoby i svoju vlastnú.

Poslednou zásadou je **informovanosť**, ktorá súvisí s dôležitosťou disponovať adekvátnymi informáciami, ktoré má policajt sprístupnené bezodkladne, najideálnejšie pred vykonaním služobného zákroku. Na základe nich sa dokáže rozhodnúť o vykonaní alebo nevykonaní služobného zákroku, ako aj o voľbe taktiky služobného zákroku.

Záverom by sme poukázali na tzv. zákaz zneužitia práva, ktorý v kontexte súčasného medializovaného obdobia získava pozornosť práva aj pri vykonávaní služobných zákrokov.

²³⁵ R 55/1977

Podľa čl. 17 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa zakazuje zneužitie práv „Nič v tomto dohovore sa nesmie vykladať ako oprávnenie pre štát, skupinu alebo osobu vykonávať činnosť alebo uskutočniť skutok s cieľom narušiť práva alebo slobody v dohovore zakotvené, alebo na obmedzovanie týchto práv a slobôd vo väčšom rozsahu, než je stanovené v dohovore.“ Legálna definícia zneužitie práva (abusus iuris) chýba. Podľa právnej teórie a ustálenej judikatúry súdov Slovenskej republiky je zneužitie práva situácia, keď niekto vykonáva svoje subjektívne právo, ale ide o správanie, ktoré sa dosahuje nedovoleným spôsobom a je to len „zdanlivo dovolené“ správanie, ktoré však nie je v súlade s požiadavkou rozumného usporiadania spoločenských vzťahov, je protiprávnym správaním, takéto správanie môže mať súčasne povahu zneužitia subjektívneho práva.²³⁶ Problematike zneužitia práva sa venoval aj Najvyšší správny súd Českej republiky v rozhodnutí zo dňa 10. 11. 2005, č.j. 1Afs107/2004-46, v ktorom bola za zneužitie práva označená situácia, keď niekto vykonáva svoje subjektívne práva, teda právo k neodôvodnenej ujme niekoho iného alebo spoločnosti, pričom takéto správanie, ktorým sa dosahuje nedovolených výsledkov, je len zdanlivo dovolené.

Práve takéto zneužitie práva sa nám v kontexte s výkonom služobného zákroku prelína a ukazuje v ôsmej hlave, druhom diely Trestného zákona, a to trestné činy verejných činiteľov. Konkrétne máme na mysli § 326 - zneužívanie právomoci verejného činiteľa, § 327 a § 327a - marenie úlohy verejným činiteľom. Ide o správania verejného činiteľa, z pohľadu predmetného príspevku policajta, in fraudem legis, tzn. obchádza zákon tak, aby zámerne dosiahol výsledok právnu normou nepredvídaný a nežiaduci (secundum legem). Policajt pri realizácii služobného zákroku koná „zdanlivo dovolené“, avšak v kontexte zásady zákonnosti a úmyslu, je jeho cieľom prekročiť svoju právomoc, vykonať svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu alebo nesplniť si povinnosť, s cieľom získať sebe alebo pre iného neoprávnený prospech.

Záver

Pri realizácii služobného zákroku je množstvo externých faktorov, ktoré ho logicky priamo či nepriamo ovplyvňujú. Niektoré dokáže policajt ovplyvniť vlastným konaním v kontexte dodržiavania uvedených základných zásad, na niektoré však musí byť pripravený a predvídať ich. Pri realizácii služobného zákroku je nielen nevyhnutné uvedené zásady poznať a dodržiavať, ale taktiež je nenahraditeľná kvalitná znalosť taktiky, osobná a miestna znalosť a dlhodobé profesionálne skúsenosti, ktoré komplexne nám dokážu zabezpečiť optimálne a efektívne zrealizovaný služobný zákrok.

Literatúra

PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. Zákon o Policajnom zbore. Aplikčná prax. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2017
SEGEČ, M. Princíp zákazu zjavného zneužitia práva podľa nového Správneho súdneho poriadku. In Justičná revue 3/2018
Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov
Rozsudok Najvyššieho súdu SR č. 2 Sžo 20/2008
Rozsudok NS SR č. 2 Sžo 5/2009
Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 26.6.2012, sp. zn. 2 Tdo 27/2012
Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27. novembra 2014, sp. zn. 5 Tdo 71/2014

²³⁶ SEGEČ, M. 2018. Princíp zákazu zjavného zneužitia práva podľa nového Správneho súdneho poriadku. In Justičná revue 3/2018

Keywords: service, principle, proportionality, police officer, Police Force

Summary: When performing a service, there are a number of external factors that directly or indirectly affect it. Some people can influence their own actions in the context of adhering to the basic principles, but some have to be prepared and predicted. When performing a service, it is not only necessary to know and adhere to these principles, but it is also an irreplaceable good knowledge of tactics, personal and local knowledge and long-term professional experience that can provide us with an optimal and effective service. In the article, we analyze the different principles the police officer is obliged to observe in the course of the service.

*mjr. doc. JUDr. Mgr. Jana Šimonová, PhD.
Katedra správneho práva
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
jana.simonova@minv.sk*

Záver

Príslušníci Policajného zboru vykonávajú každý deň mnoho služobných zákrokov proti konkrétnym osobám porušujúcim alebo ohrozujúcim záujmy chránené zákonom. Pri ich vykonávaní sú povinní dodržiavať právne aj interné predpisy a vykonať služobný zákrok tak, aby zásah do práv a slobôd osôb nebol nad mieru primeranú danej situácii a daným okolnostiam prípadu. Na príslušníkov Policajného zboru sú kladené enormne vysoké nároky, a to nielen na ich fyzickú prípravu, ale aj psychickú odolnosť, komunikačné zručnosti, schopnosť rýchlo reagovať a rozhodovať sa, a to pri striktnom dodržaní právnych i interných noriem.

S istou dávkou pokory a reálneho poznania si dovoľíme tvrdiť, že nie je možné, aby boli všetky služobné zákroky vykonané dokonale a bezchybne, na čom sa zhodli aj účastníci konferencie. Policajti sú ľudia a môžu sa rozhodnúť nesprávne, nevhodne, či neskoro. Eliminovať tieto javy je možné aj vďaka dobrej príprave, vzdelávaniu a výcviku policajtov. Úlohou Akadémie Policajného zboru v Bratislave, ako aj ďalších inštitúcií podieľajúcich sa na výchove a vzdelávaní policajtov, je pripraviť policajta na výkon štátnej služby tak, aby sa vedel orientovať v právnych a interných predpisoch, ktoré sa týkajú jeho činnosti, aby vedel okamžite analyzovať vzniknutú situáciu a vybrať vhodné prostriedky, ktoré budú v súlade so zákonom, budú primerané, a vďaka ktorým policajt služobný zákrok úspešne vykoná.

Aj táto konferencia s medzinárodnou účasťou mala prispieť k tomu, aby sa vymenili poznatky z vykonávania služobných zákrokov, aby sa analyzovali skúsenosti a diskutovalo sa o tom, aký je správny a zákonný postup policajtov pri vykonávaní toho-ktorého služobného zákroku. Cieľom konferencie bolo taktiež poukázať na nedostatky v právnej a internej úprave týkajúcej sa realizácie služobných zákrokov a pokúsiť pôsobiť na kompetentných, aby upravili normy tak, aby sa prispelo k lepšiemu zvládnutiu služobných zákrokov.

Účastníci konferencie sa zhodli na tom, že aj do budúcnosti je potrebné venovať výraznú pozornosť otázkam primeranosti služobných zákrokov, je nevyhnutné, aby jednotlivé povinnosti, oprávnenia a donucovacie prostriedky policajta boli pravidelne podrobované kritickej analýze, a aby boli policajti pravidelne školení a oboznamovaní s účinnými právnymi a internými predpismi, ako aj prípadovými štúdiami a názornými príkladmi riešenia konkrétnych praktických situácií, pretože vzdelaný a pripravený policajt vykoná služobný zákrok nepochybné lepšie ako policajt bez potrebnej orientácie a edukácie.

Názov: Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou

Vydala: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

Pracovisko: Katedra správneho práva, Katedra trestného práva, Katedra verejnoprávnych vied

Zostavila: por. Mgr. Ivana Rubisová

Recenzenti: doc. PhDr. JUDr. Marcela Tittlová, PhD.

mjr. JUDr. Petra Andorová, PhD.

Vytlačilo: Centrum polygrafických služieb MV SR

Formát: B5

Rozsah: 159 strán

Počet znakov: 533 355

Náklad: 50 výtlačkov

Rok vydania: 2018

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-8054-789-9

EAN 9788080547899